VASILIS G. FRANGOPULOS

O muscă în Sfântul Munte

Traducere din limba greacă şi note:
Dumitru Constantin-Emanuel
Editura Sophia
Bucureşti, 2020

Traducere după originalul în limba greacă:
Vasilis G. Frangopulos
MIA MYFA ETO AHO OPOE
Ed. Ev ttaŞ), 2018

Redactor: Laura Mândrilă
Ilustraţie copertă: Spyros Papalukas, *Mănăstirea Pantokrator,* 1923-1924

Copertă: Mona Velciov

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
FRANGOPULOS, VASILIS G.
O muscă în Sfântul Munte Vasilis G. Frangopulos; trad, din lb. Greacă şi note: Dumitru Constantin Emanuel
— Bucureşti: Editura Sophia, 2020
ISBN 978-973-136-738-5 I. Dumitru, Constantin Emanuel (trad.; note)

CAPITOLUL I

Dumnezeu are umor!

— Iertare, nu am auzit. Ai spus ceva, frate?, întrebă surprins tânărul călugăr, care mergea înainte pe holul larg al mănăstirii athonite.

— Cu mine însumi vorbeam, părinte. Nu mă lua în seamă! Şi mai termină cu „frate” ăsta, zici că suntem în Harlem!, îi replică Iorgos cu răceală, care, în timp ce îl urma, simțea cum înăuntrul lui fierbea.

„Auzi, «frate»! De unde şi până unde sunt eu frate cu trântorul ăsta? Am trei frați şi toți muncesc, şi au şi copii! Iar eu lucrez de la cincisprezece ani şi nu m-am ascuns în vreo mănăstire ca să stau de pomană şi să mă droghez cu tămâie!”

— Iar eu ți-am mai zis că nu sunt preot!, a replicat călugărul cu o politețe vizibil reținută.

— Cum zici tu, l-a ironizat Iorgos ostentativ.

Călugărul şi-a continuat drumul mâhnit, simțind privirea însoțitorului său ca pe o lovitură de cuțit în spate. Îşi pierduse de mult zâmbetul binevoitor cu care îl întâmpinase şi se străduia să nu-şi piardă şi răbdarea. Ispita zilei, sau mai degrabă ispita lunii, avea chip şi nume: e în vârstă de aproape treizeci de ani, îl cheamă Iorgos Papadopoulos şi, din câte se ştie, este noul tâmplar al mănăstirii.

Chiar dacă practică meseria care a fost cinstită de Iisus, asemănările se opresc aici. Nepoliticos şi arțăgos din prima clipă în care l-a întâlnit la arsanâ[1]. Un „Bună ziua” mai mult răstit decât rostit. Aruncă priviri nemulțumite în jurul său şi

---

[1] *Arsana* (te., *tersane) d*ebarcader, mic port cu chilii, magazii, hangare şi loc de ancorare pentru vapoarele de mic tonaj.

bombăne întruna. Unde mai pui că îi tot zice „părinte”, cu toate că i-a explicat că nu e decât un simplu monah!

Pentru mine cine poartă rasă e popă!, îi răspunsese tăios.

Odată ajunşi la măreața mănăstire, când arhondarul i-a oferit cafea grecească, a cerut un *freddo espresso* (cafea cu gheață) sau ceva de genul ăsta, iar când călugărul i-a zis că nu au altceva, pe chip i-a apărut o expresie acră şi l-au auzit zicând înfundat ceva despre Jeep-uri şi Mercedes. În privința rahatului[2] însă nu a fost mofturos, nici reținut. L-a mâncat pe tot. Singurul lucru care îl consola era faptul că de aceste treburi se ocupă monahul Ilarion, care are modul său de a-i pune la punct pe lucrători. Cu acest gând liniştitor, care a făcut să i se zugrăvească pe față un zâmbet firav, mai mult o grimasă, profilându-i-se pe barba neagră ca tăciunele, au ajuns dincolo de uşa sălii de oaspeți. După ce a bătut cu discreție şi a zis: „Pentru rugăciunile...”[3], a păşit înăuntru ca să îi anunțe stărețului sosirea noului vizitator, apoi, cu o ultimă fărâmă de politețe, i-a cerut lui Iorgos să aştepte puțin pe hol. Poate că cine ştie? făcuse asta ca să aibă timp să îl înştiințeze pe „şeful” său despre caracterul bizar al oaspetelui lor.

Pentru Iorgos, tot ce i se întâmplase în ultimele zile era un vis urât, o farsă, un capriciu al vieții. La asta se gândea atunci când a zis că Dumnezeu are umor. Un prieten al lui formulase asta mult mai inspirat: „Dacă există Dumnezeu, să vedeți că are să fie unul dintre cei doi bătrâni din *Mapet*

---

[2] La mănăstirile din Sfântul Munte, în semn de ospitalitate, pelerinilor li se oferă cafea, rahat, apă sau uzo.

[3] La mănăstiri, bătaia în uşă este urmată de cuvintele: „Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noştri, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi!”, după care se aşteaptă răspunsul-invitație „Amin”.

Show[4], şi acum stă în loja Lui şi râde de Iorgos!”

Şi cum să nu tragă o astfel de concluzie? El însuşi se mândreşte că, dacă ar exista o asociaţie „antipreoţească, antireligioasă, a ateilor”, el ar fi preşedintele acesteia. Când vede vreo sutană, simte că i se întoarce stomacul pe dos de trei ori! Devine ca un taur cuprins de furie când vede nu roşu, ci negru! Când vede „cucoane” care îşi fac semnul crucii, îi creşte tensiunea. Dacă drumul pe care trebuie să meargă trece prin faţa bisericii, preferă să facă un ocol. Asta, în afară de ziua învierii! Atunci, ia petarde şi, când aude „Hristos a înviat!”, aruncă cu ele înspre preot, fără a-i păsa câtuşi de puţin de riscurile faptei lui. Asta a făcut, desigur, până acum doi ani, când a fost văzut de trei credincioşi mai zdraveni, care au pus mâna pe el. L-au cruţat totuşi, şi asta numai de dragul răposatului său tată, pe care îl preţuiau mult. Doar l-au ameninţat că, dacă mai face vreodată aşa ceva, or să cheme poliţia. Însă ameninţarea asta l-a făcut să evite numai propria-i parohie, fiindcă în urmă cu un an a făcut acelaşi lucru cu preotul din altă parohie. În Vinerea Mare, în fiecare an, merge cu prietenii lui la taverne şi petrec mâncând fripturi. În Duminica învierii posteşte! Mănâncă doar pâine şi măsline.

La şcoală, Iorgos nu a deschis nicio carte. Era unul dintre turiştii din ultimele bănci. Cu chiu, cu vai trecea dintr-o clasă în alta. Dar câte cărţi n-a citit în ultimii ani! Nu că ar fi citit lucrări de valoare, doar n-a devenit alt om, ci a citit tot ce e în acord cu părerile lui şi îi întăreşte argumentele.

---

[4] *Muppet Show* este un program de televiziune britanic, care a rulat între anii 1975 şi 1982. Cele două personaje în vârstă, Statler şi Waldorf, care au apărut pentru prima dată în *Muppet Show* în 1975, sunt cunoscute pentru atitudinea lor arţăgoasă şi zeflemitoare; de la locurile lor din balcon luau în râs în mod constant toate personajele şi prestaţia acestora, distrându-se reciproc de propriile lor glume.

Mama lui îl „ceartă”, zicându-i că, dacă ar fi citit aşa de mult ca elev, cu siguranță ar fi ajuns astăzi expert în fizica nucleară sau chiar mai mult de atât. Adevărul e că nu există vreo lucrare care să acuze religia, Biserica, pe Hristos, creştinismul, pe care să nu o aibă. Biblioteca lui ocupă un perete întreg.

Iar acum, acest om, victima crizei economice, fiind şomer în ultimii doi ani, a ajuns în singurul loc unde i se oferea de lucru: în Sfântul Munte! Cu alte cuvinte, în „gura lupului”! Putea oare să nu tragă concluzia că Dumnezeu are umor?

Când toți cei care îl cunoşteau bine l-au întrebat, pe bună dreptate, de ce a acceptat să meargă, nu răspundea cu sinceritate. Se fălea că, pasămite, nu se teme şi că se ducea acolo cu dorința de a se confrunta cu călugării şi că aceştia „or s-o-ncurce cu el”, şi alte fanfaronade de genul acesta. Adevărul era cu totul altul. N-avea nicio dispoziție să se certe cu nimeni. Faptul că era şomer îi tăiase de mult elanul şi orice dorință de polemici.

Ceea ce îl făcuse să meargă acolo era doar sentimentul de onestitate, singurul lucru pe care, după cum se părea, îl moştenise de la tatăl lui. Sentimentul acesta nu-l mai lăsa să trăiască precum un parazit din mica pensie a mamei sale. Odată avusese şi el propria-i afacere, cu doi angajați, propriul apartament, dar acum ajunsese să locuiască în camera în care îşi petrecuse anii copilăriei şi să îi ceară bani de buzunar mamei lui, ca şi cum ar fi intrat pe neaşteptate într-o maşină a timpului şi ar fi redevenit un adolescent de cincisprezece ani!

Se consola cu speranța că acea criză nu avea să dureze mult timp. De altfel, şi... politicienii veneau cu predicții în acest sens. Nici slujba asta nu era permanentă. Avea să lucreze aici cel mult un an de zile, după cum îl informase cunoştința care-l propusese pentru postul acesta. Un an de zile cu un salariu bun, cu masa şi cazarea asigurate. Asta,

până ce economia avea să-şi revină. Şi putea lucra în domeniul său de activitate, nu ca distribuitor pentru fast-food, aşa cum făcuse în ultima vreme.

Şi ce îndeletnicire avea? Artistic! Sculptor în lemn! Iorgos era un meşter cum puţini sunt! Îl avusese ca dascăl pe tatăl lui, care fusese cel mai renumit meşter din Grecia. L-a învăţat mai întâi să ţină în mână dalta şi apoi, cuţitul pentru scobit.

De asta se enervase pe călugărul care l-a întâmpinat: „Tu eşti noul tâmplar?”, l-a întrebat de îndată ce-l văzuse. Auzi, tâmplar! Ca şi cum ai zice că Theotokôpoulos[5] a fost zugrav sau Iktinos[6], muncitor în construcţii!

În ultima perioadă, până când a fost nevoit să închidă afacerea pe care o avusese, ca să-şi câştige traiul, se ocupase mai cu seamă cu lucrări de tâmplărie. Până ce s-au dus şi acestea. I-a rămas însă numele pe care şi-l crease pe

---

[5] Doménikos Theotokôpoulos (1541-1614), pictor spaniol manierist de origine greacă, cunoscut mai ales datorită picturilor sale pe teme religioase şi ca portretist. Cunoscut şi sub numele de El Greco (nume în spaniolă, influenţat de italienescul „Il Greco” grecul, care i-a fost atribuit de către contemporanii săi, cărora le-a fost greu să îi pronunţe numele), Theotokôpoulos a rămas în obscuritate timp de trei secole, fiind descoperit abia la începutul secolului al XX-lea de istoricii artei, care au văzut în el un precursor al expresionismului, dar în primul rând de pictori care s-au grăbit să adopte trăsături ale artei sale, între care un loc de frunte îl ocupă Cézanne, căruia mai târziu i-au urmat Picasso şi Jackson Pollock. Este cel mai neobişnuit pictor din Europa secolului al XVI-lea, îmbinând în opera sa stilul bizantin al patriei sale, Grecia, cu influenţe primite în timpul studiilor sale la Veneţia şi tradiţia medievală a ţării în care a lucrat, Spania.

[6] Iktinos şi Kallikrâtes au fost cei doi arhitecţi ai Partenonului (construit între anii 447 şi 438 i.Hr.).

„piață”, ca sculptor în lemn.

Cu toate că în Sfântul Munte îl adusese, desigur, nevoia, se hotărâse să arate superioritate, ignorându-i pe toți şi evitând certurile; trasase însă şi o linie roşie, o limită, de a cărei depăşire avea să depindă viitorul lui în acel loc. Pentru nimic în lume nu ar fi acceptat să urmeze tipicul lor religios şi să asculte predici şi povețe religioase. Asta voia să discute cu stareţul, iar începutul prost, marcat de discuţia cu călugărul care îl întâmpinase, l-a făcut să-i încolţească în minte gândul că nu avea să stea prea mult în Athos, ba poate că nu avea nici măcar să înnopteze acolo. Şi gândul ăsta îi vâjâia în cap ca un zumzet de albină.

După logica lui Iorgos, călugărul era un creştin fanatic. Prin urmare, stareţul este cel mai fanatic dintre toţi. Un fel de cap al *Cosa Nostra* La asta se gândea atunci când a intrat în sala de aşteptare şi presupunea că va da cu ochii de un preot care semăna cu Papaflessas[7].

Cu siguranţă că oricine altcineva ar fi văzut în persoana stareţului un bătrânel cu totul inofensiv; nu însă şi Iorgos. Îşi închipuia cum un bătrânel ca el ar fi fost în stare să conducă mulţimile ca să dărâme statuile şi templele antice şi să ardă întreaga înţelepciune ascunsă în papirusurile şi în bibliotecile Antichităţii. Un bătrânel neputincios şi fanatic, în spatele furiei şi urii mulţimii.

De la păsări înveţi multe, s-a auzit vocea stareţului, care, atunci când a intrat el, a rămas cu faţa îndreptată spre fereastră. Privighetoarea te învaţă să fii scump la vorbă. O lună din an cântă şi unsprezece tace!

Ce noroc pe privighetoarea mascul!, îşi exprimă Iorgos

---

[7] Grigorios Dikeos sau Flessas (născut Gheorghios) (1788-1825), cunoscut sub numele de Papaflessas, a fost un cleric grec, politician şi figură reprezentativă a luptei pentru independenţă în timpul Revoluţiei din 1821.

gândul. Scapă de bombănit!

În adâncul sufletului era mândru de gluma lui şi a zâmbit plin de mulţumire.

Stareţul nu a avut însă nicio reacţie, parcă nici nu l-ar fi auzit.

De sărbătoarea Pogorârii Sfântului Duh, privighetorile simt ce sărbătoare este şi nu-şi fac cuiburi.

Până şi zburătoarele au ajuns funcţionari publici, comentă Iorgos cu făţişă ironie.

Reacţia aceasta a lui a câştigat în sfârşit o privire din partea stareţului, care, scuturându-şi firimiturile din palme, s-a îndreptat către oaspetele său.

Din fericire sau poate şi intenţionat acesta nu i-a întins mâna ca Iorgos să i-o sărute, şi în felul acesta au scăpat amândoi: Iorgos, de o situaţie neplăcută, şi stareţul, de o... posibilă muşcătură!

Ia loc, fiul meu, l-a îndemnat stareţul, aşezându-se pe un scaun în spatele biroului.

I-a aruncat o privire fugitivă, însă pentru duhovnicul plin de experienţă a fost de-ajuns ca să-şi dea seama de disconfortul pe care îl simţea invitatul său. Scaunul parcă nu îl încăpea, se foia continuu, îşi încrucişa frecvent mâinile pe piept, gâfâia ca un astmatic şi îşi ştergea întruna de pantaloni palmele transpirate, ca şi cum ar fi fost la spital şi tocmai ar fi aflat că a devenit tată sau cineva care a comis o evaziune fiscală şi era supus controlului financiar.

Monahii au o îndatorire principală: să-şi certe propriul sine, sinele lor cel rău pe care-l avem cu toţii, fiindcă existenţa acestuia este cel mai mare obstacol în calea legăturii cu Dumnezeu. Această preocupare asiduă, precum şi cercetarea de sine pe care aceasta o presupune, sporeşte puterea de discernere a sentimentelor vătămătoare, dându-i omului puterea de a simţi negativismul pe care îl emană un semen al său, până şi pe cel mai greu sesizabil. Această

capacitate poate ajunge la punctul cel mai înalt dacă monahul este şi preot cu o bogată lucrare duhovnicească. Stareţul, părintele Gavriil, cercetător al sufletelor şi încercat duhovnic, de mulţi ani, aspru cu sine însuşi, însă îngăduitor cu ceilalţi, nu s-a grăbit să îl evalueze negativ pe Iorgos, chiar dacă monahul care-l însoţise îl „ajutase” cu puţin mai înainte să-şi formeze o idee preconcepută. Starea de nesiguranţă pe care o observa la acesta, palmele lui transpirate, mişcările spasmodice, privirea dură, toate acestea îi arătau un singur lucru, anume că în sufletul acestui om se luptă răul cu binele.

Cel rău, ca şi cel bun, nu este nervos, fiindcă starea sa este deja petrificată. Cunoaşterea şi acceptarea de sine ne aduc o linişte şi o putere care pot fi sesizate cu uşurinţă de ceilalţi. Şi acest tânăr, pe care-l are acum în faţă, este speriat şi neputincios asemenea unei vrăbiuţe care se teme să zboare sus, spre soare, ca să nu i se ardă aripile. Ca să nu se „sperie” şi mai mult, ar avea nevoie doar de timp şi de un mod potrivit de a se apropia de el. Puţină înţelegere şi multă răbdare. Astfel, părintele stareţ s-a hotărât să-l facă să se relaxeze puţin prin ceea ce monahii detestă cel mai mult, grăirea în deşert, adică vorba multă şi fără rost.

Cum a fost călătoria ta?

— Lungă!

Cum ţi s-a părut Halkidiki[8]?

Frumoasă!

Ai mai venit în Sfântul Munte?

— Nu!

Cum ţi se pare până acum? Din puţinele lucruri pe care le-ai văzut.

---

[8] Halkidiki sau peninsula Calcidică se află în nordul Greciei, alcătuită din trei braţe, Kassandra, Sithonia şi Aghion Oros (Muntele Athos), Sfântul Munte reprezentând extremitatea estică a peninsulei.

Verde!

Ei, de unde atâta verdeață! Dacă vrei să vezi locuri înverzite, să mergi în satul de unde sunt eu. Ştii, sunt de loc din satul în care s-a născut Papaflessas.

În mintea lui Iorgos s-a declanşat o adevărată furtună. „Cum i-o fi venit acum asocierea asta în minte? Ce coincidență diabolică mai e şi asta?! Şi acum ce-o să facem, o să stăm la taclale? Ce-l interesează călătoria şi impresiile mele? Dacă-i spun părerea mea, o să-şi piardă şi astea zece fire de păr pe care le mai are pe cap”, se gândea Iorgos mişcându-şi nervos degetele.

Călătoriile cu autobuzul n-au fost niciodată o plăcere pentru el. Din Atena până la Tesalonic drumul era drept, şi cât de cât a rezistat. Din Tesalonic a luat alt autocar din stația Halkidiki, o maşină murdară şi foarte veche, şi de atunci a început calvarul. Curbe interminabile, sistem de aerisire stricat, mirosuri neplăcute, colegi de călătorie deranjanți şi greața care-l însoțea întotdeauna atunci când călătorea. De două ori a vomitat tot ce mâncase, oricum nu multe lucruri, două cafele şi un sandviş, şi tot restul drumului a încercat să se stăpânească. Ca prin ceață îşi amintea de drumul plin de verdeață de pe culmile din Halkidiki şi de nişte cruci de lemn care răsăreau dintr-odată de-a lungul drumului sau însemne IISUS NIKA scrise pe stânci, care-i dădeau de ştire că se apropia de destinație.

Capătul traseului rutier însemna un sat la malul mării, Uranoupoli sau „satul schizofrenic”, după cum îl botezase el. Plin de hoteluri de lux, o plajă care l-a însoțit pe parcursul ultimilor kilometri ai călătoriei, un drum turistic cu magazine în centrul localității şi un complex de restaurante lângă mare, chiar în portul unde trag micile vapoare care merg spre Sfântul Munte. Poți vedea în acest loc turişti din toate colțurile lumii, în principal ortodocşi din țările slave şi nemți, cu îmbrăcămintea lor multicoloră, de concediu, în

sandale, însoțiți de copii cu părul blond, femei înalte din nordul Europei şi, bineînțeles, printre ei şi unii asiatici, cu ochii alungiți şi cu un aparat de fotografiat în mână. Aşa arată, oare, un loc obişnuit de vacanță din Grecia?

Acest loc ar putea purta orice nume dacă am ignora turnul bizantin care domină portul, dacă am trece peste faptul că la cele mai multe dintre magazinele turistice se vând mai ales produse bisericeşti şi dacă, desigur, nu am ține cont de intervalul de timp din zori până la ora 10:00 dimineața, când pleacă feribotul înspre Dafni, portul de primire a pelerinilor în Sfântul Munte. În acest răstimp, în sat circulă îndeosebi purtători de rasă şi pelerini grăbiți cu rucsacuri în spate şi toiege de drumeție în mână. O privelişte asemănătoare i se oferă privitorului şi în jurul orei 2:00 după-amiaza, când acelaşi vapor se întoarce cu cei care ies din Sfântul Munte. Într-un răstimp de aproximativ patru ore satul acesta se transformă, ai zice, într-o extensie a Republicii Athonite, pentru a se preface mai târziu într-o extensie a insulei Mykonos[9], când trupurile se expun cu generozitate sub razele soarelui, fie pe plajă, fie pe străduțele satului. De aceea Iorgos a numit acest loc satul „Doctor Jekyll şi Mister Hyde”[10] şi cu inima uşoară l-a şters

---

[9] Mykonos este o insulă a Mării Egee, din Arhipelagul Cicladelor. A fost una dintre primele insule greceşti care au fost dezvoltate turistic. Încă din anii 60 a avut parte de prezența foarte multor turişti. Astăzi, viața de noapte din Mykonos este considerată una dintre cele mai reprezentative din Europa, numele insulei fiind simbolul concupiscenței şi al exceselor.

[10] *Dr. Jekyll şi Mr. Hyde* (în engleză, *Dr Jekyll and Mr Hyde)* este un film de groază din 1912, bazat pe nuvela lui Robert Louis Stevenson, *The strange Case ofDr Jekyll and Mr Hyde* (1886). Protagonistul, Dr. Jekyll, se închide în secret în laboratorul său şi îşi administrează un flacon cu o substanță care, după ce îşi face efectul, îl transformă într-o variantă malefică a sa. După ce foloseşte substanța de mai multe ori, *alter ego*-ul

pentru totdeauna de pe harta zonelor turistice pe care le-ar putea recomanda vreodată cuiva.

Călătoria cuprindea însă şi o parte maritimă, drumul de la Uranoupoli spre Dafni. Două ore pe un feribot deschis, pe o mare de un albastru adânc, scăldată în soarele de mai, o experienţă care ar fi fost o adevărată încântare pentru oricine. Dar Iorgos nu era oricine!

Cum stătea singur, nu avea nimic mai bun de făcut decât să observe şi să judece, dat fiind că aceste două acţiuni sunt legate una de cealaltă. La un moment dat a încercat să adoarmă, în zadar însă, fiindcă nişte colegi de călătorie nu i-au „respectat” „dorinţa” de a se întinde pe câteva scaune, nepăsându-i că îi lăsa astfel pe aceştia în picioare. Şi mai aveau şi impertinenţa de a discuta între ei, stricându-i liniştea. Ce oameni lipsiţi de bun-simţ pot exista în lume!

În final, observaţia şi concluziile la care a ajuns, filtrate de dispoziţia sa interioară, aveau să-i fie cea mai bună companie pe parcursul călătoriei. Fiind o minte analitică din fire, perspicace şi cu simţ de observaţie, deja până la jumătatea drumului putea să clasifice, să analizeze, să caracterizeze şi să catalogheze tot ceea ce i-a trezit interesul.

Mai întâi natura. Marea era într-adevăr de un albastru adânc şi limpede, dar plină de meduze. Milioane de meduze. Ca şi cum s-ar fi aliniat de-a lungul călătoriei ca să îi îndepărteze pe pelerini. Apoi uscatul. După cum a putut observa, plutind de-a lungul coastei peninsulei athonite, partea de uscat a acesteia era sălbatică, plină de verdeaţă, denivelată, aproape neprimitoare, peisajul fiind întrerupt doar de mănăstirile de pe mal, de unele construcţii, probabil chilii ale unor pustnici, şi de arsanalele mănăstirilor, unde vaporul oprea ca să încarce şi să descarce vehicule, mărfuri

---

malefic, Hyde, apare la dorinţă, Jekyll ajungând să săvârşească chiar şi o crimă. În final doctorul se otrăveşte.

şi oameni.

Din jocul de impresii făceau parte şi pescăruşii, gălăgioşi şi obraznici, uneori o simplă companie, alteori, precum nişte acrobați de la circ, prinzând cu măiestrie în zbor bucăți de pâine pe care le aruncau călătorii.

Un alt aspect care i-a atras atenția lui Iorgos – şi asta pentru că ştia că intra în zona cu cea mai puțin dezvoltată rețea de drumuri din Grecia au fost numărul şi tipurile de vehicule de pe vapor.

Automobile de tip *jeep* şi camioane încărcate cu tot felul de materiale de construcții. Sfântul Munte trecea printr-o etapă de refacere, printr-o dezvoltare materială şi tehnică, ceva care pentru mulți dintre colegii săi de drum reprezintă o „vindere a sufletului", pentru că se face cu fonduri ale „europenilor, care nu dau nimic în dar dacă nu au un interes". Această teorie îl lăsa indiferent pe Iorgos, ba chiar i se părea aproape deranjantă, de vreme ce aceşti bani erau cei care îi ofereau prilejul să scape de şomajul ultimilor ani.

Colegii de drum s-au dovedit a fi principalul său obiect de studiu. În mod succesiv şi după o îndelungă observare, i-a clasat în trei categorii: mai întâi purtătorii de rasă, „popii", după cum îi numea în general, cu bagajele lor negre şi cu expresia neutră a feței. În mână cu un şirag de mătănii, stăteau de obicei singuri şi nu vorbeau. Unii erau nucleul unor grupuri de mireni o imagine care îl enerva teribil pe Iorgos. Era ca şi cum aceştia ar fi fost un tip de sobă cu lemne, care răspândea căldură, şi oamenii alergau spre ei ca să se încălzească.

După „popi", i-a grupat şi pe mireni, împărțindu-i în două categorii: „turiştii" sau „începătorii", şi „cei vechi" sau „cunoscătorii". O trăsătură comună a celor două categorii erau rucsacurile de călătorie, umflate ca şi când scopul celor care le purtau era să se mute, nu să facă un pelerinaj de două-trei zile şi să plece.

Primii, „începătorii”, erau cei mai deranjanți. Neliniştiţi şi permanent în mişcare, puneau tot timpul întrebări, mergând încoace şi încolo cu o hartă în mână, şi fotografiau tot ce le apărea în faţă, de la nori şi stânci, până la valuri şi arbuşti. Se entuziasmau într-un mod ridicol de orice construcție pe care o vedeau în zona ţărmului, care era vreo ruină, moară sau înseşi mănăstirile, de parcă nu ar fi trăit în epoca tehnologiei, când poţi să vezi din casa ta întreaga lume!

Dar cei faţă de care a avut nevoie de multă răbdare ca să îi suporte, străduindu-se din răsputeri să nu îi „pună la punct”, erau cei „vechi”. Era enervant să-i vezi aşa dezinvolţi şi atotştiutori, răspundeau fără să fie întrebaţi la nedumeririle grupului din apropierea lor doar fiindcă „se întâmpla” să ştie totul. Cu aer de veteran din Vietnam, ceva între Rambo şi Gandhi, îşi încheiau cuvântul de obicei cu o anumită „reuşită” personală. „Eu am fost pe jos de la Kareia la Marea Lavră”, „eu am fost de trei ori la părintele cutare”, „eu... eu... eu”. Cel mai deranjant însă, aproape exasperant, era faptul că nu spuneau „Sfântul Munte”, ci doar „Muntele”. Şi nu fiindcă nu atribuiau sfinţenie locului, asta nu îl interesa câtuşi de puţin pe Iorgos, ci îi „apăsa” atât de mult experienţa, încât li se „îngreuiase” şi limba. Îi aminteau de un soldat veteran, pe care îl cunoscuse în armată, indolent şi mereu încruntat, care, atunci când i se reproşa veşnica plictiseală, răspundea: „Nu pot să merg, mă trag anii înapoi!”

Şi acum stareţul îl întreba cum a fost călătoria! Ar putea oare să îi spună lucrurile astea fără să îl facă să îi crească tensiunea?!

Din fericire, experimentatul duhovnic a renunţat repede la încercarea de a sparge gheaţa şi a trecut la cele care trebuiau îndeplinite de către el.

Ştiu că ai vorbit la telefon cu părintele Ilarion, care e

supraveghetorul mănăstirii şi cel mai în măsură să te îndrume şi să te ajute cu orice ai nevoie. Presupun că te-a informat în legătură cu sarcina ta, care în linii mari constă în confecționarea a două catapetesme sculptate din lemn şi a unor obiecte auxiliare pentru biserici, cu ornamente. De asemenea, aşteptăm un expert în conservare de la minister, cu care vei colabora în vederea înlocuirii unor straturi mai vechi, care au fost distruse de cari. Dorința noastră este ca lucrările tale să se potrivească cu cele deja existente, acesta fiind motivul pentru care este necesară prezența ta aici până la finalizarea lor. Nu e ca şi cum te-ai afla într-o închisoare; oricând vrei, poți primi câteva zile libere. Vei avea propria cameră, mâncare de la bucătărie – dacă doreşti şi salariul care a fost convenit în discuția telefonică. Cerința noastră este doar să respecți locul în care ne aflăm, fiindcă nu îți ascund că printre muncitori avem multe cazuri de beție şi de tulburare a liniştii, cu muzică şi voci ridicate, şi de multe ori chiar şi cu vorbe necuviincioase. Nu vreau să ne vezi ca pe nişte patroni, ci ca pe colaboratorii tăi în strădania noastră comună de a lăsa celor de după noi întreg ceea ce am primit de la cei de dinaintea noastră şi, dacă e cu putință, îmbogățit şi încă şi mai frumos. Împodobim locul în care ne aflăm nu ca să ne desfătăm simțurile muritoare, ci ca să aducem un imn de slavă frumuseții Creației lui Dumnezeu. Te văd însă neliniştit. Probabil vrei să îmi spui ceva, te rog să întrebi fără nicio reținere.

Într-adevăr, a răspuns Iorgos, profitând de ocazia oferită. Aş vrea să ne lămurim de pe acum în privința unor aspecte, ca să nu apară neînțelegeri pe parcurs. În primul rând, meşter, tehnician şi lucrător ca mine nu găsiți uşor…

O ştiu, fiule, l-a întrerupt starețul cu tact. Am primit asigurări în acest sens din surse de încredere. Şi nu îți ascund faptul că în alegerea noastră a cântărit decisiv numele pe care îl porți, dat fiind că tatăl tău a fost nu

numai un meşter vestit, dar mi-a fost şi bun prieten.

Ca şi când nici nu ar fi auzit aceste cuvinte, Iorgos a continuat cu acelaşi avânt:

— Toată măiestria pe care aţi cunoscut-o la tatăl meu o s-o întâlniţi şi la mine, dar... atât. Eu, părinte, mi-am câştigat existenţa de mic prin muncă şi nu am învăţat să mă ascund. Nu mă am bine cu tămâia, cu „Doamne, miluieşte” şi toate cele popeşti. Am părerile mele şi ţin la ele. Nu mă deranjaţi şi nu vă deranjez. Dacă mă vreţi de meşter, bine, dar dacă trebuie să urmez vreo rânduială a voastră sau să ascult predici ori să fac pe „marele creştin”, zi-mi-o de-acum, ca să plec până să ne supărăm.

Pe neaşteptate, un sentiment de întristare i-a cuprins sufletul bătrânului stareţ, dar s-a străduit să nu i se vadă asta şi pe chip. Şi-a adus aminte de tatăl lui Iorgos, un omuleţ smerit şi plin de respect, cu mâinile bătătorite, care numai la vederea unei rase se pleca şi se închina. Mulţi ani a durat prietenia lor, şi atunci când acesta, la pat fiind, nu a mai putut să vină în Sfântul Munte, îşi rezerva întotdeauna puţin timp când mergea, cu anumite ocazii, la Atena să-l vadă pe dragul său prieten. În amintirea lui l-a ales pe Iorgos, deşi existaseră unii care se opuseseră acestei alegeri, şi era hotărât să arate oricâtă răbdare e nevoie pentru a-i da o şansă de a se întoarce în îmbrăţişarea lui Hristos.

Fiul meu, Hristos nu a tras pe nimeni lângă El cu forţa. „Cine vrea, să Mă urmeze!” Nu au făcut asta nici Apostolii şi cu atât mai puţin noi, care suntem foarte mici în comparaţie cu ei. De aceea, nu îţi face griji. Nu ai nicio obligaţie în privinţa slujbelor şi a rânduielii noastre. Dar întotdeauna caută să te înţelegi cu Ilarion şi să eviţi lucrul în anumite zile de sărbătoare. Fiindcă intuiesc dispoziţia ta, de vreme ce vei fi cu noi destul timp şi fiindcă te afli într-un spaţiu în care atmosfera religioasă are întâietate, care nu se poate schimba ca să nu te deranjeze, permite-mi totuşi să îţi dau

un sfat, o povață părintească, dacă vrei, nu doar pentru aici, ci pentru oriunde vei merge şi orice vei face în viață.

Ascultă, deci, un cuvânt care nu e rod al înțelepciunii mele, ci al unui bătrân luminat: „Dacă vezi lucrurile cu ochii unei albine, pe toate le vei vedea ca mierea. Dacă însă le vezi cu ochi de muscă, pe toate le vei vedea murdare.”

Cu aceste cuvinte, starețul se ridică, socotind discuția încheiată. Iorgos s-a ridicat şi el şi s-a îndreptat spre uşă. Înainte să iasă, s-a oprit şi, întorcându-se, a zis:

— Dacă pui o albină într-un grajd, o să plece, fiindcă nu va găsi nimic de folos. Dacă pui o muscă în stup, albinele or s-o omoare. Se va vedea ce sunt după felul în care voi pleca de aici şi când voi pleca.

Când a rămas singur, bătrânul cu părul alb s-a aşezat la rugăciune înaintea icoanei Maicii Domnului şi cu voce frântă şopti: „împărăteasa tuturor, o muscă a intrat în Grădina ta. Tu, care alergi grabnic înaintea oricui te cheamă şi împărtăşeşti durerea noastră, a tuturor, mijloceşte la Fiul tău să îl miluiască! A pierdut calea, să nu-şi piardă şi sufletul!”

CAPITOLUL II

În fapt, mănăstirea e un mic sat autonom. Vizitatorul are inițial impresia că are în față o cetate inexpugnabilă, o impunătoare construcție pătrată din piatră, cu ambrazuri şi turnuri, ridicată în luminişul unei văi, la o distanță de aproximativ o sută de metri de mare. Privind acest edificiu solid, mintea ți se duce în epoci trecute şi primejdioase, când mănăstirea era asediată de pirați sălbatici şi necruțători, iar călugării iubitori de linişte, uitând să întoarcă şi celălalt obraz, se transformau în vajnici luptători. Zidurile acestea uriaşe ocrotesc de zece veacuri tot ce există dincolo de ele: nenumărate paraclise, chiliile monahilor,

biserica centrală[11], synodikonul[12], arhondaricul, bucătăria, magazia, dogăria, cămara unde se păstrează uleiul, brutăria, căminul de bătrâni, spitalul, biblioteca, trapeza, locul unde se păstrează icoanele (iconofilachion), veşmântarul (schevofilachion[13]) şi magazinul cu suveniruri pentru pelerini. Intrarea unică a mănăstirii este protejată de o uşă veche, solidă, cu zăvoare uriaşe de fier, iar de o parte şi de alta a intrării se văd ambrazurile precum gurile deschise ale unor condamnaţi.

Dacă treci de poarta fortăreţei, ieşind din mănăstire, câţiva metri mai jos dai cu ochii de casa de oaspeţi, o clădire nouă cu două niveluri. Mergând pe aceeaşi cărare, dai de casa unde sunt găzduiţi muncitorii, în jur de zece la număr, în principal albanezi, români şi georgieni. La balcoane atârnă haine multicolore şi sârme improvizate pentru întins rufe, lăsându-ţi impresia că te afli într-o mahala. Mai jos, de o parte şi de alta a drumului, se află presa de ulei, atelierul de cositorit, atelierul de tâmplărie, maşinile de spălat şi grajdul, care acum adăposteşte vehiculele mănăstirii. Şi, cotind-o sprinten spre dreapta, drumul se încheie cu un mic pod peste râul care trece pe lângă partea nordică a fortificaţiilor şi se varsă apoi în mare. În partea sudică a mănăstirii se află grădina cu legume de sezon, iar alături

---

[11] Biserica centrală a unei mănăstiri athonite este numită *katholikon,* termen ce provine de la cuvântul grecesc *xaSohxov,* care înseamnă „sobornicesc”, aceasta fiind de obicei cea mai mare biserică din cadrul mănăstirii, în care se adună la slujbă întreaga obşte monahală.

[12] Spaţiul în care se desfăşoară sfatul bătrânilor referitor la probleme ce privesc viaţa mănăstirii.

[13] *Schevofilachion* (din gr. *CrxcvotpvXdxtov)* este numele dat locului în care se păstrează veşmintele, vasele şi obiectele liturgice.

este livada de măslini şi lămâi. De la pod, bifurcându-se, drumul duce spre partea de răsărit, unde sunt arsanaua şi locul de andocare a vapoarelor. Toate acestea sunt înconjurate din toate părțile, cu excepția celei care dă spre mare de o pădure deasă, verde, care urcă pe dealurile dimprejur, dând impresia că mănăstirea se află în sânul naturii-mame, cu al cărei nectar se hrăneşte.

Imediat în apropierea podului începe un drum acoperit cu dale de piatră, care duce la cimitirul mănăstirii, la sihăstrie, cum îi zic părinții. În capul cărării se află vechea casă destinată cazării muncitorilor, o clădire ce cuprinde o cămăruță, o bucătărie mică şi o baie. Această locuință, izolată şi acoperită cu țiglă, a fost aleasă de Ilarion pentru găzduirea lui Iorgos. Este practic cea mai îndepărtată clădire din întreg complexul, fapt care pe Iorgos l-a mulțumit în mod deosebit. Şi asta nu i-a scăpat atenției lui Ilarion deşi Iorgos nu a zis niciun cuvânt, îl trădase însă un zâmbet larg, care i-a luminat brusc chipul la vederea acelui loc. Înăuntru era tot ce avea nevoie: un pat supraetajat, un dulap, o sobă cu lemne, o măsuță cu două scaune, cuverturi şi cearşafuri şi mai ales vase de gătit, în cazul în care nu i-ar fi plăcut mâncarea de la mănăstire şi ar fi vrut să îşi prepare singur ceva.

Nu ştia dacă monahul îndeplinea dispozițiile stareţului de a nu-l caza împreună cu ceilalți muncitori în clădirea mare sau luase de unul singur decizia asta, dar Ilarion „s-a purtat ireproşabil”, după cum s-a gândit Iorgos în sinea sa.

Ilarion! Ce om şi el! înalt de doi metri, voluminos cât un dulap cu două uşi, cu părul roşcat, cu sprâncenele unite şi ochii albaştri, arăta ca un urs care rămăsese de la vreun circ ambulant.

În doar câteva săptămâni a realizat că acest călugăr uriaş era sufletul lucrărilor care se făceau în mănăstire; era ceea ce este mecanicul-şef la o navă, chiar dacă cel care primeşte

toată slava este căpitanul. Dacă mănăstirea este un aparat, un ceas, iar monahii sunt angrenajul acestuia, atunci Ilarion este „ceasornicarul”, este cel care se îngrijeşte ca toate să funcţioneze perfect.

Cu siguranţă, văzându-i statura şi auzindu-i vocea puternică, simţi că nu e genul de om cu care ai vrea să te cerţi, şi totuşi Iorgos l-a simpatizat din prima clipă. Nu-şi aducea aminte să mai fi simpatizat vreodată alt purtător de rasă. Poate că asta avea legătură şi cu rasa lui care, în mod cu totul original, era făcută din material de jeans, rezistent, de un albastru spălăcit, peticită şi murdară de tot felul de vopsele şi uleiuri. Sau poate fiindcă şi el e un tip onest şi scump la vorbă. Probabil simpatia lui se datorează faptului că amândoi vorbesc aceeaşi limbă la lucrări, Ilarion câştigându-ţi aprecierea din prima clipă prin cunoştinţele sale tehnice. Iar cunoştinţele acestea nu se rezumă doar la partea de tâmplărie, ci, aşa cum avea să se dovedească în timp, cuprind şi alte domenii: electricitate, hidraulică, mecanică, vopsitorie, feronerie, construcţii, până şi partea electronică.

Să te sustragi de la muncă era exclus, de vreme ce el nu doar supraveghează permanent fiecare lucrare, dar este şi cel dintâi care se implică direct, pune mâna, asudă, osteneşte. Ştie precis ce vrea şi cum se poate realiza şi discută toate detaliile în patru-cinci limbi. Lucru de calitate medie nu se acceptă. Imperfecţiunile şi lucrul de mântuială sunt cea mai bună cale de a cunoaşte forţa laringelui lui Ilarion, care nu are nicio reţinere în a ridica tonul, dar după astfel de momente de obicei îşi face în mod repetat semnul crucii şi îşi cere iertare pentru ieşirea sa. Şi cum toţi îl apreciază şi nimeni nu îşi doreşte ca cineva de doi metri să strige la el, toate lucrările se fac cu o precizie de ceas elveţian.

Toate ca toate, poate să fie Ilarion călugăr, dar Iorgos nu

mai cunoscuse până atunci un astfel de supraveghetor, iubitor de muncă, drept, harnic, priceput şi bun gospodar. Poate doar pe răposatul lui tată, dar acesta nu avea atâtea cunoştinţe. În plus, era foarte blând şi nu putea să nu se impună în faţa muncitorilor cu tot ceea ce presupune asta în privinţa randamentului lor.

Sigur, asta nu l-a împiedicat să-şi menţină părerea despre călugări; şi-a zis doar că orice regulă are şi excepţiile ei.

Preţuirea sa faţă de Ilarion a crescut şi mai mult atunci când a realizat că dincolo de faţa lui dură se ascunde o inimă sensibilă. E în stare să schimbe locul desfăşurării unei lucrări doar fiindcă acolo există un cuib de furnici sau de albine sau doar pentru că pe acolo trec nişte broaşte. Până şi muştele, întotdeauna le alungă, niciodată nu le omoară. Slăbiciunea lui sunt însă pustnicii şi călugării de la chilii. Umblă încoace şi încolo, prin râpe şi locuri pustii, pentru câte o reparaţie la chilii, colibe şi la schiturile mănăstirii, căutând întotdeauna un pretext să-i viziteze şi să le îndeplinească orice nevoie, fie cu hrană, fie printr-o reparaţie. În felul acesta, dintr-un capriciu al sorţii, Iorgos s-a trezit că îi ţinea companie lui Ilarion, devenise ajutorul şi colaboratorul lui, deşi nu avea nicio dispoziţie pentru aşa ceva.

Cum a ajuns Iorgos să cutreiere împreună cu Ilarion pustietăţile Athosului, nici el nu ştia! Toate au început într-o dimineaţă de iunie, la doar câteva săptămâni după sosirea în Sfântul Munte. Atelierul de tâmplărie în care îşi punea în practică meşteşugul foarte bine dotat, cu instrumente de tăiat, pânze de fierăstrău, strung, presă şi banc de lucru s-a dovedit a fi un loc în care oricine intra când dorea şi lua şi făcea ce voia. De obicei intrau călugării pictori sau ceilalţi muncitori să ia sau să taie diverse scânduri de care aveau nevoie, şi în special un român, Gheorghe, care se ocupa de treburile de tâmplărie din mănăstire. Pentru pretenţiosul

Iorgos, care se obişnuise să aibă întotdeauna atelierul în siguranță şi îngrijit, situația asta era foarte neplăcută. Nimic nu găsea aşa cum lăsase şi niciodată nu era sigur că avea să găsească un lucru pe care îl căuta în locul unde îl pusese. În fiecare seară dedica o oră curățeniei atelierului, şi asta doar ca să poată lucra în ziua următoare într-un spațiu curat. Păstra cu deosebită grijă dălțile cu vârfurile sensibile, pe care le ascuțea cu atenție în mod regulat, pentru lucrările pretențioase, de finețe.

Într-o dimineață s-a întâmplat ceva ce, de fapt, de mult părea inevitabil, dar asta avea să îi schimbe cursul vieții cotidiene. Gheorghe nu doar că a distrus din neatenție o bucată de lemn pe care Iorgos o terminase de sculptat, dar a găsit de cuviință şi să taie un nod de la o scândură cu cea mai bună daltă semicirculară a lui Iorgos, distrugându-i complet vârful. Vocea lui Iorgos s-a auzit atunci până în Kareia şi, întrucât vinovatul se prefăcea că nu înțelege deloc limba greacă, mânia lui Iorgos a crescut şi mai mult şi expresii din cele mai colorate, ca de mahala, au umplut aerul sfințit din jurul lor.

Ilarion a apărut în grabă, acționând ca în cazul unui incendiu. Văzând bucata de lemn sculptată cu măiestrie, la care Iorgos lucrase timp de două săptămâni şi care acum se transformase în lemn de foc, ştia că acesta avea dreptate, dar nici nu putea să interzică accesul celorlalți muncitori în atelier, acordându-i lui exclusivitatea, pentru că erau unele lucrări în lemn care necesitau şi contribuția lor. Astfel, în fața acestei dileme, a acceptat cu uşurare propunerea lui Iorgos de a prelua şi treburile de tâmplărie ale mănăstirii, evident cu condiția, de la sine înțeleasă, să pună lacăt la atelier, astfel încât să nu mai calce nimeni acolo. Propunerea s-a arătat însă la scurt timp a fi una luată în pripă, întrucât Gheorghe era muncitorul care îl însoțea pe Ilarion la treburile de tâmplărie care trebuiau făcute în afara

mănăstirii. Şi, cum vara e perioada potrivită pentru acest fel de lucrări, înainte de venirea toamnei umede, Iorgos s-a trezit că aproape în fiecare dimineață străbătea cu Ilarion cele mai de neînchipuit colțuri ale Sfântului Munte, neglijând în fond scopul pentru care fusese angajat.

Astfel, de obicei imediat după Sfânta Liturghie, dacă drumul era accesibil, se urcau într-un jeep, iar dacă nu, plecau pe jos, înainte ca soarele să răsară şi să se lase căldura înăbuşitoare, încărcau uneltele şi materialele pe un catâr şi mergeau pe jos. Cel mai adesea, destinația era o bisericuță a cărei fereastră sau uşă se strâmbase, sau care avea acoperişul de țiglă stricat pe unde intra apă în biserică, sau era nevoie de reparații la strane. Bisericuțe smerite şi simple, construite în mijlocul pustiului, uneori pe vreo stâncă, ca un cuib de vulturi, alteori în vreo vale, în mijlocul naturii, iar din cauza frunzişului des puteai să treci pe lângă ele şi nici să nu le bagi de seamă.

Drumul dura întotdeauna mai mult decât trebuia, fiindcă Ilarion se oprea de fiecare dată când găsea vreo troiță sau vreun loc de închinare ca să aprindă o candelă şi să cânte cu voce joasă troparul sfântului căruia îi era închinat acel loc. Alteori se oprea atunci când vreo mireasmă amețitoare îi gâdila nările. Reacționa de parcă ar fi fost curentat! Dacă acel miros nu provenea de la vreo floare, lucru de care îşi dădea seama imediat, îngenunchea şi se ruga în acel loc, sigur fiind după cum i-a descoperit lui Iorgos, care îl întrebase plin de curiozitate de ce avea astfel de reacții că un călugăr necunoscut cu viață sfântă „adormise” undeva în apropiere şi mireasma care se simțea în aer provenea de la osemintele sau de la mormântul aceluia.

„Lasă-l pe nebun în lumea lui”, zice înțelepciunea populară! Exact asta făcea şi Iorgos. Dar câtă răbdare să aibă? Hai, avea bunăvoință şi putea închide ochii în fața unei întârzieri şi a sensibilității olfactive a călugărului! Dar

întâmplările bizare pe care le-a trăit nu erau una sau două, ca să le treacă cu vederea şi să rabde fluierând nepăsător.

Un pustnic pe care l-au vizitat odată a pus lapte într-o cutie de conserve şi după aceea a chemat şerpii ca să vină să bea! Şi aceştia veneau ca nişte căţei şi apoi, sătui, se frecau de picioarele lui. Altul făcea ceva asemănător cu păsările, iar altul, cu broaştele. Ba chiar, om în toată firea, un altul vâna muşte ca să le dea să mănânce. Altul avea un lemn în formă de T şi dormea pe el în picioare. Le-a zis că de 40 de ani nu mai dormise în poziție orizontală! Altuia, care se ascundea de fiecare dată când vedea un om, Ilarion, care-l cunoştea, îi lăsa mâncarea agățată de creanga unui copac.

Dacă ăsta nu ne-o fi urmărit şi se ascunde, să nu-mi zici pe nume, a comentat atunci Iorgos, primind o privire plină de nedumerire din partea uriaşului monah roşcat.

Altul nu scotea nicio vorbă. Făcuse, zicea, o făgăduință a tăcerii. În schimb altul, care ştia tot Noul Testament şi toți Psalmii pe dinafară, nu se oprea din recitat.

Nişte pustnici mâncau o bucată de pâine uscată pe zi şi nimic altceva. Alții nu mâncau nimic ambalat fiindcă auzi minunăție! ambalajele aveau în codul de bare numărul 666! Altul îşi punea nisip în mâncare ca să nu îi placă. Un alt pustnic plângea tot timpul şi se numea pe sine „vierme”! Ilarion socotea lacrimile acestea dar al lui Dumnezeu!

Cei mai mulți dintre ei trăiau în peşteri sau în colibe în care n-ar sta nici măcar un porc mistreț, şi hainele lor erau găurite şi peticite în nenumărate locuri. Unghiile le erau negre şi părul, încâlcit. De multe ori mirosul neplăcut din chilia lor era atât de greu de suportat, că nu reuşea să rămână înăuntru niciun minut; era ca şi când s-ar fi aflat acolo un animal mort, şi numai el îi simțea mirosul. Ilarion parcă voia să-l înnebunească, insista că simțea doar miros plăcut. Ce să mai zici de puricii, ploşnițele şi păduchii care mergeau pe ei ca la paradă!

Într-o zi, după ce au vizitat un astfel de călugăr, de care numai când îl vedeai te şi îngrozeai avea ochii bulbucați şi vorbea continuu despre iad –, Iorgos n-a mai suportat şi, pe cât de politicos şi discret cu putință, l-a întrebat pe Ilarion:

— Ilarion, scuză-mă, nu mă înțelege greşit, dar oare acesta e un mod de a-L găsi pe Dumnezeu? Adică ce diferență e între el şi sălbaticii care trăiesc în Africa? Dacă trăieşte singur, omul devine fiară, nu sfânt.

Ilarion l-a privit cu sinceră compătimire.

Şi cât crezi că îl desparte pe un sălbatic de un sfânt?, l-a întrebat la rândul său. Doar o literă îi separă[14]! Dar ai şi tu dreptate. Într-adevăr, omul care trăieşte singur, în pustietăți, devine fiară. Însă ei nu sunt singuri. Îi au alături pe Hristos, pe stareța noastră, Maica Domnului, pe toți sfinții şi toate puterile îngereşti. Şi dacă adaugi şi demonii, care îi vizitează ca să le strice nevoința... Cred că o aşa aglomerație nu poate fi numită... pustiu!

Făcând borduri din pietre şi pământ adus din altă parte, unii reuşiseră să planteze pe suprafețe mici, inaccesibile şi stâncoase, fel de fel de pomi fructiferi, creând acolo un mic paradis.

Pe unul dintre aceştia l-a întrebat odată din ce motiv s-a făcut călugăr.

Ca să mă sfințesc, i-a răspuns acela fără să stea pe gânduri.

Şi de ce ai venit aici ca să te sfințeşti? Puteai să faci asta şi la tine acasă. Omul sfințeşte locul, nu locul pe om, nu ştiai lucrul ăsta?, l-a întrebat Iorgos, din nou cu o uşoară ironie în glas.

Iar călugărul, cu o simplitate dezarmantă, a zis:

---

[14] În limba greacă, *ayiot;* (*aghios*) înseamnă „sfânt", iar *ayfitot;* (*dgrios*), „sălbatic".

— Atunci, ori ajung la sfințenie, ori... o să mor de frig[15]! O a treia cale nu există!

A trăit însă şi situații mai normale. Acolo, călugării chilioții, după cum mai sunt numiți, ca să fie deosebiți de cei de la chinovii şi de pustnici se ocupă cu tot felul de lucrări cu ajutorul cărora îşi câştigă cele ale traiului, în alternanță cu rugăciunea, anume cu ceea ce numesc rucodelie sau lucrul mâinilor; de obicei se ocupă cu pictura, fabricarea lumânărilor, prepararea tămâii, apicultura, croitoria, legarea cărților, sculptura, construcțiile, pescuitul sau viticultura. Locuiesc în case îngrijite, „umane", deseori cu două niveluri, dacă comunitatea este mare; de regulă au şi curent electric şi, la o privire superficială, nu diferă cu nimic de călugării din mănăstire. Un ochi experimentat însă poate să distingă deosebirea văzându-le palmele bătătorite şi rasele ponosite.

Au în comun cu ceilalți călugări ospitalitatea, numai că pustnicii pur şi simplu nu au ce să împartă cu vizitatorii. Doar povețe au de dăruit şi, dacă eşti dispus să le asculți, aşa cum era Ilarion, te pot „ospăta" ore întregi.

Părinții de la chilii nu te lasă să pleci de la ei până nu îți oferă tot ce au mai bun în grădina lor sau în plasa de pescuit, iar când pleci te umplu de daruri, de obicei, borcane cu marmeladă, dulceață, lucruri făcute de mână, peşte uscat şi legume uscate.

Călugării sunt de multe „soiuri": pustnici, călugări de la chinovii, chilioți, ieromonahi, stareți, ucenici, novici, pe toți însă îi uneşte iubirea pentru Hristos şi... şiragul de mătănii. Toți, tineri, bătrâni, educați, analfabeți, oricum ar fi şi oricât ar fi de diferiți unii de alții, au un şirag de mătănii în mână şi, în timp ce îți vorbesc, „numără" nodurile metanierului.

---

[15] Joc de cuvinte prilejuit de asemănarea dintre verbul *ayiâțw* (*agbidzo)* – „a deveni sfânt" şi *iexuyiățw (xepagbidzo)* – „a îngheța".

Multe nedumeriri a strâns Iorgos; pe unele i le-a lămurit Ilarion, dar „obsesia" asta cu mătăniile nu a înțeles-o. I-a observat şi şi-a dat seama că, dacă nu țineau mătăniile în mână cât stăteau de vorbă, aveau o stare de disconfort asemenea celei pe care o au mirenii când nu au la ei telefonul mobil. Unii, chiar dacă nu aveau nimic în mâini, îşi mişcau degetele de parcă ar fi ținut în mână nişte mătănii nevăzute. Parcă lucrătura asta de sfoară e un fel de frână în calea vorbirii în deşert sau o super-armă care îi protejează, o super-hrană care îi satură în mod magic sau o sobă care îi încălzeşte în timpul iernii! Ciudate lucruri!

Fel de fel de minunății au văzut ochii lui Iorgos în aceste pustietăți. La mănăstirile mari pe care le-au vizitat a văzut şi a auzit alte lucruri nemaiîntâlnite despre minuni, sfinți, icoane făcătoare de minuni şi locuri de închinare. Era o altă lume, cu totul diferită de cea din afară. O lume în afara timpului. Ca un univers paralel, care însă, într-un chip magic, nu există fără restul lumii. Linii paralele care, pe măsură ce te apropii de Dumnezeu, converg. Şi-a amintit de jocul de cuvinte al unui monah:

— Peninsula Athosului este plinătatea vieții în Dumnezeu[16]!

În fața tuturor acestor lucruri mintea lui Iorgos se bloca. Se amestecaseră toate cu logica „comună" şi cu convingerile lui şi se făcuseră un terci. De aceea, le-a respins „cu inima uşoară", poate pentru a-şi păstra mintea întreagă.

În zadar aştepta Ilarion să primească de la colaboratorul lui mirean un cuvânt de bine, o exclamație de admirație, un gest de aprobare sau măcar o recunoaştere a unicității tuturor acestor lucruri întâlnite. În loc de asta, când odată l-a provocat să vorbească, l-a auzit afirmând sigur pe sine, cu

---

[16] Literal, „A-0-i l este de la Alfa la Omega prin Thita [inițiala cuvântului *Theos d*umnezeu]".

satisfacție, că pilde asemănătoare de ascetism pot fi întâlnite începând de la pitagoreici până la monahii tibetani.

Ştii ce au reuşit să facă monahii budişti prin asceză?, l-a întrebat cu un aer de universitar. Până şi ritmul inimii pot să şi-l încetinească intenționat şi pot să ajungă în stare de moarte artificială. Dacă e să admir pe cineva, de ce trebuie să admir monahii creştini, şi nu pe cei budişti?

Măi, binecuvântatule, i-a răspuns dezamăgit Ilarion, pentru că monahii creştini tot ce fac este pentru Dumnezeu, şi nu pentru ei înşişi. Socotesc că tot ce reuşesc se datorează şi lui Dumnezeu, nu doar propriilor strădanii, aşa cum fac ceilalți. În acest fel te smereşti şi nu îți închipui lucruri care nu există! Nu doar postul şi nevoința, ci şi smerenia conduce la Dumnezeu. La ce folos să-mi opresc inima să bată dacă e să merg în iad?

Cuvintele acestea au trecut pe lângă urechile lui Iorgos. Nu era prima dată când auzea astfel de lucruri. De câteva ori, din politețe, a urmărit discuțiile lui Ilarion, care înseta după fărâme de înțelepciune de la bătrânei cu viață sfântă. A auzit descoperiri şi sfaturi pentru care alții ar fi dat orice să le audă, dar care în urechile lui Iorgos răsunau precum torsul continuu al unei pisici, precum susurul înghețat al unui râu într-o zi de iarnă, în care nimeni nu ar vrea să intre cu picioarele. De regulă, în astfel de momente fie căsca pe furiş, fie rămânea indiferent şi apatic. Şi asta nu era uşor, desigur, fiindcă, impulsiv cum era, trebuia să facă un efort deosebit să se stăpânească şi să nu reacționeze. O astfel de stăpânire de sine a fost nevoit să arate odată când a auzit spusele unui bătrân care „profețea” războaie, foamete, ciume şi antihrişti, şi toate acestea după „înştiințarea” pe care o primise într-o vedenie! Când simțea că nu se mai poate abține şi-şi va spune părerea, prefera să găsească o justificare şi să se retragă. Şi n-ar fi putut face altfel căci odată când i-au scăpat un zâmbet ironic şi un

cuvânt jignitor, rostit printre dinți ilarion, căruia acestea nu i-au trecut neobservate, când au rămas singuri, l-a prins de guler şi l-a ridicat zece centimetri de la pământ. Ceea ce îl provocase atunci a fost faptul că un bătrân pustnic, aproape orb, călcase pe necurățenii, şi fie nu a dat importanță acelui lucru, fie nu a observat, a rămas netulburat, iar lui Iorgos asta i s-a părut amuzant.

Niciodată nu îl mai văzuse aşa pe Ilarion. Gâfâia ca un taur şi ochii i se înroşiseră. Şi acum îşi amintea cum i-a aruncat în față mustrarea:

— Pe mine poți să mă înjuri, să mă batjocoreşti, să mă ironizezi, poți chiar să mă loveşti dacă vrei, dar dacă te mai văd că îți bați joc de un pustnic o să te strivesc ca pe-o dudă. Eu în fața lor nu sunt nimic, mai de folos sunt viermii decât mine. Ştii, măi, de ce te întrebau cum te cheamă? Crezi că voiau să-ți facă un cadou de ziua ta sau că o făceau din curiozitate? Pustnicii aceştia au văzut întunericul în care te-ai afundat, şi noaptea, în timp ce tu dormi sforăind şi i-ai dat deja uitării, ei or să se roage pentru tine, învârtind şiragul de mătănii, lui Hristos, Maicii Domnului şi tuturor sfinților. Şi nu doar pentru tine, ci şi pentru tot neamul tău. Dacă tu nu dai doi bani pe Hristos şi pe Maica Domnului, cel puțin arată respect față de iubirea pe care o simt pentru tine toți aceşti oameni.

În zilele care au urmat acestei întâmplări, de cum se întâlneau, călugărul uriaş nu înceta să îi ceară iertare lui Iorgos. Se făcuse preş şi implora să fie călcat în picioare. Ştiind că avea o mare parte de vină pentru ieşirea călugărului, Iorgos a acceptat scuzele lui Ilarion şi bărbăteşte i-a cerut şi el, la rândul lui, iertare. În final, Ilarion, convins de mărinimia sinceră a lui Iorgos, a încetat să-şi mai ceară iertare doar când, a nu ştiu câta oară, Iorgos l-a „amenințat” că, dacă nu o să se oprească, va pleca.

Şi, cum se ştie, după o neînțelegere sau o ceartă încep

cele mai puternice prietenii. Astfel, întâmplarea aceasta a sporit prețuirea pe care o avea față de călugărul roşcat şi, în mod paradoxal, relația lor inițială de colaborare s-a transformat într-una de prietenie. De atunci s-a petrecut o schimbare în amândoi. Ilarion a devenit mai vorbăreț şi Iorgos a început să arate un oarecare interes, întrebându-l anumite lucruri despre Sfântul Munte.

Ilarion cel vorbăreț şi firesc s-a dovedit a fi cel mai bun ghid. Cunoştințele lui au răspuns multor nelămuriri care se cuibăriseră în mintea lui Iorgos, dar care apăruseră şi în urma descrierilor fermecătoare ale monahului uriaş. Ilarion cunoştea toate plantele şi vietățile din peninsula Athosului. Enumerase aproximativ o mie patru sute de plante şi vreo două sute de păsări, mamifere, animale marine şi târâtoare. Pe un metru pătrat de pământ putea să-ți enumere vreo cincizeci de feluri de arbuşti şi plante medicinale şi să-ți vorbească despre calitățile binefăcătoare ale fiecăreia. Cunoştea păsările după trilul lor şi le putea preciza şi genul:

— Ăsta e castan, ăsta stejar, ăsta de-aici e pin negru... semnele astea sunt de porc mistreț, astea, de şacal. Ăsta care zboară acum e şerparul, ăsta e cormoran moțat, ăsta e porumbel... Ăsta care înoată acum e delfinul cu bot gros, asta e focă... Asta care se târăşte este viperă, ăsta este un şarpe-bici balcanic, acesta, şarpe cu patru dungi... Uite o caracatiță, un chefal, o sepie...

Bucata asta de pământ pare a fi o arcă a lui Noe sau un şevalet pe care şi-au făcut loc toate nuanțele de verde. O biodiversitate incredibilă pentru secolul nostru, într-un adevărat paradis botanic, şi în mijlocul lor, ici şi colo, monumente lăsate de prezența omului, spre slava Creatorului.

De câte ori nu au străbătut cărările umbroase ale Muntelui, încărcați cu materiale şi întăriți la vederea furnicuțelor care trudesc fără cârtire?! De câte ori nu şi-au

ostoit setea la diverse izvoare şi în pârâiaşe repezi, simțind asupra lor privirea unei căprioare ascunse în desiş?! De câte ori nu au mâncat pâine şi măsline în câte un luminiş, uitându-se la marea care se întindea în fața lor, săturându-se mai mult cu priveliştea decât cu mâncarea?! Un paradis teluric e întreaga peninsulă, iar ei parcă îl închipuie pe Adam cel dinainte de cădere!

Aici e raiul, aici, pe pământ! Aici e şi iadul!, a zis Iorgos într-un astfel de moment de linişte şi răgaz, la care Ilarion a răspuns:

— Asta e doar pregustare, doar încercare cu vârful limbii, ca să ne îndulcim. Adevăratul rai e atunci când Dumnezeu îşi face sălaş în sufletul tău. Atunci să vezi frumusețe! E atâta frumusețe, încât mintea nu o poate cuprinde şi e gata să o ia razna.

În general, Ilarion evita discuțiile care puteau să ducă la un dezacord, dar, pe măsură ce se lega prietenia lor, prindea curaj şi mai arunca câteva „semințe", nădăjduind că acestea vor avea să rodească cândva în sufletul interlocutorului său. Nu ținea predici, nici nu teologhisea, cel puțin nu în chip direct. De altfel, cu toate că era foarte pregătit, nu avea veleități retorice. De fiecare dată când încerca să explice ceva mai adânc, se poticnea şi ajungea să zică jumătate din câte avea în minte. De obicei îi vorbea despre rânduiala din Sfântul Munte, despre istoria locului, despre viața de zi cu zi a monahilor, despre locurile de închinare din mănăstiri; erau cunoştințe utile ca să se adapteze mai bine sau să înțeleagă ceea ce până atunci judecase, considerând irațional.

Uneori însă până şi dialogurile obişnuite, cu fraze scurte, aduceau o tensiune, dar niciunul dintre ei nu insista. Aşa s-a întâmplat odată când Iorgos nu a mai suportat să audă cum ateii erau numiți „bolnavi duhovniceşte" şi a reacționat zicând:

— Nu înțeleg uşurința cu care e numit cineva „bolnav duhovniceşte”. Adică noi, cei care nu credem, ce suntem? Legume duhovniceşti? Poți să-mi explici lucrul ăsta?

E foarte simplu! Dacă auzi cuvintele dumnezeieşti cu desfătare şi mulțumire, eşti sănătos duhovniceşte. Dacă nu, eşti bolnav! Ca cineva căruia i se dau cele mai bune mâncăruri, dar nu are poftă de mâncare fiindcă este bolnav trupeşte.

Lui Iorgos i-a părut că explicația aceasta simplistă e o jignire la adresa inteligenței sale, de aceea i-a răspuns lui Ilarion cu aer blazat:

— Nici măcar nu îți trece prin minte că e posibil să nu aibă poftă să mănânce fiindcă e deja sătul, şi nu bolnav? Şi se poate să se fi săturat chiar cu o mâncare mult mai gustoasă!

Un om îl poate înțelege pe altul care se află într-o stare duhovnicească mai joasă decât el, pentru că şi el s-a aflat în acea stare. Nu poate înțelege însă pe cineva aflat într-o stare duhovnicească mai înaltă lucru cunoscut monahilor. Iorgos nu era însă monah!

Într-o dimineață i-a încolțit un gând în minte. Nu avea cum să fie întâmplător tot acest periplu prin Sfântul Munte! Trebuie să fi fost un plan de catehizare bine organizat. Intuiția îi spunea că autorul şi inițiatorul acestuia era starețul, acest bătrân viclean. Dar, în lipsa dovezilor, a fost nevoit să pună acest gând la „dosar”.

Într-un moment de relaxare, în compania unei sticle de *țipuro* primită în dar de la părinții darnici de la un schit, unde reparaseră timp de trei zile acoperişul –, Ilarion i-a descoperit lui Iorgos motivul pentru care a devenit monah:

— Bunicii mei au venit în Grecia ca imigranți din Asia Mică. Mai întâi s-au aşezat în Limnos. Apoi neamul s-a împărțit: unii au rămas acolo, ai mei s-au dus în Kokkinia. Tatăl meu s-a căsătorit cu mama, care era din Sikinos, şi s-

au mutat acolo. În Sikinos m-am născut şi eu. Insula era mică, săracă, fără mari porturi ca în celelalte insule. Turismul nu ajunsese încă acolo şi insula nu putea să mă hrănească. Astfel, după ce mi-am terminat stagiul militar, am plecat la un unchi al meu în Australia, care lucra la o firmă de construcții. Aşa am învățat tot ce ține de meseria asta. Am stat acolo zece ani. Şi acum aş fi fost acolo, îmi făcuseră şi trei aranjamente matrimoniale, dar mi se făcuse dor de Grecia. Mă ofileam de la o zi la alta. Australia e o țară frumoasă şi, acolo unde locuiam, trăiau mulți greci. Era chiar o stradă pe care, atunci când treceai, aveai impresia că eşti în Grecia. Toate magazinele aparțineau grecilor, tarabe cu frigărui, frizerie, croitorie, cafenele... Dar nu era patria mea! Şi biserica era ciudată, modernă, nu îmi venea să merg la slujbă.

Am uitat să-ți spun că în familia mea toți erau oameni credincioşi. Țineau posturile, aveau icoane, candela nu se stingea la noi în casă niciodată, făceam rugăciune înainte de masă şi înainte de culcare, respectam sărbătorile, hramurile. Cât sunt de frumoase hramurile pe insulă! Cât sunt de luminoase! Aproape de noi o aveam pe Maica Domnului de la Lotzia. Pe atunci, toate hramurile şi sărbătorile erau organizate de oameni simpli, în a căror grijă se afla şi biserica. Tot satul participa. Văruiau biserica, o împodobeau cu flori, pregăteau mâncare pentru hram, cântau în cor, mergeau în procesiune cu icoana. Eram şi noi acolo, cei mici, copiii de la altar, care, vrând-nevrând, purtam ripide, crucea, ramuri de finic... Era vremea în care pătrunsese în case diavolul acesta, televizorul. Ştiam de zgârie-nori, de oraşele mari, pline de viață, de revoluționarii care voiau să schimbe lumea. Am fost rockeri, aveam idei politice de stânga, ne-am ridicat împotriva tradiției, îi înfruntam pe cei în vârstă, am uitat de Dumnezeu, mi se părea că ne sufocăm pe insulă. Şi împreună cu insula ne

sufoca şi preotul, care ne certa atunci când neglijam să mergem la slujbă. A devenit duşmanul nostru. Şi, ca răul să fie deplin, a venit şi perioada de după regimul coloneilor[17], şi tot ce amintea de dictatură precum referirile la Grecia Antică, drapelul, cântecele populare, religia au devenit pentru noi lucruri învechite.

Din armată, unde eram departe de privirea alor mei, am ieşit aproape ateu. În mintea mea stăpâneau concepţii de

---

[17] Începând cu 21 aprilie 1967, zi care a intrat în istorie drept ziua puciului coloneilor, Grecia s-a aflat timp de şapte ani (până în ziua de 23 iulie 1974) sub un regim dictatorial militar, care a abolit drepturile civile, a dizolvat partidele politice şi a exilat, încarcerat şi torturat politicieni şi cetăţeni pentru convingerile lor politice. Revolta împotriva regimului dictatorial a început cu greva studenţilor Facultăţii de Drept a Universităţii din Atena din data de 21 februarie 1973, care au cerut abrogarea legii ce impunea recrutarea forţată a „tinerilor subversivi", după ce zeci de colegi ai lor fuseseră luaţi cu forţa în armată. Următorul pas decisiv în lupta împotriva juntei a avut loc în ziua de 14 noiembrie 1973, când studenţii de la Politehnica din Atena au intrat în grevă, protestând împotriva regimului militar. Demonstraţiile au escaladat într-o revoltă anti-juntă, şi s-au încheiat cu vărsare de sânge în dimineaţa zilei de 17 noiembrie, în timpul revoltei fiind omorâţi zeci de civili. Căderea regimului militar a avut loc abia după eşuarea loviturii de stat din Cipru, din 15 iulie 1974, organizate cu sprijinul conducerii de la Atena, în urma căreia Ciprul a fost invadat de trupele turceşti. În text se face referire la forme ale propagandei desfăşurate de dictatura militară în învăţământ, prin legea privind organizarea şi administrarea învăţământului general din 1967, care viza formarea elevilor în idealurile eleno-creştine şi educarea lor de la toate nivelurile de învăţământ conform standardelor impuse de conducerea politică *(cf.* Alexis Dimarâs, „MrrappuSpiar] *km* avTLpsTappuOţuaTj [1964-1974]", în: *fovopia rov EXkvjvixov ESvov;,* EkSotuct] A0v] veov, vol. VI, Atena, 2000, p. 554; în general, despre regimul dictatorial: Papahelâs Alexis, *O fiiatrpot; rrjt; eJXyvixyi; tyfioxparai;,* Ed. Estia, Atena, 1997).

genul „Nimeni nu m-a întrebat dacă vreau să fiu botezat creştin”, „Ce face Hristos pentru sărăcie şi pentru nedreptatea din lume?” şi alte asemenea teorii hipiote. Erau, vezi, la modă atunci atitudinile de tipul acesta şi ideile de stânga. Evoluție însemna să anulezi orice lucru vechi! Dumnezeu era cu totul demodat pentru tineri. Cu siguranță, înlăuntrul meu Dumnezeu exista, credința mi se înrădăcinase în suflet de mic. Se pare însă că trebuia să fiu lipsit de Hristos ca să-mi dau seama cât de deşartă era viața mea departe de El.

Revin, după paranteza asta, la Australia. Cu cât trecea timpul, dorința mea de a mă întoarce devenea din ce în ce mai intensă. Când mă întindeam ca să mă odihnesc, gândurile mi se duceau la satul meu şi la dealurile lui. Apoi, ca prin farmec, mă aflam în curtea şcolii unde mă jucam cu mingea, desculț, împreună cu ceilalți copii. Îmi închipuiam cum urcam strada din fața casei văduvei, ca să ne holbăm la furourile ei, sau cum alergam pe ulițe după pisoi. Îmi lipseau până şi bătrânii de la cafeneaua din port, care se luau după noi când ne vedeau că adunăm mucurile de țigări de pe jos ca să fumăm, imitându-i pe cei mari. Eram în metropole pline de culori, şi totuşi îmi lipsea albul locului în care m-am născut. Mă plimbam prin parcuri mari, cu copaci tunşi cu grijă şi înşirați în linie dreaptă, şi eu îmi doream urzicile, stejarii de cârmâz şi locurile stâncoase de acasă. Cel mai mult mi-era dor de biserica din sat, cu clopotnița ei înaltă şi cu turla albastră, cu crucea din vârf. Când în mintea mea confuză, plină de blasfemii şi nerecunoştință, apărea imaginea ei, nu puteam să mă abțin şi izbucneam în plâns. Închideam ochii, îmi închipuiam că sărutam icoana lui Hristos de pe catapeteasmă şi El îmi întindea de acolo mâna şi mă mângâia. Lângă El, vechea icoană a Maicii Domnului devenea o îmbrățişare caldă, care mă cuprindea cu totul. Şi dintr-odată îmi pătrundea în nări miros de

tămâie, ca şi cum aş fi fost acolo!

Din salariu nu îmi cumpăram nimic de prisos, ca să vină mai devreme ziua întoarcerii. Făceam atâta economie, încât ajunsesem să mi se zică „zgârcitul”. Şi totuşi, într-un moment de nostalgie, cu toți banii pe care îi strânsesem am ridicat acolo, în Australia, o biserică la fel ca cea de acasă. Aveam în memorie toate detaliile ei şi am făcut-o cu totul aidoma celei din sat. De atunci, zi şi noapte eram în biserică şi vorbeam icoanelor. Uneori îmi răspundeau şi ele.

Într-o noapte am visat insula, dar nu pe toată. Se făcea că eram pe un câmp de lângă bisericuța Maicii Domnului din Sykia. Soarele ardea şi am intrat să mă răcoresc. Am aprins candela ei şi am luat în mâini *Ceaslovul* ca să citesc câteva rugăciuni în sfânta bisericuță. La o anumită pagină cineva pusese o fotografie cu o mănăstire din Sfântul Munte. Era mănăstirea noastră! Am scos fotografia şi am început să admir mănăstirea cu zidurile de fortăreață. Când m-am trezit, am simțit în gură o dulceață şi nu îmi mai ieşea din minte acea fotografie. Auzisem de Sfântul Munte, dar nu ştiam prea multe despre acest loc.

La câteva zile după aceea mi-am strâns lucrurile şi m-am întors în țară fără niciun ban, aşa cum plecasem. După construirea bisericii nu mai rămăsesem cu niciun cent! Singurele valori pe care le purtam cu mine erau cunoştințele în domeniul construcțiilor şi dragostea față de Maica Domnului, care mi se reaprinsese în suflet. De aceea mă şi simțeam foarte bogat! Mi-am lăsat bagajele nedesfăcute şi pe ai mei cu lacrimile în ochi şi m-am dus la biserica Maicii Domnului din Sykia. Nu ştiu de ce, dar aveam impresia că visul acela nu fusese întâmplător, că Maica Domnului voia să-mi spună ceva. Când am găsit, deci, în *Ceaslovul* din biserică aceeaşi fotografie ca cea din vis, m-am încredințat pe deplin. Paradoxal este că nu am fost deloc surprins, ci am simțit doar bucurie, o bucurie nebună.

Şi restul ţi-l poţi imagina. Mi-am luat rămas bun pentru a doua oară de la ai mei, de data asta pentru totdeauna, şi am venit aici. De atunci nu încetez să mă întreb ce lucru bun a văzut în mine Maica Domnului de m-a adus în „grădina” ei.

CAPITOLUL III

Vara, peninsula Athosului este o adevărată desfătare. E cald cât timp domneşte soarele pe cer, dar nici el nu poate ajunge dincolo de frunzişul des şi de zidurile groase. Văzduhul e plin de cicade guralive, de greieri cu glasuri frumoase şi iubăreţe păsări multicolore, trubaduri neobosiţi, care fac concurenţă clopotelor şi toacelor. Rândunelele, porumbeii sălbatici şi pescăruşii prind cu nesaţ rugăciunile şi le ridică în înaltul cerului până ce găsesc vreun norişor îndrăzneţ, ca să le aşeze acolo. Şi apoi coboară spre pământ, ca să aducă şi celorlalte făpturi slava pe care au văzut-o acolo, la marginile cerului.

Seara, o răcoare plăcută gâdilă trupul şi priveliştea pe care o oferă soarele e una de basm. Iar noaptea, sunetele pe care le scot animalele de pradă se îmbină armonios cu susurul limpede al izvoarelor însetate şi cu foşnetul discret al frunzelor copacilor. Pe cer se întinde o puzderie de stele luminoase, care îşi iau nerăbdătoare strălucirea de la lumina nesecată a lunii. Pretutindeni în jur, Dumnezeu pătrunde cu dărnicie în orice inimă pe care o află deschisă. Pe El se pare că îl caută şi mulţimile de pelerini care străbat Sfântul Munte în lung şi-n lat în mijlocul verii şi care, fără voia lor, au făcut din monahi gazde şi ghizi, neţinând seama de dorinţa acestora de a trăi în linişte şi izolare.

În peninsula isihastă este prezent însă şi diavolul, care caută să se furişeze acolo unde, din nebăgare de seamă şi

din nepurtare de grijă, Cel numit prin trei litere[18] a fost alungat sau, fie şi pentru puțin timp, lăsat deoparte. Urmăritor experimentat, adulmecă precum un câine de vânătoare victimele uşoare. Şi, când le găseşte, se năpusteşte asupra lor precum un păianjen asupra insectelor care i se prind în plasă. Aşa s-a strecurat, pe ascuns, şi în mintea lui Iorgos. A găsit poarta deschisă şi a intrat ca la el acasă. Era pe la jumătatea lui august când s-a întâmplat asta, sub forma unui vis care, prin intensitatea lui, părea a fi realitate, un vis care-l făcea să sară din pat în fiecare seară ud de transpirație. Şi ce vis! Viclean, interzis şi ațâțător ca o vecină frumoasă, măritată. La început părea a fi un vis oarecare, ce aducea cu el amintiri din toate verile pe care le trăise. Cuprindea de toate visul ăsta! Copii jucându-se, care umpleau văzduhul cu veselia glasurilor lor, curți cu buganvilea şi băuturi răcoritoare cu dulceață de prune, grătare în jurul cărora diverse grupuri ciocneau pahare mari cu bere rece. Trupuri de femei întinse pe plajă, pe care crema cu protecție solară le făcea să lucească. Alte femei îmbrăcate în rochii înflorate, vaporoase, care se desfătau cu o băutură în mână, seara târziu, într-un bar la marginea mării pe vreo insulă, împărțind priviri pline de făgăduințe. Până şi țigani erau în vis; îşi vindeau marfa: pepeni şi scaune de plastic. Simțea mirosul cremei cu protecție solară şi al pielii catifelate a femeilor şi auzea cântecele celor din jur şi gălăgia pe care o făcea megafonul portativ al țiganului.

În visul acesta nu existau straie negre şi nici purtători de barbă. Şi marea nu era o prezență răcoroasă interzisă, ci o iubită nesățioasă, care te chema să te pierzi în îmbrățişarea

---

[18] Referire la numele *6 Ov,* „Cel ce sunt”, cuvintele prin care Dumnezeu Se numeşte pe Sine în răspunsul pe care i-l dă lui Moise: „Eu sunt Cel ce sunt” (în gr. *Eyw eişu o 2v),* în textul de la *Ieşirea* 3, 14.

ei. Şi în clipa în care se arunca în mare, se trezea, chinuindu-se să-şi dea seama dacă ceea ce simţea pe pielea lui era transpiraţie sau apa sărată a mării; apoi, încercând să adoarmă la loc, carnea i se trezea, lua foc. Aşa se termina visul acesta întotdeauna, ca un triumf al cărnii!

În dimineţile acelea nu prea avea chef de multă vorbă, şi Ilarion, care bănuia ceea ce se întâmpla, îl lăsa liniştit. Poate că şi el avea propriul coşmar; diavolul are câte unul pentru fiecare. I-a venit de vreo două ori să-l întrebe pe experimentatul monah dacă există vreun „leac” pentru carnea răzvrătită, dar i-a fost ruşine. Şi, fiindcă acolo unde prisoseşte ruşinea, lipseşte discernământul, i-a întrebat pe ceilalţi muncitori cum abordează ei astfel de „probleme”. Nu a primit niciun sfat folositor, dar în schimb a primit multe hohote de râs, tachinări până şi din partea lui Gheorghe, care învăţase brusc greaca şi, din cauza unor aluzii pe care le făceau, a mai intrat şi la bănuială, că nu era exclus să fie aduse femei în clădirea unde locuiau muncitorii. Poate că le aduceau cu barca când se înnopta! Mai în glumă, mai în serios, i-au propus chiar să-i rezolve ei „problema”, „cu discreţie” şi, bineînţeles, contra cost. Adevărul e că într-o seară, trecând prin dreptul clădirii unde stăteau, i s-a părut că aude o voce de femeie şi vocea unui bărbat beat, care cânta, dar nu a îndrăznit să creadă lucrul acesta. A considerat că ceea ce i s-a părut că aude era rodul imaginaţiei lui. Oricum, imediat au schimbat între ei priviri cu înţeles, din care puteai deduce că le-a părut rău de ceea ce au spus, şi s-au grăbit să îl asigure că au glumit; poate şi fiindcă era grec şi pentru că în fiecare zi era în compania supraveghetorului lor, grozavul Ilarion.

Lucrul acesta l-a deranjat atunci foarte mult. Trebuie să respecţi ceea ce pentru celălalt este sacru. Această senzaţie o mai trăise şi altădată în ceea ce-l priveşte pe Gheorghe. Ce bizar era să te simţi străin în ţara ta, iar străinii să facă pe

stăpânii! I-a venit în minte un episod din perioada în care a fost militar în Evros[19]. Într-o zi a intrat într-o geamie din Komotini[20]. S-a simțit ca şi cum s-ar fi aflat brusc în altă țară. A intrat înăuntru din curiozitate şi, din respect față de cei pentru care spațiul acela era sfânt, fără să stea pe gânduri şi-a scos şi el încălțămintea. Când a ieşit, prietenul lui, care îl aştepta afară, i-a zis ceva ce lui i s-a părut de neînchipuit:

Într-o zi aş vrea să iau un buldozer şi să dărâm toate minaretele, în primul rând pe cele de la Sfânta Sofia!

A simțit că ia foc auzindu-l.

Măi, noi suntem greci, nu barbari. Noi construim, nu dărâmăm! Toate minaretele astea o să le facem... clopotnițe!

Acelaşi respect îl nutrea şi față de Sfântul Munte, chiar dacă el avea propriile-i păreri în privința aspectelor religioase. Nu conta care erau convingerile sale religioase, dar bănuiala că nişte străini pângăresc acest loc sfânt îl înnebunea. Până la urmă, acest loc este parte a țării sale, iar ei sunt în vizită. Şi îşi şi câştigă pâinea aici! Se cuvine să fie recunoscători şi să aibă respect!

Această bănuială, împreună cu hohotele lor de râs şi aluziile pe care le-au făcut au fost picătura care a umplut paharul. Contactul, fie şi ocazional, pe care îl avusese cu ei până atunci s-a întrerupt definitiv. De altfel, aceştia obişnuiau să bea până se îmbătau, şi asta nu-i plăcea. Oricum, şi până atunci fusese singur în timpul pauzei de la amiază, acum însă era sigur că nu îşi mai dorea ca situația aceasta să se schimbe.

---

[19] Evros este cea mai nordică unitate regională a Greciei. Se învecinează cu Turcia la est, dincolo de râul Evros (Marița) şi cu Bulgaria la nord şi nord-vest.

[20] Oraş situat în partea de nord-est a Greciei, capitala Traciei greceşti.

Într-o seară de început de septembrie, când îl apăsau diverse gânduri de plecare din Sfântul Munte din cauza tensiunii create, a luat o bucată de hârtie şi a făcut ceva ce mai făcuse o dată când a vrut să ceară o fată în căsătorie (cu titlu informativ, pe fata aceea a respins-o).

Lista argumentelor pro: 1) nu sunt şomer, 2) salariu bun, 3) patron bun (Ilarion, părintele Gavriil), 4) mănânc, dorm pe gratis şi pun banii deoparte, 5) lucrez în domeniul meu, 6) nu mă deranjează cu chestiunile popeşti, 7) natura e superbă, 8) nu sunt nevoit să fiu întreținut de mama.

Lista argumentelor contra: 1) m-am săturat să văd rase şi bărbi, 2) femeie, urgent, 3) mi-e dor de familie, 4) singurătate şi plictiseală, 5) îmi lipsesc fripturile la grătar şi kokoretsi[21].

Balanța a cântărit mai mult în favoarea argumentelor pro, dar asta nu a făcut ca argumentele contra să rămână fără urmări. A contribuit însă la dispariția dorinței de a pleca şi a stării de nemulțumire, ajutându-l să acționeze practic. Mai întâi i-a cerut unui angajat al corpului portuar, pe care îl cunoscuse în Dafni, să îi aducă un televizor mic şi un telefon mobil. Pentru televizor nu a fost nevoie de bani, întrucât cunoştința sa avea unul în plus. Tot acesta i-a destăinuit şi faptul că au permisiunea tacită de la Sfânta Epistasie[22] să vâneze porci mistreți, fiindcă distrug

---

[21] Kokoretsi este o mâncare la grătar, din organe (de obicei de miel) învelite în intestine, servită de regulă ca aperitiv.

[22] Sfânta Chinotită [comunitate] (gr. *Iepâ KoivirjTa*) este organul de conducere al Sfântului Munte Athos, comunitatea fiecărei mănăstiri din Sfântul Munte având un reprezentant în cadrul Chinotitei, care este alcătuită, astfel, din 20 de delegați ai celor 20 de mănăstiri athonite. Organul executiv al Chinotitei este Sfânta Epistasie formată din patru membri ai Sfintei Chinotite care este condusă de primul epistat sau protoepistatul Sfântului Munte.

semănăturile. Astfel, în schimbul unui preț modic, congelatorul lui Iorgos s-a umplut de carne şi, la intervale regulate, din bucătăria lui se răspândea un miros ispititor şi provocator pentru monahii postitori din mănăstire.

Cu telefonul pe care îl dobândise a scăpat de obligația pe care şi-ar fi creat-o la arhondar de fiecare dată când ar fi vrut să sune pe cineva, şi în felul acesta a putut comunica cu ai săi mai des şi fără opreliști. La un moment dat a trebuit să ridice tonul în convorbirea cu mama lui, fiindcă aceasta începuse să îi telefoneze de trei ori pe zi şi se plângea continuu că îi lipseşte. Astfel, i-a impus cu strictețe să nu fie sunat decât la ora 9:00 seara, oră pe care mama sa a respectat-o fără nici cea mai mică abatere!

Următorul pas a fost să caute cărți. S-a gândit să-i ceară mamei sale să-i trimită prin poştă câteva din bogata sa bibliotecă, dar a renunțat la acest gând, de teamă ca nu cumva ideile subversive din acele cărți să îl tulbure acum, când se împăcase cu locul în care trăia. Cu reticență, i-a cerut cărți lui Ilarion, care, după ce s-a gândit mult, i-a dat tot ce-a putut găsi mai „digerabil" în biblioteca mănăstirii: un ghid de călătorie în Sfântul Munte şi o istorisire, *Peripețiile unui pelerin,* despre un creştin rus care caută să afle cum poate cineva să se roage neîncetat.

Prima carte a citit-o pe nerăsuflate, mai ales fiindcă avea şi un bogat material fotografic şi nu se adresa creştinilor „habotnici", ci doar turiştilor. Pe cea de-a doua, după ce a citit-o, a înapoiat-o cu precizarea de „inacceptabilă şi ofensatoare pentru inteligența umană", după cum s-a exprimat.

Un „pierde-vară", i-a explicat el lui Ilarion, „care a ridicat trândăvia la nivel de ştiință, şi întreabă şi pe alți pierde-vară ca el cum să boteze trândăvia rugăciune".

Bineînțeles, lui Ilarion nu i-a rămas decât să se întrebe, clătinându-şi capul a mirare, ce o fi avut oare în minte când

i-a dat acea carte!

Toate acestea însă au făcut ca timpul până atunci gol, care se scurgea cu încetineală, să se umple şi starea lui Iorgos să se îmbunătăţească, fără să îşi dea seama că începea să prindă rădăcini într-un loc din care cu câteva luni înainte se gândise să plece din prima zi. Un lucru îl preocupa, singura problemă care i se părea de nerezolvat: lupta cărnii. În fierbinţeala trupului, s-a gândit să „viziteze" într-o zi Tesalonicul. Era un oraş mare, tot avea să găsească o „soluţie". Ideea legăturii fizice plătite nu îl entuziasmase însă niciodată. Şi, în afară de asta, nu ar fi vrut sub nicio formă să se apuce de cheltuieli de acest gen. Şi-a amintit şi de istorisirea lui Ilarion, care, cât a stat în Australia, nu a cheltuit, ca să se poată întoarce în ţară cât mai repede. Astfel, ideea escapadei în Tesalonic a ajuns, fără discuţie, la coşul de gunoi. Sigur, ţinând cont de înfăţişarea lui plăcută, dacă ar fi ieşit în lumea civilizată ar fi putut găsi un „loz câştigător", ar fi avut parte de un succes nesperat, dar şi-a adus aminte de cuvântul unui caporal din armată şi s-a conformat: „Derbedeilor, aveţi grijă cu localnicele. Cele care fac nazuri nu sunt de nasul vostru. Iar cele uşoare sunt şi ele de trei tipuri: cele urâte, cele care vor să se mărite şi cele care poartă bolile „profesiei" lor. Ştiţi, sifilis, blenoragie şi celelalte. Aveţi grijă, fiindcă nu mai sunteţi copii!"

În cele din urmă, văzând că nu găsea nicio soluţie de unul singur, l-a întrebat cât mai discret cu putinţă pe Ilarion cum reuşesc monahii, de atâtea secole, să îşi supună dorinţele trupeşti; cum se luptă cu firea lor; cum se ajunge să faci din propriul tău trup un duşman. I-a cerut să-i spună dacă există vreun mijloc la îndemână de înfruntare a acestei situaţii şi, cu o anumită doză de naivitate, l-a mai întrebat şi dacă există poate vreo plantă misterioasă care ar putea ajuta în acest sens. Ceva de genul renumitei „anti-cucu", care, potrivit tradiţiei, se pune pe ascuns în mâncarea

soldaților!
La început călugărul nu a scos o vorbă. Se vedea că se află într-o postură delicată. I-a aruncat o privire cercetătoare, din care se înțelegea că încerca să afle dacă în spatele acestei întrebări se ascunde vreo acuză la adresa monahismului sau dacă, într-adevăr, întâmpina o problemă. Poate că nu era unul dintre subiectele despre care trebuia să discute un monah. A văzut însă cum Iorgos îl privea insistent, aşteptând un răspuns, şi şi-a dat seama că prietenul său trebuia să fi fost cu adevărat disperat ca să ajungă până acolo încât să-l întrebe aşa ceva. Ştia că astfel de sfaturi sunt date doar de duhovnic, dar dacă l-ar fi trimis la duhovnic, ar fi fost ca şi cum ar fi refuzat să îl ajute, fiindcă, în mod cert, i-ar fi respins propunerea. Luptându-se cu principiile sale, a respirat adânc şi, cedând în fața necesității, a lăsat jos garda.
Nu ştiu dacă o să te ajute sfaturile mele. Mă întrebi cum poți câştiga o luptă, neînțelegând că această luptă este parte a unui război generalizat. Nu pot să-ți răspund, din păcate, prin câteva cuvinte. Cel puțin, urechile tale neînvățate n-ar fi în stare să primească un astfel de răspuns. Poate că ți-ai imaginat că vei primi vreun sfat magic, care se transmite monahilor din generație în generație şi rezolvă în mod automat „problema”. O să te dezamăgesc! Un astfel de mijloc magic nu există! Există însă altceva la fel de „magic”, dar mai întâi trebuie să-ți explic anumite lucruri, cât mai simplu cu putință.
În primul rând, instinctele tale sunt un dar al lui Dumnezeu, un dar pe care l-a făcut tuturor făpturilor, pentru perpetuarea lor. Dacă nu le-ai avea, ar fi nefiresc. Ai putea să zici că, desigur, dacă sunt darul lui Dumnezeu, atunci monahii de ce se luptă împotriva lor. Asta o să-ți spun mai târziu, dacă vrei.
Trebuie mai întâi să înțelegi puțin cum funcționează

aceste impulsuri. O să încerc să îți vorbesc simplu, ca să pricepi. Inițial apar ca gânduri în minte, sub forma unei femei frumoase, a unei amintiri erotice, a unei experiențe din trecut... Când mintea ta primeşte aceste gânduri, implică şi imaginația şi îndeamnă trupul să poftească. Acesta reacționează în mod firesc, supunându-se. Ceea ce facem noi, monahii, este să încercăm să oprim acest impuls încă din prima clipă. Din clipa în care gândul pătrunde în minte. Gândul este vrăjmaşul care intră neinvitat în cetate. Cea mai bună modalitate de apărare în fața acestuia este pustiul şi izolarea, ca să nu primim impulsuri exterioare, care în esență provoacă gândul. Impulsurile exterioare sunt ceea ce primim prin intermediul simțurilor. De câte ori nu ai simțit dorință la vederea unei femei frumoase, printr-o atingere întâmplătoare sau printr-un parfum care ți-a atins nările? îmi amintesc că odată s-a spus despre un violator că ceea ce îl provoca erau tocurile femeilor!

Dacă nu putem să evităm impulsul sau gândul, care, într-un fel sau altul, vine şi trece de zidurile cetății, adică pătrunde în mintea noastră, atunci să ne străduim să nu îl întreținem. Ce vreau să zic prin asta? Să nu îl acceptăm, să nu îl primim. Să-l ignorăm, ca şi cum ar fi cineva antipatic. Iar dacă nici asta nu putem face, atunci să-i dăm un şut ca să plece înainte de a se „întovărăşi” cu imaginația noastră. Ei bine, cea mai bună lovitură este invocarea numelui lui Iisus.

Îți aduci aminte de cartea pe care ți-am dat-o, despre omul acela care căuta o cale de a se ruga permanent, până şi în timpul somnului? Ştii de ce rugăciunea aceasta, „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă!”, se numeşte rugăciunea inimii? Fiindcă, în final, în starea de desăvârşire, credinciosul ajunge să o rostească cu fiecare bătaie a inimii. Acum aceste lucruri îți pot părea ca de pe altă lume, dar, crede-mă, sunt singura cale de a

ajunge la sfințenie în zilele noastre, când nu există martirii şi persecuții.

Sigur, o să-mi spui şi pe bună dreptate –, „eu nu vreau să mă sfințesc, vreau doar să pot să-mi liniştesc trupul”. Dar problema este că doar dacă te sfințeşti vei putea să biruieşti! Ce înseamnă a te sfinți? Duhul biruieşte trupul, şi sufletul se eliberează. Sufletul liber aleargă să îl afle pe Creatorul lui. De aceea ne luptăm noi, monahii, cu toate acestea. De aceea postim, de aceea priveghem, de aceea ne lipsim de plăceri şi de tot ceea ce mulțumeşte trupul.

Când satana vede toate acestea, când vede că un om priveşte spre Dumnezeu, turbează şi, fiindcă este duh şi poate comunica cu noi doar prin intermediul duhului, face singurul lucru posibil pentru el. Care este acesta? Să pătrundă în cugetul nostru şi să ne asalteze cu gânduri. Cu gândul lăcomiei şi al foamei atunci când postim, cu gândul desfrânării atunci când trăim în abstinență, al oboselii şi al trândăviei atunci când participăm la slujbe şi cu multe alte gânduri despre care tu crezi că sunt propriile idei şi gânduri. De aceea trebuie să ne rugăm neîncetat! Acesta este răspunsul la întrebarea ta. Fiindcă Hristos este singurul Care ne poate ocroti în fața atacului gândurilor celor rele. Fără ajutorul Lui nu putem să îl înfruntăm pe stăpânul întunericului.

Ceea ce gândea Iorgos în timp ce îl asculta pe Ilarion se putea ghici dintr-o grimasă a gurii sale, ce exprima indignare şi nemulțumire: „Ce îmi tot îndrugă călugărul ăsta aici? Care satana şi care Hristos? Ce legătură au ei cu poftele mele? Ajunge cu ideile şi obsesiile astea popeşti şi călugăreşti! Până la urmă, rău a făcut că s-a dat pe față şi l-a întrebat! Nu a făcut decât să piardă vremea! Auzi, soluția e rugăciunea! O baie rece e o soluție mai uşoară şi mai sigură! Şi face bine şi pielii!” A gândit toate acestea, dar n-a îndrăznit să i le spună în față lui Ilarion, de aceea doar i-a

mulțumit şi a plecat.

La rândul său, Ilarion şi-a dat seama că tot ceea ce a spus, cât se poate de simplu, a fost receptat de Iorgos ca ceva vrednic de respins. Şi-a adus aminte atunci de el însuşi când a primit aceleaşi sfaturi de la duhovnicul lui. El măcar le accepta, altceva îi crea dificultăți. Frumoase vorbe, frumoase teorii, multe pilde, dar aplicarea lor era dificilă, părea realizabilă doar într-un viitor îndepărtat, aproape imposibilă. „Cum să te pui cu diavolul care face ceea ce face de mii de ani şi s-a perfecționat? Şi cum să ajungă rugăciunea la Hristos atunci când păcatele şi patimile aduc continuu paraziți în comunicarea cu El?” Astfel de întrebări îşi punea zilnic.

Adevărul e că în privința aceasta s-a chinuit mult. Satana ştie care este slăbiciunea, punctul slab în zidurile cetății fiecăruia, şi într-acolo îşi îndreaptă săgețile. Punctul slab al unora este mâncarea, al altora, somnul, pentru alții, partea pasională, pentru alții, traiul bun, unii au slăbiciunea mâniei, alții, pe cea a judecării celorlalți, alții sunt iubitori de bani. Acolo unde te doare, acolo te loveşte! Şi el a avut aceeaşi problemă ca şi Iorgos, de aceea îi simțea suferința şi de aceea i-a şi dat răspuns. Mai ales în vremea în care a trăit în Australia, bărbat de doi metri, făcând cuceriri şi având admiratoare, trăise multe excese, într-un mediu tolerant, unde nu era nevoie nici să te căsătoreşti cu prietena ta, nici să te ascunzi de familia ei, aşa cum se întâmpla pe insula lui. Şi, când a venit în Sfântul Munte, toate acele experiențe au devenit un adevărat coşmar, îl sufocau. Fiindcă una este să te lupți cu fapte ipotetice şi alta, cu experiențe care şi-au făcut deja sălaş în memoria ta! Lupta era zilnică, serile erau grele, se înnopta greu, îl ruga pe Dumnezeu să nu se mai facă niciodată noapte, să fie ca la Cercul Arctic, unde ziua durează şase luni.

Un părinte duhovnicesc l-a lămurit că rugăciunea nu este

de ajuns, e nevoie să chinui trupul, să-l osteneşti, ca să nu mai aibă pofte. Ergoterapie! Asta a făcut. Nu stătea o clipă. Toată ziua era în picioare, la ascultări.

Se oferea voluntar oriunde simțea că e vorba de efort şi chin. Şi când trupul se revolta prin dureri, când pleoapele aveau nevoie de o cantitate mai mare de cafea ca să nu se închidă, atunci, ca prin magie, comunicarea cu Iisus devenea mai bună, dobândea limpezime şi patimile intrau într-o letargie hibernală. La început a crezut că acestea au murit, că au plecat pentru totdeauna, dar, imediat ce se mândrea cu victoria lui, reveneau şi mai cumplit şi era nevoie de şi mai mult efort ca să le adoarmă.

Aceasta era şi ultima povață pe care i-a dat-o lui Iorgos, muncă până la extenuare. Şi-a călcat pe inimă când i-a spus asta, fiindcă în situația actuală de aşa-zis şef şi supraveghetor se temea ca nu cumva acest îndemn să fie receptat de Iorgos ca reproş şi acuză legate de eficiența lui.

Iorgos a înțeles ce a vrut să îi transmită Ilarion, nu a interpretat greşit cuvintele prietenului său, dar nici nu a luat în calcul că putea să lucreze mai mult. Petrecea aproape douăsprezece ore muncind, mai mult nu putea. În fond, nu voia să devină sfânt, ci doar să-şi potolească instinctele şi a constatat că acestea se intensificau atunci când rămânea singur. Astfel a luat hotărârea să petreacă cât mai mult timp afară.

În partea de răsărit a mănăstirii, spre mare, la o distanță de aproximativ cincizeci de metri de ziduri, era un platou natural, cu vedere panoramică. Acolo fusese construit un chioşc octogonal din cărămizi, deschis în părți, cu băncuțe aşezate împrejur, în jurul căruia fusese sădită vită-de-vie, buganvilea şi iasomie. Poteca ce conducea într-acolo era din pietricele colorate, care reprezentau vulturi bicefali, modele florale şi figuri geometrice. Îşi amintea că mai văzuse ceva

asemănător la bisericile din Kampos[23], în Hios[24], şi la Panormitis[25], în Symi[26]. Chioşcul acesta, ale cărui privelişte şi umbră erau o fereastră spre Paradis, adunau în după-amiezile de după Vecernie şi Pavecerniță toți vizitatorii mănăstirii. Şi aceştia îl transformaseră în loc de fumat şi în salon unde se făceau noi cunoştințe; le oferea tuturor şansa de a surprinde cu privirea ultimele imagini ale unei zile ce pleca şi care şi-ar fi dorit să nu se sfârşească niciodată. În fiecare după-amiază se aflau acolo vizitatori diferiți, însă un observator putea vedea întotdeauna aceleaşi lucruri previzibile. Sticle cu *țipuro*, care apăreau ca prin magie, punguțe cu diverse semințe şi indispensabilul telefon mobil pentru raportul zilnic pe care îl primeau cei de acasă, aceşti nefericiți care nu se puteau bucura de toate aceste clipe din Sfântul Munte.

Acolo se adunau cei pe care Iorgos, atunci când sosise, pe vapor, îi grupase în categorii şi îi numise dispreţuitor „atotştiutori” şi „turişti”. Mai târziu, cu aceeaşi atitudine batjocoritoare, i-a grupat pe toți într-o singură categorie: „imaculații”. Adică aceia care cred că, fiindcă au venit aici, s-au sfințit deja, iar toți ceilalți sunt păcătoşi şi o să fiarbă în cazanele iadului. Iar ei or să stea sus, în rai, şi o să-i

---

23 În regiunea Kampos din insula Hios se află în jur de cincizeci de biserici declarate monumente istorice, care datează din perioada post-bizantină.

24 Hios este o insulă în partea centrală a Mării Egee, aflată la foarte mică distanță de coasta Asiei Mici, în apropierea oraşului turcesc țeşme.

25 Panormitis mănăstirea Sfântului Arhanghel Mihail, situată în partea de nord-vest a insulei Symi.

26 Insula Symi face parte din Arhipelagul Dodecanez, aflându-se în vecinătatea insulei Rodos.

ironizeze, zicându-le că, pasămite, i-au avertizat ce urma să-i aştepte. Cu toate că nu avea nici cea mai mică dovadă în acest sens, credea chiar cu certitudine că toate discuțiile de la chioşc erau despre Dumnezeu şi despre cât de buni creştini sunt ei. De multă vreme deja, toate acestea îi erau suficiente, pentru ca platoul cu vedere panoramică să constituie pentru el un loc de evitat. Însă, pe de o parte, singurătatea sa, şi, pe de alta, râsetele şi buna lor dispoziție, l-au făcut să li se alăture, fie şi ca observator.

Astfel, căutând o modalitate de a se afla cât mai puțin posibil singur, a luat această hotărâre şi într-o după-amiază de început de septembrie, ezitant şi timid la început, a intrat în mijlocul lor tăcut şi discret. Distanța a ținut cel mult o oră, fiindcă nu a fost nevoie să se apropie el de ei, au făcut-o aceştia cu simplitate şi bunătate. Aşa au început să se prăbuşească, asemenea unui turn din cărți de joc, toate prejudecățile, convingerile şi concluziile sale pripite.

Ce „atotştiutori”, ce „turişti”, ce „imaculați”? Erau oameni simpli, bine dispuşi, fireşti, prietenoşi, de toate vârstele, din toate colțurile Greciei, care puteau să vorbească cu aceeaşi lejeritate de la sport şi femei până la sfinți şi minuni. În discuție se amestecau anecdote, gustări fiecare oferea ce avea în rucsac –, istorisiri, minuni, experiențe. Timpul trecea şi afară se întuneca fără să prindă de veste. E uimitor cum o mână de necunoscuți se pot aduna undeva cu o atât de bună dispoziție doar pentru că îi uneşte locul respectiv; precum vizitatorii într-o țară străină, care, atunci când se întâlnesc cu un compatriot, se bucură ca şi cum ar vedea o rudă!

De mult nu se mai simțise Iorgos aşa, liber, uşor, puternic. Se simțea ca şi cum ar fi scăpat de o greutate, ca şi cum ar fi achitat o poliță scumpă. În acea seară a adormit ca un prunc şi şi-a dat seama că în somn trebuie să fi zâmbit chiar.

De atunci, în fiecare după-amiază se afla acolo. Şi, ca prin magie, trupul i-a „adormit”, chiar fără rugăciunile şi ergoterapia lui Ilarion.

În final, şi-a zis, uneori soluția la problemele care ne par de nerezolvat poate fi cel mai simplu lucru posibil. Un grup de cunoştințe, o discuție, o lovitură amicală cu mâna pe spate, ceva atât de simplu! Dacă omul şi-ar fi dat seama de asta, nu ar fi avut nevoie de niciun Dumnezeu!

Cei din grup, mereu alții în fiecare după-amiază, nu erau, într-adevăr, „imaculați”, adică rigizi şi osânditori, cum îşi închipuise el, însă aveau alte convingeri decât el. Şi de obicei le exprimau într-un mod simplu, liniştit, fără fanatism, dar cu multă credință. Pentru ei, Dumnezeu are rolul cel dintâi în viața omului şi se ascunde în spatele tuturor lucrurilor, El Se află în spatele grupului, al unei discuții mângâietoare, al unei lovituri prieteneşti pe spate… Chiar dacă nu lipseau şi cei absolutişti, fanatici, cei care săreau în picioare la fiecare exprimare blasfemiatoare, ce ajungea la urechile lor neprihănite, şi care stricau armonia grupului, provocând o stare de irascibilitate, ceilalți se declarau a fi păcătoşi care se luptă pentru mântuirea lor. Unii erau creştini „căldicei”, care fuseseră aduşi în Sfântul Munte de prietenii lor sau făceau parte din cluburi de drumeții montane, care veniseră pentru frumusețile locului şi pentru faimoasele lui poteci.

Mulți erau şi cei care se numeau pe sine „naufragiați”, referindu-se în acest fel la o viață depravată, şi spuneau că Dumnezeu le-a aruncat la un moment dat un „colac de salvare”. L-au prins şi au ajuns „înot” până aici. Iar din clipa în care s-au prins de acest mijloc de salvare s-a întâmplat ceva bizar. Li s-au deschis ochii şi au început să-L vadă pretutindeni pe Dumnezeu, în orice moment al zilei, în orice loc, în orice întâmplare a vieții lor. Coincidențele şi faptele întâmplătoare au dispărut, au devenit minuni şi intervenții

ale lui Dumnezeu.

Într-un mod tainic, toți puteau istorisi o minune care li se întâmplase fie lor înşişi, fie celor din jurul lor. Vindecări de boli incurabile, naşteri nesperate de copii, salvări din accidente, arătări ale unor sfinți şi îngeri, vise profetice, unii primiseră chiar şi amenințări de la diavol! Toți erau nerăbdători să le istorisească, fiindcă în lumea din afară asemenea întâmplări ştiau bine lucrul acesta ar fi provocat râsete şi ironii.

Iorgos nu a îndrăznit să ia în râs pe nimeni. Nici măcar să-şi exprime dezacordul. Orice dezacord ar fi avut îl exprima cu voce tare... Înlăuntrul său! Se antrenase bine atâta timp în a-şi reprima obiecțiile, încât acum era în stare să dea la schimb tăcerea sa pe compania lor plăcută. Şi ce dacă ceea ce auzea i se părea absurd, aproape bolnăvicios? „Lasă-l pe nebun în nebunia lui”, se gândea. Unii chiar aveau un asemenea talent de a istorisi, încât rămânea cu gura căscată. Ardea de nerăbdare să asculte continuarea, şi nu-i mai păsa dacă era de acord sau nu. Multe dintre aceste istorisiri ar fi putut fi subiect de film şi ar fi avut mare succes. Unele povestiri nu le va uita niciodată!

Îşi aducea aminte, de pildă, şi probabil încă mult timp îşi va aminti, de povestirea unui bărbat între două vârste. Avea douăzeci de ani, era soldat în Cipru când au pătruns turcii[27]. Împreună cu colegii lui, tineri cărora încă nu le crescuseră bărbile, încă nişte copii, care cu doar câțiva ani

[27] Cu sprijinul Atenei, care urmărea unirea Ciprului cu Grecia, în ziua de 15 iulie 1974 în Cipru a avut loc o lovitură de stat, în urma căreia, la 20 iulie, pentru a preveni unirea insulei cu țara-mamă, Ciprul a fost invadat de trupe turceşti care au ocupat partea de nord a țării – 37 din teritoriul insulei. În 1983 s-a ajuns la instaurarea Republicii Turce a Ciprului de Nord, care, din prima săptămână de la înființare până în prezent, este recunoscută doar de Turcia.

înainte căutau refugiu la sânul mamelor lor, au săpat tranşee, s-au ascuns şi au tremurat la gândul morții, care putea veni de la un atac aerian sau de la vreun obuz al artileriei. În acea atmosferă încărcată, maiorul lor, un bărbat curajos din Epir, le-a dezvăluit într-o discuție faptul că „zarurile fuseseră aruncate”, că erau trădați şi de prieteni, şi de aliați şi că nu aveau de unde să aştepte vreun ajutor, nici măcar din partea Greciei-mame.

Tranşeele pe care le făcuseră păzeau dealurile din preajma unei plaje. Dincolo de coline era un sat ai cărui locuitori îşi puseseră toate nădejdile în ei. Cu câteva zile înainte primiseră nişte dispoziții dubioase, prin care au fost siliți să demineze zona, şi acum doar puştile lor erau piedică în calea duşmanului. A doua zi de dimineață, în apropierea țărmului s-a oprit o navă de război turcească şi şi-a îndreptat tunurile înspre ei. Nu era apărare sau scăpare din fața bombardamentului iminent. Dacă unul s-ar fi ridicat să fugă, sigur l-ar fi urmat şi ceilalți. Dar nimeni nu a îndrăznit să se mişte, cu atât mai mult cu cât îl vedeau pe maior stând în mijlocul lor, ca un simplu soldat, zâmbind morții şi răsucindu-şi mustața. Unii plângeau pe înfundate, altul a făcut pe el, alții se rugau. Strângeau armele în mâini cu atâta putere, de li se învinețiseră degetele; pe plajă domnea tăcerea, nici păsările nu se auzeau, parcă firea întreagă îşi ținea răsuflarea. Şi atunci cineva dintr-un tranşeu a început să cânte Imnul Acatist. Încet la început, şi apoi mai tare. Vocea îi era plăcută, dulce şi plină, ca de înger. Niciodată nu s-a aflat cine a fost. Timid, i-a urmat şi altul. În scurt timp toți cântau, şi sufletul a început să li se liniştească şi să se întărească totodată. Atunci a căzut primul obuz. Singuratic, de avertisment, poate pentru a-i face să se predea sau pentru ca duşmanii să le vadă reacția, îndată ce s-a aşezat norul de praf, l-au văzut pe comandant în picioare în tranşeu, strigând:

— Ce vă ascundeți, măi? Cântăm Imnul Acatist[28]! Ridicați-vă în picioare! Maica Domnului e de față, nu vedeți?

Unul câte unul s-au ridicat în picioare, continuând să cânte. În acel moment a început să cadă o ploaie de obuze. Nimeni nu şi-a dat seama cât a durat bombardamentul şi câte bombe au căzut. Nici n-a îndrăznit nimeni să se ascundă în tranşee sau să nu mai cânte, cât timp cel de lângă el era în picioare şi îl privea. De la prăpădul creat nu se vedea nici cazemata de alături. Iar când situația s-a liniştit puțin, fumul şi praful s-au aşezat, cu toții se aşteptau să îi vadă bucăți pe cei din jur, dar au rămas înmărmuriți: toți erau vii şi nevătămați. Plini de praf şi de pulbere din cap până în picioare, dar fără nici măcar o zgârietură. S-au îmbrățişat şi s-au sărutat, şi pe buzele tuturor era numele Maicii Domnului, care îi ocrotise. Comandantul i-a pus să jure că se vor aduna într-o zi, cu toții, să îi mulțumească în Grădina ei, în Sfântul Munte. De atunci, de prima oară când au venit, omul acesta între două vârste se întoarce aici în fiecare an. Iar maiorul, de când a venit, nu a mai plecat. A devenit monah, primind numele Mihail, şi a adormit plin de zile cu câțiva ani în urmă. Înainte să adoarmă în Domnul, i s-a descoperit cine a început să cânte atunci în tranşee, pe acea plajă din Cipru. Şi, potrivit mărturiei călugărului care i-a slujit, ultimele sale cuvinte au fost: „Maior de infanterie Pavlis Evanghelos. Arhistrateg şi Arhanghel al meu, Mihail, mă prezint cu smerenie înaintea ta şi raportez...”

---

[28] Numele „acatist” provine din limba greacă, de la cuvântul *axASurm;,* format din particula privativă *a* şi adjectivul *xaStertot;,* „aşezat, şezând”, arătând că în timpul acestei cântări, în semn de cinstire față de persoana sfântă căreia îi este închinată rugăciunea, nu se stă jos, pe scaun, ci în picioare.

CAPITOLUL IV

Primul sfat profesional pe care Iorgos l-a primit de la tatăl său a fost să-şi ţină întotdeauna în ordine atelierul şi... mintea. Pentru cel dintâi este nevoie să fii gospodar, ca să fie mereu curat spaţiul în care munceşti şi uneltele să fie la locul lor. Pentru el nu exista „lasă, sunt obosit astăzi, o să le adun mâine”. În ce priveşte ordinea minţii, i-a recomandat să aibă o agendă în care să-şi noteze ţelurile pe care şi le propune şi ceea ce a realizat.

„Dacă nu ai privirea aţintită înspre locul în care vrei să ajungi”, îi zicea, „o să ajungi acolo unde îţi îndrepţi privirea”; voia să spună prin asta că trebuie să îşi stabilească un termen pentru lucrări, ca să nu depăşească datele stabilite, să înceapă să se neliniştească şi să-l cuprindă deznădejdea. Tatăl său, în contrast cu ceea ce era uzual pe „piaţă”, prefera mai degrabă să nu fie plătit decât să nu fie punctual în împlinirea făgăduinţelor şi a respectării termenelor.

Obiceiul de a nota într-o agendă tot ceea ce avea de făcut l-a adus cu el şi aici. Prima dată când a pus piciorul în Athos şi a stabilit în detaliu cu Ilarion lucrările şi îndatoririle pe care le avea, în aceeaşi după-amiază şi-a făcut un plan de lucru. „Din ziua cutare a lunii mai până în ziua cutare a lunii iunie o să fac asta, din ziua cutare a lunii iunie până în ziua cutare a lunii iulie, asta...” şi aşa mai departe.

Şi întotdeauna, atunci când calcula termenul de predare a unei lucrări, lua în considerare şi o perioadă pe care o aloca situaţiilor neprevăzute, care ar fi dus la întârzierea lucrării.

Curând însă, „angajatorul” său se arătă a fi lacom, apăreau mereu alte lucrări ce trebuiau făcute, şi astfel, în principal din cauza îndatoririlor suplimentare, convenite de ambele părţi, în această agendă erau trecute doar lucrările

terminate, iar toate cele programate erau şterse, de vreme ce tot ce planificase dispăruse ca un fulg, ca promisiunea unui politician în campanie electorală.

În Sfântul Munte venise la începutul lui mai. Or, acum era începutul lui noiembrie şi abia începuse lucrul la cele pentru care fusese angajat. Era ca şi cum trebuia să sufle primul vânt de nord, ca să dea semnalul de începere a lucrului propriu-zis. La începutul unei zile în care, cu toate că ieşise soarele, era la fel de frig ca în seara dinainte, toți şi-au schimbat pe neaşteptate prioritățile. Cel dintâi a fost Ilarion, care a încetat să îl mai ia cu el la reparațiile în afara mănăstirii. Şi-a adus şi el aminte de catapetesmele nefăcute, de analoage şi de sculpturile despre care vorbiseră la început şi de faptul că Iorgos nu era tâmplar, ci meşter. Cu siguranță, la această schimbare contribuiseră şi ploile frecvente din ultimele zile, care transformaseră în mocirlă toate potecile. Oricare ar fi fost însă cu adevărat pricina, diminețile sale au devenit, în chip nesperat, libere şi astfel a găsit prilejul să întocmească, în agenda sa, un plan credibil care, din fericire, s-a dovedit că avea şanse să fie respectat cu exactitate.

Vântul rece şi ploile dese au rărit şi numărul pelerinilor. Acum nu vedeai decât foarte puțini, şi aceştia stăteau mai mult înăuntru. După-amiezile, care de acum erau întunecate şi reci, nu erau prielnice adunării şi discuțiilor în aer liber. Grupurile frumoase se strângeau acum în arhondaric şi, în lipsa discuțiilor şi a gustărilor pe care le ofereau unul altuia, Iorgos îşi petrecea timpul muncind suplimentar şi uneori pierzând vremea în fața televizorului, care avea semnal bun doar când voia; era ca şi cum Ilarion i-ar fi dat aparatului dispoziție să îl trimită la atelier ca să muncească.

De multe ori, sculptând în mod mecanic motive monotone, s-a surprins evocând imagini, oameni, mirosuri

şi frânturi de discuţii auzite în răstimpul de şase luni în care se afla în Munte (da, aşa îl numea şi el acum). Mintea sa fusese ocupată cu bogăţia de cunoştinţe legate de viaţa athonită. Era ca şi cum viaţa sa anterioară se rezuma doar la o fărâmă de memorie. De fiecare dată ajungea îngrozit la concluzia pe care o auzise din gura unui pelerin într-o după-amiază, într-una dintre multele după-amiezi petrecute în aer liber, când, prinzând curaj, nu s-a mai limitat doar să asculte, ci discutând cu ceilalţi, rezolva anumite nelămuriri ale lor şi corecta unele inexactităţi pe care le auzise despre Sfântul Munte:

„Prietene”, i-a zis pelerinul, în ochii căruia se vedea o dulce invidie, „nu am mai văzut niciun mirean care să ştie atâtea lucruri despre Sfântul Munte! Şi e a unsprezecea oară când vizitez locul acesta şi am citit nenumărate cărţi despre el.”

A constatat îngrozit că toate peregrinările şi toate discuţiile cu Ilarion îl transformaseră în... regele „ştiutorilor”! Şi cum să nu fi fost aşa de vreme ce putea, de exemplu, să enumere dintr-o răsuflare toate icoanele făcătoare de minuni din Sfântul Munte. Printr-o imatură etalare de cunoştinţe a făcut lucrul acesta odată, când se afla în mijlocul unui grup:

Axion Estin la Protaton, în Kareia (numită astfel şi *Karyotissa),* „Iconoama” (*Ikonomissa*) şi „Cucuzeliţa” (*Kukuzelissa)* de la Marea Lavră, la Vatoped: „Ctitoriţa” (*Ktitorissa*), „Atotîmpărăteasa” (*Pantanassa*), „Mângâietoarea” (*Paramythia*), „înjunghiata” (*Esfagmeni*), „Izvorâtoarea de mir” (Eleovrytissa sau *Dohidrissa),* „împotrivă-Glăsuitoarea” (Ant*ifonitria*) şi „Cea împuşcată” (*Pyrovolithisa*); „Portăriţa” (*Portaitissa*) la Iviron; „Cea cu trei mâini” *(Triherussa),* „Cea care alăptează” (*Galaktotrofusa),* „Maica Domnului a Imnului Acatist” (*Akathistu*) şi „Maica Domnului a preoţilor” (*Papadiki)* la Hilandar, „Maica

Domnului a Imnului Acatist” (*Akathistu*) de la Dionisiu; „Cea din altar” (*Vimatârissa*), „Cea din Stylari”

(*Stylarini*), „Cea Milostivă” (*Eleusa*) şi „Ocrotitoarea nebiruită” *(Foverd Prostasia*), la Cutlumuş, la Pantocrator: „Stareța” (*Gherontissa*), la Zografu: „Ascultătoarea” (Ep*akuusa)* şi „înainte Vestitoarea” (*Proananghelomeni*), la Dohiariu, „Cea Grabnic Ascultătoare” (*Gorgoypiko*os*),* la Filoteu: „Dulcea Sărutare” (***Glykofilusa***) şi „Stareța”

(*Gherontissa*), la „Sfântul Pavel”: „Izvorâtoarea de mir”

(*Myrovlytissa*), „Cea de pe insulă” (*Nisiotissa*), „Păzitoarea” (*Fyldtussa*) şi „Maica Domnului de la oglindă” *(tu Kathrejii)-,* „îndrumătoarea” (*Odighitria*), la Xenofont; „Cea milostivă” *(Eleusa)* şi „Cea de la arsanâ” *(tuarsand),* la Esfigmenu; la Constamonitu: cealaltă „îndrumătoare” *(Odighitria)* şi „Împotrivă-Glăsuitoarea” (Ant*ifonitria);* la Rusikon, „Ierusalimiteana” (*Ierosolymitissa*); la Simonopetra, „Nădejdea celor deznădăjduiți” *(Elpis ton Apelpismenon),* laGrigoriu: „Cea care alăptează” *(Galaktotrofusa),* „Atotîmpărăteasa” *(Pantanassa)* şi „Maica Domnului-Paleologhina” (*Paleologhina*); „Cea care lăcrimează” (*Dakryrrousa*) şi „Cea care alăptează” *(Galaktotrofusa)* la schitul Sfântul Ilie, „Prodromița” (*Prodromitissa*), la schitul Sfântului Ioan Botezătorul: „Cea milostivă” (*Eletisa)* la Kavsokalivia; „Maroudâ” la schitul omonim al Mănăstirii Hilandar; „Pururea Fecioara cea Milostivă” (*Evsplahni Aipdrtbeni)* la schitul Tebaidei; la schitul Bogorodița, „Maica Domnului «a Tâmplarului»” (*Xilurgu*), la schitul Sfântul Pantelimon, „a Acatistului Bunei Vestiri”.

Şi bineînțeles, îşi însoțea etalarea cunoştințelor cu detalii despre istoria fiecărei icoane, explicarea denumirii şi câteva dintre minunile lor. Şi chiar dacă nu credea în aceste minuni, le prezenta totuşi cu mişcări largi ale mâinilor şi schimbări în tonalitatea vocii, pentru a crea atmosferă, desfătându-se în timp ce vedea că ascultătorii îi sorbeau

cuvintele.

Alteori enumera toate locurile de închinare şi toţi sfinţii ale căror moaşte se găsesc în fiecare mănăstire. Dădea informaţii şi despre călugării „luminaţi”, după cum îi numea Ilarion, şi unde se nevoia fiecare. De asemenea, le spunea unde pot găsi mătănii „binecuvântate” şi obiecte athonite autentice, dat fiind că produsele *made în China* şi-au făcut deja simţită prezenţa în Kareia, în Dafni şi în multe dintre magazinele mănăstirilor.

Un profesor din gimnaziu îi spusese odată că mintea lui e un „burete... impermeabil”! Îi zicea mamei lui că putea să înveţe orice cu o uşurinţă incredibilă, însă doar când voia, de aceea spunea că mintea lui era impermeabilă! Altfel, o „etanşeiza”, nemaiputând pătrunde înăuntru nici măcar un strop de cunoştinţe. Şi de obicei nu voia să înveţe, motiv pentru care zilele petrecute la şcoală au fost o plictiseală continuă. Era ca un elev mexican într-o siestă de prânz permanentă. Din fericire era băiat bun şi era simpatizat, şi aşa a putut să treacă clasele la limită şi să termine gimnaziul. Apoi, finalizând studiile la tolerantul liceu la seral, a reuşit, iarăşi la limită, să ia diploma de absolvire, pe care o dorea atât de mult... mama lui. Visul ei era să-l vadă angajat la un serviciu la Stat, şi fără diploma de bacalaureat nu ar fi avut nicio şansă.

Perspectiva aceasta o putea încânta pe mama lui; pentru el era însă un blestem. Alături de mănăstiri, domeniul public reprezenta pentru Iorgos refugiul rataţilor, al leneşilor şi al celor fără o meserie. Astfel, niciodată nu şi-a irosit timpul aşteptând în biroul vreunui politician, nici nu i-a linguşit când îi întâlnea şi nici nu le-a adus laude la vreo adunare din campaniile electorale. Totuşi lucrurile acestea îl preocupau şi se implica. La fel ca şi acum, când îl preocupa „cucerirea minţii lui” aşa numise starea aceasta atunci când şi-a dat seama cu groază că o mare parte a minţii îi fusese

ocupată de cunoştinţe „inutile” despre Sfântul Munte. Pătrunseseră cu viclenie în subconştientul său şi ieşeau la suprafaţă treptat, ca furnicile care ies din pământ cu miile când dă căldura. La ce ar putea să-i folosească, de pildă, icoanele „făcătoare de minuni” din Munte şi istoria lor, sau care este cel mai bun loc pentru stupi din Athos, sau în ce loc nu pot creşte lămâii, sau unde e cel mai bun sol pentru viţa-de-vie? Potrivit spuselor profesorului său, această „ocupare” se făcuse cu încuviinţarea sa, chiar dacă neconştientizată, ceea ce era încă şi mai neliniştitor. A cincea falangă în nucleul logicii sale şi responsabil pentru ea era… Ilarion! Vulpiţa asta vicleană, roşcată şi gigantică, care, sub pretextul lucrărilor în afara mănăstirii, timp de şase luni de zile cât au cutreierat prin cele mai de negândit colţuri ale Sfântului Munte, i-a sădit pe ascuns în minte seminţele îndoielii şi ale acceptării. Ce treabă avea la chilii şi în locuri ce nu ţineau de jurisdicţia mănăstirii? Cu siguranţă executa dispoziţii ale stareţului, care, pe cât era de scund, tot pe atât de şiret era, vulpe bătrână! Dacă nu ar fi fost stareţul autorul acestui plan, nici nu i-ar fi permis să neglijeze atâta timp lucrările pentru care fusese angajat. În fond, atâtea luni a fost plătit pentru lucrări pe care puteau să le facă şi fără el!

Constatarea aceasta i-a activat tot mecanismul de apărare. A mobilizat strategii de reacţie şi soluţii energice pentru aflarea unei modalităţi de a smulge din rădăcină toate aceste cunoştinţe „trădătoare”. Mai întâi era nevoie ca dintre amintirile de acum să le separe pe cele folositoare, ca să nu se mai afle în neplăcuta situaţie de a constata că şi-a pierdut fără rost şase luni din viaţă. Întreg planul său s-a blocat însă în acest punct, întrucât fiecare cunoştinţă de acest gen era însoţită de imaginea unui călugăr primitor, a unui peisaj superb, a unui grup în mijlocul căruia petrecuse clipe frumoase şi, mai ales, era legată de prezenţa lui Ilarion.

Astfel, închipuindu-şi că mintea sa era un calculator, s-a hotărât, de vreme ce nu putea să apese pe un buton ŞTERGERE, să apese pe SALVARE şi să aşeze „documentul” într-un fâşier îndepărtat şi ascuns, cu titlul „NU ATINGEȚI!”.

Cam aşa a reuşit să ascundă „praful sub covor” şi şi-a continuat viața în Munte. O dulce rutină i-a devenit constantă companie, împreună cu frigul pătrunzător, care se instalase deja definitiv, făcând ca uşile şi ferestrele să fie închise şi îndepărtând orice dispoziție de pierdere a timpului şi de discuții cu alții.

Era jumătatea lui decembrie şi natura aghiorită era acoperită cu un văl alb. Maica Domnului se îmbrăcase în straiele ei albe, aşa cum era zugrăvită în biserica spitalului Evanghelismos din Atena[29]. Gerul pusese stăpânire pe grădina ei şi Maica Domnului devenise preocuparea fiecăruia. Iarna din anul acela era aspră, cu multe zăpezi şi vânturi puternice, şi mănăstirea se îmbrăcase în straie nupțiale. Zidurile, care făcuseră față piraților şi veacurilor barbare, erau chemate acum să reziste în fața greutății zăpezii. Călugărul care avea de parcurs un drum pe jos, fie şi câțiva metri, făcea primii paşi îmbrăcat în rasa-i neagră, dar ajungea la destinație acoperit în alb, bicolor, precum steagul[30]. În aer se simțea continuu miros de lemne arse, infuzii, iahnie de fasole şi mucegai. Cafeaua caldă se soarbe acum cu înghițituri mari şi apa trebuie s-o laşi puțin lângă sobă înainte s-o bei. Aşternuturile paturilor sunt aproape imposibil de ridicat, iar trezirea dimineața este o decizie pentru cei curajoşi şi temerari. Puținii pelerini care apar acum sunt priviți ca eroi sau nebuni.

---

[29] Evanghelismos [Buna Vestire] este un spital renumit din centrul Atenei.

[30] Referire la steagul elen, care are două culori (albastru şi alb).

Ilarion se trezeşte întotdeauna mai devreme decât Iorgos şi aprinde soba cu lemne din atelier, pentru ca prietenul lui să găsească locul cald şi primitor. Iar el, ca să-şi arate recunoştinţa, lucrează de bunăvoie fără cârtire, până seara târziu. De altfel, ce ar avea mai bun de făcut? Iubeşte această artă şi, practicând-o, simte că e cel mai bogat om din lume. Şi poate că şi cel mai sătul, fiindcă neglijează tot timpul hrana, iar Ilarion, care a observat că lipseşte de la trapeză, e nevoit să-i aducă mâncarea în atelier, aşa cum face vulturul când aduce prada în cuib, la puii înfometaţi. Doar că Iorgos nu se entuziasmează la fel ca puii de vultur, fiindcă de obicei ceea ce îi aduce Ilarion sunt mâncăruri de legume, supe şi, mai rar, paste. Unde e vara cu gustoasele ei roade din grădină?

Frigul şi noul mod de viaţă pe care acesta l-a impus l-au izolat complet de mănăstire, cu atât mai mult cu cât excepţiile au devenit regulă, în cele din urmă ajungând un obicei ca monahul uriaş să-i aducă mâncarea în fiecare zi. Astfel, au dispărut cu totul prilejurile de a vizita mănăstirea. Sunt zile când nici măcar nu intră în incinta ei, şi singurul purtător de straie călugăreşti pe care îl întâlneşte este Ilarion. Dimineaţa merge de la coliba sa la atelier, şi acelaşi drum îl face seara, în sens invers.

Dacă nu ar fi auzit clopotele bătând, ca să-i amintească de sacralitatea locului, ar fi putut cu uşurinţă să-şi închipuie că se află altundeva, departe de Munte, în vreun sat pitoresc.

O paranteză în izolarea sa au fost zilele de sărbătoare de Crăciun. Este a treia perioadă, după Adormirea Maicii Domnului şi Paşti, când Sfântul Munte e cu totul în sărbătoare. Fără podoabe, lumini, brazi, sănii şi Moşi Crăciuni falşi, comerciali, dar cu multe sunete de clopot, Liturghii interminabile, doxologii, tămâieri şi procesiuni şi, bineînţeles, mese de sărbătoare la care e obligatorie

participarea tuturor. Aceste mese erau o desfătare cu totul specială pentru Iorgos, dat fiind că, de regulă, atunci se putea bucura de peşte proaspăt, plăcinte şi dulciuri. Odată i-a fost oferită chiar şi îngheţată cu vanilie aşezată în ananaşi micuţi, ca nişte minuscule grenade aromate, care „explodau” în stomac şi care i-au îndepărtat orice îndoială pe care o avea în privinţa bucătăriei călugăreşti.

Chiar, ce ironie! Ce contradicţie! Cetatea abstinenţei şi a postului să ajungă să fie renumită pentru savoarea mâncărurilor! Şi de la un bătrân aghiorit, care dădea, supărat, nişte sfaturi unor monahi tineri, auzise ceva de genul: „Viaţa călugărească cere luptă, şi nu... fălci!”

Ce bizar i se părea faptul că locul în care au trăit şi în care trăiesc şi astăzi asceţi care se hrănesc doar cu pâine uscată şi fructe de cactus e o adevărată şcoală de gastronomie! De mult se gândise la asta, când vedea în librării reclame la cărţi cu reţete mănăstireşti, scrise de monahi; purtători de barbă bine hrăniţi, care apăreau fotografiaţi pe coperţile acestor cărţi, aplecaţi asupra unei oale imense, iar într-un colţişor al bucătăriei lor atârna icoana Sfântului Ioan Postitorul! Mama lui avea trei astfel de cărţi şi deseori alegea reţete din ele. Tatăl său era înnebunit după mâncărurile acestea, mai puţin însă el şi fraţii lui, care mâncau carne şi nu le plăceau amestecurile ciudate, cum era de pildă mâncarea de linte cu orez. Astfel, deseori masa de prânz se transforma într-un câmp de luptă şi cel care câştiga ajungea să fie... vânzătorul de frigărui din cartier. De altfel, bucătăria athonită a fost unul dintre factorii care, iniţial, l-au făcut să fie reticent în privinţa venirii aici.

De zeci de ori se certase cu tatăl lui pe tema postului, tot timpul Iorgos avea o obiecţie, de obicei susţinând teorii precum că postul e creaţie a popilor, că Hristos nu a vorbit de fasole păstăi, murături şi sardine în saramură, şi că e absurd să consumi măsline, dar nu şi ulei, şi alte astfel de

filosofii ieftine. Mai ales „aberația” cu uleiul şi măslinele devenise un fel de stindard pe buzele lui Iorgos. Bineînțeles, tatăl lui îi explica faptul că termenul „post” [în limba greacă, vv) OTÂa – „nistia”] este un cuvânt compus, format din particula privativă vr] *ni* şi oria *[estia,* „vatră”], adică flacără, însemnând deci abținerea de la mâncărurile gătite, referindu-se, prin extensie, la mâncărurile gustoase. Faptul că noi consumăm mâncăruri gătite în timpul postului este un pogorământ pentru neputința noastră. Prin urmare, uleiul, ca element de bază al mâncărurilor gătite, funcționează ca o ispită şi pretext, ceea ce nu este cazul cu măslinele, care se consumă ca mâncare uscată.

Tatăl său voia ca toți în familie să țină posturile, dar în cele din urmă a ajuns să fie singurul care postea. Şi fiindcă nu putea, sau nici nu dorea, să le impună voia sa, când îl auzea pe Iorgos spunându-i teoriile sale, îi dădea următorul sfat:

— Măi, uitați de măsline, murături, calendar, canoane şi chiar de Hristos, Care însuşi postea, dacă toate acestea nu vă fac să vă simțiți bine! Țineți minte doar un singur lucru, şi fiecare zi pe care o trăiți o să fie una de post: niciodată să nu aveți în farfurie mai multă mâncare decât are cea mai săracă dintre cunoştințele voastre, oricât de bună ar fi acea mâncare!

În perioada adolescenței a considerat că tatăl său nu era ancorat în realitate şi a respins cu fermitate toate sfaturile „inutile” pe care i le dăduse ani de zile. Toți adolescenții au o astfel de tendință. A trebuit până la urmă să trăiască în Sfântul Munte ca să îşi schimbe părerea şi să ajungă la concluzia despre care îi vorbise tatăl său: „Niciodată să nu generalizezi. Toți preoții sunt aşa, toți polițiştii sunt aşa, toți străinii sunt într-un anumit fel, toate femeile fac asta, toți bogații gândesc într-un fel. Generalizarea este metoda cea mai bună de a pierde simțul măsurii. Generalizând, îți ții

captive rațiunea şi judecata. Generalizarea e începutul fanatismului.”

Câtă dreptate avea! A ajuns să constate lucrul acesta în Munte, când la început i-a considerat pe toți purtătorii de rasă fără ocupație, leneşi, unii cărora le place traiul bun, deşi a întâlnit fel de fel de monahi! Unii sunt foşti profesori universitari sau oameni de ştiință care au lucrat la NASA şi au renunțat la slavă şi bani, alții, meşteri şi artişti de neegalat, alții, medici şi agronomi, alții, foşti campioni sportivi şi alții, simpli agricultori şi pescari. Unii trăiesc în peşteri, iar alții, în case cu sonerie la intrare şi conexiune la internet. Unii poartă rase din material neşifonabil şi strălucitoare, alții, straie zdrențuite. Unii mănâncă un pesmet pe zi, alții, până nu mai pot. Unii discută cu răbdare şi îngăduință, în timp ce alții, dacă îi contrazici, sar cât colo. Unii îşi petrec întreaga zi la diverse ascultări şi la rucodelie, alții caută un loc cu umbră, ca să se ascundă. Aceleaşi diferențe le întâlneşti şi la mănăstiri. Unele nu au nici măcar lumină electrică, iar altele au antenă parabolică şi lift. Muntele e o adevărată contradicție, dar, după cum îi spusese şi Ilarion, „Dumnezeu îi iubeşte pe nebuni”.

Un exemplu grăitor este Kareia, capitala administrativă a Republicii Athonite. Este locul în care se află clădirea Sfintei Chinotite, lângă Protaton, conacele [casele] mănăstirilor, schiturile şi Mănăstirea Cutlumuş, precum şi toate instituțiile Statului, Poliția, Poşta, Centrul medical etc. Un sat frumos de munte, construit pe o pantă plină de verdeață, în centrul căruia se află un platou unde, printr-un jgheab lucrat cu măiestrie, un izvor împarte trecătorilor răcoare, mângâiere şi ospitalitate. Case din piatră dintr-o altă epocă, acoperite cu țigle sau plăci, magazine tradiționale cu produse alimentare şi diverse alte lucruri, cafenele şi străzi în pantă, pietruite, care iarna se pierd în cețuri neaşteptate, iar vara sunt scăldate în lumina

indiscretă a soarelui. Dimineața, satul, care se află la unul dintre cele două capete ale traseului unic de autobuz Kareia-Dafni, este plin de vehicule şi vizitatori de toate neamurile ortodoxe de pe pământ. În zona în care sunt parcate tot felul de vehicule, prin fața ochilor privitorului se perindă telefoane mobile şi camere de fotografiat, alături de toiege de lemn şi traiste, şi nu e deloc neobişnuit ca lângă vehicule de teren prăfuite să vezi odihnindu-se vreun asin.

Această imagine durează până la prânz. Imediat după ce autobuzul pleacă în ultima cursă spre Dafni, satul devine pustiu. Zgomotul mulțimii şi gazele de eşapament de la motoarele maşinilor, care umpleau până atunci atmosfera, sunt înlocuite de sunetele naturii şi de bătăile clopotelor bisericilor. Pe platoul până atunci aglomerat circulă acum doar pisici leneşe, care conviețuiesc în pace cu câini permanent flămânzi, şi din când în când mai trec pe acolo şi câțiva călugări grăbiți. Magazinele se închid toate, nu mai au niciun rost acum. Zici că o putere nevăzută pustieşte drumurile şi, într-un chip fermecat, satul se scufundă în timp. Ai impresia că locul acesta intră pe neaşteptate în hibernare, că toate îngheață. Dar ce minunăție este liniştea care domneşte în această peninsulă! Sunt clipele în care vizitatorul atent aude respirația acestui loc, puternică şi ritmică:

„DOAMNE IISUSE HRISTOASE, MILUIEŞTE-MĂ!"

În Sfântul Munte timpul devine spațiu şi capătă volum, şi descoperi că nu este liniar, ci ciclic. Iar dacă încerci să îl îndrepți, să îl potriveşti la măsura ta, aproape sigur vei eşua, şi atunci locul însuşi te va lepăda. Astfel, trebuie să te laşi condus de el. E de ajuns să nu-i întorci spatele, fiindcă atunci o să treacă pe lângă tine. Aici existența tehnologiei te aduce în momentul prezent, iar absența ei te întoarce înapoi, în epoci bizantine pline de slavă. Aşa te poți simți în clipele în care, trecând poarta vreunei mănăstiri cu aspect

de cetate, te aştepţi să zăreşti dintr-odată în faţa ta un conducător de oaste îmbrăcat în armură, iar în spatele lui, aşezaţi în ordine, luptători în zale grele, a căror privelişte te înfioară. Sau, privind lipsit de griji spre mare, nu ar fi de mirare să vezi întrezărindu-se la orizont un vultur bicefal întipărit pe pânzele unui dromon[31] sau ale unui helandion[32].

Sfântul Munte a îmbrăţişat tehnologia, însă doar atât cât să nu îl alunge pe Dumnezeu. Acolo unde stăpânesc credinţa şi rugăciunea, nu au lăsat-o să treacă pragul. Au păstrat cu înţelepciune tradiţia şi nu au întinat-o prin confort. Cine se îndoieşte de asta nu are decât să intre într-o biserică athonită. Nicio biserică din Sfântul Munte nu este înconjurată de cabluri; nicăieri lumina soarelui şi flacăra candelei nu au fost înlocuite cu becuri electrice şi niciun psalt nu a dispreţuit smerita lumânare la citirea textelor sfinte. Tipicuri şi rânduieli neclintite, ceremonii în privinţa cărora nu există tocmeală, biserici vechi de o mie de ani, asemenea unor oaze de statornicie într-un pustiu al timpului.

Poate că la aceasta a făcut referire stareţul atunci când a vorbit de miere. Miere însă pentru cine? Pentru Iorgos n-are nici cea mai mică importanţă dacă au putut să îmbine tehnologia cu tradiţia. Îi e indiferent şi dacă printre călugării „orbi” există şi unii „ciclopi”. Asta îl irită teribil, întrucât

---

[31] *Dromonul* (din gr. 5) *oâfiw)* era principala corabie de luptă bizantină, cu formă alungită, cu pânze şi vâsle. Acest tip de navă a fost utilizat de flota militară bizantină mai bine de opt secole, începând din secolul al VI-lea.

[32] *Helandionul* (din gr. *SlavSwv)* este o galeră bizantină, un tip de dromon, care serveşte şi ca navă de transport, dar mai uşoară şi mai rapidă, cu echipaj redus ca număr. Apare în sec. Al VIII-lea, fiind folosită iniţial pentru transportarea cailor.

consideră că dacă toţi aceşti oameni de ştiinţă, meşteri, aceşti oameni morali, harnici şi abstinenţi ar ieşi în lume şi ar trăi în mijlocul societăţii, având familii şi copii bine educaţi lumea ar deveni mai bună. Şi, din partea lui, pot să meargă în fiecare duminică la biserică să-şi facă cruci mari; ar putea să treacă asta cu vederea în faţa binelui general! Mierea trebuie să fie pentru toată lumea, toţi trebuie să se bucure de textura şi de gustul ei. Altminteri, e miere amară, ca mierea de castan pe care o dau pădurile din Sfântul Munte, căutată doar de diabetici.

Şi fiindcă acolo unde domnesc contradicţiile şi „fanatismul" te aştepţi la orice, ajungi în cele din urmă să nu te mai surprindă nimic.

Asta s-a întâmplat şi cu Iorgos. Câte a văzut şi auzit în aceste şase luni l-au făcut să devină imun. Simţurile i-au amorţit şi capacitatea lui de reacţie a ajuns să semene mai mult cu cea a unui nordic decât cu cea a unui balcanic mediteranean. Ca să îl mai surprindă acum ceva, ar trebui, probabil, să fie aruncat în apă clocotită, aşa mai poate avea o reacţie. Lucrul acesta îl observa şi Ilarion, dar l-a considerat un progres în comparaţie cu rebelul irascibil pe care îl cunoscuse la început.

Dar nimeni nu se schimbă dramatic de pe o zi pe alta şi, în adânc, pândeşte întotdeauna vechiul sine, gata oricând să îşi facă din nou apariţia. Iorgos s-a trezit într-o seară stând de pândă la fereastră; şi asta nu fiindcă nu ar fi avut somn, ci din cauza unui pariu prostesc pe care îl făcuse cu sine însuşi. Auzise că azi, de ziua Sfântului Antonie, în toiul nopţii, aveau să se adune toţi călugării, într-o bisericuţă care are hramul sfântului, ca să-l cinstească. În bisericuţa asta reparase odată stranele care se deformaseră din cauza umidităţii. E o biserică cu turlă, în formă de cruce, care din exterior pare mică, însă înăuntru este foarte spaţioasă. Ca să ajungi acolo trebuie să urci, pe jos, pe poteci dificile, cu

pietre alunecoase, pe care te poți pierde cu uşurință, şi trebuie să ştii drumul ca să te întorci pe poteca cea bună, altfel rişti să ajungi Ia marginea mării sau, şi mai rău, să te rătăceşti. În condiții normale poți ajunge acolo într-o oră, însă astăzi nu erau condiții prielnice. Luna se ascunsese în spatele norilor negri şi întunericul era dens şi de nepătruns. Temperatura aproape de zero grade şi o lapoviță enervantă, care te lovea direct în față, te silea să ții ochii pe jumătate închişi, reducându-ți şi mai mult vizibilitatea. În astfel de condiții, degetele neprotejate ți se învinețesc rapid şi respirația ți se taie şi îți îngheață. Accesul la această bisericuță ar putea fi mai mult un exercițiu pentru soldații din trupele speciale decât un act de credință pentru monahi.

„Exagerări!”, s-a gândit când a auzit întâmplător povestindu-se despre asta, şi atunci a pus un pariu cu el însuşi: dacă monahii vor fi atât de temerari şi vor face lucrul acesta... va merge şi el cu ei!

Acesta este motivul pentru care stătea acum la pândă în dreptul ferestrei; o încăpățânare întreținută de plictiseală şi curiozitate. Dacă până la urmă îndrăznesc să meargă, călugării aveau să treacă în mod inevitabil pe podețul care se afla lângă locuința lui. S-a înfăşurat în două cuverturi de lână, şi-a făcut un ceai de mușețel şi şi-a fixat privirea spre poarta centrală a mănăstirii, aşteptând cea mai mică mişcare.

Nişte sunete de clopot mai înainte decât de obicei i-au trezit atenția, dar liniştea care a urmat l-a potolit din nou. Era gata să cadă în brațele lui Morfeu şi deja îşi reproşa nesăbuința de a fi stat până atunci treaz în zadar, când a zărit o luminiță în dreptul porții. Nu a trecut mult şi un şir de lumini a apărut aliniat pe potecă, ajungând până în dreptul ferestrei lui. Fiecare lumină era ținută de o siluetă neagră şi doar rar se vedeau şi nişte „voluntari nebuni”, cu haine civile, care purtau ripide, cruci şi icoane. În nări le

pătrundea aer rece şi din gură le ieşeau cântări fierbinţi.

Erau cu toţii acolo, nu lipsea nimeni! În faţă era Vlasios, ecleziarhul cu care nu se afla în relaţii prea bune, fiindcă odată, când i-a cerut să repare ceva în biserica centrală, el l-a trimis la Ilarion, ca supraveghetor al său şi persoana în măsură să împartă lucrările. Acesta a luat-o ca pe un refuz, şi de atunci îl ignora cu ostentaţie sau căuta prilej să îl critice. Nu putea însă să nu îi recunoască meritul de a păstra biserica centrală într-o stare perfectă. Acestuia îi urmau cei doi preoţi ai mănăstirii, asceticul părinte Eftimie, cel care poartă cea mai lungă barbă dintre toţi călugării mănăstirii, şi părintele Neofit, mai tânăr, cu vocea sa angelică şi privirea permanent adormită, fapt datorat blefaroptozei[33] de care suferea din naştere. Urma părintele Gavriil, stareţul, înfăşurat până la urechi împotriva frigului şi, alături de el, sprijinindu-l, Filotheos, ucenicul său şi epitropul mănăstirii. Veneau apoi trei călugări aduşi de spate, pe care n-a putut să-i recunoască, iar în urma lor Simeon, bucătarul, care întotdeauna avea ceva bun cu care îl trata, şi Damian, trapezarul, cel cu inima bună, care de multe ori i-a iertat lui Iorgos întârzierile şi îi păstra mâncarea undeva, separat. În spatele lor, Ilarion, care prin statura lui se distingea ca o piramidă în deşert, şi ocrotiţi de volumul său, Nicodim bibliotecarul, cel scump la vorbă, cu ochelari cu lentile groase, şi neobositul Calist, asistentul medical. După ei veneau cei doi pictori, Ioasaf şi Macarie, care n-au înţeles niciodată motivul pentru care li s-a interzis accesul neîngrădit la atelierul de tâmplărie, ce de la o vreme fusese închis şi care, când îi mai cereau lui Iorgos să le prelucreze vreo bucată de lemn, se arătau de fiecare dată

---

[33] Blefaroptoza (cuvânt ce provine din limba greacă, de la *pjfapov,* „pleoapă" şi *izzome,* „cădere") reprezintă căderea patologică a pleoapei superioare.

grăbiți, cu o iritare pe care nu şi-o putea explica. De altfel, niciodată nu i-a refuzat şi nici nu a întârziat vreodată cu predarea lucrărilor pe care i le dădeau de făcut.

Şi cu cel care le urma, Teolipt, arsanarul, avusese o neînțelegere, dar se rezolvase, şi astăzi sunt prieteni. Mai mult, şi acesta era un susținător fanatic al echipei Panathinaikos, iar, de fiecare dată când se întâlneau, aveau multe să-şi spună şi cădeau de acord mai ales când era vorba să îi „desființeze” pe „țanțoşi”[34]. Patru-cinci bătrânei cu părul alb şi aduşi de spate, care îi urmau lui Teolipt, îi erau necunoscuți, probabil erau de la schituri, dar pe următorul îl ştia era Cosma, arhondarul, tânărul monah care îl întâmpinase atunci când a sosit la mănăstire, şi abia acum recunoştea că atunci avusese față de el un comportament necuviincios. A căutat odată ocazia să îi ceară iertare, dar, văzând că monahul îl evita, s-a trezit în el egoismul şi a renunțat la orice încercare de împăcare. În rând se afla şi priceputul Evdochimos, singurul care, alături de Ilarion, putea să se ocupe aproape de orice lucru. Specialitatea lui însă erau motoarele de toate tipurile şi lucrările de feronerie, de aceea era responsabil cu vehiculele mănăstirii şi de atelierul de feronerie. Era „ciudat” şi el, ca şi Iorgos după ce i s-au furat nişte unelte, îşi ținea permanent încuiat locul unde îşi avea lucrurile, şi cheie îi dăduse doar lui Ilarion.

Urmau şi alții, vreo cincisprezece la număr, unii care îi

---

[34] Pseudonimul dat jucătorilor acestei echipe (în original, *yavpoi gdvri)* provine fie de la adjectivul *yavpo;* (*gdvros*), care înseamnă „mândru, îngâmfat”, fie de la substantivul *yavpoi;,* care înseamnă „hamsie”. Pentru cea de a doua variantă pledează o întâmplare din jurul anului 1965, când, la un meci, fanii Panathinaikos i-au salutat pe jucătorii echipei Olympiakos (club de fotbal din Pireu) cu... lăzi pline cu hamsii, care fuseseră furate din portul Pireu, în semn de superioritate.

erau cu totul necunoscuți, care cu siguranță locuiau şi ei în chiliile dimprejur, şi unii pe care îi ştia, aşa cum erau: Luca, grădinarul şi totodată cel care se îngrijea de măgarii mănăstirii, de vreme ce singurul asin al mănăstirii îl ajuta la lucrările câmpului; Nil, clopotarul, care întotdeauna se mişca precum o umbră; Ioan, chelarul, care o dată şchioapătă şi altă dată merge normal; Atanasie, paracliserul, cel care răspunde de icoana făcătoare de minuni şi care merge aplecat tot timpul, ca şi cum ar fi pierdut ceva; Theonas, pescarul, care e mereu nemulțumit că i se rup plasele şi că i se fură din peşti; Procopie, citețul, care, în timp ce ceilalți mănâncă, citeşte la trapeză texte patristice şi vieți de sfinți, de parcă ar fi pedepsit; bătrânul Arsenie, cizmarul şi caligraful mănăstirii; un călugăr slab şi înalt, care probabil poartă numele de Chistofor, şi, de fiecare dată când îl vede, cară după el un morman de chei, fiind, după cum se pare, responsabil cu locurile unde se păstrează icoanele şi vasele liturgice ale mănăstirii; iar ultimii din rând erau puținii mireni care se apărau împotriva frigului cu fulare, mănuşi şi căciuli.

Printre mireni abia dacă l-a recunoscut pe smeritul „Esop”, cel mic de statură. Acesta era un monah de la o chilie din apropiere, între două vârste, care poartă pantofii ca şi cum ar fi papuci, turtiți la călcâi, fie iarnă, fie vară. Numele său de călugărie e Ilie, dar Iorgos îi spune „Esop” fiindcă de fiecare dată când deschide gura şi asta se întâmplă rareori ticluieşte povestiri spontane cu tâlc. Îi place foarte mult să urmărească grupurile de mireni, de obicei de la o anumită distanță, şi nu vorbeşte decât dacă este întrebat sau când simte că are ceva de spus. Atunci când vorbeşte dă glas întotdeauna unei istorisiri încântătoare. Odată, în timpul verii, într-o după-amiază când se afla la chioşcul pelerinilor, de față fiind şi Iorgos, un grup „mediteraneean, plin de viață”, vocifera, ajungând la

neînțelegeri indiferent de subiectul discuției. Voci ridicate, tensiuni, aluzii, nervi, gesturi! „Esop”, care stătea discret undeva la distanță, a observat că pricina tensiunii era un bărbat cu barbă, care avea prostul obicei de a întrerupe pe toată lumea şi de a nu lăsa pe nimeni să termine nici măcar o propoziție, răspândind astfel, cu viclenie, o stare de nervozitate cu totul lipsită de sens. Şi, având şi o voce tunătoare, îi acoperea pe toți ceilalți, rezultatul fiind acela că ajungeau să se certe chiar şi din pricina lucrurilor asupra cărora erau de acord! Când cineva a cerut la un moment dat, indignat, părerea cuiva obiectiv şi neutru, din afara grupului, l-a găsit disponibil ca „arbitru” pe „Esop” şi i-a cerut să-şi exprime părerea. Şi acesta, în loc să îşi spună opinia, a povestit următoarea istorisire, făcându-i, de fapt, o descriere fidelă omului cu barbă:

„Odată, un tânăr monah împreună cu duhovnicul său experimentat au fost nevoiți să iasă în lume cu anumite treburi. În trenul cu care călătoreau se afla şi un mirean care a început cu viclenie o discuție despre Dumnezeu, declarându-se însă din capul locului ateu. Cu politețe, cei doi călugări l-au lăsat să îşi exprime părerile, după care, printr-un semn discret, bătrânul i-a dat binecuvântare monahului tânăr să răspundă. Dar înainte să apuce monahul să termine o propoziție, omul respectiv l-a întrerupt, exprimându-şi dezacordul față de ceea ce monahul spusese până atunci şi vorbind continuu. Călugărul tânăr s-a uitat întrebător la duhovnicul său, care i-a şoptit la ureche: «Nu te mânia, fiul meu ori este intimidat şi nerăbdător ca un copil, ori se simte foarte sigur pe el şi e lipsit de cumpătare.»

Tânărul monah nu a luat în seamă întreruperea şi a încercat să-şi termine cuvântul. Mireanul l-a întrerupt iarăşi, începând să vorbească. Monahul în vârstă l-a îndemnat din nou pe cel tânăr: «Nu te supăra, fiule, nu e

învăţat să discute, e mai necizelat. Cere-i politicos să nu te mai întrerupă şi o să respecte asta; nu este rău, sărmanul.»

Asta a şi făcut călugărul tânăr, dar, cu prima ocazie, interlocutorul său l-a întrerupt din nou cu grosolănie. Bătrânul l-a văzut pe ucenicul său că se aprinde şi a încercat să-l linişească: «Fiul meu, unii oameni sunt din firea lor nepoliticoşi. Ai răbdare şi învaţă-l politeţea prin propria ta politeţe!»

La politeţea ucenicului mireanul a răspuns însă din nou cu impoliteţe, întrerupându-l. Pe fruntea monahului au început să apară broboane de sudoare şi se vedea cum răbdarea îi era pusă la grea încercare. Din nou, liniştitor, bătrânul i-a zis uşor: «Fiule, dacă e ispită de la diavol şi vrea să te facă să te mânii, nu cădea în capcana lui!»

Tânărul monah l-a prevenit pe un ton calm, dar ferm, să nu-l mai întrerupă, altminteri avea să pună capăt discuţiei. Celălalt i-a cerut pasămite cu părere de rău iertare, dar, îndată ce călugărul a zis ceva cu care el nu era de acord, a procedat ca şi mai înainte.

«Probabil că avem de a face cu un om bolnav psihic, fiul meu, care poate nu şi-a luat pastilele, i-a zis bătrânul. Fii de acord cu el în tot ce zice!»

Făcând ascultare de duhovnicul său, ucenicul i-a dat cuvântul «nebunului», care a refuzat însă să vorbească, fiindcă, după cum a zis cu emfază... voia să asculte părerile lor!

De îndată ce monahul a zis ceva ce nu a fost pe placul lui, a sărit din nou ca ars şi a început să vorbească. Bătrânul i-a şoptit din nou tânărului monah: «Nu e nebun. Are egoism demonic. Fă-ţi cruce şi încearcă să îi arăţi că nu are dreptate. Ridică şi puţin vocea ca să îl înspăimânţi. Spre bine este. Să nu ne ia nici de papă-lapte!»

Ucenicul şi-a făcut cruce, a zis în gând o rugăciune scurtă, i-a cerut celuilalt cu hotărâre să îl lase odată să îşi

exprime punctul de vedere şi a început să vorbească. Mireanul nu l-a lăsat nici de data aceasta să îşi ducă gândul până la capăt. Tânărul călugăr s-a întors atunci dezamăgit spre duhovnicul său: «Ce să mai fac, părinte? Omul e incorigibil, are o problemă.» «Nu acesta are o problemă, fiule, a oftat bătrânul monah, problema e la noi, şi aceasta are şi nume: se numeşte răbdare vecină cu prostia! Nu se poate, hai să plecăm de aici, fiindcă o să-l iau de gât!»”

Şi, spunând acestea, „Esop” a plecat brusc din mijlocul lor. Cei din grup au rămas fără glas. Iorgos nu mai putea de râs!

Amintirea acestei istorisiri cu final amuzant i-a adus un zâmbet pe chip. L-a alungat însă repede, fiindcă avea alte probleme de rezolvat, mai serioase, mai stringente. Astfel, dilema era de ordin moral: dacă cineva este obligat să îşi păstreze o făgăduială stânjenitoare, de care doar el ştie, şi nimeni nu ar putea să-l acuze de nerespectarea ei. Nu a stat mult pe gânduri, fiindcă la astfel de dileme aflase de mult rezolvarea. Era de ajuns că acest lucru era cunoscut de conştiința lui. De altfel, bărbatul nu se deosebeşte prin muşchii puternici şi pieptul cu păr des, nici prin numărul de femei care au trecut prin patul lui; un bărbat adevărat este cel care îşi ține cuvântul!

„Trebuia să am grijă ce făgăduiesc!”, a bombănit şi, luându-şi în fugă haina, s-a grăbit să îi prindă din urmă pe ceilalți înainte să îi înghită întunericul. „Poate am noroc”, s-a gândit, „şi Esop o să zică vreo poveste de-a lui ca să treacă timpul mai repede.” Numai că a plătit scump pentru plecarea şi îmbrăcatul în pripă, când a simțit cum, din pricina frigului pătrunzător, îi îngheață mâinile şi capul îi amorțeşte. Ochii i s-au umplut de lacrimi din cauza gerului şi imediat i s-au şi uscat, făcându-l să vadă totul în ceață. Şi, de parcă n-ar fi fost de ajuns, a început să-i curgă nasul, fiind nevoit să şi-l şteargă cu mâneca, ca un copil al străzii.

Singura nădejde ca să se încălzească puțin era să meargă repede, dar, fiind ultimul, era nevoit să urmeze ritmul lent al celor dinaintea lui.

Spre mirarea sa, şirul s-a oprit la o troiță, unde au început să tămâieze şi să cânte vreo jumătate de oră. Ceva se întâmplase acolo. Şi-a adus aminte că Ilarion i-a povestit odată că un pustnic întâlnise în acel loc un înger şi l-a biruit acolo pe diavol, sau a vorbit cu un sfânt, nu-şi amintea prea bine şi nici nu îl interesa. Singurul lucru care îl interesa acum era să ajungă odată în „Itaca", la bisericuță. De altfel, mică fiind, cel puțin din cauza aglomerației, era sigur că aveau să se încălzească.

Ştiind că stranele şi scaunele erau puține la număr, i-a depăşit, cu şiretenie, pe mulți dintre cei care se aflau în fața lui, ca să apuce loc în biserică. Era de acord să stea treaz, să asculte toate cântările astea psaltice, dar să le facă pe toate astea stând şi în picioare?! Ei, asta ar fi fost prea mult!

Şi, fiindcă atunci când noi ne facem planuri, Dumnezeu are alte gânduri şi nici nedreptatea nu îi place, când s-a ajuns la bisericuță, fie au intrat înăuntru după rânduială, fie au fost lăsați să se aşeze călugării în vârstă, fie ghinionul lui, cum-necum, s-a trezit că stă în picioare şi înghesuit între călugării tineri şi nişte pelerini.

Nu ni se întâmplă uneori să simțim fără motiv o teribilă antipatie față de nişte necunoscuți, doar fiindcă sunt în fața noastră la rând? Şi nu ne e ciudă că am întârziat două minute, gândindu-ne că ar fi trebuit să fim noi în locul lor? Sau să nu îi putem suporta pe şoferii care se află, ca şi noi, în trafic, contribuind la ambuteiaj, de parcă doar noi avem treabă şi suntem îndreptățiți să conducem? Sau pe cei care, la magazin, cumpără în fața noastră ultimul produs, pe care ni-l dorim şi noi? Aşa s-a simțit Iorgos văzându-i pe cei care stăteau jos în timp ce el era în picioare, şi simțea că îi creşte tensiunea. În toți cei din jur vedea rivali! Ca şi cum doar el

ar fi avut motiv să se afle acolo şi toţi i-ar fi datorat ceva! Şi ce dacă cei mai mulţi aveau părul alb? Până la urmă el reparase stranele şi băncile, el cărase scaunele. Avea dreptul să stea jos!

Din fericire, a observat că şi Ilarion, cealaltă persoană „îndreptăţită” la un loc pe scaun, stătea şi el în picioare şi şi-a revenit. Mânia i s-a risipit la fel de repede cum îl cuprinsese, fiindcă, la oamenii la care răutatea nu a prins rădăcini adânci, mânia ţine puţin. Astfel, a dominat raţiunea şi şi-a adus aminte că întotdeauna când se afla într-un autobuz se ridica pentru a ceda locul celor în nevoie; aşa fusese educat de acasă. Şi, cel mai probabil, dacă ar fi prins un loc acum, în biserică, s-ar fi ridicat de bunăvoie ca să îi lase să se aşeze pe cei mai în vârstă. Dar una era ca el să aleagă lucrul acesta, şi alta era să i se impună!

Liniştindu-se, s-a hotărât ca, de vreme ce se afla aici, să „bea paharul până la capăt”. De altfel, avea un principiu: „Dacă eşti silit să trăieşti ceva ce nu poţi evita, bucură-te măcar de ceea ce ai!”

După ce s-a destins şi simţurile i s-au relaxat, observând fără opreliște tot ce se întâmpla în jurul său, a avut parte de o surpriză plăcută. Atmosfera plină de emoţie de aici nu avea nicio legătură cu ce îşi amintea din slujbele de la parohia lui. Unde e candelabrul strălucitor, care atârna deranjant, deasupra capetelor oamenilor, ca un soare căzut din slavă? Aici doar câteva lumânări mici şi candelele erau singurele surse de lumină, şi acestea, timide. Unde sunt cântăreţii plini de aere, cu instalaţiile de acustică, care îşi etalează vocile şi trag de teriremuri[35]? Aici toţi cântă în cor,

[35] Teriremul este o compoziţie muzicală în care nu se întâlnesc cuvinte, ci numai silabe precum *te-ri-rem*, *te-ne-na*, *to-ro-ro*. Acest gen melodic se mai numeşte „cratimă”, care în limba greacă înseamnă „prelungire”, indicând o mărire a duratei unei cântări bisericeşti. Acest tip de cântare

dar se aud ca o singură voce; şi aceasta pare că vine de undeva de afară, de pe acoperiş şi pătrunde în biserică prin gura Pantocratorului din turlă, ca să se răspândească în biserică smerit şi discret, mângâind auzul celor prezenți la slujbă. Unde e preotul „de profesie”, cu burtă şi cu straie aurite, pe care totul îl deranjează, copiii care plâng, psalții care cântă prea tărăgănat, copiii din altar care fac glume? Aici sunt doi preoți şi ai impresia că sunt nevăzuți; intră şi ies din altar, şi în ochi le strălucesc lacrimi de străpungere a inimii. Unde e mulțimea de credincioşi indiferenți şi insolenți? Unde sunt femeile cu haine provocatoare sau cei care cască sau discută între ei? Unde sunt cei care se ceartă cu paracliserul, făcând un întreg spectacol, fiindcă s-a grăbit să strângă lumânarea lor? Unde este cel care se preumblă cu tava în mână prin biserică, ca un perceptor de impozite? Aici toți sunt serioşi, tăcuți, plini de respect, în armonie cu locul şi cu slujba. Doar vestimentația îi deosebeşte pe mireni de monahi. În stare de armonie cu ceea ce se întâmplă în biserică este şi natura; vântul încetează să mai bată când preoții rostesc cu voce înceată cântările, iar la psalmodiile corului, bate cu tărie.

Până şi animalele sălbatice au înconjurat bisericuța, în tăcere şi se fac auzite doar când aud cântările de laudă însoțite de cădelniță. Nişte păsări răpitoare, de noapte,

---

era în uz înainte de sfârşitul secolului al XIV-lea, Sfântul Ioan Cucuzel fiind unul dintre cei mai renumiți autori de teriremuri. Unii Părinți au explicat că silabele acestea sunt văzute drept simboluri ale unirii negrăite dintre divin şi uman. De asemenea, se consideră că acest fel de rugăciune, fără cuvinte, reprezintă o imitare a cântărilor îngereşti. Există însă şi voci care se opun întrebuințării teriremului în cadrul slujbelor, susținând că acesta constituie o îndepărtare de la elementul fundamental al muzicii bisericeşti, care este armonia dintre cuvânt şi melos.

cățărate pe acoperiş, nu îndrăznesc să mai împartă moartea, ci doar zgârie țiglele, ca să-şi arate supunerea față de Ziditorul şi Creatorul lor.

Icoanele sfinților de pe pereți freamătă în lumina lumânărilor, prind viață şi se fac una cu cei vii. Nimic nu era în plus, dar nici nu lipsea nimic. Toate erau desăvârşite, parcă ar fi fost pregătite de cel mai bun maestru de ceremonii.

Până şi timpul s-a pierdut, s-a făcut ghem şi soarele nu şi-a mai amintit să iasă, şi nici nu l-a căutat nimeni. Toți erau absorbiți de prezent şi îşi doreau ca acesta să nu se mai sfârşească niciodată.

Privirea lui Iorgos s-a umplut de emoție şi a simțit cum în suflet i se aşază o linişte nemaiîntâlnită până atunci, a închis ochii, şi mirosul de tămâie amestecat cu mirosul de umezeală şi aer închis din bisericuță a surpat zidurile timpului, trezindu-se dintr-odată cu gândul într-o altă bisericuță, în care intrase cu doisprezece ani înainte.

Era o noapte rece ca aceasta, dar înstelată era soldat în Evros. Acolo frigul este umed, pătrunzător, şi nu te poți apăra de el nici dacă porți multe haine. Şi lângă foc dacă stai, te încălzeşti doar din față; trebuie să te întorci ca o frigăruie ca să te încălzeşti peste tot. Unitatea lui ieşise să facă exerciții, şi el a fost chemat să stea de pază între 12 şi 2 noaptea. Locul unde trebuia să stea de santinelă era la vreo două sute de metri de tabără şi încă şi mai departe de locul unde erau parcate vehiculele militare. Trebuia să stea în picioare pe un deal arid, într-un loc unde vântul şi ciobanii locului se îngrijiseră să nu existe nici măcar un arbust care să te ferească de vânt sau care să îți ofere o mângâiere, fie şi prin simpla lui prezență în acel peisaj. Cine a fost în armată ştie că este foarte important ca un căpitan să îl afle la locul său pe cel care urmează să facă de pază. Astfel, nu rareori se întâmplă ca cel care urmează să fie santinelă să „uite” şi

să nu se ducă la post; de aceea, unele santinele mai „temerare”, când îşi dădeau seama că cel care trebuia să-i înlocuiască nu avea să mai vină, îşi părăseau postul şi se retrăgeau la cortul lor sau se duceau să doarmă într-o maşină.

Trecuse o jumătate de oră fără să fi apărut cel care urma să îl înlocuiască şi, îngheţat fiind, Iorgos s-a gândit mai întâi să plece. Însă, pe de o parte, probabilitatea de a fi pedepsit şi, pe de altă parte, sentimentul răspunderii l-au făcut să mai stea acolo încă o jumătate de oră. Când însă firava lumină a stelelor a fost acoperită de nori groşi şi a început o ploaie măruntă apa curgea de sus ca dintr-o stropitoare, de parcă Dumnezeu ar fi fost un ţăran care-şi uda ogorul, iar el stătea în mijlocul câmpului, ca o sperietoare –, şi-a luat, înjurând, arma şi, orbecăind în beznă, s-a îndreptat spre cazarmă. Numai că din greşeală a luat-o pe alt drum, în direcţia opusă. Şi-a dat seama de asta abia când, pe neaşteptate, s-a trezit în faţa unei bisericuţe. De nevoie, a intrat înăuntru, a aprins lumânările şi candelele pe care le-a găsit, ca să facă puţină căldură, apoi s-a aşezat într-o strană şi, fără să îşi dea seama, a adormit cu capul în palme. Şi atât de cufundat era în somn, că nici măcar nu a realizat nu ştia cât timp trecuse când uşa a fost deschisă cu forţă de căpitanul care efectua inspecţia din timpul nopţii. Sau poate l-o fi auzit, dar s-a străduit să-şi continue visul. Căpitanul fusese mai întâi la postul de pază al lui Iorgos şi, întrucât nu-l găsise acolo, până să ajungă la cort, unde spera să îl găsească, hotărât fiind să îl pedepsească, a văzut în întuneric o luminiţă tremurândă, care evada din unica ferestruică a smeritei biserici. Aşa îl descoperise. În final nu l-a mai pedepsit, nici măcar nu a raportat nimănui ce se întâmplase. Abia când s-a eliberat, i-a mărturisit cum a scăpat atunci de tribunalul militar:

— Ştii, Papadopulos, faptul că te eliberezi astăzi şi nu eşti

la carceră lui Dumnezeu i-l datorezi.

— Cum de s-a întâmplat aşa minune, domnule căpitan?, s-a mirat Iorgos pe bună dreptate, neînchipuindu-şi că avea să îşi muşte buzele ca să nu izbucnească în râs la ce urma să îi spună superiorul său.

Fiindcă atunci când, la exercițiul de noapte din februarie, ți-ai părăsit postul şi te-ai dus la bisericuță, trebuia să-ți fi făcut raport. Părăsirea postului! Ştii ce pedeapsă atrage lucrul ăsta? Tribunalul militar! Şi ar fi fost vai de tine! Singurul motiv pentru care nu am făcut lucrul acesta a fost că nu am mai văzut niciodată un om atât de absorbit în rugăciune. Nici măcar capul nu ți l-ai ridicat când am intrat în biserică! De asta m-am gândit: hai, treacă de la mine! Şi, ca să fiu sincer, nu te credeam credincios. Unde mai pui că bunicul meu, care a fost preot, s-ar fi întors în mormânt dacă te raportam! De-asta zic, să-l mulțumeşti lui Dumnezeu!

Povestirea acestei întâmplări a devenit anecdotă pe buzele lui Iorgos, şi luni întregi a râs de căpitanul care a luat somnul lui drept rugăciune. În cartier, prietenii i-au pus porecla „marele creştin”.

Cu gândul la întâmplarea aceasta, nici nu şi-a dat seama când a trecut timpul. L-a readus în prezent aglomerația şi, împins de ceilalți, s-a trezit dintr-odată la un rând şi a ajuns față în față cu Sfântul Potir, părintele Eftimie oferindu-i Sfânta Euharistie. Şi cu siguranță, absent cum era, s-ar fi împărtăşit dacă nu ar fi simțit o mână grea trăgându-l din spate şi nu ar fi auzit atunci vocea lui Ilarion şoptindu-i la ureche pe ton supărat:

— Unde te duci, nesăbuitule? întinat şi nespovedit vrei să îl primeşti pe Hristos?

CAPITOLUL V

Lui Iorgos nu i-a fost vreodată teamă să se bată, dar nici nu a căutat să ajungă în asemenea situație fără să fie provocat. Era gata să facă față şi la cinci oameni, nu conta ce lovituri ar fi dat şi ar fi primit, dar ar fi făcut-o numai dacă trebuia să se apere. Nu-i plăcea nedreptatea şi, de aceea, de multe ori ajungea să se bată cu cineva, luând apărarea celor slabi sau nedreptățiți. Acesta era şi motivul pentru care în şcoală era numit „Zoro”. Avusese însă un coleg de care îi era teamă. Thomas Pițikalis era numele acestuia, şi era informatorul oficial al directorului şcolii. Nu că ar fi fost bine făcut, din contră. Şi nici nu ştia să se bată; dar era personificarea perfidiei. Dacă intra în conflict cu el şi se ajungea în punctul în care vorbele deveneau de prisos şi bătaia părea a fi singura cale de ieşire, pleca capul şi renunța. În schimb, acela pândea săptămâni întregi până când te găsea nepregătit, şi atunci se năpustea pe ascuns asupra ta, te lovea cu furie şi, până să-ți dai seama de unde veneau loviturile, o lua la fugă şi apoi nu mai venea la şcoală o săptămână. Când se întorcea, venea întotdeauna însoțit de mama lui şi se smiorcăia în fața directorului, care îi motiva absențele şi amenința cu exmatricularea pe oricine ar fi îndrăznit să se atingă de el. Aşa ajunsese Iorgos să primească destule lovituri de la ofticosul ăsta amărât, în timp ce el nu apucase să-i dea nici măcar o palmă!

De atunci a început să se teamă de un singur lucru: de omul perfid! Cum să te aperi atunci când eşti prins în somn? Cum să faci față cuiva care îşi consumă fiecare răsuflare gândindu-se cum ar putea să îți facă rău? Asta i-a creat două puternice antipatii: țânțarii şi virusurile! Şi unii, şi alții perfizi şi iubitori de sânge!

Un singur țânțar poate să te țină treaz toată noaptea, să-ți strice ieşirea în oraş pe o insulă sau să ți se ducă pe apa sâmbetei clipe lipsite de grijă, în compania prietenilor, cu un frappé alături şi admirând apusul de soare. Şi toate acestea

se pot întâmpla fără ca măcar să te înțepe! E de ajuns să îi auzi bâzâitul la ureche. Mai mulți țânțari pot să șteargă de pe harta turistică zone întregi să nu mai pomenim de malarie şi alte boli! Iorgos ar fi putut să vorbească ore întregi despre țânțari. Duşmănia pe care o simțea față de ei era extrem de mare, prin urmare, şi arsenalul său era la fel de puternic. Când vedea un țânțar, odată cu primele călduri, începea să se ungă cu diverse uleiuri împotriva lor, şi acest obicei dura până când se instaura vremea când se face focul în sobă. Atât de mult îşi îmbiba pielea cu loțiunile de protecție, încât nu de puține ori cei de lângă el erau siliți să se plângă de mirosul deranjant al soluțiilor pe care le folosea.

Şi dacă pentru țânțari găsea protecție cu ajutorul uleiurilor speciale şi al tabletelor, în fața virusurilor era mai vulnerabil. De altfel, cum te puteai feri de ceva ce nu poți vedea, nici auzi, şi nici mirosi?! Un invadator microscopic, care pătrunde cu viclenie în organism, se dezvoltă în mod perfid şi la fel de perfid se manifestă. Şi se alege praful de tot: treburi, planuri, termene, călătorii. Din fericire, nu era un bolnăvicios care să fie toată ziua răcit, şi nu era unul dintre cei care au un sertar plin de medicamente şi stau departe de spațiile închise şi de mulțimile de oameni. Nu era însă niciunul care ar fi stat de bunăvoie lângă cineva răcit. Acesta era şi un motiv de mâhnire pentru mama lui, fiindcă, de câte ori cădea la pat cu febră, Iorgos se ducea să doarmă la vreun prieten şi îi lăsa pe frații lui să aibă grijă de ea. Iar dacă avea şi manifestări de vomă şi indigestie, era în stare să nu mai dea pe-acasă, dacă mama lui nu îşi zugrăvea mai întâi camera.

Un astfel de virus microscopic perfid l-a îmbolnăvit pe Iorgos cu câteva săptămâni înainte. Asta s-a întâmplat la doar câteva zile după privegherea de la „Sfântul Antonie”. Poate că acolo a pătruns virusul în corpul lui. Asta era una

dintre urmările aglomerației! La început a simțit o senzație de acreală în gură, avea gâtul uscat şi un gust neplăcut pe limbă. Apoi au apărut dureri şi dificultate la înghițire. Când a crezut că a scăpat făcând gargară cu apă cu sare, s-a trezit cu o tuse uscată enervantă. Inițial a avut sputa incoloră, apoi a devenit galbenă, apoi verde şi în final maro închis. Atunci au început frisoanele, starea de extenuare şi durere la nivelul articulațiilor şi a luat hotărârea să facă ceea ce ar fi trebuit să facă de mult să nu mai lucreze şi să stea în camera lui, ca să-şi revină.

În prima dimineață care l-a găsit în pat s-a trezit însă cu febră mare, care nu voia să cedeze cu niciun medicament. A doua zi s-a trezit tot cu febră şi slăbit şi nu s-a mai ridicat să mănânce şi să bea ceva cald. Iar a treia zi a fost epuizat, în letargie. Ulterior şi-a amintit, ca într-un vis, că la un moment dat a auzit bătăi puternice în uşă şi o voce care îl striga; apoi Ilarion l-a înfăşurat într-o pătură, cum înfăşori un prunc în scutece, şi l-a ridicat pe umeri. Apoi, în poziția aceea incomodă, atârnând pe umărul călugărului, şi-a revenit puțin; îl auzea pe Ilarion cum răsufla din greu încercând să nu îşi piardă echilibrul în timp ce mergea pe cărarea acoperită de zăpadă, care ducea spre mănăstire, apoi a urcat scările interioare ale mănăstirii, spre cabinetul medical, unde l-a aşezat uşor pe un pat. Tot ce a urmat după aceea a fost cuprins în întuneric, ca şi cum nu ar fi existat.

Când a deschis ochii, cu greutate, ca prin ceață, fiindcă razele soarelui, care străbăteau prin fereastră, îl orbeau, a desluşit în fața lui un purtător de barbă care îi zâmbea.

Bine ai revenit, Lazăre!

Era Calist, infirmierul mănăstirii. Încercând să-şi dea seama unde se află, a rotit privirea împrejur. Era într-o cameră spațioasă, alături de doi bătrânei care stăteau în paturile vecine. De mâna dreaptă avea legat un tub

transparent, de plastic, care ducea, deasupra capului său, la o sticlă cu ser fiziologic. Din nas îi ieşea un alt tubuleț de plastic, care ducea la un „proiectil” mare, cu oxigen. Într-un colț al camerei duduia o sobă cu lemne. Chiar vizavi de el, pe perete, era atârnată o icoană mare a Maicii Domnului şi, lângă ea, două icoane mai mici cu Sfinții Doctori fără de Arginți şi Sfântul Pantelimon. Unul dintre bătrâneii de lângă el era în stare de afazie; celălalt tremura avea Parkinson şi, ținând în mână un şirag de mătănii, murmura cuvinte de neînțeles, care aduceau a psalmi. Iorgos a încercat să vorbească, dar fără rezultat, pentru că buzele îi erau lipite din cauza deshidratării şi a nefolosirii lor de atâta timp.

A fost însă de ajuns să îi provoace o tuse convulsivă, care s-a încheiat cu vomă şi expectorație.

Calist, care în timpul acesta îi ținea capul şi găletuşa ca să poată vărsa, s-a arătat bucuros:

— Asta voiam, să iasă flegma ca să se curețe plămânii. Şi, după culoare, văd că antibioticul şi-a făcut efectul. Hai să bei acum un ceiuț cu nişte pâine uscată, ca să te întremezi puțin, că nu ai mai mâncat de o săptămână, şi asta nu e bine.

Nu îi venea să creadă ce auzea: o săptămână!

Puțin mai târziu în aceeaşi zi aveau să i se lămurească toate nedumeririle.

Ilarion, care ar fi observat din prima zi absența lui Iorgos, se afla, din păcate, la un metoc al mănăstirii. I-a observat absența un muncitor din Moldova, care l-a informat pe Ilarion când s-a întors. Găsindu-l în camera lui, în acea stare gravă, l-a dus la Calist, care a chemat îndată salvarea. Diagnosticul acestuia a fost: bronhopneumonie.

Trebuia să ia o decizie dificilă. Fie să îl transporte prin ger la un spital din afara Sfântului Munte, fie să rămână acolo şi să fie îngrijit cu mijloacele precare de care dispuneau. Ca să îl transporte trebuia să cheme ambulanța, care să îl ducă

până în Dafni sau la o arsana de pe latura de apus a Muntelui, unde vântul nu era aşa de puternic şi şalupa putea ancora, iar în Uranoupoli trebuia să fie preluat de altă ambulanță, care să-l ducă la un spital, cel mai probabil în Tesalonic. Ar fi fost deci o întreagă odisee!

Rolul determinant în luarea acestei decizii, prin care Iorgos a fost scutit de toată această previzibilă tevatură, l-a avut Calist, „făcătorul de minuni”, cum îl numea doctorul. Având cunoştințe medicale încă din vremea în care era mirean, o capacitate extraordinară de a evalua şi a prevedea la timp evoluția fiecărei boli, fiind totodată un bun cunoscător al tuturor plantelor medicinale şi purtând o grijă neobosită față de pacient, era cea mai bună garanție pentru o îngrijire demnă de încredere. Cu susținerea doctorului, au adus o butelie de oxigen de la centrul sanitar din Kareia şi a început să-i facă terapie intravenoasă cu antibiotice puternice şi antipiretice.

Trei săptămâni a stat în salonul acesta. Cea de-a doua săptămână fusese dedicată strădaniilor de a-l fortifica. Stareţul, care îl vizita în fiecare zi, a îngăduit să i se dea carne şi Ilarion s-a îngrijit de procurarea ei. Simeon, bucătarul, s-a îngrijit să-i facă mâncăruri gustoase, ca Iorgos să reuşească să se hrănească, dat fiind că nu prea avea multă poftă de mâncare. Preparatele gătite de Simeon le aducea Damian, trapezarul, nelipsind niciodată ceva dulce. Zilnic Calist îi făcea o infuzie dintr-o „buruiană magică” cunoştinţele despre astfel de leacuri le moştenise de la cei mai bătrâni. De obicei, băuturile acestea erau anoste şi aveau un gust acru, dar neobositul monah le considera tămăduitoare.

Monahul acesta s-a dovedit vrednic de toată admirația. Nu pentru cunoştințele pe care le avea, nici pentru simțul de răspundere cu care îşi făcea slujirea, ci pentru marea lui dragoste. Fiindcă numai din dragoste stătea treaz nopțile,

aşezat pe un scaun lângă un străin. Iubirea îți dă răbdarea să speli un bătrân la pat şi, când acesta se „murdăreşte” imediat după aceea, să îl cureți iarăşi fără cea mai mică urmă de nemulțumire şi chiar să reuşeşti să îi spui şi câteva glume în acele momente, ca să nu se simtă vinovat. Din iubire, în loc să te odihneşti, citeşti vieți de sfinți şi pericope evanghelice unor bătrânei neputincioşi. Iorgos chiar se întreba când apuca să se odihnească omul acesta. Zi şi noapte era acolo! Era permanent prezent în salon, în spitalul mănăstirii şi, alături de ceilalți călugări, la căminul de bătrâni. Mâncarea lui consta în resturi, ceea ce rămânea de la masa călugărilor în vârstă, ce rămânea în farfuriile lor. Şi când nu avea pe cine să îngrijească, stătea pe culoar, pe un scaun de papură, închidea pe jumătate ochii şi, cu mătăniile în mână, vorbea cu Dumnezeu, rugându-L să-i dea putere şi răbdare. Acestea erau momentele lui de odihnă.

Toți călugării din mănăstire au venit să-l vadă pe Iorgos. Se simțea ca frățiorul cel mic într-o mare familie. Printre aceştia erau şi cei cu care, din pricina unor neînțelegeri sau din alte pricini, nu avusese o relație prea bună. A aflat chiar că s-au săvârşit şi rugăciuni pentru însănătoşirea lui şi că numele său era pomenit de mulți monahi atunci când spuneau rugăciunea inimii cu şiragul de mătănii. Şi-a adus aminte atunci că el o evita până şi pe propria mamă când aceasta se îmbolnăvea şi s-a osândit pe sine, jurând că se va schimba.

La sfârşitul celei de-a doua săptămâni se simțea mai în putere şi binedispus, dragostea şi purtarea de grijă pe care le primise sporindu-i bucuria refacerii. Doar tuşea persista încă, dar Calist l-a asigurat că de aceasta va scăpa mai greu.

La începutul celei de-a treia săptămâni l-au dus la Kareia să facă o radiografie. Ieşind, s-a simțit mai bine, i se părea că este mai în formă şi nu a vrut cu niciun chip să se

reîntoarcă în salon. La centrul de sănătate aproape că s-a certat cu doctorul, care a insistat să mai stea încă două săptămâni internat, să aibă parte de îngrijire şi să îşi revină complet, dar Iorgos se declara vindecat şi a început să-i enumere doctorului lucrările pe care le lăsase neterminate. Şi cu cât ridica vocea mai mult, cu atât tuşea mai tare!

Şi Calist a fost de aceeaşi părere cu medicul, fără să-şi dea seama că avea să plătească scump pentru decizia aceea. Fiindcă a te afla lângă Iorgos în acele zile a fost un adevărat martiriu. Nu mai putea sta locului. Din infirmieră şi înger păzitor, Calist se transformase în temnicer. Dintr-odată mâncarea nu mai avea niciun gust, iar căldura sobei o simțea exagerată şi îl făcea să transpire. Călugării în vârstă, din companioni şi împreună-suferinzi, deveniseră deranjanți, îndeosebi cel care cânta uşor, tremurând. Până şi palidă lumină a soarelui iernatic îi devenise o povară fiindcă „îi bătea în ochi”. Bombănea tot timpul şi toți îl deranjau. Starețul, care îl vizita frecvent, când îl vedea bosumflat ca un copil căruia părinții nu i-au luat înghețată, izbucnea în râs, şi asta îl înfuria şi mai mult. Ilarion, care nu avea niciun chef să îl vadă văicărindu-se, nu intra la el în salon. Stătea pe culoar, afla noutățile despre starea lui de la Calist şi, după ce îi arunca o privire pe furiş, pleca în vârful picioarelor.

Astfel a reuşit ca în cea de-a patra săptămână de terapie să se găsească, precum un venetic biruitor, în atelierul său. I se îngădui în cele din urmă acest lucru cu o singură condiție să rămână acolo şi să nu lucreze, cel puțin până nu se constata, la o nouă radiografie, că plămânii săi erau cu totul curați. Din a doua zi însă s-a dus la atelier şi a lucrat cât a putut. În ziua următoare, când s-a dus din nou la muncă, a constatat că Ilarion care se pare că aflase de vitejia lui a schimbat lacătul şi, fiindcă nu voia să se certe cu el, s-a întors cum a venit. Dar, reacționând ca un copil

singur la părinți, răsfățat şi încăpățânat, a încetat să-şi mai ia medicamentele. Urmarea a fost că a primit vizita stareţului, mai serios ca oricare altă dată, iar împreună cu el erau şi Calist, şi Ilarion.

Gheorghie[36], pisicile mănăstirii au mai multă minte decât tine. Dacă le observi, când se face frig, ele nu umblă prin curte. L-au educat până şi pe bucătar, care le duce resturile de mâncare de la masă într-un loc ferit, mai călduros. Prin ce ai trecut tu nu a fost ceva de joacă, fiul meu. Dacă organismul tău n-ar fi fost tânăr şi puternic, ar fi trebuit să te trimitem la spital. Nu te avânta deci, crezând că te-ai făcut deja bine. Organismul tău este încă slăbit şi vremea este înşelătoare; i-a îngenuncheat pe unii care erau mult mai obişnuiți cu frigul decât tine. Să nu te înşele primele raze de soare, nici primăvara care o să-şi facă apariția în curând, fiindcă în perioada aceasta există o umiditate care frânge oasele. Am discutat cu frații şi am hotărât că este bine să pleci o vreme, cât va fi necesar; cel puțin până se va instaura căldura.

Ascultând cuvintele stareţului, Iorgos s-a făcut palid. Până să se îndrepte vremea avea să treacă şi Paştile! Dacă nu două luni, o lună şi jumătate cel puțin. I se părea că miroase a demisie, servită cu diplomație; coşmarul şomajului prindea iarăşi viață. Mai mult, ar fi avut de purtat pentru restul vieții şi povara faptului că nu făcuse nici măcar jumătate din lucrările pentru care fusese angajat, şi gândul acesta nu-l suporta. Încercarea deznădăjduită de-a închega un dialog cu stareţul a fost înăbuşită de o tuse convulsivă, care era, în fond, o dovadă tacită a justeții deciziei pe care o luase stareţul. L-a lăsat aşadar să

---

[36] Stareţul i se adresează folosind numele lui în forma sa originală, aşa cum a fost botezat: Gheorghios (Gheorghie este forma de vocativ), Iorgos fiind forma familială a numelui Gheorghios.

continue:

— Astăzi am vorbit şi cu mama ta, care îşi face griji şi pe bună dreptate: este mamă! Avem o responsabilitate şi față de ea şi trebuia să fie înştiințată. O să mergi, prin urmare, la ea, ca să te îngrijească şi, în ce priveşte locul tău aici, să nu ai nicio teamă. Pentru noi timpul nu se măsoară ca în lume. Va fi ca şi cum ai lipsit o singură zi. Ah, măi, binecuvântatule... Cred că, oricât te-am iubi, putem să rezistăm şi noi, şi scândurile tale, dacă lipseşti o zi!

Cuvintele acestea l-au liniştit pe Iorgos, astfel încât replica plină de umor care a urmat i-a ieşit cu totul firesc:

— Părinte Gavrilă, cred că n-o să mă plătiți după cum măsurați voi timpul, şi în loc de leafa pe o lună, să iau doar banii pe o zi!

În râsul pe care l-a stârnit replica lui Iorgos, starețul s-a întors spre cei doi călugări şi, încă râzând, le-a zis:

— Acum înțelegeți de ce îl iubesc eu pe pierde-vară ăsta?

Şi cum să nu-l fi iubit, când în persoana lui vedea un copil în vârstă, spontan, simplu, sincer, jovial! Aceste însuşiri au dus la clădirea treptată a relației lor, iar starețul, care avea iubire față de toți oamenii, avea față de Iorgos o afecțiune deosebită, prilejuită de „nebunia” copilărească a acestuia.

Nu de puține ori s-au întâlnit şi niciodată nu i-a sărutat mâna. De obicei îl numea „patron”, „general”, „părinte Gavrilă” sau „părinte”. Îi vorbea la singular şi, fiindcă primea permanent sfaturi de la stareț, întotdeauna ascunse în spatele unei istorioare, era „nevoit” să îi răspundă ca să nu piardă controlul. De multe ori chiar ataca el mai întâi, ca să dobândească un ascendent.

Aşa a fost, de pildă, odată când l-a întâlnit la poarta mănăstirii, când se întorcea cu Ilarion de la o lucrare:

— Patroane, NASA a trimis o navă spațială fără pilot la capătul galaxiei şi ia ghici! nu a dat nicăieri de Dumnezeu!

A primit însă răspunsul neaşteptat, binemeritat, din partea experimentatului stareț doctor:

— Şi în satul din care sunt eu era un nebun care a spart odată un buzuchi[37] ca să găsească muzica înăuntru şi ia ghici! n-a găsit nimic în interiorul instrumentului!

Altădată, când s-au întâlnit, glumele lor s-au intersectat din nou:

— Ei, generale…părinte Gavrilă, ce-o să se întâmple oare: o să găsesc mierea sau vă e teamă să nu mă aleg cu vreun diabet şi mi-o ascundeți?, l-a întrebat Iorgos ironic.

Atunci, în loc să-i dea un răspuns, părintele stareț a venit lângă el zâmbind şi i-a dat mângâietor o palmă peste frunte. Cei care îl cunosc ştiu că acesta e un gest de iubire din partea lui. Cei mai mulți se apropie de el cu spatele aplecat, îi sărută mâna şi apoi stau serioşi şi reținuți ca nişte fecioare la târgul de mirese. Dar trăsnitul ăsta se purta cu el de parcă ar fi fost colegi de şcoală generală, şi asta îl amuza.

Şi de te-ai fi băgat în butoiul cu miere, să înoți în ea, tot n-ai conştientiza unde eşti, nici dacă te-ai îneca în miere, a bombănit Ilarion cu voce tare, deranjat pasămite de obrăznicia lui.

— Lasă-l, Ilarion, o să-şi dea seama când o să scape de tot ce e de prisos. E încă devreme. Şi sământa aruncată în pământ pare a fi moartă până dă lăstar.

Ce pământ? Ce seminte şi lucruri de prisos? Ce sunt aiurelile astea?, s-a mirat Iorgos cu indignare, auzind parabola starețului. Voi, popii, sunteți specialişti în a vorbi

---

[37] Buzuchi *(gr. F, novbvxi)* este un instrument muzical cu coarde ciupite, folosit în cântece populare şi dansuri greceşti. Este instrumentul principal în orchestra de muzică populară şi în rembétiko (gen muzical urban, apărut la sfârşitul secolului al XIX-lea în porturile oraşelor greceşti, unde locuia clasa muncitoare pireu, Tesalonic, Voios extins apoi şi în alte centre urbane).

în metafore şi asocieri. Dar ce altceva ați putea face?! Doar şi Conducătorul vostru tot în parabole vorbea.

Sprijinindu-se în baston, starețul oftă.

Ah, cât te invidiez! Inima ta e ca a unui copil. Un copil mic pe care l-au dus părinții iarna într-o excursie, într-un loc înzăpezit şi l-au îmbrăcat cu fes, fular, mănuşi şi toate hainele călduroase cu putință, încât nu numai că nu a simțit frigul, dar s-a întors acasă chiar transpirat. Şi apoi spune în dreapta şi în stânga că zăpada e caldă! Aşa faci şi tu, doar că tu ți-ai pus singur „hainele” de prisos, şi apoi te plângi că nu simți răcoarea.

Bun! Din câte văd, am fost promovat, din muscă am ajuns om de zăpadă. Până o să plec de aici o să ajung şi... cormoran. Specie protejată!

Ilarion era obişnuit cu replicile prietenului lui şi la început a putut să se abțină să nu râdă. Când l-a văzut însă pe stareț izbucnind în râs era prima oară când îl vedea în această ipostază –, nu a rezistat şi a început să râdă şi el, ținându-se de burtă. Şi, înalt şi cu barbă cum era, arăta ca un Moş Crăciun de import.

În felul acesta s-a construit relația lor. De câte ori se întâlneau se tachinau reciproc şi schimbau vorbe de duh. Desigur, întotdeauna cu măsură şi niciodată când erau alții de față. Oricât de „copil” ar fi fost, Iorgos îşi dădea seama că ditamai starețul trebuia să îşi mențină autoritatea şi nu se cuvenea ca el să i-o ştirbească. Astfel, în afară arăta respect şi ascultare. De altfel, părintele acesta în vârstă a reuşit să îi câştige iubirea şi prețuirea. Îi câştigase şi respectul, chiar dacă avea un mod bizar de a arăta asta. Starețul a înțeles lucrul acesta şi îl aprecia încă şi mai mult. Singurul martor ocular la toate acestea era Ilarion, care era nevoit să fie doar observator, dat fiind că, oricât încerca să participe la ineditele lor polemici pline de umor, nu putea spune nici glume asemenea prietenului lui şi nici pilde inteligente ca

cele ale stareţului. Şi, pe măsură ce îl vedea bucuros pe stareţul pe care îl iubea nespus, cu atât mai mult creştea simpatia sa faţă de Iorgos.

CAPITOLUL VI

Atena se schimbase. Nimic nu mai era la fel, nici măcar cerul. Parcă albastrul devenise opac! Nedumerit, Iorgos îşi spuse: „Atâta timp am lipsit oare?”

Şi totuşi nu clădirile erau diferite, nici străzile; aceleaşi cutii de ciment, împrejmuite de un şir nesfârşit de maşini. Şi oamenii erau la fel: străini, grăbiţi, posomorâţi, gălăgioşi sau tăcuţi, la extreme. Ce îl făcea însă să se simtă străin? Parcă avea un nod în gât, de care nu se putea elibera. De ce se simţea ca un străin, ca un invitat nedorit la un eveniment plăcut în familie?

Până şi cartierul lui, când a ajuns, i s-a părut ireal, ca o scenă de teatru zugrăvită de un pictor lipsit de talent. Primul vecin pe care l-a întâlnit i-a întors spatele, făcându-se că nu îl vede, ca să nu îi dea bună ziua. Şi îl ştia de mic copil, era de-o vârstă cu fiul său! Cine ştie? Poate că nu putea suporta faptul că fiul lui era încă şomer! Sau poate că pur şi simplu se trezise de dimineaţă prost dispus!

Un alt vecin, care l-a salutat, îşi îngrijea grădina, mândria lui. Vreo douăzeci de ghivece pline de flori de diverse culori. Era casa cu cele mai multe flori din tot cartierul!

Ah, bietul de tine, s-a gândit Iorgos, toată grădina ta încape într-un singur ghiveci din Munte!

Până şi camera lui i s-a părut străină. Plină de afişe cu cântăreţi străini, jucători de fotbal şi steaguri ale echipei Panathinaikos.

„Ce-am avut în minte, oare, când am umplut pereţii cu drogaţi?”, s-a întrebat.

Numai îmbrăţişarea mamei lui, Chira-Vasilichi, rămăsese

aceeaşi, caldă, generoasă, o dăruire totală. L-a scăldat în lacrimi, chiar dacă i-a zis că nu îi plac melodramele.

Vai, ai slăbit, eşti palid... te-ai „stricat”!

Şi şi-a pus în gând să îl „refacă” printr-un mic-dejun cu suc de portocale, lapte, plăcinte de casă şi dulciuri şi cu „leacul care a salvat atâta şi atâta lume în timpul ocupației”, atotputernica... untură de peşte. Iar pentru prânz i-a pregătit ficat la grătar, ca să i se refacă sângele.

În bombănitul ei i-a pomenit şi pe călugării cei „răi”, care i-au îmbolnăvit copilul. „Unii, obişnuiți cu traiul bun”, care trăiesc o sută de ani, pe feciorul ei l-au „omorât” cu munca şi când s-a îmbolnăvit l-au „aruncat pe un pat să se sfârşească”. Era atât de pornită împotriva lor, că nu a vrut să primească nici măcar darurile pe care i le dăduseră prin fiul ei: miere, plante medicinale, marmeladă şi talismane[38]. Şi era om al Bisericii! Ținea întotdeauna posturile de când şi-a pierdut soțul şi nu lipsea de la nicio Liturghie. În zilele de sărbătoare nu spăla nici rufe, fiindcă era păcat! Mai presus de toate era însă... mamă!

Şi totuşi, uitându-se în oglindă, Iorgos vedea cu totul altceva. Chiar dacă fusese bolnav în ultimele săptămâni, nu-şi amintea să fi fost vreodată atât de îmbujorați. Pielea îi era nefiresc de transparentă şi curată şi simțea o stare de bine regeneratoare. Obrajii îi erau colorați roz; privirea lui căpătase vitalitate şi curățenie, albul ochilor îi era luminos. Şi nici profilul curbat al burții nu un om subnutrit. Cine îndrăzneşte însă să o contrazică pe mama lui? Ochii

---

[38] Talismanul este o mică bucată de stofă, care poate conține flori uscate, de la Sfântul Epitaf, vată îmbibată în ulei de la Sfântul Maslu, fragmente din veşmintele cu care sunt îmbrăcate moaştele sfinților (care sunt schimbate periodic şi împărțite credincioşilor) sau târnoseală (o bucată mică de pânză, îmbibată în ceară de albine, frumos mirositoare, care se împarte credincioşilor după slujba sfințirii unei biserici).

acesteia au alt filtru, un filtru pe care îl capătă toate mamele la maternitate, în momentul în care îşi iau pentru prima oară copilul în braţe. O primă încercare a lui Iorgos de a le lua apărarea călugărilor care l-au îngrijit ca pe o vrăbiuţă rănită a căzut în abisul refuzului mamei sale de a asculta orice îi contrazicea convingerea. Era ca şi cum vorbeau altă limbă şi nu se puteau înţelege.

Şi masa de seară, dată în cinstea sosirii lui, a semănat tot cu un turn Babel. Toţi vorbeau în acelaşi timp şi de aceea vorbeau tare. Copiii ţipau, mamele îi ameninţau pe copii, bărbaţii îşi turnau vin unul altuia cu de-a sila şi din difuzoare se auzea vocea lui... Kazantzidis[39], întregind vacarmul general. Parcă se întorsese ca emigrant de la Munchen!

Erau de faţă toţi fraţii lui, cu familiile lor. Fratele său mai mare, proprietar al unei spălătorii de maşini, însoţit de soţia lui grasă şi de cei trei copii ai lor. Acesta îl angajase la un moment dat la firma lui, atunci când rămăsese şomer, ca să spele maşini, dar a descoperit rapid că, aşa cum făcea şi cu cei doi pakistanezi pe care îi avea ca angajaţi, nu îi plătea asigurare, şi în felul acesta a fost silit să plece de acolo. Urmau fratele mai mic împreună cu soţia ambii, funcţionari publici cu cele două odrasle ale lor şi sora lui mai mică, care de curând îşi manifestase revolta şi plecase de acasă, trăind cu un muzician, un lungan searbăd, plin de tatuaje şi cercei. Dacă ar fi trăit tatăl lui, nu ar fi permis niciodată ca fiica sa să plece de acasă necununată. Şi, fiindcă voinicul ei nu avea „chef” de mese în familie şi astfel de „complicaţii mic-burgheze”, nu a însoţit-o, şi cea „mică” a fost toată seara posomorâtă.

---

[39] Stelios Kazantzidis (1931-2001) a fost unul dintre cei mai populari cântăreţi eleni ai secolului al XX-lea, reprezentant al genului rembetiko şi al cântecului popular *(laiko tragudi).*

Erau de față și cei mai buni prieteni ai lui Iorgos, colegi din școala generală, care erau și ei microbiști fanatici ai echipei Panathinaikos, și mai ales împărtășeau aceleași concepții: când văd un preot fac eczeme alergice. „Arată-mi cu cine te însoțești ca să îți spun cine ești!” Unul dintre ei este șomer din convingere, cu alte cuvinte, un trântor, client permanent al cafenelelor și leneș până și în conversație. Doar pe stadion i se dezleagă limba. Celălalt lucrează la atelierul de motociclete pe care îl deține tatăl lui și își risipește banii în excese și cu femei de moravuri ușoare. Este tipul clasic al deșteptului care ironizează și ia în batjocură pe toți și pe toate.

Se lăuda că s-a dus odată să se spovedească, ca să „se distreze”. Toată lumea din piață aflase dialogul pe care l-a avut cu preotul; se fălea cu asta:

— Ești căsătorit?, l-a întrebat preotul.

— Nu!

Mergi la femei?

Nu... ele vin la mine.

Le promiți cumva că le iei de soție, pentru a le seduce?

Nici dacă aș vrea, n-aș putea!

De ce?, s-a mirat preotul.

Nu sunt grecoaice și nu știu o boabă de greacă!

— Crezi că e creștinește ceea ce faci?

Da, fiindcă merg doar la femei de alte religii. Știi, chinezoaice, albaneze, musulmane...!

Să nu te împărtășești șase luni, și de măsura pocăinței tale va depinde ce va urma...

M-am împărtășit ieri!

Mai întâi ne spovedim și apoi ne împărtășim!, zise preotul exasperat. Măcar ții post înainte să te împărtășești?

Cu o seară înainte, cu un grup de prieteni vechi, am ras niște *kokoretsi* și niște cârnați din măruntaie, pe care le-am stins cu vin îndeajuns. Ne-am îmbătat criță! Dar stai liniștit,

am luat permisiunea să mă împărtăşesc de la un medic din grup!

Cum adică un medic ți-a dat voie să te împărtăşeşti?, s-a mirat preotul, cu dezamăgire în glas.

Mi-a zis că în trei ore stomacul digeră totul. Am băut şi o apă carbogazoasă, deci... eram cu totul pregătit!

Preotul s-a convins că cel pe care-l avea în față lua în batjocură Taina şi a încercat să pună capăt discuției, dar nu-i venea să citească rugăciunea de dezlegare. De aceea i-a dat un chestionar, în care erau enumerate o sută de păcate, ca să-l studieze şi să-i răspundă altă dată în câte a căzut. Prietenul lui Iorgos s-a făcut că îl cercetează pe loc şi a răspuns cu puțin înainte ca preotul, a cărui răbdare ajunsese la limită, să-i ceară să plece:

— Oau, există atâtea păcate şi eu n-am ştiut? Îți mulțumesc, părinte! Acum ştiu cu ce o să-mi umplu timpul!

Într-o astfel de companie, cu persoane lipsite de măsură şi cu vinul curgând din belşug, limbile se dezleagă cu uşurință şi ruşinea dispare. Şi cu atât mai mult cu cât mama lui nu a încetat o clipă să-l îndoape cu mâncare şi să-i acuze pe călugări. Astfel, nu a durat mult până când au început şicanările şi „grosolăniile” despre Sfântul Munte.

Ia zi, acolo fac cruce asupra mielului şi îl botează „doradă”? Au cântare acolo sau le-a stricat-o cel mai slab dintre ei? Când fac baie, le... cade săpunul pe jos? Ce culoare e la modă la lenjeria intimă?... Rozul? în ce te plătesc, în obligațiuni ale societății Paradisul S.A.? Călugării ştiu ce e transpirația, sau când le apar primele picături cheamă doctorul?

La început, din politețe, Iorgos doar a zâmbit. De altfel, recunoştea că multe dintre aceste replici fuseseră inspirate chiar de el. Apoi, timid, a încercat să corecteze puțin nedreptatea, dar nu au făcut decât să îl ia în râs. Ştiind care-i erau opiniile obişnuite, au crezut că glumea şi râdeau

şi mai mult la fiecare cuvânt pe care-l spunea. După aceea, văzând bine că vorbeşte la „urechi ce nu aud”, nu a mai scos un cuvânt. În final s-a declarat obosit şi „puţin bolnav” şi s-a retras în camera lui.

Şi acolo, îndată ce a închis ochii, s-a văzut urcându-se pe masă şi, privindu-i pe rând, unul câte unul, le-a zis: „Care dintre voi are îndrăzneala să îi acuze? Niciunul dintre voi nu e mai muncitor decât Ilarion! Toţi ia un loc nu lucraţi cât el! Niciunul dintre voi nu este atât de neobosit şi nu se dăruieşte celorlalţi precum Calist! Care dintre voi se satură cu un pesmet, aşa cum face părintele Visarion? Cine iartă aşa uşor precum părintele Gavrilă? Faceţi aluzii sexuale, iar voi purtaţi cercei şi vă epilaţi ca şi cum aţi fi femei, fiindcă aşa este la modă! Admiraţi artişti panhedonişti şi toleraţi anormalitatea atunci când vă convine. Femeia care acceptă să aibă o relaţie cu voi trebuie să fie «versată». Epoca metrosexuală pe care o admiraţi şi în care vă integraţi nu vă deranjează! Cu toţii înşelaţi Statul şi exploataţi pe oricine puteţi, funcţionar, client, rudă, prieten, iar la sfârşitul zilei vă admiraţi în oglindă şi sunteţi satisfăcuţi că vă descurcaţi! Şi pentru tot ce faceţi rău aveţi întotdeauna o justificare: tot timpul cineva v-a silit să faceţi ce nu trebuia!”

Uitându-se astfel, cu ochii minţii, pe rând, la fiecare, privirea i s-a oprit asupra mamei lui, şi atunci s-a ruşinat pentru cuvintele pe care le spusese mai devreme şi s-a oprit. Şi aşa a adormit, cu acea senzaţie de jenă. Dimineaţa, când s-a trezit, după ce şi-a aruncat cu apă pe faţă, uitându-se în oglindă, i s-a părut că vede un străin. Şi s-a hotărât să-l alunge.

Clima blândă din Attica a alungat tuşea şi o radiografie a confirmat evoluţia bună a sănătăţii lui. Îngrijirea pe care i-o acorda mama lui şi lipsa obligaţiilor au venit în ajutorul timpului-medic, plămânii săi curăţându-se treptat. Viaţa sa cotidiană a intrat precum un calapod de lemn într-un pantof

vechi, încercat, comod. Plimbări cu prietenii, stadion, distracții de noapte, trândăvire prin cafenele, flirturi. Imaginea din oglindă îi era acum iarăşi cunoscută, străinul dispăruse.

Sau oare doar s-a ascuns? Ceva nu e în regulă, simte asta, mai ales atunci când e singur. Şi „pantoful” acesta cunoscut îl deranjează, ca şi cum acolo, în Munte, s-ar fi ales cu o bătătură care acum îl deranja la „mers”. Au trecut cinci săptămâni de când venise. Când o să înceapă să se simtă din nou ca înainte? Cât avea oare să mai dureze sentimentul acesta? Se simțea de parcă niciodată nu ar fi fost parte a acestui oraş, ca un vizitator străin, ca un ginere sărac, care locuieşte în casa socrilor. De ce oare se surprinde uneori căutând mireasma ademenitoare a Muntelui? Aici toate miros a cancer şi decădere! Unde sunt trilurile păsărilor şi murmurul valurilor mării? Aici aude doar sunete de claxon şi motociclete. De ce paleta de culori de aici are doar gri? Ce fel de pictori locuiesc aici? Aici până şi culorile luminoase devin mohorâte, terne. Şi străinii nu te salută aici aşa cum o face monahul necunoscut, pe care îl întâlneşti pe potecă, nici nu îți oferă vreo gustare dacă nu primesc de zece ori înapoi ce ți-au dăruit! Şi toți aceştia, care taie frunze la câini prin cafenele, n-au oare nici o altă treabă de făcut? Cum de se cunoaşte cu toți pierde-vară? E şi el unul dintre ei? Aşa o fi şi el, care a lucrat de mic, sau îi uneşte altceva? Şi trecătorii de ce se grăbesc? Nu îşi aminteşte să fi văzut vreun monah grăbit decât dacă trebuia să ajute pe cineva. Şi secundele ceasurilor de ce se aud aici intens şi enervant, ca nişte lovituri de ciocan în tâmple? Acolo sunt silențioase, arătătoarele se mişcă neobservate, asemenea unui gecko jucăuş pe tencuială. Până şi transpirația are miros neplăcut aici. Acolo putea să nu facă baie cu zilele, şi totuşi mirosea frumos! Nici mâncarea nu te satură aici, după puțin timp îți e din nou foame. Acolo îți

ostoiai setea doar cu apă. Şi somnul aici este greu şi întotdeauna puțin, chiar dacă doarme continuu, şi nu e regenerator şi uşor ca în Munte.

Mama lui, Chira-Vasilichi, care îşi „citeşte" copiii aşa cum marinarii citesc vremea, a prevăzut furtuni neaşteptate şi i-a înghețat inima când s-a gândit: „Te pomeneşti că i-or fi făcut vrăji copilului meu şi se călugăreşte!" La gândul ăsta aprindea candelele, tămâia şi o ruga pe Maica Domnului să nu îl lase pe fiul ei să îşi închine viața... Fiului ei!

Şi Iorgos, care şi-a dat seama de spaima mamei lui, o tachina:

— Mamă, eu de ce nu am haine negre? Ştii ce bine îmi vin?

Sau când trecea pe lângă ea, pasămite firesc şi absorbit de gânduri, cânta uşor „Apărătoare Doamnă", singura cântare bisericească de care îşi amintea.

Chira-Vasilichi încerca să pună capăt tensiunii pe care fiul ei i-o iscase în inimă în toate felurile posibile. Mai întâi i-a pus pe toți frații şi pe prietenii lui să-l „cumințească". Şi aceştia, ca să o liniştească, au făcut-o, dar nu cu convingere, fiindcă considerau că îşi făcea griji în mod exagerat. E adevărat, îi mai scapă două-trei cuvinte de bine despre Sfântul Munte, dar, în fond, îl au în fața lor pe acelaşi Iorgos pe care îl cunoşteau de atâția ani. Până la urmă, de acolo îşi câştigă pâinea, ar fi absurd să fie nerecunoscător!

Acestea erau însă detalii care nu îi redau liniştea! Apoi s-a îngrijit să îi facă cunoştință cu o fată „de familie bună", cu slujbă bună şi o căsuță în Kaminia[40]. Iorgos nici nu ştia ce trebuia să facă să râdă sau să se enerveze! Când şi această încercare a eşuat, a invocat argumentul major, propria-i

---

[40] Unul dintre cele mai cunoscute cartiere muncitoreşti din Pireu.

stare de sănătate. Respira greu, cu dificultate, avea „depresie”, dar toate îi treceau când îl avea pe Iorgos lângă ea. Şi el, neliniştit, a dus-o la medici şi, abia când toate analizele au ieşit bune, s-a trezit, şi-a dat seama de „jocul” mamei lui şi s-a liniştit. Dar… nu a încetat să o tachineze, aşa, ca să se învețe minte că l-a speriat:

— Mă gândesc să îmi las barbă! Ce zici, mi-ar sta bine?

CAPITOLUL VII

Apnee în somn… Era prima dată când Iorgos auzea de această boală. Şi asta, la telefon, de la stareţul Gavriil. Vocea părintelui tremura şi părea lipsită de viață, ca şi cum ar fi vorbit dintr-un puț adânc, atunci când i-a dat vestea cea rea. În timp ce mama lui i-a strâns fără chef lucrurile, pentru a se întoarce de urgență în Sfântul Munte ca să ajungă la slujba de înmormântare, el, nevenindu-i să creadă ce se întâmplase, a căutat pe mai multe pagini de internet informații: „Apneea în somn este o tulburare patologică a somnului, în timpul căreia se observă întreruperea respirației, care durează mai mult decât pauza firească dintre două respirații. Aceasta are ca rezultat faptul că somnul este neliniştit şi superficial, cu sforăit intens. Consecințe imediate sunt oboseala pe tot parcursul zilei, randamentul redus, tulburări de memorie şi ale capacității de concentrare, iar deseori bolnavul acuză dificultate de trezire şi cefalee matinale. Totodată, se poate observa o schimbare a comportamentului său, nervozitate şi iritabilitate. Pe termen lung, dacă nu se tratează, persoanele cu sindrom de apnee în somn prezintă riscul de a dezvolta hipertensiune arterială, cardiopatie, insuficiență respiratorie, accident vascular cerebral sau se poate agrava o boală coronariană preexistentă. Cel mai eficient tratament pentru sindromul de apnee în somn este administrarea unui

flux continuu de aer direct în nas cu ajutorul unui dispozitiv special (CPAP). Prin această metodă, pacientul poartă în timpul somnului o mască specială, prin care primeşte aer sub presiune.”

Nu-i venea să creadă. Era ca şi cum trăia un vis urât, în care totul era absurd şi lipsit de coerență. *Cum e posibil să moară un om În secolul alXXI-lea de o „tulburare a somnului”?* Părea incredibil! În primul rând, Ilarion nu părea niciodată obosit. Nici măcar nu a căscat vreodată în fața lui! Niciodată nu l-a văzut nervos, nici cu vreo tulburare de memorie. Nici nu s-a plâns vreodată de dureri de cap.

Dacă nu ar fi auzit vestea rea din gura vrednică de crezare a stareţului, nu ar fi crezut. Era ca şi cum cineva i-ar fi spus că s-a prăbuşit... Olimpul! *Mor munţii? Şi mai ales dintr-un sforăit?!*

Problema de sănătate a lui Ilarion era veche şi fraţii din mănăstire o cunoşteau, după cum i-a explicat stareţul. Făcuse toate analizele şi încercase toate tratamentele posibile, dar în zadar. Soluţia era procurarea aparatului CPAP, pe care îl putea concesiona Casa de Sănătate. Întrucât însă Ilarion considera numărul de asigurare socială drept premergător al pecetluirii finale, prin urmare diabolic, nu a vrut să aibă asigurare, deci nici să fie închiriat aparatul la un preţ mic. Insistenţa stareţului de a-l cumpăra s-a lovit de refuzul său categoric, Ilarion aducând ca argument costul ridicat al aparatului în raport cu alte nevoi pe care le avea mănăstirea şi care erau prioritare. Soluţia pe care a găsit-o a fost să doarmă iarna-vara cu ferestrele deschise sau să nu doarmă deloc!

Drumul de întoarcere în Munte i s-a părut lui Iorgos ca o singură secundă, ca o clipire. Nu-şi aminteşte nici măcar un minut din despărţirea de rudele sale, nici de locurile prin care a trecut, nici de oamenii pe care i-a întâlnit în acea călătorie. Îşi aminteşte doar că a stat încolăcit pe scaun

fiindcă îi era frig, cu toate că era o zi călduroasă de primăvară. Nici mintea, nici simțurile sale nu au călătorit atunci, ci doar trupul său. Mintea îi era în altă parte, călătoare în timp, la diminețile cu uriaşul roşcat, la păhărelele de *țipuro* pe care le-au ciocnit şi urările pe care şi le-au făcut în acele clipe, la sfaturile pe care i le dădea, la răbdarea şi la grija cu care îl înconjura, la dragostea pe care i-o arăta şi până şi la neînțelegerile pe care le-au avut uneori. Printre aceste amintiri îi venea în minte figura tatălui lui şi se simțea ca şi cum îl pierdea acum a doua oară, iar durerea devenea dublă, insuportabilă. Simțea cum ochii i se umezesc şi îl va podidi plânsul, şi atunci avea o stare de... nervozitate, şi se gândea atât de intens, că se înroşea la față şi i se umflau venele la tâmplă. Era supărat pe toată lumea. Răul nu era impersonal:

„Popi fixişti! Mincinoşi! Ipocriți! Peste tot îl vedeți pe diavolul şi umpleți lumea de sentimente de vinovăție! Nu mânca una, nu face alta, nu te îmbrăca aşa, nu te distra, nu îți face asigurare fiindcă trebuie să iei număr de asigurare... Iar voi trăiți în opulență şi mâncați pe săturate şi, când vă îmbolnăviți, alergați la cei mai buni profesori!

Şi tu, măi Ilarion, ditamai bărbatul, om de doi metri, să te încăpățânezi ca un copil mic! De ce? Ai vrut să mori? De ce? Ca să te duci în rai cu un ceas mai devreme? Eşti sigur că există raiul sau acum eşti într-un vid negru şi îți dai singur palme?”

După ce s-a descărcat şi ochii i s-au limpezit, s-a liniştit şi, gândindu-se la trecut, a simțit dintr-odată cum se umpleau anumite goluri, cum i se lămureau unele nedumeriri, neînsemnate, pe care le-a avut. De aceea se trezea întotdeauna primul, pentru că el pur şi simplu... nu dormea! Pentru el slujba de dimineață şi treburile înainte de răsăritul soarelui erau o izbăvire din chinul nocturn. Această afecțiune trebuie să fi fost cauza pentru care nu

lăsa niciodată pe mâine o lucrare care putea fi făcută astăzi. Nu făcea asta fiindcă era un supraveghetor pretențios, ci pentru că pur şi simplu nu era sigur că se va mai trezi! Şi, limpezindu-se aceste nelămuriri, altele mai dificile i-au cuprins mintea. Unde găsea el atâta putere? Cine îi ținea pleoapele deschise? De unde izvora liniştea lui? Ce fel de om trăieşte fiecare zi ca şi cum ar fi ultima lui zi, şi liniştit sau chiar fericit? Ce-l făcea să nu piardă nicio Liturghie şi nicio slujbă, oricât de epuizat ar fi fost? Şi cum de putea oare iubi atât de mult un Dumnezeu Care îi făcuse un asemenea „dar”?

Când a vorbit la telefon cu starețul Gavriil, l-a rugat să amâne slujba de înmormântare până ajunge şi el. Şi starețul, care îşi dăduse seama cât îl iubea pe Ilarion, nu a vrut să îl lipsească de acest moment. De altfel, de asta îl şi înştiințase. Şi, de vreme ce Ilarion nu păstrase legături cu lumea din afară, Iorgos era în fond singura sa „rudă” din lume care a fost înştiințată. Nu a fost însă singurul mirean prezent la înmormântare. Ilarion era foarte îndrăgit. La slujbă a fost prezent aproape tot personalul civil din peninsula athonită: angajați ai corpului portuar, polițişti, asistenți medicali, oameni de afaceri, muncitori, străini şi greci…

De dragul prietenului său, Iorgos a stat la toată slujba, chiar dacă cea mai mare parte a acesteia a fost un interminabil „Doamne, miluieşte!” rostit în biserica centrală. A rezistat fără să cârtească, în memoria prietenului său!

Era de un an aproape „aghiorit” şi era pentru prima oară când participa la o slujbă în biserica centrală a mănăstirii. Nu a trecut neobservat niciun centimetru din biserica veche de mai bine de un mileniu, catapeteasma aurită cu măiestrie, înaltele şi impunătoarele coloane monolitice, icoanele foarte vechi, curbate, icoanele afumate de pe pereți, Atotțiitorul încruntat de pe cupolă, podeaua din marmură,

împodobită cu mozaic; şi-a îndreptat privirea către orice altceva, doar ca să nu îl vadă pe monahul întins în mijlocul bisericii şi acoperit cu linţoliul.

În *Ghidul Sfântului Munte,* cartea pe care i-o dăduse prietenul său acum adormit, citise despre tipicul înmormântărilor din Munte. În mod bizar, îl impresionase atât de mult acea rânduială, încât o reţinuse aproape în întregime:

— Î*nmormântarea unui călugăr în Sfântul Munte*

Două sunt într-o obşte principalele slujbe la care se poate vedea pus deplin în aplicare principiul „toţi pentru unul”: tunderea în monahism şi slujba de înmormântare. Prin cea dintâi are loc includerea monahului în cadrul comunităţii. Prin cea de a doua este scos din comunitatea de pe pământ. Prima este numită naştere duhovnicească; a doua este moartea trupească.

Vestea adormirii unui călugăr se află imediat în toată mănăstirea şi, apoi, în toată lumea aghiorită. De obicei monahii ajung la vârste înaintate, deoarece nu fac excese şi mănâncă alimente sănătoase. După ce trupul celui adormit este îngrijit (nu este spălat, ci şters cu apă călduţă pe frunte, pe piept, pe mâini, pe genunchi şi pe picioare, fără ca monahul care îl va îmbrăca să îl vadă dezbrăcat), i se pun în picioare şosete curate, pe cap, potcapul, cucuiul, camilafca, este încălţat cu sandale, i se pune rasa, lenjeria de corp, flanela, schima, polistavrionul[41]*, i se încrucişează şi i se leagă mâinile. Apoi este înfăşurat în mantia care mai întâi a fost întinsă pe lat şi cu mânecile sfâşiate până sus, este învelit în aceasta de-a curmezişul, după care mantia este*

[41] Polistavrionul [din gr. *Mlv-* („mult”) + *rruvpâț* („cruce”) + terminaţia *-to (v)* – „multe cruci”) este un şnur cu multe cruci mici împletite în el. Polistavrionul formează un jug în jurul călugărului, reamintindu-i astfel monahului că viaţa sa este dăruită lui Hristos.

cusută cu ață neagră, astfel încât să cuprindă înăuntrul ei întreg trupul celui adormit. Apoi i se pune în mantie un şirag de mătănii. Mantia lui devine linţoliu şi deasupra sefac, cu fâşiile mantiei, trei cruci: la frunte, la piept şi la genunchi. Dacă cel mort este ieromonah, i se pune deasupra un epitrahil. Dacă este stareț, nu i se acoperă capul.

Acum este pregătit pentru a fi dus în naosul bisericii. Este dus pe un pat de lemn (năsălie) în naos. Cât timp rămâne acolo, lângă cel adormit arde o lumânare, iar frații citesc pe rând Psaltirea. *Slujba de înmormântare a unui ieromonah se face în mijlocul bisericii, iar cea a unui simplu călugăr, în tinda bisericii. Slujba înmormântării are loc imediat după Liturghie, dimineața, sau după Vecernie, după-amiaza. Potrivit unei foarte vechi rânduieli monahale, la slujbă se adună întreaga obşte când moare un frate „toți frații trebuie să-l însoțească pe ultimul drum”. În timpul slujbei, care este mult mai lungă decât cea obişnuită, toți frații țin în mână lumânări aprinse. Pe pieptul mortului este aşezată icoana care înfățişează cele trei chipuri[42].*

Pe măsură ce se desfăşoară, slujba se dovedeşte a fi, cu adevărat, o revelație. Troparele din cadrul acesteia nu vorbesc doar despre deşertăciunea vieții (fapt ce se poate învăța şi din prezența trupului neînsuflețit în mijlocul pronaosului), ci slăvesc şi biruința Vieții, a Domnului nostru Iisus Hristos, asupra morții şi a stricăciunii. Spre sfârşitul slujbei, când se cântăprosomiile, începând cu: „Veniți, fraților, să dăm mortului sărutarea cea mai de pe urmă... frații se

---

[42] În original, *rpipoptptj sixova.* Prin această sintagmă se înțelege probabil icoana *Deisis* (de în gr. *Serjenț,* „rugăciune”), care îl reprezintă de regulă pe Hristos ca împărat, aşezat pe tron, ținând Evanghelia în mână şi binecuvântând. În dreapta Mântuitorului se află Maica Domnului, iar în stânga Sa, Sfântul Ioan Botezătorul, amândoi în picioare, rugându-se.

apropie şi îi dau ultima sărutare celui mort.

Apoi, în timp ce se cântă Trisaghionul [„Sfinte Dumnezeule”], în sunete tânguitoare de clopot, cel adormit este scos din biserică. Înainte merg paracliserii, ţinândfelinare, urmează cântăreţii, preoţii şi ceilalţi fraţi, iar pe drum se fac opriri, la care se înalţă rugăciuni. Urmează trupul celui adormit şi în spatele lui, cu lumânări aprinse, ceilalţi părinţi. După ce trupul este aşezat în mormânt, fără coşciug, preotul aruncă, în chipul crucii, ţărână pe trup şi ulei din candela Mântuitorului (la cimitir). Fiind adunată obştea în jurul mormântului proaspăt săpat, tipicarul va face prima sută de rugăciuni cu mătăniile pentru odihna [sufletului fratelui]. Timp de 40 de zile, fiecare frate va face rugăciune cu mătăniile pentru cel adormit. Apoi se face Trisaghionul... şi stareţul ţine o cuvântare, în care laudă virtutea şi nevoinţele duhovniceşti ale călugărului care a adormit.

Cererile şi rugăciunile pentru odihna sufletului acestuia vor continua să se facă „cu râvnă, timp de un an, în biserica centrală, iar la cimitir, până la mutarea osemintelor lui, adică vreme de trei ani”. Cel adormit este pomenit timp de 40 de zile după înmormântare la VohodulMare. Dacă este stareţ, pomenirea se face o perioadă mult mai îndelungată.

Este trecut în diptice (fiecare monah care a plecat [din viaţa aceasta) şi este pomenit zilnic la Proscomidie, în timpul Sfintei Liturghii (în biserica principală a mănăstirii, la paraclise).

Ceea ce trebuie menţionat, ca un excepţional privilegiu al călugărilor athoniţi, este faptul că trupul celui plecat rămâne, până la îngroparea sa, moale şiflexibil, spre deosebire de trupurile tuturor morţilor, care devin, fără excepţie, tari şi rigide.

Tipicul a fost respectat în totalitate, exact aşa cum îl citise Iorgos. Nicăieri nu era scris însă că figurile monahilor (care participă la slujbă) vor fi inexpresive, aproape indiferente. Mişcări de rutină, feţe „fără chip”, aproape ca nişte chipuri

de ceară. Mişcările şi expresiile feţei lor nu se deosebeau cu nimic de o zi obişnuită la slujbă şi nimic nu arăta că în curând aveau să îngroape un bun prieten şi tovarăş. Şi privindu-i, până şi în timpul procesiunii, în drum spre cimitirul care se afla în spatele clădirii muncitorilor, unde petrecuse atâta timp, aveai impresia că purtau în procesiune o icoană, o simplă zugrăveală pe o scândură. Doar la unii parcă vedea puţină invidie [că el se întâlnea înaintea lor cu doritul Iisus], dar şi aceea de scurtă durată! Unde era mama lui Ilarion, să se arunce în mormânt cu el? Unde erau surorile lui, să-l ude cu lacrimi? Unde sunt bătrânele satului lui, să-l jelească? Unde era cea pe care o iubise în taină, când era tânăr, să plângă deoparte? înmormântare era acest continuu „Doamne, miluieşte!”? Doar stareţul era puţin mai palid decât de obicei! Ce părinte, fie şi duhovnicesc, vrea să-şi îngroape copilul?

Era supărat, întristat, dezamăgit, altfel îşi închipuise acest eveniment. Nici măcar amintirea unui moment dintr-un dialog pe care îl avusese cu Ilarion nu i-a adus mângâiere.

Îşi amintea că dialogul acesta fusese prilejuit de un articol pe care Iorgos îl citise mai demult într-o revistă:

— Muntele Athos este singurul loc în care doar se moare şi nimeni nu se naşte, făcându-se referire, în mod evident, la absenţa femeilor.

Muntele Athos este singurul loc în care toţi se nasc, mai precis, se nasc din nou şi nimeni nu moare, ci doarme somnul de veci, a replicat brusc monahul uriaş, deranjat de inexactitatea cuvintelor lui Iorgos, punând cu asta capăt discuţiei.

Discuţia despre moarte a fost continuată pe neaşteptate altă dată, când au vizitat un monah în vârstă. Acel călugăr uscăţiv afirmase că, pentru creştinul autentic, moartea este un dar, o binecuvântare, o întoarcere în „patrie”, este

„biletul" către Ierusalimul cel de Sus. „Ei bine, dacă e dar şi sărbătoare", a gândit Iorgos şi s-a abţinut să nu o strige în gura mare, „atunci lăsaţi cădelniţele şi puneţi mâna pe tobe şi pe clarinete şi să petrecem!"

Dar în loc să scoată un strigăt de revoltă, în loc să îi vină să danseze, i-a venit să plângă în hohote şi a simţit o durere care era gata să explodeze. Ochii i s-au împăienjenit de lacrimi sărate şi a simţit că nu îl mai ţin picioarele. A plecat de acolo în fugă. Acum nu era doar trist, ci era şi furios pe el însuşi. Ce se întâmpla cu el? Cum putea să facă una ca asta? El nu plângea niciodată! Plânsul e pentru femei. Şi la înmormântarea tatălui lui, el fusese cel care le dăduse curaj celorlalţi.

Îi revenise din nou în minte tatăl lui! Dar cum de în ultimele zile îşi tot amintea de el?

CAPITOLUL VIII

Tatăl lui Iorgos era exemplul clasic de artist desăvârşit care, în acelaşi timp, era însă un prost negustor. Renumit pentru talentul lui în domeniul sculpturii în lemn, un meşter fără egal, dar... fraier! Cel puţin, aşa îl considera Iorgos. Foarte căutat pentru calitatea lucrărilor lui, cu patru copii de crescut, când trebuia să ceară un preţ pentru o lucrare, se simţea rău, îi era ruşine să vorbească despre bani cu ierarhii şi cu preoţii şi îi pierea graiul, aproape că se bâlbâia. Atât de mult îi aprecia pe preoţi! Urmarea era că ori cerea puţin, ori lăsa plata la latitudinea lor, dându-le ocazia să profite de el, iar epitropilor şi preoţilor care se ocupau de aceste lucruri, prilejul să întindă mese copioase. Nu de puţine ori documentele pe care le semna, „din motive formale, de contabilitate", cuprindeau sume duble faţă de cele pe care le încasa el. Vedea şi el asta, dar îi scuza zicând că în mod sigur lucrul acesta se făcea pentru a fi acoperite

alte nevoi ale bisericii sau în scopuri filantropice.

Când Iorgos s-a maturizat ca profesionist lângă tatăl lui şi din „băiatul priceput al tatălui” a ajuns „asociat” şi a considerat că avea un cuvânt de spus în privința părții financiare, nu au întârziat să apară certuri homerice în acest sens. Îi era alături şi mama sa, care dobândise în el un aliat în încercarea ei, de ani buni, de a schimba atitudinea tatălui său:

— Nu vezi cum te exploatează, măi, omule? Ei semnează acte în care declară că plătesc dublul sumei reale, şi astfel au ajuns să îşi facă averi întregi. Iar noi nu avem să-i dăm nici măcar o haină zestre fetei noastre şi plătim impozite pentru bani pe care nu îi primim!

Dacă îi încasa şi pe aceia, fiindcă sumele restante pe care trebuia să le primească erau nenumărate. Acolo să vezi ruşine! Să se ducă tatăl lui Iorgos să recupereze restul banilor pe care i-i datora cineva? Doamne fereşte! Era ceva de neînchipuit! Dar ce rest? El nu cerea nici măcar ce dădea împrumut! Toți ştiau că ce luau cu împrumut de la el era practic un dar! Făcuse bine foarte multor persoane, iar când a ajuns în situația să-i fie tăiat piciorul din cauza diabetului de care suferea de mulți ani şi apoi a orbit şi nu a mai putut să lucreze, nimeni nu s-a simțit să îi înapoieze o parte din datorii. Au venit şi zile când nu au avut ce mânca, şi mama lui bătea la porțile celor cărora li se făcuse bine şi singurul lucru pe care l-a primit a fost compătimire şi multă... Înțelegere.

Iorgos a văzut asta şi i-a urât pe toți preoții şi pe „marii creştini” care îşi fac cu ostentație semnul crucii şi perorează despre Dumnezeu. A fost prezent în biserici de copil, dar nu îşi amintea nici măcar un lucru bun! Iar când vedea că, ajuns orb şi **Cu** un singur picior, tatăl său, în loc să se revolte, îl slăvea toată ziua pe Dumnezeu şi cânta cu voce joasă cântări bisericeşti, atunci toată admirația şi dragostea

pe care le simțea pentru părintele său şi pentru artistul renumit au făcut loc unui amestec ciudat de nedumerire şi dispreț. Pentru el, atitudinea asta nu era îngăduință creştină, nici dezrădăcinare a unor sentimente bolnăvicioase, ci laşitate, lipsă de curaj de a înfrunta răutatea şi lipsa de simț a lumii!

În ziua în care, cu toate că îi fusese tăiat şi celălalt picior, a continuat să fi dea slavă lui Dumnezeu şi să răspândească în jurul său doar iubire, la vederea tatălui său, care acum era o jumătate de om, a simțit şi o stare de inexplicabilă aversiune. De atunci Iorgos nu a mai stat niciun minut pe acasă. În ultimii doi ani înainte de a muri, l-a văzut pe tatăl său cel mult de cinci ori, chiar dacă ştia că acesta îi simțea lipsa şi dorea să-l vadă. Şi chiar când frații săi îl certau pentru comportamentul lui. Iar mama lui nu înceta să îl roage să stea acasă. Când a preluat conducerea afacerii de familie, având şi un nume cunoscut şi cunoştințele tatălui său, Iorgos a preluat frâiele cu altă atitudine şi metode diferite. Tocmeli la preț, contracte false, sume false în acte, lucrări pe datorie, favoruri şi îngăduințe erau termeni care nu făceau parte din vocabularul profesional al lui Iorgos. Profesionist corect, întotdeauna punctual la predarea lucrărilor şi alegând cel mai bun material de lucru, nu accepta decât respectarea înțelegerilor. De două-trei ori a intervenit şi cu un avocat ca să încaseze neîntârziat ce i se datora. Înțelegeri pe sub masă şi aranjamente cu intermediari nu a acceptat niciodată. Şi, aşa cum era de aşteptat, toți cei care, asemenea unor rozătoare dubioase, fuseseră obişnuiți să profite din contractarea lucrărilor, i-au devenit calomniatori. Nu a durat mult până când cu toate că se recunoştea că era la fel de priceput ca tatăl său a devenit mai puțin solicitat, fiind evitat din pricina intransigenței şi a rigidității sale. Astfel, treptat, piața l-a respins, iar criza economică i-a dat lovitura de grație, ajungând cu totul

marginalizat.

Dar asta nu l-a făcut să-şi schimbe părerile. Având convingerea că era cel mai bun meşter, a crezut că, mai devreme sau mai târziu, avea să îi fie recunoscută valoarea şi că toată lumea îi va accepta termenii. Adevărul este că a învățat totul de la cel mai bun dascăl!

Tatăl său nu era ca sculptorii în lemn care sunt interesați doar de efectul estetic al lucrării şi sunt în stare să lucreze şi cu MDF. Meşter de veche tradiție, şi-a început ucenicia prin cunoaşterea lemnului, „temelia construcției”, cum obişnuia să spună. Ştia că perioada cea mai bună pentru tăierea lemnului este vara, când copacul îşi strânge seva în trunchi, şi că niciodată nu trebuie să alegi lemn din inima copacului, fiindcă se va strâmba; că, dacă lemnul nu este uscat pe cale artificială, trebuie uscat pe cale naturală, lăsându-l în aer liber aproximativ un an. Ştia totul despre fibrele lemnului, de aceea îi sfătuia întotdeauna pe amatori să evite scândurile răşinoase, cum sunt cele de pin şi de brad, care au miezul moale şi nervuri tari. Prefera lemnul mai rar, precum teiul, arțarul şi lemnul de abachi, care sunt lemne moi, chiar dacă ştia că sunt vulnerabile la cari, îngrijindu-se să le trateze el însuşi cu insecticide înainte să fie lăcuite. Lucra şi cu lemne dure, cum sunt stejarul şi nucul, dar îl durea inima când vedea că uneltele lui suferă. Dălțile, dălțile curbe, dălțile adânc curbate, dălțile în V, toate de import, erau pentru tatăl lui Iorgos ca nişte copii ai lui; le pusese până şi nume: fiecăreia dintre cele douăsprezece dălți îi pusese numele unui Apostol.

În fiecare zi, după ce termina de cioplit, îi lua cel puțin două ore să le ascută şi în tot acest timp fredona uşor cântări bisericeşti. Pietrele de ascuțit pe care le folosea erau făcute dintr-o rocă rară de şist din Creta, dornurile [numite şi nisipuri], cu care „săpa adânc” în „câmpul” dur, erau din oțel inoxidabil şi ciocanul era din lemn de stejar de cârmâz

din Karpenisi[43]. Amestecul de ulei şi petrol pentru ascuțit îl comanda de la un prieten, care lucra la o firmă ce producea combustibili speciali pentru maşini de curse. Toate, unelte excelente, lucrate de mâini bătătorite, cu experiență, aflate în slujba unei minți de artist fără egal, care a murit... Într-o sărăcie lucie! Ce importanță mai avea că la înmormântarea lui a fost o mare de oameni? Asta nu era pentru Iorgos decât o dovadă de sentimentalism ieftin! Pe un om îl cinsteşti, îl ajuți şi îl respecți cât e în viață, nu mort!

În perioada aceasta, când îl „ura" pe tatăl său, a vrut ca aceste unelte să fie îngropate cu el. Nu le-a acceptat niciun minut, chiar dacă erau de mai bună calitate decât ale lui. Le-a aruncat într-un colț al magaziei, disprețuite şi sortite nefolosirii, şi numai datorită sentimentalismului mamei sale au scăpat de a fi vândute în zile „grele". Şi totuşi şi niciodată nu a înțeles de ce a făcut asta –, când a aflat de moartea lui Ilarion, le-a căutat în magazie şi le-a adus cu el în Sfântul Munte. Abia acum, ținându-le în mâini, îl poate ierta şi jeli, aşa cum merită un om care nu l-a lipsit niciodată de iubirea şi de grija lui şi care s-a străduit să îl învețe tot ceea ce a considerat mai de preț, ca să îşi poată câştiga pâinea.

Şi pentru că şi doliul îşi are vremea lui, iar vremea aceasta trecuse, din ochii lui Iorgos nu a mai curs nicio lacrimă. S-a uitat doar în oglindă şi, văzându-şi chipul, a simțit aceeaşi aversiune ca atunci când l-a văzut pe tatăl lui, jumătate de om, pe patul de suferință.

CAPITOLUL IX

---

[43] Oraşul Karpenisi este capitala Prefecturii Evritania, în regiunea Grecia Centrală. Se află la o altitudine de 970 de metri şi la distanță de 78 de km de oraşul Lamia.

Stareţul îl observa pe Iorgos cu vădită îngrijorare. Trecuseră zece minute de când oaspetele său se afla în *synodikon* şi încă nu îşi găsea locul. Cinci minute îi trebuiseră doar pentru a-l convinge să se aşeze. Să dea Dumnezeu să se liniştească! Se răsucea pe scaun ca şi cum ar fi stat pe cărbuni aprinşi şi respira ca un ceainic stricat. Nici măcar *kerasma*[44] nu a acceptat-o! Aşa ceva nu se mai întâmplase!

Cum să-i spună ce avea de zis fără să-i provoace o reacţie negativă? Au trecut două săptămâni de la înmormântarea lui Ilarion şi la urechile sale ajungeau continuu plângeri legate de comportamentul lui. Şi dacă ar fi rămas măcar între zidurile mănăstirii, tot ar fi fost bine. „Graţia” lui Iorgos ajunsese în tot Sfântul Munte!

Cel dintâi care a rupt incomoda tăcere a fost cel mai... nerăbdător dintre ei:

— Ce facem, generale? îmi zici odată ce ai de zis, ca să terminăm şi să mă duc şi eu la treburile mele? Hai, că timpul costă! Şi nu uita cine plăteşte!

Pentru prima dată în viaţa sa părintele Gavriil şi-a dorit să fi fost tată. Şi asta, doar ca să fi ştiut cum să se poarte cu un copil de şapte ani. Fiindcă adultul pe care-l avea acum în faţă nu avea mai multă minte. S-a hotărât deci să îl ia cu binişorul, doar-doar o putea să-l liniştească. Nu că ar fi ştiut cum să fie sever, dar respectul pe care îl impunea prin prezenţa sa şi care în situaţii asemănătoare contribuia în

---

[44] *Kerasma (xipcurpa)* înseamnă în limba greacă cinstire, omenire, tratarea unui musafir sau a unui prieten cu ceva de mâncare sau de băut. În mănăstirile şi schiturile athonite, dar şi din restul Greciei, arhondarul le pune înainte pelerinilor un pahar de apă rece, câteva bucăţele de rahat de fructe (*lukumi*) şi un păhărel de *uzo* sau *ţipuro.* Alteori, vizitatorii pot fi ospătaţi cu dulceaţă sau cu fructe de sezon, iar de băut li se poate oferi ceai sau cafea grecească.

mod decisiv la rezolvarea unei probleme, pentru interlocutorul său era doar o noțiune abstractă.

Fiul meu binecuvântat, nu ştiu cum să-ți vorbesc ca să nu crezi că te cert!

Să-mi zici „Bravo!" şi să mă trimiți la treaba mea!

Starețul era uimit:

— Bravo, că ai bătut doi oameni şi ai jignit atâta lume? Unde e considerată o astfel de purtare o realizare?

Iorgos s-a ridicat în picioare şi s-a făcut că se îndreaptă spre uşă.

De vreme ce tribunalul m-a condamnat deja, eu nu am nimic de zis!

Ce tribunal, măi, binecuvântatule? Stai jos. Discutăm doar!, i-a răspuns starețul numaidecât şi a continuat cu voce înceată: Tuturor ne lipseşte Ilarion. Crezi că se bucură când, de acolo, de sus, te vede că ții în felul acesta doliu după el?

Starețul nu se înşela: la auzul acestui nume, Iorgos s-a ruşinat, dar egoismul nu-l lăsa să accepte ce i se spunea.

Lasă-l pe Ilarion! Morții cu morții şi viii cu viii!

Şi tu te-ai pus să te cerți cu toți cei vii!

Au fost nişte momente nepotrivite!

Starețul a oftat. De atâția ani, în calitate de duhovnic, le dădea părinților sfaturi despre răbdare, dar acum conştientiza prima dată că între teorie şi practică e o mare distanță.

Dacă tot te simți ca la judecată, atunci să ascult apărarea ta şi să aflu cum s-au adunat în două săptămâni atâtea momente nepotrivite! Şi, dacă vrei, începe cu Ieremia de la Kareia, care e unul dintre cei mai blânzi monahi pe care-i cunosc.

Iorgos s-a aşezat din nou pe scaun. Avea de altfel multe de spus.

Ieremia e călugărul care are magazinul?

Da!

Ce să zic, asta da blândețe! Eu n-am făcut decât să-i spun că are lucruri scumpe. Are magazin, trebuie să se obişnuiască să audă astfel de cuvinte. Nu sunt eu de vină că se supără atât de uşor!

Desigur, adevărul era puțin diferit. Un unchi al său îi ceruse să cumpere o anumită icoană, de mărimea unei pagini de revistă. Stabilise o limită rațională la preț şi îi ceruse să fie realizată aşa cum se obişnuia: în tempera cu emulsie de ou, clei de iepure, foiță de aur şi, în fine, tot ce se obişnuia să se folosească în vechime de pictori. La chiliile părinților care pictau şi la pictorii de la mănăstirile la care întrebase i se spusese că icoana nu putea fi gata în mai puțin de optsprezece luni.

Astfel, s-a hotărât să se uite după una gata făcută, pe care o putea găsi la magazinele din Dafni şi din Kareia. De multe ori prelucrase scânduri pentru pictori şi, grație cunoştințelor căpătate din discuțiile cu aceştia, era capabil să distingă cât de cât o lucrare de bună calitate. Ca aspect, icoanele pe care le-a găsit erau perfecte, dar a observat un rabat de la calitate la materialele din care erau confecționate icoanele, de pildă, erau făcute din MDF, sau din modul de preparare lipsea pânza sau grundul. Iar cele care respectau regulile i se păreau exagerat de scumpe. Asta i-a zis, cu binecunoscuta sa „politețe”, călugărului care vindea, lui Ieremia, şi acela a fost deranjat:

— Cum adică este scumpă?

Vreau să zic, prietene, că în Atena o icoană de mărimea asta o găseşti de două ori mai ieftină, şi acolo nu există nici scutirea fiscală pe care o aveți aici. Bine, înțeleg să pui un adaos la preț fiindcă are parafa Sfântului Munte pentru cei care țin la asta, dar nu să ai preț dublu! Aici nu ați auzit de criza economică? Pe continent lumea suferă de foame!

Figura monahului a rămas neschimbată, dar de pe buze i-

a picurat otravă:

— Atunci du-te şi ia-o din Atena!

Observând mânia călugărului, a simțit o satisfacție ascunsă şi nu a scăpat ocazia să îl întărâte şi mai mult:

— Bravo, măi! Am vorbit cu un călugăr şi mi-a răspuns un negustor!

Nici măcar n-a auzit răspunsul călugărului jignit. Îndreptându-se spre ieşire, cuvintele aceluia îi sunau ca un zumzăit în urechi. Însă, în momentul când a auzit uşa închizându-se în spatele său, s-a întors şi i-a zis, aşa, ca să aibă el ultimul cuvânt:

— Să mergi să faci o radiografie la abdomen, mai ales înspre partea cu fierea. O să găseşti mult egoism ascuns în viscerele tale!

Asta se întâmplase cu Ieremia, dar nu şi-a închipuit că acela avea să alerge, ca un copil de grădiniță, să se plângă. Asta i-a şi zis starețului, cu un aer ironic:

— Bine, şi el a alergat ca un copilaş de şcoală la învățătoare, ca să îmi dea „na, na!"? Ce om serios trebuie să fie!

Cu ochii măriți de uimire, starețul zise:

— Măi, binecuvântatule, ce tot zici acolo de învățătoare şi „na, na!"? Doar era atâta lume în magazin! Ieremia nu mi-a zis nimic, sărmanul, ba chiar mi-a mărturisit că i-a părut rău că s-a mâniat! M-a rugat chiar să îți transmit că: „Cele mai mari adevăruri despre noi înşine le aflăm de la cei care ne acuză!" Altcineva a transmis isprava ta!

Deci, potrivit spuselor lui Ieremia, trebuie să primesc şi felicitări, a replicat Iorgos fără urmă de pocăință. În orice caz, tare bârfitori mai sunteți aici!

Starețul a înlemnit:

— Ce tot îndrugi acolo de bârfe? Ce crezi că e Kareia?! Beijing, încât să nu îl cunoşti pe cel de lângă tine?

Iorgos a început să râdă în hohote:

— Şi toți să semene între ei! Să se fi întâmplat asta la Beijing şi să încerci să demonstrezi că am fost eu!

Stareţul a oftat din nou. Cu toată rezerva de răbdare de care dispunea a continuat cu voce joasă:

— Pe muncitorul albanez de la schitul „Sfânta Ana" de ce l-ai bătut? Te-am trimis acolo să vezi două planuri, nu să te cerți!

Iorgos s-a ridicat iarăşi în picioare:

— A, aici n-ai fost bine informat! Am încercat să despart doi oameni care se certau şi m-am trezit la mijloc.

Eu am auzit că l-ai tras de păr şi că l-ai trântit jos de pe asin.

Stai să-ți zic cum a fost, ca să înțelegi. Albanezul mergea cu asinii încărcați pe drumul în pantă, care urcă de la arsana. Un pelerin, căruia i s-a părut pitorească scena, a făcut o fotografie, iar albanezul i-a cerut socoteală:

— De ce mă fotografiezi?

Asinii îi fotografiez, nu pe tine!, a răspuns pelerinul.

Şi ai cerut voie cuiva să faci asta?, i-a zis albanezul.

De la cine să cer voie, de la asini? Eşti cumva reprezentantul lor?, i-a zis, pe bună dreptate, pelerinul.

Mie să-mi ceri voie!, a continuat celălalt.

Pelerinul nu s-a putut abține şi i-a spus:

— Dacă o să mă duc în Albania, o să te întreb. Aici e Grecia şi nu am nevoie de permisiunea ta.

Adresându-se stareţului, Iorgos conchise:

— Acum ai înțeles cum s-a întâmplat?

Stareţul a ridicat nedumerit din umeri:

— Până acum am auzit doar de doi cocoşi care se certau într-un şopron străin. Nu am înțeles cum ai fost tu implicat!

Albanezul a mers mai departe şi, când a trecut prin fața mea, l-am auzit bombănind ceva de Ciamuriâ[45] şi capete

---

[45] Ciamuriâ este un nume folosit astăzi în principal de albanezi

tăiate. Ei, atunci mi s-a urcat sângele la cap, l-am prins de păr şi l-am aruncat jos. Şi, ca să-ţi spun adevărul, dacă nu interveneau alţii, l-aş fi uscat în bătaie! N-am apucat decât să-i bag în gură nişte baligă de asin. Auzi, să le dăm mâncare, serviciu şi acoperiş, şi desculţii ăştia să viseze măreţii anexioniste! Sunt ca nişte şerpi pe care îi ţinem la sân! Tu ce-ai face dacă ai vedea un şarpe la sânul tău? Nu l-ai lovi?

Părintele Gavriil s-a ridicat şi a deschis fereastra. Simţea mai mult decât oricând nevoia să asculte glasul păsărilor.

Şi să ştii că şi cu ruşii am avut dreptate!, a continuat Iorgos.

Stareţul s-a întors surprins.

Ce s-a întâmplat cu ruşii? Care ruşi? Asta nu ştiu!

Iorgos şi-a muşcat buzele de ciudă.

A, nimic important! Eram într-o zi la băcănia din Kareia să cumpăr ceva şi, când să plătesc, nişte ruşi au intrat în faţa mea, ca şi cum aş fi fost invizibil. Ei, mi-am pierdut cumpătul şi a ieşit scandal.

Ai păţi ceva dacă ai lăsa de la tine? În definitiv, oamenii ăştia au venit de la capătul lumii şi timpul lor e drămuit. Tu

---

pentru a descrie părţile de coastă ale Epirului din sudul Albaniei şi nord-vestul Greciei, pe lângă utilizarea geografică, numele fiind folosit şi în discursuri şoviniste, legate de albanezii geamizi. În urma integrării Epirului în statul grec, geamizii, populaţie musulmană albaneză din Grecia de Nord, au fost excluşi din schimbul de populaţie. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, au colaborat cu forţele Axei, ceea ce a dus la expulzarea violentă a acestora în Albania. După război, au fost priviţi cu suspiciune de către regimul comunist din Albania. După căderea regimului comunist, anumite organizaţii de geamizi au cerut întoarcerea lor în Grecia şi au revendicat restituiri de proprietăţi din nordul Greciei (V. Victor Roudometof; Roland Robertson (2001), *Naţionalism, Globalization, and Orthodoxy: The Social Origins of Ethnic Conflict în the Balkans*, Westport, Conn, [f.a.], Greenwood Publishing Group, p. 190; Hermann Frank Meyer, *Blutiges Edelweiß: Die 1. Gebirgs-division im zweiten Weltkrieg,* Ch. Links Verlag, 2008, p. 464).

ce motiv aveai să te grăbeşti?

Dar e o chestiune de ordine!

Şi de dragul cărei ordini te-ai luat la bătaie cu ceilalți muncitori din mănăstire?

Iorgos s-a ridicat din nou de pe scaun, de data aceasta simțind că i se făcea o nedreptate:

— A, până aici! Cu ceilalți muncitori m-am certat pentru binele dumneavoastră. Pentru dumneavoastră m-am certat!

Starețul a deschis sertarul biroului. Ținea minte că pusese acolo odată nişte aspirină, dar n-a putut să o găsească.

Cu toate că vedea că starețul era ocupat, căutând ceva, Iorgos a continuat, năvalnic:

— De când a murit Ilarion, trag chiulul sistematic şi se îmbată continuu. O simplă observație le-am făcut, din respect față de pâinea pe care o mănânc aici, şi apoi, ei au zis una, eu alta şi am ajuns să ne încăierăm.

Şi cu Simion, care a încercat să vă despartă, de ce te-ai certat?

Ei, s-a nimerit să fie în locul nepotrivit, la momentul nepotrivit!

A zis că l-ai amenințat!

Iorgos a ridicat din umeri, ca şi cum ceea ce se pregătea să zică ar fi fost cel mai firesc lucru de pe lume:

— Nu l-am amenințat, l-am... avertizat să nu îmi mai zică „frate”. În general mă deranjează obiceiul ăsta pe care îl aveți, să îi faceți pe toți „frați”! Şi mi-a zis asta când eram aprins, în mijlocul certei cu ceilalți, şi şi-a primit şi el porția.

Monahul în vârstă se simțea de parcă i-ar fi pus cărbuni aprinşi pe scaun. A inspirat adânc şi a încercat să se pună de acord cu gândirea interlocutorului său:

— Ce te face să fii frate cu cineva?

Mirat de întrebarea starețului, Iorgos a răspuns:

— Să ai aceiaşi părinți, presupun.

Şi nu suntem toți fiii lui Dumnezeu?

Iorgos a tuşit cu înțeles:

— Nu e doar asta! Fraților le curge acelaşi sânge în vene.

Te-ai împărtăşit vreodată, Gheorghie?

Acum multă vreme!

Dacă te-ai împărtăşit fie şi o singură dată, ai primit în tine sângele lui Hristos, deci ai în sângele tău ceva comun cu oricine s-a împărtăşit! împlineşti aşadar toate criteriile pe care tu le-ai stabilit pentru a fi frate cu cineva! Te deranjează deci pe nedrept acest mod de apelare zise stareţul şi continuă mai încet, ca şi cum ar fi monologat cu voce tare. Măcar ceva pozitiv să iasă din întâlnirea aceasta, că de o jumătate de oră urmăresc teatrul absurdului!

Ultima propoziție l-a făcut pe Iorgos să sară de pe scaun:

— O jumătate de oră şi te-a cuprins indignarea! Eu ce să mai zic, că trăiesc absurditatea de atâtea luni?

Stareţul a privit icoana Maicii Domnului şi a rostit ceva în şoaptă. Apoi s-a concentrat, ca şi cum ar fi aşteptat să audă ceva din partea ei, dar l-a întrerupt Iorgos, care se înfierbântase.

Şi cu Ioasaf, pictorul, m-am certat fiindcă, nu ştiu cum, cheia de la atelier pe care o avea Ilarion a ajuns în mâinile lui şi de vreo două ori l-am prins înăuntru. Ei bine, i-am cerut-o politicos, el nu mi-a dat-o şi ne-am luat la bătaie! Şi cu Hristofor tot din cauza asta m-am certat, fiindcă, de vreme ce el are toate cheile din mănăstire, de la el trebuie să o fi luat şi Ioasaf, dar făcea pe neştiutorul, pasămite nu avea nicio idee cum de ajunsese cheia la Ioasaf. Era de față şi Nil, care a încercat să facă pe avocatul pentru Hristofor şi a primit şi el ce merita. Şi cu Filotei, când m-am certat, el a fost de vină, fiindcă...

Cu un gest al mâinii, stareţul l-a întrerupt. Mii de gânduri se îngrămădeau în mintea lui. Poate un simplu om să oprească un uragan?

Gheórghie, nu simți uneori că ești un miel lipsit de răutate, care se află în mijlocul unei jungle, unde toți încearcă să-l sfâșie?

Chipul lui Iorgos s-a luminat cu totul.

¶— Asta e! Acum mă înțelegi! Eu, sărmanul de mine, nu deranjez pe nimeni. Pe mine mă interesează doar treaba mea și se poate să fiu uneori mai brutal, dar nici nu fur de la cineva, nici nu îmi bat joc de altcineva, nici nu calc pe alții ca să ajung sus, nici nu înșel, nici parazit nu sunt, ca să trăiesc de pe urma altora, nici nu m-am folosit în armată de cunoștințe ca să nu fiu detașat, nici promisiuni false nu fac și nici măcar la cozi nu intru în față.

— Nu îți vine uneori să renunți la toate și să te retragi într-o pustie, ca să scapi de toate și de toți?, l-a întrebat bătrânul stareț, cu o licărire în privire.

Simțindu-se în sfârșit înțeles, Iorgos a răspuns pe un ton entuziast și aproape confesiv:

— Știi de câte ori am avut de gând să îmi iau lumea în cap?!

Dar pustietăți ca aici nu ai cum să găsești în altă parte!

Când vorbim de pustietăți, nu mă gândesc la ce aveți aici, părinte Gavrilă. Mă gândesc la pustietăți normale. Unde nu mai sunt alți oameni care să mă deranjeze. Cum ar fi, să zicem, la un far pe o insuliță stearpă! Și să fiu paznicul farului!

Privindu-l fix în ochi, starețul i-a zis:

— Și acolo o să te deranjeze lumina farului!

CAPITOLUL X

Ziua bună se cunoaște de dimineață. Când s-a trezit, cu ochii încă pe jumătate închiși și încețoșați, Iorgos a dat cu piciorul în pat, iar acum degetul mic de la piciorul lui stâng

este vânăt şi umflat. Nu e mare lucru, doar şchiopătează oricum nu-l împiedică în vreun fel la treabă, nici nu are de gând să se ducă pe maidan să joace mingea. Ducându-se însă să-şi întindă hainele proaspăt spălate, pe care le ținuse la înmuiat toată noaptea, sfoara s-a rupt brusc şi au căzut toate în noroi. Atunci s-a îngrijorat, pentru că singura superstiție a tatălui său, pe care, fără să vrea, o preluase şi el, era că, atunci când unui ghinion îi urmează şi al doilea, trebuie să te aştepți şi la al treilea. Partea bună este că de obicei nu există şi un al patrulea.

Puțin a lipsit să nu se roage dintr-odată, ca nu cumva să se întâmple un al treilea ghinion sub forma vreunei stricăciuni la una dintre piesele la care lucra, dar s-a abținut. Astăzi trebuia să se încheie o muncă de câteva săptămâni; avea de finalizat un detaliu de mare finețe. De multe ori se surprinsese în astfel de momente făcându-şi cruce, dar era o mişcare mecanică pe care o copiase tot de la tatăl său. Ca atunci când, în maşină fiind, scuipa pe fereastră de fiecare dată când treceau pe lângă un animal care zăcea mort pe stradă, ca să alunge „răul".

Azi s-a închinat fără să vrea, dar a regretat asta! Era în punctul cel mai critic, când şi-a dat seama că un anumit loc pe scândură era mai tare şi era uşor închis la culoare. L-au trecut toate apele nişte bobițe reci de sudoare de la spaima ca nu cumva în lemn să fie un nod ascuns, dubios. Prin minte îi treceau, cu o viteză fulgerătoare, felurite gânduri este un nod? Dacă da, cât e de adânc? Poate ieşi prin cealaltă parte? Sau poate nu este adânc, dar se extinde în lățime? Ar putea continua cu riscul de a rupe vârfurile uneltelor, dar deocamdată ăsta era cel mai neînsemnat lucru. Un nod reduce dramatic durata de viață a unei sculpturi în lemn, fiindcă se mişcă ca un organism viu, independent de restul, ajungând ca la un moment dat să sară şi să îl crape. Dacă ar fi fost un neserios sau dacă nu

ar fi fost scrupulos, ar fi putut să nu-l ia în seamă. Există metode de a „ascunde praful sub covor”. Dar nu pentru Iorgos. Nu aşa a învățat meseria de la tatăl său.

Cum a pățit însă una ca asta? Era întotdeauna foarte atent în alegerea cherestelei. Niciodată nu i se mai întâmplase ceva asemănător. Dacă ar fi fost la început, ar fi îndepărtat întreaga bucată suspectă şi ar fi continuat punând în loc un „petic” de lemn din acelaşi trunchi. Dar acum, fiecare mişcare pe care o făcea era un risc pentru suprafețele alăturate, deja sculptate.

S-a aşezat gânditor pe un scaun şi a început să-şi frece degetul care îl durea, înjurând, de parcă acesta ar fi fost vinovat de încurcătura în care se afla. Cu cât se freca mai mult, cu atât mai mult îl durea, şi pe măsură ce îl durea mai mult, şi mai mult înjura!

Mie îmi puneau piper pe limbă când spuneam cuvinte urâte. Şi, crede-mă, erau mult mai nevinovate decât ale tale.

Cel care vorbise era un tânăr călugăr, care stătea la uşă. Iorgos s-a întors surprins. L-a cântărit dintr-o privire din cap până în picioare. Nu îl cunoştea, era un călugăr care nu avea mai mult de douăzeci de ani, negricios, cu barba rară, înalt şi slab; uitându-se la el, parcă ar fi văzut o barză zâmbitoare. Acest zâmbet, pe care îl afişează pe chip, pare a fi unul permanent, de parcă în repertoriul fizionomiei sale nu ar mai exista nici o altă expresie.

Amice, zi ce ai de zis, că m-ai prins într-un moment prost şi nu am chef.

Ca şi cum ar fi receptat cuvintele lui Iorgos ca pe o invitație, tânărul călugăr a intrat în atelier şi a închis uşa.

Eu sunt Teofil.

Şi ce o zici aşa, ca şi cum te-aş cunoaşte? Eşti cineva faimos? Dacă e aşa, dă-mi un autograf şi cară-te de aici.

Teofil nu s-a intimidat şi a continuat zâmbind:

— Sunt ajutorul pe care ți l-a făgăduit starețul.

Şchiopătând, Iorgos a făcut doi paşi spre tânărul purtător de rasă, măsurându-l cu privirea în mod ostentativ.

Ascultă, puştiule! Nu ştiu ce-a avut în minte stareţul, dar singura şansă ca eu să las un copilandru să atingă lucrările mele e să fiu mort şi îngropat sub douăzeci de betoniere de ciment. Şi probabil că nici măcar aşa, fiindcă o să ies din mormânt să îţi tai mâinile dacă atingi ceva din ce am făcut.

Nu e plăcut să pui un călugăr în postura de a se lăuda, dar crede-mă, sunt mult mai bun decât crezi. Lasă-mă să ţi-o demonstrez!

Şi când ai avut timp să înveţi, voinicule? Eu am lucrat de mic, dar la vârsta ta, tatăl meu nu avea încredere să îmi dea nimic de făcut. Nu mă lăsa nici să îi ţin uneltele!

Teofil a făcut doi paşi într-o parte, a luat o sticlă şi a ieşit afară. Câteva minute mai târziu s-a întors cu sticla plină cu apă. După aceea, cu o mişcare neaşteptată, a trecut pe lângă Iorgos, care era nedumerit, şi a vărsat apa din sticlă pe scândura sculptată, pe locul unde era nodul. Iorgos mai avea un pic şi exploda. Fără să stea pe gânduri, s-a îndreptat ameninţător spre tânărul călugăr şi poate că l-ar fi şi lovit atât de tare îl scosese din sărite gestul impertinent al acestuia dacă monahul nu ar fi apucat să-i explice, arătându-i lemnul jilav:

— Poţi să loveşti, dar ascultă! Este apa lui Dumnezeu, nu are cum să îţi strice truda. Priveşte! Vezi că se usucă omogen? Dacă în locul ăsta ar fi fost un nod ascuns, nu îşi schimba culoarea şi ar fi întârziat să se usuce, fiindcă nodul nu are capacitate de absorbţie.

Impresionat, Iorgos observa cum bucata de lemn absoarbe apa şi se usucă peste tot la fel. Şi cu cât privea, se liniştea. Se mira în sinea sa, smerit, ce fel de şmecherie mai era şi asta! Cum de nu ştia lucrul ăsta? Poate că nici tatăl lui nu-l ştia. Sau poate i-o fi zis-o vreodată, dar, neatent fiind, nu a dat importanţă?

Câte lucruri folositoare, pe care i le-a zis, nu or fi trecut oare pe lângă el în perioada în care se îndoia de tatăl său?! Şi cum de tinerelul ăsta ştia lucrul acesta? Oricum ar fi, tânărul purtător de rasă îşi prezentase „scrisoarea de recomandare” şi trebuia să-i recunoască meritele:

— Mâine de dimineață, devreme, eşti aici cu uneltele tale. Dacă nu ai, o să-ți dau eu. O să te pun mai întâi la probă, la nişte motive încrustate, şi vai de tine dacă faci vreo prostie... Şi încă ceva! înainte să vii, zâmbetul ăsta să-l laşi la tine în chilie, aici nu e teren de joacă pentru copii!

CAPITOLUL XI

Teofil s-a dovedit a fi un meşter foarte priceput. Era un pic cam lent, dar vrednic. A fost avansat repede, primind lucrări dificile, complexe, şi treaba a început să înainteze într-un ritm alert. Nu ştia ce înseamnă pauză. Dacă nu termina ce începuse, nu se oprea. Iar Iorgos, care în ascuns era mândru de el şi regreta neîncrederea pe care i-o arătase la început, a preluat sarcinile lui... Ilarion!

Fă puțin o pauză ca să mănânci ceva! S-a întunecat şi nu ai băgat nimic în gură! Şi încetează odată cu zâmbetul ăsta! îmi aduci aminte de un coleg din armată făcea uz sistematic de „ierburi” dubioase. Oriunde dădeai de el, era mereu cu o țigară de foi, improvizată, în gură. De la prea multă „nirvana” îi rămăsese întipărit pe față un zâmbet. Şi fiindcă după cum era de aşteptat, de altfel nu îşi îndeplinea nici îndatoririle cum trebuia, ieşea tot timpul la raport. Când îi anunța pedeapsa, comandantul credea că zâmbetul pe care-l vede pe fața lui era semn de batjocură şi se enerva: „Cinci zile de carceră! De ce râzi, soldat? Ți se pare puțin? Atunci zece zile! Râzi şi acuma? Cincisprezece zile! încă râzi?” „Nu râd, domnule comandant!”, răspundea sărmanul soldat, zâmbind, dar înăuntrul său plângea. Adunase atât de multe

zile de carceră, că i s-a prelungit stagiul cu şase luni.

Plecând de la amintirea asta, Iorgos îl tachina pe tânărul său ajutor, zicându-i:

— Ia zi-mi, Teofil, tămâia o miroşi sau o fumezi?

Teofil era muncitor, nu ținea minte răul şi avea mereu voie bună, avea însă un cusur, ceva ce la început lui Iorgos i se păruse un dar divin, dar acum îl deranja: nu scotea o vorbă! „Bună ziua!”, „Noapte bună!”, răspunsuri monosilabice la întrebările pe care le primea şi la discuțiile despre lucru. Nimic altceva! Doar atunci când spunea rugăciunea inimii cu şiragul de mătănii murmura continuu. Dar timpul nu trece dacă nu schimbi o vorbă cu cel de lângă tine. Ştia că vorbirea deşartă este păcat pentru călugări şi că cei care se ocupă cu rucodelia se roagă, dar el nu e călugăr, şi acum, când avea un om lângă el, i se părea insuportabil să nu poată schimba o vorbă!

A stat şi s-a gândit şi, realizând că nu poate vorbi cu cineva ca Teofil despre politică, fotbal, maşini sau femei, s-a hotărât să facă tocmai opusul a ceea ce, în cadrul discuției inițiale cu stareţul, reprezentase o condiție a rămânerii sale în Sfântul Munte: să vorbească despre chestiuni teologice! Ce era să facă, nu putea sta lângă celălalt fără să scoată o vorbă.

I-a propus asta lui Teofil, şi prima reacție a călugărului a fost, în mod neaşteptat, o reținere plină de politețe!

Nu aş vrea să interpretezi greşit intenția mea. Aş vrea mult să vorbim despre Dumnezeu, doar că înainte să vin aici am fost avertizat în privința opiniilor tale şi nu aş vrea să te pun într-o situație dificilă sau să ajung eu într-o astfel de situație!

Nu e nevoie să fim de acord şi nici să ne certăm. Ne spunem doar părerile, tu pe ale tale, eu pe ale mele, şi cine ştie?, zise Iorgos zâmbind, poate că mă convingi să mă fac călugăr sau te conving eu să lepezi straiele monahale!

Adevărul este unul singur, măi, frate, şi nu putem să îl deţinem amândoi! Dar stai, am uitat că voi nu cercetaţi! E interzis! „Crede şi nu cerceta!”, nu aşa ziceţi?

Cuvinte precum „Cercetaţi Scripturile!” şi „Cunoaşteţi adevărul şi adevărul vă va face liberi!” te-ar convinge?

La auzul acestor cuvinte, Iorgos a zâmbit sardonic.

Vezi că deja vorbim despre teologie?!

Teofil şi-a dat seama de capcana în care căzuse ca un căţeluş şi a încercat să salveze situaţia, nu chiar elegant:

— Prin discuţii în contradictoriu, mai devreme sau mai târziu cineva tot ajunge să fie deranjat. Întotdeauna se întâmplă asta atunci când există fanatism!

Iorgos a interpretat afirmaţia monahului ca pe o acuză la adresa lui şi s-a simţit lezat:

— Sper că nu mă numeşti pe mine fanatic, fiindcă cred că e exagerat să îmi spună aşa cineva care a părăsit cele ale lumii şi şi-a renegat însăşi firea, ca să se roage zi şi noapte în faţa unor icoane.

Înţelegând că prietenul său se simţise jignit, Teofil a încercat să-i explice ce a vrut să spună:

— Nu interpreta greşit! Fanatic nu este cel care face o anumită alegere, oricât ar fi de extremă părerea sa în ochii celorlalţi. Suntem liberi şi avem dreptul să decidem în privinţa propriei vieţi, atâta vreme cât nu le facem rău celorlalţi prin alegerile noastre. Cine însă nu suportă părerea diferită a celuilalt şi încearcă să-l reducă la tăcere sau să îi impună cu forţa propria părere, acela este fanatic, şi asta nu este doar convingerea mea. Vezi însă că printr-un dezacord ne-am stricat deja pacea inimii? Şi asta doar pentru explicarea unui cuvânt! închipuie-ţi să fi intrat în discuţii teologice mai adânci!

Aceste idei, în care credea şi pe care le expusese cu un an înainte, le auzea acum din gura unui tânăr necopt. În mod ciudat însă, niciodată nu se simţise atât de matur ca acum,

pentru a discuta subiecte de acest gen aici, în Munte, şi, dintr-un motiv necunoscut, nu putea să-şi închipuie un conlocutor mai bun decât Teofil.

Uite… poate ai dreptate, sunt încăpăţânat şi mă aprind uşor, ştiu asta. Dar, în definitiv, ce să facem? Suntem greci! Suntem cei dintâi care au descoperit dialogul şi dezacordul! Făceam până şi simpozioane[46] ca să ne exprimăm dezacordul! Şi dacă ne aprindem puţin, şi asta e în sângele nostru. Iar dacă mai şi ridicăm tonul e fiindcă nu suntem fără vlagă, ca nordicii. Sângele nostru fierbe! Ne trece însă repede, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic! Şi aşa cum ţi-am zis şi mai devreme, poate îmi vei demonstra că am convingeri eronate. Iar tot ce discutăm aici o să rămână între noi. Doar dacă… doar dacă nu cumva îţi e teamă că nu ai o credinţă puternică şi o să se zdruncine din pricina argumentelor mele!

La ultima momeală Teofil a răspuns cu un zâmbet. Ar fi vrut mult să asculte argumentele unui „înşelat”. Întotdeauna avusese de-a face cu păreri contrare alor lui de la distanţă sau într-un cadru în care se simţea sigur pe el, neriscând nimic. Şi acum avea în faţa sa un „duşman”, care îl provoca, în fond, la un duel dialectic.

Gândurile i se succedau cu viteza unui vertij şi ajunsese la concluzia că poate vârsta sa fragedă îl făcea pe Iorgos să

---

[46] Termenul „simpozion” este de sorginte elenă, cuvântul *crvpirâiriov (symposion*) fiind un derivat al verbului *trvfiitivw (sympino*, „a bea împreună”): *trvv-(syn-*, „împreună”) + *teâvu (jino,* „a bea”). Simpozionul reprezenta principala modalitate de distracţie şi interacţiune socială a grecilor înstăriţi. Banchetul începea cu imnuri şi libaţii în cinstea zeilor, continua cu cina şi se încheia cu băutura, cea mai lungă parte a evenimentului, în timpul căreia, bând vin amestecat cu apă, participanţii discutau despre diverse teme, cântau, urmăreau diferite spectacole sau jucau felurite jocuri.

creadă că va domina lejer discuția. Poate că ăsta este scopul lui înainte să plece din Sfântul Munte să poată spune că l-a zdrobit pe unul „dintre ei”. Ori, deşi îi părea improbabilă varianta aceasta, poate că îşi doreşte cu disperare să creadă în Hristos şi caută o modalitate de a ajunge la credință prin intermediul dialogului! Oricare ar fi fost adevărul, a ridicat mănuşa, acceptând provocarea.

O singură condiție a mai pus Iorgos:

— Să nu-mi vii cu argumente de tipul „cum zice sfântul cutare, la paragraful 20, capitolul 3, versetul 12”, că ne oprim instantaneu!

Teofil a zâmbit şi, acceptând condiția, zise glumind:

— Asta îmi convine fiindcă sunt cel mai delăsător călugăr! Dacă studiam aşa cum mi-au zis părinții mei duhovniceşti şi învățam toate locurile şi trimiterile, aş fi ajuns arhiepiscop, ținând cont că m-am călugărit de foarte tânăr!

Astfel, ziua următoare, prima din seria acestui duel dialectic aparte, a dobândit o însemnătate deosebită. Pentru Iorgos nu era prima dată când participa la astfel de discuții. Odată l-a făcut pe un preot să îşi lepede chiar straiele, la propriu, din cauza exasperării la care îl condusese în cadrul discuției. Altădată l-a enervat pe altul aşa de tare, încât a uitat de toată educația sa creştină şi a început să-l înjure. Altădată a adus atâta tulburare la o petrecere de nuntă, că i-a făcut pe meseni să plece înainte de vreme.

Simțind o nervozitate căreia nu-i putea afla cauza, toată noaptea a avut o stare de aşteptare nebună, învârtindu-se agitat în pat şi ascuțindu-şi argumentele pentru a doua zi. Iar în minte îi tot venea gândul că probabil vârsta lui Teofil era cea care l-a incitat să inițieze această discuție şi că lui Ilarion nu ar fi îndrăznit niciodată să-i propună aşa ceva. La un moment dat, i s-a cuibărit în minte teama supărătoare ca nu cumva să îl fi subestimat pe tânărul călugăr şi înlăuntrul său îşi dorea ca dimineață acesta să-şi fi

schimbat părerea.

CAPITOLUL XII

Ziua de mâine a venit! întotdeauna vine! Chiar dacă noi nu o aşteptăm. Ziua aceasta l-a găsit pe Iorgos prost dispus din cauza nopţii pierdute cu gânduri prosteşti şi supărat pe sine însuşi din cauza semnelor de laşitate pe care le observase. În plus, îl durea şi degetul lovit. Dacă ar fi fost mâna, nu s-ar fi dus la atelier şi ar fi stat să viseze toată ziua. Nici în situaţia de acum, dacă ar fi făcut asta, nu l-ar fi certat nimeni, dar se gândea că Teofil ar fi putut considera că dă bir cu fugiţii, că e laş.

Dimpotrivă, tânărul călugăr a venit fluierând.

Eşti şi tu cumva din satul acela, de lângă Karystos?, l-a întrebat Iorgos puţin deranjat de buna lui dispoziţie.

Teofil s-a mirat:

— Nu înţeleg despre ce sat vorbeşti!

E un sat în partea de sud a Eviei, în care oamenii comunică între ei prin fluierături. Nu glumesc. Aşa comunică unii cu alţii, în mod normal, prin fluierături, ca mierlele! Am fost odată cu Ilarion la un părinte de la o chilie, care era din părţile acelea şi cânta imnuri bisericeşti fluierând. Ai fi crezut că era un mod de a pierde timpul, dar el cânta. Mare figură! îşi pusese chiar şi un semn la intrarea în chilie: „NU CĂLCAŢI PE PROPRIETATEA MEA!”, ca să dea de înţeles că nu era, pasămite, iubitor de străini.

— Am înţeles, era un joc de cuvinte legat de sărăcia de bunăvoie, lipsa de avere a călugărilor. Inteligent!

Pentru o vreme s-a instalat tăcerea în timp ce cei doi lucrau; cel care a rupt-o a fost călugărul:

— Ştii, Iorgos, ieri, când am acceptat propunerea ta, cred că m-am grăbit. Vezi, nu doar sângele tău fierbe, ci şi al meu. Nu te gândi că spun asta ca să evit dialogul sau de

teamă să nu ajungem la vreo neînțelegere, ci pentru că eu, ca tânăr monah, trebuia să accept propunerea ta numai după ce primeam îngăduința din partea duhovnicului meu. Pe scurt, îngăduința mi-a fost dată şi sunt gata.

Încă o favoare îți mai cer!, l-a întrerupt Iorgos. Dacă, în timpul divergenței noastre, zicem un cuvânt în plus, nelalocul lui, ia un burete şi şterge-l! Şi dacă eu sunt cel care o să mă îmbufnez, îți dau dreptul să arunci peste mine o găleată cu apă rece. Nu vreau să ne găsească sfârşitul zilei supărați.

Să numim divergența noastră, frățească. Frații întotdeauna uită certurile dintre ei.

Şi încă ceva, adăugă Iorgos, aş vrea să-mi zici câteva lucruri despre tine, ca să ştiu şi eu pe cine am în fața mea. Se poate altfel? Suntem frați şi nu ştiu de unde eşti?

Teofil a râs.

Cu vrednicie şi cu dreptate! Nu am însă multe să-ți spun. Părinții mei au fost greci din Palestina. Acolo erau multe tulburări, curgea mult sânge! Au fost omorâți când eram mic. M-a adoptat un unchi al meu, monah, singura rudă pe care o aveam. Practic însă, am fost adoptat de întreaga comunitate monahală de la Sfântul Mormânt. Acolo am învățat arta sculpturii în lemn. De atunci trăiesc între Locurile Sfinte şi Sfântul Munte.

— Cu alte cuvinte, nu ai nicio legătură cu lumea din afară!, zise Iorgos plin de uimire. Adică e ca şi cum ai crescut într-o altă epocă! Ca şi cum trăieşti într-un glob de sticlă!

Dimpotrivă. Întotdeauna am fost destul de extravertit pentru mediul monahal obişnuit. Şi fiindcă, pe măsură ce am crescut, în afară de greacă şi arabă, pe care le vorbeam de mic, am învățat şi alte două limbi, ebraica şi engleza, eram traducătorul oficial al comunității. Unde mergea mitropolitul, acolo eram şi eu. Fusesem sfătuit chiar să mă

comport ca şi cum nu înțelegeam limbi străine. Astfel, văzându-mă copil şi fără nicio rezervă, străinii vorbeau deschis în fața mea. Iar după aceea eu îi spuneam mitropolitului tot ce au vorbit, cu lux de amănunte, şi în felul acesta se evitau impasurile în comunicarea cu ei. În fiecare zi trebuia să-i citesc ziarele, pentru că trăiam vremuri tulburi în perioada aceea. Scrise în patru limbi chiar! în felul acesta am dobândit cunoştințe despre vedete rock şi actori până la sportivi! Citeam tot, din obişnuință, nu fiindcă îl interesau pe înaltul. Am participat şi la misiuni apostolice. Nu e exclus să fiu mai umblat prin lume decât tine, chiar dacă sunt mai mic de ani!

Dacă ştiam că ai cunoştințe aşa de vaste, ți-aş fi propus să vorbim despre Panathinaikos, şi nu despre heruvimi şi serafimi, zise Iorgos în glumă.

Mai degrabă mi-aş tăia limba decât să vorbesc despre Panathinaikos, a completat Teofil în acelaşi duh.

Iorgos a făcut atunci pe supăratul:

— Simt în aer sentimente filo-Olympiakos. Văd că eşti „hamsie” ascunsă! N-am început bine! Cu asta mi-ai stricat buna dispoziție! Pregăteşte-te pentru o luptă nemiloasă.

Deci! Te-ai gândit la vreun subiect pentru „măcelul” de azi? Te avertizez că nu o să arăt pic de milă.

Sincer să fiu, am ceva în minte, a răspuns Teofil fără întârziere. Nu o anumită temă, dar, ca să te cunosc mai bine şi să putem discuta mai eficient, fiindcă nu-mi place să pun oamenilor etichete, aş vrea să-mi spui tu cum te-ai autocaracteriza: ateu, areligios sau anticreştin?

Iorgos a privit puțin în gol, ca şi cum încerca să îşi pună ordine în gânduri. Apoi, luând un aer sobru, zise:

— Uite, nici mie nu-mi place să pun etichete, fiindcă trimit la păreri absolutiste şi limitate. Punând unui om o etichetă, îi atribui trăsături pe care poate că nu le are. De aceea nu o să-ți răspund la întrebare cu „da” sau „nu”, ci

printr-un raționament. În primul rând, fără să mă consider ateu, mi-e greu să cred într-o entitate a cărei existență nimeni nu o poate demonstra. Prin urmare, mi se pare de la sine înțeles să consider că religiile sunt de prisos, de vreme ce istoria ne arată că au fost folosite doar pentru conducerea maselor neinstruite. Acum, dat fiind că termenul de „Antihrist” este asociat cu un monstru rău, cu chip de țap, nici anticreştin n-aş putea să mă numesc! îmi place de Hristos, chiar dacă mă îndoiesc că a existat în mod real. Aşadar, după cum îți poți da seama, evitând etichetele sau mai degrabă materializându-le, aş zice că sunt mai mult un raționalist, un căutător circumspect al adevărului, decât un ateu, areligios sau anticreştin, cu toate că, după criteriile popeşti, împlinesc condițiile pentru toate cele trei caracterizări!

Teofil şi-a frecat obrazul, puțin descumpănit. Cel pe care-l avea în față ori îşi stricase mintea de la prea mult citit, ori era un uriaş balon, plin de cuvinte goale şi de sloganuri pompoase. S-a rugat în taină să îl poată ajuta prin intermediul dialogului şi, fără să stea pe gânduri, a făcut un salt spre mintea învolburată, după cum o simțea, a lui Iorgos.

Să vorbim puțin despre existența lui Dumnezeu. Ce te-ar convinge că există cu adevărat? Mai mult ca sigur, creația nu îți e de ajuns.

Nicio dovadă nu există că lumea este creată de-o făptură superioară. Dimpotrivă, modul în care abordează religia acest aspect este enervant de simplist. Personal, simt că îmi este jignită inteligența.

Ai vreo altă teorie, mai bună, care explică cum a fost creată lumea?

Teoria ştiințifică! Cea bazată pe experiment, observație şi demonstrație. Teoria asta a dat dovezi mult mai convingătoare.

Experiment-observație-demonstrație! Interesant!, repetă Teofil. Dacă îmi amintesc bine, în linii mari, ştiința susține teoria Big-Bang-ului; fără intenția unei simplificări şi fără dorința de a-ți ofensa inteligența, potrivit acestei teorii, dintr-o materie incredibil de concentrată, care a explodat în urma hazardului şi cu ajutorul unor factori de mediu exteriori şi al anumitor procese chimice, au fost create câteva celule proteice mononucleare. Aceste celule au dobândit varietate ca tip şi formă şi, ulterior, au interacționat în toate modurile posibile, ducând la apariția vieții, la început în mediul marin şi apoi pretutindeni. Am zis bine până aici?

În general, cam aşa e. Am citit teoria asta, dar m-am pierdut undeva între organisme eucariote şi procariote, formule matematice şi coordonate astronomice. Vezi, de asta e convingătoare ştiința! în teoria asta sunt implicate toate mințile mari, toate disciplinele matematică, fizică, biologie, chimie, astronomie! Şi toate astea, într-un proces de milioane de ani!

Mă bucur că te-a captivat atât de mult ceva ce nu înțelegi! Permite-mi să continuu!...

Continuă, dar fără ironii, părinte!, zise Iorgos lezat.

Iertare!, a zis monahul. Continui... Dintre numeroasele organisme pe care le-a creat „natura" în aceste milioane de ani, un organism marin a ieşit pe uscat, s-a urcat în copaci, a devenit maimuță şi a ajuns în final om...

Iorgos a sărit indignat:

— Aşa cum o prezinți, sună fals. Comprimi toate etapele intermediare ale evoluției, făcând salturi, care fac ca teoria să pară stupidă!

Am făcut-o pentru că nu cunosc detaliile şi să economisim timp, crede-mă, nu a fost viclean scopul meu.

Atunci continuă!

Nu am altceva de spus decât să exprim o nelămurire: pe

baza metodei tripartite experiment-observație-demonstrație, cum se justifică teoria aceasta ştiințifică? A observat cineva evoluția de-a lungul acestor milioane de ani? A văzut cum peştele şi-a transformat aripioarele în picioare şi mâini? A existat mărturie în privința Big-Bang-ului? A fost adeverit prin vreun experiment? Sau s-a dovedit altfel? Aşa cum o văd, este o teorie antiştiințifică-ştiințifică, poate mai convingătoare decât alte teorii ştiințifice, însă mi-e tare teamă că va fi dată uitării când va fi formulată alta, mai convingătoare.

În orice caz, e mai convingătoare decât un Dumnezeu bătrân, cu părul alb, Care S-a trezit într-o dimineață şi S-a hotărât să facă totul în şase zile, iar în a şaptea zi Şi-a oferit Lui însuşi o zi de odihnă.

Trec cu vederea ironiile pe care ai cerut ca eu să le evit şi aş dori să te întreb altceva.

Orice doreşti!

Oricum ar fi evoluat universul, din întâmplare sau pe baza unor legi naturale, este incontestabil faptul că totul îşi are începutul de la „ceva”, chiar dacă acest „ceva” a fost o moleculă de praf ultra-densă, pierdută în spațiu. Acest „ceva” de cine a fost creat? Şi, de asemenea, cine a creat şi universul în care înota acea moleculă?

Nu am zis că ştiința a dat răspunsuri la toate. Dar, părinte, nu suntem pe vremea când tuna şi oamenii ziceau că s-a supărat Zeus. Chiar dacă e încă în stadii embrionare nu neg asta –, ştiința a dat multe răspunsuri la superstiții, „minuni” şi fenomene naturale inexplicabile. Unde mai pui şi că în multe aspecte îl imită pe Dumnezeul tău şi sunt sigur că în viitor până şi cuvântul „Dumnezeu” va fi uitat.

La urma urmei, nu eşti ateu, la asta cred că am dat răspuns; doar că ai ca dumnezeu ştiința. Eşti însetat să crezi în ceva posibil, dar ai respins ceea ce este mai posibil doar de dragul ştiinței. Şi chiar treci cu vederea faptul că

toate succesele ştiinţei au fost descoperite graţie unui singur principiu: nimic nu este imposibil! Această credinţă a reprezentat întotdeauna punctul de plecare pentru fiecare invenţie. Un om de ştiinţă care nu are o minte deschisă este depăşit de epoca sa. Mai mult, deşi cu siguranţă ştii vreun om de ştiinţă care crede în Dumnezeu şi probabil îl accepţi, nu consideri lucrul ăsta ca fiind absurd, altfel te-ar preocupa asta. Iar dacă îl consideri absurd, atunci este un om de ştiinţă nedemn de încredere! Astfel, ca să ne întoarcem la tine, în timp ce critici cu uşurinţă religiile şi preoţii, ierţi sau mai degrabă te faci că nu vezi şi treci fluierând indiferent pe lângă toate poticnelile ştiinţei. Pentru că ştii mai bine decât mine, care în ultima vreme sunt rupt de lume, de câte ori au fost ridicate în slăvi un medicament sau o anumită teorie sau o invenţie, pentru ca la scurt timp după aceea să fie dărâmate şi desconsiderate.

Iorgos ridică din umeri indiferent:

— Toţi copiii cad în perioada în care încearcă să înveţe să meargă! Asta nu îi face mai puţin oameni! Iar cât priveşte divinizarea ştiinţei, aş spune că am divinizat raţiunea. Ştiinţa este rezultatul unor asocieri raţionale. Zi-mi ceva logic şi voi accepta! Dar nu-mi vorbi despre lucruri invizibile, precum sufletul, paradisul cu şerpi şi mere, şi astfel de basme copilăreşti. Nu uita că sunt grec, primul neam care a folosit logica şi în alt scop decât să-şi umple stomacul şi care a dat naştere unor giganţi ai gândirii şi ai raţiunii! Pitagora, Socrate, Homer, Aristotel, Platon, Solon, Bias[47] şi mulţi alţii

— Acum mai degrabă te contrazici, pentru că, dacă nu mă

---

[47] Bias din Priene (sec. Al VI-lea i.Hr.) a fost, alături de Tales din Milet, Kleobulos din Lindos, Periandros din Corint, Pittakos din Mytilene, Solon din Atena şi Hilon din Sparta, unul dintre cei şapte înţelepţi ai Greciei antice.

înşel, toți aceştia pe care i-ai amintit erau profund religioşi şi chiar vorbeau despre suflet ca despre ceva de netăgăduit. Asta, dacă nu consideri existența sufletului ceva de la sine înțeles, de parcă poți vedea sufletul! La fel cum, pentru toți aceştia, evidențe erau şi viața de apoi, şi elementul supranatural. Ca să nu uităm de referințele pe care le fac Hesiod şi Homer la evenimente şi ființe care astăzi sunt considerate fantastice. Cu excepția cazului în care rațiunea ta are reacții adverse când e vorba de Adam şi de Eva, dar acceptă liniştită ciclopi, sirene, coifuri care te făceau nevăzut şi corăbii care îți citeau gândurile.

Nu uita că toate acestea provin dintr-o perioadă în care ştiința se limita la invențiile lui Arhimede şi religia avea mai mulți zei decât oameni. Totul era încă în fază incipientă atunci, atât rațiunea, cât şi ştiința.

Gheorghie, ai grijă!, zise tânărul călugăr, ridicându-şi uşor vocea. Nu insista asupra acestui punct de vedere, fiindcă a considera gândirea rațională a lui Socrate drept infantilă şi pe a ta, sofisticată doar fiindcă eşti posesorul unei tehnologii avansate, este o insultă şi o aroganță ostentativă şi justifică în mare parte înşelarea ta. Nimic nu era nou atunci. Eu îmi amintesc de mecanismul de la Antikythera[48], de arme bizare de la Delfi, de studii ale lui

[48] Supranumit primul calculator analogic cunoscut în istorie, acest mecanism antic a fost descoperit în anii 1900-1901 pe o epavă din largul insulei Antikythera. Mecanismul era format din zeci de rotițe din bronz, introduse şi asamblate într-o cutie de lemn pe care au fost desenate 2000 de caractere. Nimeni nu ştie exact cine şi cum a construit acest mecanism; a fost construit, probabil, în anii 150-100 i.Hr., fiind folosit de savanții vremii pentru calcularea mişcării corpurilor cereşti, dar şi în navigația maritimă şi pentru calcularea datelor unor evenimente, precum Jocurile Olimpice, care erau cea mai importantă competiție sportivă a lumii greceşti. Rafinamentul acestui mecanism a fost asemănat cu cel al ceasurilor elvețiene din secolul al XIX-lea. Aflat în prezent la Muzeul Național de Arheologie din Atena, mecanismul din

Democrit despre individ şi de cunoştinţe precum existenţa eterului, care abia pe vremea noastră au fost descoperite. Mi se pare evident că adevărata cunoaştere a celor din Antichitate o aveau doar câţiva aleşi şi nu era nicidecum în fază incipientă.

Voi insista, părinte, pentru că în tot ce ai spus eu văd un nou-născut cu un viitor extraordinar şi posibilităţi nelimitate, care a fost ucis în leagăn. Şi ştii cine a făcut asta? Câţiva purtători de sutane care ţineau într-o mână stindarde cu crucea şi, în cealaltă, sabia! Uitaţi de epocile întunecate ale creştinismului care a ars biblioteci, care a desfiinţat universităţi, facultăţi, academii, teatre şi jocuri olimpice, care a dărâmat statui şi a transformat temple păgâne în biserici creştine, care a incriminat trupul gol, adică în fond frumuseţea omului şi a făcut Inchiziţia şi, în final, ne-au trebuit optsprezece secole pentru a putea continua din punctul unde ajunseseră anticii! Ştiţi câţi Socrate ar fi venit pe lume dacă nu ar fi existat năpasta clericilor?

Teofil a făcut un efort să rămână calm, dar era evident că atacul frontal, multilateral al lui Iorgos îl tulburase.

Te-ai gândit vreodată că, dacă nu ar fi existat această întârziere tehnologică, poate că mintea imatură a omului ar fi distrus deja pământul cu nişte superarme? Poate că Dumnezeu, în înţelepciunea Sa, a lăsat să se întâmple acest rău pentru a preveni unul mai mare. Iar în privinţa

---

Antikythera este intens studiat de oameni de ştiinţă, arheologi şi istorici (V. Derek de Solia Price, „Gears from the Greeks. The Antikythera Mechanism: A Calendar Computer from ca. 80 B.C.”, în *Transactions of the American Philosophical Society,* vol. 64, nr. 7 (1974), pp. L-70; Margarita Pournăra, „To *vxpTtkit* teov icryupcov Tr) ț apjțaiorrjTaț”, în ziarul *KaSijfiipivtf,* 09.06.2016 (https://www.kathimerini.gr863018articleepikairo thtapolitikh to-tamplet-twn-isxyrwn-ths-arxaiothtas).

goliciunii „incriminate” de creştinism, îți amintesc că Dumnezeu i-a creat pe Adam şi pe Eva goi, în forma lor ideală, iar condamnarea noastră se îndreaptă împotriva întinării, a părții iubitoare de plăcere, care ne conduce spre desfrânare, şi nu spre iubirea curată. În ceea ce priveşte templele dărâmate, sunt de acord că nu ar fi trebuit să se procedeze aşa, nu însă şi în cazul celor care au fost transformate în biserici. Şi dă-mi voie să te întreb: unde sunt templele religiei anterioare celei a celor doisprezece zei ai Olimpului? Din câte îmi amintesc, atunci era adorat Cronos. De ce nu a fost găsit nici măcar un templu închinat lui? Nu cumva ceea ce ți se pare nedrept şi te deranjează nu este creştinismul în sine, ci un obicei de veacuri al oamenilor, ca o nouă religie să fie clădită pe ruinele celei anterioare? Bisericile creştine nu au fost transformate în geamii de către musulmani? Şi era să uit! inchiziția a fost creată de catolici, nu de noi!

Voi ați ars doar manuscrise şi ați omorât personalități ca Ipatia, şi i-ați făcut sfinți pe cei care erau în fruntea unor astfel de mişcări sau i-ați numit „Mari”, ca pe Teodosie.

Au fost vremuri tulburi, când se vărsa sânge de ambele părți. Erau perioade în care se năşteau uri şi interese care de multe ori depăşeau cadrul religios. Pentru a vindeca astfel de stări a venit Hristos. Stări precum războiul civil fratricid, de după 40, care a depăşit în sălbăticie orice război anterior. Nu cred că e înțelept ca, după atâtea secole, să faci astfel de judecăți, în care tu eşti şi acuzator, şi judecător, şi jurat! Mulți se ascundeau, de altfel, în spatele numelui lui Hristos, ca să îşi acopere scopurile nelegiuite. Este o tactică consacrată a oamenilor, ca, în spatele unor scopuri nobile şi universale, să îşi manifeste cele mai întunecate instincte.

Vorbeşti foarte imprecis şi nu mă convingi, zise Iorgos supărat.

Bun. Dă-mi voie atunci să îți dau exemple. În primul

rând, Iuda, care, dacă îți aminteşti, L-a trădat pe Iisus cu un sărut! Există vreun gest mai suav decât o sărutare?! Ia spune-mi însă, câte războaie nu s-au făcut în numele „păcii”, câte crime, în numele „iubirii” sau al „onoarei”, câte întemnițări, în numele democrației, câte fărădelegi şi anomalii nu au fost statornicite în numele „respectării drepturilor omului”, câte impozite nu au fost impuse în numele dezvoltării şi al bunăstării? Câte pedepse nu ai primit în şcoală de la dascălii tăi în numele cunoaşterii sau al educației? Vrei să continui?

Nu, a sărit Iorgos. Am înțeles ce vrei să spui. Îmi e de ajuns un singur exemplu!

Aşadar, dacă în spatele scopurilor nobile, create, s-au ascuns paraziți umani, crezi că nu au existat unii care să se ascundă şi în spatele numelui Creatorului? Dincolo de asta şi te rog să fii atent la acest aspect, pentru că puțini sunt cei care remarcă asta –, nu uita că de ambele părți, atât la persecutarea creştinilor, cât şi la represaliile ulterioare ale „creştinilor” împotriva păgânilor, victimele au fost în principal populații vorbitoare de limbă greacă. Ai auzit vreodată de persecutarea adepților lui Isis, sau ai lui Osiris, sau mai ştiu eu ai cărui alt zeu? în mod bizar, doar adepți ai celor doisprezece zei olimpieni erau persecutați, doar greci, şi într-un caz, şi în altul. Cât despre sfințenie, numai Dumnezeu ştie cine este sfânt.

Oare l-ar face Dumnezeu vreodată sfânt pe Sfântul Constantin, care şi-a măcelărit tot neamul?

Sfântul Constantin a făcut bine creştinismului şi a devenit creştin înainte să moară. Ceea ce a făcut în viața lui îl priveşte pe Dumnezeu şi pe el însuşi...

Priveşte tot pământul, îl întrerupse Iorgos brusc. Pentru că odată cu el a început tolerarea fanaticilor care au adus obscurantismul.

Vorbeşti despre obscurantism şi mi se pare că ignori cu

totul oamenii de ştiinţă bizantini! Istoricii, care de curând au început să descopere Bizanţul, au fost copleşiţi de nivelul spiritual al acestora. Şi nu uita că Renaşterea a debutat în Occident, atunci când s-au mutat acolo eruditii bizantini, după căderea Constantinopolului.

Ce să spun, oameni de ştiinţă şi savanţi!, a intervenit Iorgos precipitat. Au descoperit cunoştinţele antice care scăpaseră din faţa flăcărilor şi le-au readus în actualitate! Cunoştinţele astea sunt cele care au ajuns în Occident manuscrise antice ascunse. Acestea au adus Renaşterea, nu „Măriile lor”. Şi în definitiv, dacă francii au putut ajunge în felul ăsta oameni, nu-mi pasă. Eu mă uit la grecul care a rămas în beznă!

În privinţa aceasta nu te contrazic, au fost vremuri întunecate, însă doar în ceea ce priveşte perioada care a urmat căderii Constantinopolului, când singura flacără rămasă aprinsă a fost Biserica şi limba noastră, unite într-o îmbrăţişare strânsă. Şi dacă grecul a supravieţuit ca neam în anii grei ai ocupaţiei turceşti, aceasta se datorează în principal faptului că şi-a păstrat limba. Ştii cum a fost salvată limba greacă? Pentru că a existat în textele sfinte şi în viaţa de zi cu zi. Ai auzit de Notara[49] şi de dicţionarul ei

[49] Anna Paleologhina-Notará a fost fiica Marelui Duce Lukás Notarás (echivalentul primului-ministru) al Imperiului Bizantin. După căderea Constantinopolului şi uciderea tatălui şi a fraţilor ei de către Mahomed al II-lea Cuceritorul, Anna Notará s-a refugiat la Veneţia, unde s-a stabilit definitiv în 1475. Acolo a devenit protectoarea refugiaţilor greci care au sosit în număr mare în Italia, îndeosebi după anul 1470. Cu încurajarea şi ajutorul ei, în 1499 a fost înfiinţată prima tipografie greacă din Veneţia. Cea mai însemnată realizare a acestei tipografii a fost publicarea în 1499 a *Marelui dicţionar etimologic (Méya ErvţioXoyixiv),* care reprezintă cel mai important dicţionar alfabetic bizantin, scris în limba greacă. Nu se cunoaşte autorul şi nici locul scrierii acestuia, scrierea sa fiind datată între sec. X-XI d.Hr. Valoarea dicţionarului constă nu doar în diversitatea etimologiilor pe care le

etimologic? Ştii că...

Iorgos a sărit în picioare, indignat la culme:

— Ce Notara şi cai verzi pe pereți îmi spui? Preoții antiunionişti i-au adus pe turci în Constantinopol, iar acum trebuie să zicem clicii lor şi „Mulțumesc!” pentru că au salvat limba?

Teofil inspiră adânc, regretând că îşi pierduse puțin calmul. Era limpede că interlocutorul său ignora orice argumente logice ar fi auzit dacă le auzea –, întrerupându-l continuu şi sărind de la un subiect la altul, silindu-l să fie permanent în defensivă. Nu că nu i-ar fi dat dreptate în unele aspecte, ci pur şi simplu Teofil ştia că în spatele unui mare adevăr se poate ascunde o minciună mai mare sau că, printre adevăruri, diavolul ascunde o minciună mare, fapt pe care Iorgos îl ignora total. Dar cum ar fi putut să scoată din întuneric mintea aceasta întunecată? Hristos le-a spus Apostolilor că, dacă undeva cuvântul Său nu este acceptat, să plece de acolo şi să scuture de pe ei şi praful din locul acela. Oare ar fi trebuit să nu intre de la bun început într-un dialog cu el? Ar fi oare mai bine să pună capăt chiar şi acum acestei provocări?

Lui Iorgos nu i-a scăpat starea de stânjeneală a monahului. I-a apărut pe față un zâmbet larg, considerând că partenerul său de dialog se simțea aşa ca urmare a argumentelor sale „furtunoase”. Acum nu mai rămânea decât lovitura finală, un epilog rostit de învingător. A

---

conține, ci şi în faptul că încorporează un bogat material lexicologie şi fragmente din lucrări vechi, dintre care multe nu mai există (V. Silvia Ronchey, „Un aristocratica bizantina În fuga Anna Notaras paleologina”, în *Donne a Venezia: vicende femminili jra Trecento e Settecento*, Ed. Susanne Winter, Venezia, 2004, pp. 23-45; Konstantinos Sp. Staikos, „The Printing Shop of Nikolaos Vlastos and Zacharias Kallierges: 500 Years from the Establishment of the First Greek Printing Press”, în *Bibliojilia,* vol. 102, nr. 1,2000, pp. 11-32).

coborât vocea şi, cu ostentativă încredere de sine, a completat:

— Aşadar, părinte, cred că ți-am demonstrat că e mai logic să crezi că nu există Dumnezeu decât că există!

Tânărul călugăr s-a luminat atunci brusc. Asta era! Cuvântul magic era „logica”! Atâta vreme s-a străduit să-i răspundă prin logică interlocutorului său, care uitase lucrul cel mai esențial:

— Îmi vorbeşti atâta timp despre logică, dar uiți că Dumnezeu cere credință. Este imposibil să-L accepți pe Dumnezeu prin rațiune, pentru că El nu poate fi cuprins de mintea omenească. Aşa L-au căutat occidentalii, de aceea au pierdut drumul. Dacă crezi în El, atunci pretutindeni îl vei vedea şi o să ți se pară de neconceput orice punere la îndoială a existenței Lui! Arăți credință la auzul unor cuvinte de dragoste din partea unei femei şi alergi după ea ca un cățeluş; la promisiunile unui politician, şi îl ovaționezi de la balcon; la reclama unui produs inutil, şi îl cumperi şi ignori logica, care te poate opri să faci greşeala asta. Cu „bună credință” accepți orice bârfă şi orice informație exagerată, dar în privința lui Dumnezeu vrei dovezi! Ei, dacă vrei dovezi, trebuie mai întâi să crezi în El! Doar dacă nu cumva ai tu dovada inexistenței Lui, pe care o susții! Desigur, Dumnezeu îți poate arăta El o dovadă a existenței Lui, dar tot trebuie să ai mintea şi ochii deschişi, ca să nu o ignori sau să o consideri „noroc” ori „coincidență”! Altminteri, aşteaptă câteva milioane de ani până când ştiința o să dea răspunsuri de neclintit la toate nedumeririle omului ca să îl anuleze pe Dumnezeu. Dar ai grijă, ca nu cumva ultima şi cea mai mare descoperire a ştiinței să fie existența lui Dumnezeu!

Amândurora le era clar că prima confruntare de astăzi nu trebuia să mai continue, dar Iorgos nu şi-ar fi îngăduit nicicum ca tânărul monah să aibă ultimul cuvânt. Pus pe

gânduri de ultima dezlănțuire a lui Teofil, a încheiat discuția zicând:

Îți voi face favoarea de a lăsa în mintea mea o portiță deschisă că Dumnezeu există, doar fiindcă ştiința nu L-a anulat încă deplin. Permite-mi să-l zic „Duhul necunoscut". Aşa, ca să putem discuta şi mâine, ca să nu zici că sunt un reacționar! E adevărat că la unele dintre lucrurile pe care mi le-ai zis azi nu m-am gândit aşa până acum. Nu ai fost însă îndeajuns de convingător. Dar insist asupra faptului că, lipsită de facultatea critică, credința, orice fel de credință în lucruri nedemonstrate, este ca morcovul după care aleargă măgarul legat, în timp ce învârte piatra de moară. Niciodată nu ajunge să mănânce morcovul şi întotdeauna de goana lui profită alții.

CAPITOLUL XIII

În cele din urmă, chiar dacă ai lăsat o posibilitate de a accepta că Dumnezeu există, de vreme ce încă te îndoieşti, mi se pare logic să consideri că religia e de prisos. Aşadar, după toate probabilitățile, eşti areligios şi, în privința asta, cred că nu putem discuta nimic.

Iorgos se uită la chipul călugărului. Strălucea de nerăbdare! Nu era nicio îndoială că disputa de ieri îi stârnise interesul. Adevărul era că, de fapt, şi lui îi făcuse plăcere. Tânărul acesta pare că nu discută ca să se impună. Şi asta îi place. E foarte important să poți purta un dialog, şi nu să fii implicat într-o luptă de cocoşi.

Ce vrei să spui, că nu putem să discutăm nimic despre religie? Putem, şi chiar avem multe de spus! Una e Dumnezeu, alta e religia! Dumnezeu nu a zis: „Faceți cler cu funcții şi salarii grase!" Nici nu a poruncit ca ierarhii să poarte straie țesute cu fir de aur, nici preotului de la sat nu i-a dat dreptul să se facă stăpânul satului împreună cu

polițistul şi primarul. A zis: „Dați Cezarului ce este al Cezarului!”, şi nu să strângă toate bogățiile lumii în mâinile lor, iar când zic asta mă refer la bogăția materială, nu la cea spirituală, fiindcă din punctul ăsta de vedere sunt, în chip vădit, foarte săraci.

Bine! Îți cer iertare că am perceput eronat intențiile tale. Ai dreptate! Să vorbim deci despre religie. Bănuiesc că va fi o discuție scurtă, fiindcă, chiar dacă ai prezentat lucrurile puțin sarcastic, în fond nu te contrazic. Nici mie nu îmi place să văd paradă de bogăție şi preoți ahtiați după putere. De altfel, cred că ai observat că aici lipsesc cu desăvârşire lucruri de acest gen. Aş vrea să-mi permiți să fac doar câteva precizări. În esență, la cele mai primitive societăți, cum sunt, de exemplu, triburile izolate din Africa sau de pe Amazon, observăm că religia nu le-a fost impusă de nimeni. Poți să o numeşti nevoie interioară, aplecare înnăscută sau obicei moştenit, dacă îți place, însă religia este acceptată şi bine primită. Mai mult, este folositoare din rațiuni de ordine morală, de siguranță psihologică şi, acolo unde lipsesc legile, este de folos pentru funcționarea normală a societății prin dreptul pe care îl impun regulile religioase. Şi preotul sau magul tribului, dacă preferi exprimarea asta, este o persoană respectabilă, care munceşte pentru a-şi câştiga traiul.

Lucrurile astea nu mi le spune mie, ci preoților noştri, care primesc salarii de la stat, l-a întrerupt Iorgos.

O să ajungem şi la preoții noştri. Şi, de vreme ce ai adus vorba despre asta, ca să nu mă întind la vorbă sau să fac pe avocatul pentru cei de alte credințe, o să îți răspund doar referitor la religia noastră. Nu ai dreptate atunci când susții că Hristos nu a întemeiat preoția. Când le-a dat Apostolilor dreptul să ierte păcatele şi aceştia, la rândul lor, prin intermediul Tainei Preoției l-au transmis urmaşilor lor, ce altceva este aceasta dacă nu preoție?

Nu-mi amintesc însă să fi citit despre Apostoli paraziți.

În privința asta ai dreptate, în parte! Multe secole preoția nu a fost o profesie. Erau preoți, dar își câștigau traiul muncind, unii puteau fi chiar și ciobani, cum a fost Sfântul Spiridon. Însă, pe măsură ce turma credincioșilor sporea și se extindea teritorial, s-a născut nevoia unei preoții organizate, cu episcopi și preoți. Aș putea spune că etapa primară a creștinismului este cea mai reprezentativă perioadă a creștinismului realizabil.

Ce vrei să spui prin „realizabil"? Prin asta mărturisești faptul că creștinismul este nerealizabil?, l-a întrebat Iorgos, fără a lăsa neexploatată exprimarea călugărului.

Deranjat, Teofil s-a grăbit să ofere rezolvare interpretării eronate.

Nicidecum! Nu-mi răstălmăci vorbele. Este cu totul realizabil, însă în primul rând la nivel personal. Un tot sănătos este alcătuit din celule sănătoase. De altfel, mântuirea sufletului nostru este o chestiune personală. Singuri ne naștem, singuri murim și singuri vom da socoteală în clipa Judecății. Pentru a funcționa la nivel social este nevoie de multă credință și de eliminarea patimilor. Trebuie ca fiecare să lucreze mai întâi cu sine însuși și apoi existența cu cel de lângă el va crea o Biserică desăvârșit creștină.

Pentru mine, lucrurile astea sunt teorii neprobate și vorbe goale. Încă nu m-ai convins de ce este nevoie de o preoție cu structură piramidală. Și popoarele antice aveau religie, dar fiecare oraș avea propriii săi preoți, care erau independenți de preoții altui oraș. Ca să nu zic că lucrul acesta era valabil chiar și între temple învecinate, în cadrul aceluiași oraș. Așadar, iudeo-creștinii nu au făcut decât să preia modelul iudaic al arhiereului din rațiuni de putere.

În primul rând, permite-mi să mă simt ortodox grec, și nu iudeo-creștin. Apoi, greșești în ce privește motivele care au

dus la apariția ierarhului şi, cu siguranță, nu a fost preluat modelul iudaic, fiindcă, dacă era aşa, modelul acesta ar fi fost urmat încă din primii ani. În Biserica Ortodoxă, Arhiereul este doar Hristos! Când au apărut însă ereziile, care amenințau adevărul Evangheliei, s-a ivit şi nevoia stringentă de a crea un centru de conducere, un fel de „cartier general”. O instituție care să organizeze războiul împotriva ereziilor, şi s-a impus, desigur, şi crearea unui supraveghetor-coordonator. Acesta este Patriarhul în Biserica Ortodoxă, care este un simplu coordonator. Un prim între egali. Spre deosebire de Papă, care a primit la nivel instituțional caracter infailibil.

Şi când a zis Hristos ca acest coordonator să fie îmbrăcat în straie aurite şi să umple cuiere cu comori?

O să-ți pară bizar, dar, până la căderea Constantinopolului, preoții, până şi cei de rang înalt, nu se îmbrăcau bătător la ochi decât la manifestări bisericeşti deosebite. Purtau doar straie negre. După cucerirea capitalei imperiului, a devenit necesară existența unei autorități care să îi reprezinte pe credincioşii aflați sub robia otomană. Era nevoie de o conducere cu putere recunoscută! Şi la nivel local, dar şi la nivel patriarhal. De atunci au început preoții să poarte simbolurile imperiale şi straiele sofisticate, fiindcă, vezi bine, în cultura cuceritorului barbar, respectul se dobândea prin mijlocirea aurului şi prin autoritatea pe care o impunea vestimentația. Este o simplă psihologie a negocierii. Sunt nenumărate istorisirile despre rolul salvator pe care l-au avut preoții pentru turma lor. Din acest motiv, nu doar turcii, dar până şi nemții, mai recent, atunci când doreau să trimită un mesaj crud sau să ne frângă moralul, omorau preoții. Bineînțeles, este cunoscut şi rolul pe care l-au avut mănăstirile în educația poporului sau ca refugiu pentru cei urmăriți în acei ani întunecați ai sclaviei. Şi cred că nu ai cum să negi rolul unificator pe care l-a avut

creştinismul în Revoluția de la 1821!

— Ce tot zici acolo? Poate fi uitat patriarhul care a afurisit Revoluția?

Acum eşti nedrept! Grigorie al V-lea[50] a fost silit să afurisească revoluția pentru a nu fi omorâți toți grecii din Constantinopol. De altfel, pentru contribuția reală pe care a avut-o la Revoluție, turcii l-au spânzurat de poarta Patriarhiei! De curând a fost dezvoltată o teorie, în sprijinul căreia s-au adus dovezi serioase, conform căreia Grigorie al V-lea a fost „căpetenia nevăzută” a luptei de eliberare.

În orice caz, ne-am ocupat deja prea mult cu trecutul. Poți să-mi vorbeşti despre clerul de astăzi, alcătuit din ierarhi rotofei, care deține o avere uriaşă, care se amestecă în politică şi care, pe scurt, se află la o distanță de ani-lumină de ceea ce ai prezentat mai înainte?

Aş putea spune că este anticreştin să judecăm şi mai ales să osândim, şi cu asta aş putea să închei discuția, dar cu siguranță ai să crezi că un astfel de răspuns e doar o încercare de evitare a dialogului. Oricum, după cum ne

---

[50] Sfântul Grigorie al V-lea (1746-1821), patriarhul Constantinopolului, a ocupat tronul Patriarhiei Ecumenice pentru trei perioade: 1797-1798, 1806-1808, 1818-1821. A primit moarte mucenicească în timpul Războiului Grec de Independență din 1821 la porunca Sultanului Mahomed al II-lea, fiind spânzurat de poarta principală a Patriarhiei Ecumenice în noaptea învierii Domnului. Poarta centrală a Patriarhiei, unde a fost spânzurat, a rămas închisă şi sigilată până astăzi, în semn de cinste față de moartea mucenicească a Sfântului Grigorie. De atunci, în patriarhie nu se intră decât prin porțile laterale. În 1921 a fost canonizat de Biserica Ortodoxă a Greciei, fiind sărbătorit ca martir al neamului pe data de 10 aprilie, ziua adormirii sale (*Cf.* Hristodulos Arhiepiscopul Atenei, *rpriyopiot; E. O Evap]; tijs oSvvtji;,* Ed. Apostoliki Diakonia, Atena, 2004; Theodoros Zisis, *hpâpsi; âvâppec;, Epyjyopioi E, Xpvo-ocrTOfiot; Zfivpvij;,* Ed. Tertios, Tesalonic, 2003).

învață natura, este un principiu general valabil ca în jurul luminii sau al focului să se strângă tot felul de vietăți, unele folositoare şi blânde, altele dăunătoare sau sălbatice. La fel şi în jurul luminii Adevărului se adună şi oameni care se află în înşelare, şi eclectici. Prezența lor, şi a unora, şi a altora, certifică existența luminii, nu o anulează! Dacă tot nu te-am convins în termeni teologici, aş putea să îți demonstrez lupta binelui cu răul în sufletul nostru sau războiul de care are parte un episcop...

Ah, nu mă obosi cu lucruri de genul ăsta! zise Iorgos nemulțumit. Şi nu duce discuția spre lucruri confuze şi demoni! Te-am întrebat ceva simplu: dacă rolul şi bogăția pe care le are puterea bisericească sunt în acord cu Evanghelia!

Bine, o să fiu clar! Nu! Preotul trebuie să fie cel mai smerit dintre toți şi, cu cât urcă în ierarhie, cu atât mai multă sărăcie ar trebui să arate. Şi eu vreau ca episcopul să fie ascetic şi smerit, dar, spre deosebire de tine, pot să văd întreaga pădure înmiresmată din jur şi purtătoare de viață, nu doar copacul uscat.

Ia zi-mi, ce altă pădure există, pe care eu o trec cu vederea? Şi nu te întoarce din nou la 1821! Vorbeşte despre lucruri contemporane!

În regulă. Să ne concentrăm asupra secolului al XX-lea. De ce treci cu vederea faptul că Biserica le-a dat pământ refugiaților[51]?

Care pământ? Pământul pe care l-a primit prin firmane ale sultanilor? De unde şi până unde era pământul ei? Şi cine ți-a zis că l-a dat de bunăvoie? A fost nevoită să-l cedeze şi, în schimb, a primit de la Stat salarii pentru preoți.

---

[51] Este vorba despre grecii din Asia Mică, siliți să îşi abandoneze casele şi să vină în Grecia în urma schimbului obligatoriu de populații prevăzut de Tratatul de la Lausanne din 1923.

Cu alte cuvinte, pentru nişte terenuri de păscut pentru capre, poporul s-a trezit în cârcă cu povara unei mulțimi de trântori purtători de rase.

La auzul acestor cuvinte, sufletul lui Teofil a fost cuprins de tristețe şi privirea i s-a întunecat. Nu a putut să îşi ascundă starea:

— Frate, urmând o astfel de logică, orice lucru bun ar face Biserica, pentru tine nu are nicio însemnătate. Îmi aduci aminte de un cunoscut care m-a rugat odată să îi recomand un pictor pentru a-i zugrăvi o icoană. Contactase singur câțiva, însă îi ceruseră mulți bani. I-am recomandat unul care i-a cerut jumătate față de cât îi cereau ceilalți. Foarte bucuros, a primit după ceva vreme icoana, însă, când l-am revăzut, a început să îl acuze pe pictor că îi ceruse prea mult fiindcă auzi grozăvie! aflase că prețul confecționării icoanei era de două ori mai mic decât cel pe care îl plătise şi diferența i se părea exagerat de mare pentru efortul pictorului. Înțelegi? Nu a apreciat faptul că a fost scutit de o mare cheltuială, ci îl condamna tot pe pictor!

Dar prietenul ăsta al tău e clar că e un nerod! Şi care e legătura dintre mine şi el? Eu, dacă văd ceva bun, nu o să rămân fixat asupra părții negative!

Să revenim însă în prezent, ca să vedem lucrurile bune pe care nu le-ai văzut şi pe care trebuie să le recunoşti. De ce treci cu vederea sutele de aşezăminte sociale ale Bisericii? Cămine de bătrâni, creşe, orfelinate, şcoli, tabere, instituții pentru femei abuzate, mame singure, burse de studii, spitale, case pentru cei fără adăpost... De ce nu te gândeşti la miile de cantine şi la toți cei pe care îi sprijină şi îi îmbracă Biserica? De ce nu îți îndrepți privirea asupra celor deznădăjduiți, pe care i-a oprit de la sinucidere, la embrionii pe care i-a salvat de la avortare, la cuplurile cărora le-a salvat căsnicia sau la tinerii pe care i-a îndepărtat de droguri? Ştii câte persoane fără adăpost găsesc refugiu chiar

în acest moment, când noi vorbim, aici, în Sfântul Munte? Ştii câte familii cu mulţi copii primesc zilnic cecuri sau locuinţe gratuite? Dar principiul nostru este: „Să nu ştie dreapta ta ce face stânga!”, de aceea nu sunt date publicităţii toate acestea. Sunt de acord că Biserica are multe imobile, dar de ce nu îi recunoşti şi lucrarea socială? în final, şi oamenii se simt în siguranţă dacă Biserica prosperă, ştiind că întotdeauna le va fi alături în momente dificile.

Toate bune şi frumoase, dar ceea ce ai zis până acum nu e decât ceea ce e de la sine înţeles că trebuie să se întâmple. Sigur că Biserica îi va ajuta pe cei în suferinţă doar propovăduieşte iubirea, la urma urmei. Bineînţeles că are lucrări filantropice, dar nu le face cu banii ei. Tot timpul oamenii bisericii cer bani pentru săraci şi pentru pictarea bisericii şi pentru mai ştiu eu ce! Treaba ei este binefacerea, n-o să-i aducem elogii fiindcă îşi face datoria!

Datoria Bisericii este mântuirea sufletelor, nu a stomacului omului! Operele de caritate sunt o lucrare adiacentă, însă, din păcate, acest fapt nu e recunoscut. Dar, de vreme ce consideri că asta este o îndatorire de la sine înţeleasă a Bisericii noastre, prin urmare, este o îndatorire şi a altor religii care au adepţi în ţara noastră, zi-mi, te rog, unde sunt cantinele catolicilor, ale iehoviştilor, ale musulmanilor sau ale evanghelicilor? Şi să nu-mi spui că nu au resurse sau posibilităţi financiare, fiindcă în cazul acesta ai dovedi în mod automat că eşti înverşunat doar împotriva Bisericii Ortodoxe.

Iorgos a ezitat şi s-a făcut că încearcă să-şi amintească:

— Nu m-am gândit niciodată la asta, dar am o cunoştinţă care era şomer şi iehoviştii i-au găsit de lucru.

Teofil nu s-a mai abţinut şi, pentru prima oară, chipul lui liniştit şi zâmbitor s-a înroşit aproape cu totul din cauza iritării:

— Vorbeşti serios? Aprobi un act de binefacere selectiv şi interesat al iehoviştilor, care au apoi pretenţia ca cel căruia i s-a făcut binele şi întreaga lui familie să primească catehizarea lor, în schimb acuzi Biserica Ortodoxă, care face această lucrare la un nivel incomparabil mai mare şi fără să verifice măcar credinţa persoanei în cauză? Crezi că dacă vei merge vreodată la cantina unei parohii, preotul de acolo o să te alunge pentru că eşti ceea ce eşti? Este dreptul tău să ai o părere, să nu fii de acord şi să respingi o idee. E un drept pe care însuşi Dumnezeu ţi l-a dat. Însă eşti dator să fii sincer... În primul rând cu tine însuţi!

Iorgos a încercat să protesteze, dar călugărul era foarte pornit şi nu l-a lăsat:

— Voi, toţi cei care vă declaraţi atei şi areligioşi, aveţi ceva în comun: Adversarul vostru este doar Hristos, nu Mohamed, nici Buda, nici Iehova! Şi pun rămăşag că în fiecare Vinere Mare mănânci în mod ostentativ carne.

Expresia jenată a lui Iorgos a ţinut loc de răspuns pentru Teofil, care a continuat cu acelaşi avânt:

— De ce nu mergi în mod ostentativ de ramadan să mănânci porc într-o moschee? De câte ori te-ai certat cu iehovişti, cu musulmani sau cu cei care, de dragul modei, se ocupă cu yoga, guru sau mai ştiu şi eu cu ce altceva? Pe lângă aceştia de ce treci fluierând indiferent?

Dacă aş merge la vreo moschee să fac aşa ceva, nu aş ieşi viu de acolo, răspunse Iorgos, zâmbind fără rost.

Deci eşti „contra” doar acolo unde te simţi în siguranţă. Adică alături de Hristos şi de Biserica Lui! Ceea ce nu înţeleg însă şi mă depăşeşte complet este de ce te preocupă ceva care nu-ţi place. Nici mie nu-mi place opera, dar nu mă duc în faţa Operei să fac gălăgie! Şi crezi că strămoşii noştri civilizaţi, a căror atitudine o tot propovăduieşti, aveau faţă de religia semenilor lor o atitudine ca a ta?

Simţind că probabil a întrecut măsura, Iorgos a încercat

să îl liniştească. Dar şi asta a făcut-o în singurul mod pe care îl cunoştea: cu totul nepotrivit.

E în regulă, părinte. Linişteşte-te, nu cumva să păţeşti ceva şi să te am pe conştiinţă. Doar vorbim, nu e necesar şi să fim de acord unul cu altul.

Nu e vorba de a cădea de acord, ci să ne ascultăm unul pe altul şi să recunoaştem reciproc ceea ce e corect şi ceea ce e drept. Altminteri, au loc două monologuri paralele şi se confruntă nu două opinii diferite, ci două egoisme. Şi nu sunt preot, sunt doar un simplu monah!

Pentru mine oricine poartă rasă e preot.

Da, dar rasa nu îl face pe preot, a replicat Teofil cu o răbdare vrednică de admirat, la absurditatea de care Iorgos continua să dea dovadă.

Asta să le spui burtoşilor cu bărbi lungi, cu maşini de lux şi straie cusute cu aur, care au curajul să vorbească despre înfrânare, smerenie şi iad şi mai ştiu şi eu câte altele!

Acum iar te abaţi de la discuţie. Sari de la un subiect la altul ca un dansator pe cărbuni aprinşi, aruncând tot timpul fumigene în celălalt! Am impresia că prin dialog îţi hrăneşti doar egoismul şi înşelarea, şi nu sunt dispus să te ajut să faci asta! Dacă vrei să continuăm discuţia, vei da atenţie fiecărei întrebări pe care am să ţi-o pun şi fie vei accepta spusele mele, fie le vei respinge. Dar cu argumente! Aşa cum şi eu iau în considerare spusele tale şi încerc să le înţeleg. După aceea trecem la orice alt subiect doreşti. Altfel, revenim la zilele în care lucram în tăcere şi niciunul dintre noi nu-l deranja pe celălalt!

Un gând de mândrie trecu pentru o clipă prin mintea lui Iorgos: „Măi, măi, dacă până şi pe Teofil am reuşit să-l fac să-şi piardă zâmbetul, trebuie să fiu foarte sucit!” Fulgerător însă, mândria i s-a transformat în prilej de meditare şi văzând că tânărul monah se căia pentru ieşirea pe care o avusese chiar i-a cerut iertare, cu un aer vinovat, simţind

jenă şi părere de rău, iar de pe buze i-au ieşit în mod spontan cuvinte prin care îşi exprima regretul:

— Dacă cineva dintre noi trebuie să-şi ceară iertare, acela sunt eu! Ştiu că am avut o atitudine inadmisibilă, dar nu am făcut-o cu intenție. Atâția ani în care mi-am exprimat dezacordul, aşa am învățat să mă manifest: prin ironii, comentarii dispreţuitoare, întrerupându-l pe celălalt, ignorând ceea ce nu-mi convine şi ridicând vocea mai mult decât interlocutorul meu. Ştii cum se zice are dreptate cel a cărui voce se aude mai tare! De altfel, aşa vorbeau şi ceilalți. Acum cred că înțeleg de ce m-ai numit fanatic. Ai dreptate, potrivit sensului pe care l-ai dat termenului, aşa sunt, fanatic! Şi acum, când mă numesc pe mine însumi aşa, nu-mi place deloc. Vezi, întotdeauna m-am considerat un om cu mintea deschisă şi civilizat. Probabil că trebuie să mă privesc în oglindă din nou! Ai puțină răbdare, şi poate reuşesc să învăț cum să-mi exprim dezacordul. Sigur, asta nu înseamnă că îmi anulez opiniile şi nici că voi învăța lucrul acesta într-o zi! O să încerc şi, dacă întrec iar măsura, trage-mă de ureche ca să îmi vin în fire.

Teofil a ascultat cu emoție cuvintele lui Iorgos. Fisura aceasta în egoismul de granit al conlocutorului său era, poate, locul prin care pătrundea adevărul, aşa cum îl recepta el. În ochii lui tocmai se întâmplase o minune şi, fără să se gândească, s-a închinat. Zicându-şi în mod înțelept că deocamdată nu este de folos să discute despre această scuză, riscând să provoace o reaprindere a orgoliului rănit al lui Iorgos, a încercat să reia discuția din punctul în care fusese întreruptă înainte de izbucnirea sa:

— Pentru a da un răspuns observației tale anterioare incorecte, ar trebui să îți explic care este deosebirea dintre un monah şi un preot, sau chiar şi un ieromonah?

Nu! O cunosc! Nu sunt un prost. În ochii mei însă, pe oricine poartă rasă îl identific cu preotul din parohia mea,

popa-Mina, cu jeepul lui luxos, cu gura mirosindu-i permanent a vin şi cu mâna lui lungă şi păroasă, cu care a atins toți copiii de la şcoala catehetică, fie ca să le dea vreo palmă peste obraz, fie ca să-i pipăie. Episcopul dinainte l-a dat afară în şuturi şi ne-am ales noi cu el, de parcă anonimatul într-o metropolă ar fi fost suficient pentru a ascunde un astfel de impostor! Popa-Mina! Fiu al unui țăran sărac, când era copil, era să moară, iar părinții lui I-au făgăduit lui Dumnezeu că îl vor face preot dacă scapă viu. Şi pentru că făgăduiala este sfântă, când a terminat stagiul militar, vrând-nevrând practic, nevrând! —, a îmbrăcat straiele preoțeşti. Trei lucruri l-au făcut repede celebru în părțile lui: felul exagerat de teatral în care săvârşea slujbele, întrebările picante, cu multe detalii, pe care le punea la spovedanie, şi plăcerea vinului. Cel din urmă îl degusta deseori cu carne de găină de la găinile care dispăreau ca prin farmec din cotețele sătenilor. O vietate asemănătoare, mai precis, un curcan, a fost pricina naşterii unei poveşti încântătoare, pe care a dezvăluit-o câțiva ani mai târziu, când era deja transferat în capitală, în timpul unei bețiii prelungite. A promis odată colegilor de băutură o orătanie şi, pentru că nu a putut, aşa cum obişnuia, să înşface una din vreun coteț, a luat pe ascuns unul dintre cei doi curcani ai tatălui său. Când acesta a descoperit hoția a doua zi, s-a supărat foarte tare. Înjura şi amenința în fel şi chip! Şi-a chemat imediat fiul, fără să ştie că se adresa chiar hoțului, şi l-a silit să-l blesteme pe făptaş. Popa-Mina, desigur, s-a trezit într-o situație foarte neplăcută, deoarece nu putea nici să se blesteme pe el însuşi, dar nici să nu asculte de tatăl său. Aşa că, în ziua de duminică, după Liturghie, pe solee, a ridicat mâinile în felul său exagerat, cunoscut, a pufnit pasămite plin de indignare şi a dat glas următoarei anateme originale pentru sine însuşi: „Cine a mâncat curcanul să-l mănânce şi pe celălalt, straiele negre să nu le lepede

niciodată şi să nu se mai bărbierească!”

Istorisirea aceasta apăruse neaşteptat în memoria lui Iorgos, care a trebuit să se străduiască să nu râdă. În fond, îl admira pentru abilitatea asta. A făcut apel la toate rezervele de seriozitate de care dispunea şi a continuat să relateze cu aceeaşi indignare isprăvile lui Popa-Mina.

Şi să nu-mi spui că monahii sunt diferiți, înfrânați şi mai morali, pentru că prietenul lui cel mai bun era un stareț, mai gras decât popa al nostru, care, atunci când nu avea clienți la mănăstire, ne vorbea despre icoana făcătoare de minuni a locaşului, şi uite aşa i se umplea pangarul de fraieri. Şi apoi petrecea la tavernele din Thrakomakedones[52], unde se ghiftuia cu cotlete şi costițe în sănătatea fraierilor. Şi mitropolitul, care primise atâtea reclamații din partea oamenilor, ce a făcut? Nu a făcut nimic! Ştia doar să vină cu Mercedesul lui şi cu mantiile aurite şi să ne bage în față mâna lui mizerabilă, ca să i-o sărutăm! Şi dă-i cu „înaltpreasfințite” şi „întru mulți ani, Stăpâne!”. Ce vrea să însemne „înaltpreasfințite”? înaltpreasfințit e unul care cheltuie cât câştig eu într-o lună doar ca să îi aranjeze Lița, frizerița, barba? Lasă-mă, că mi-am adus aminte de toate astea şi m-am înfuriat! Şi nu m-am înfuriat din fanatism, ci din justificată indignare. De asta zic, preot, călugăr, cântăreț, paracliser, oricine poartă rasă e preot! Şi cu asta, basta!

Şi nu orice preot, chiar preotul din parohia ta!

Tocmai el! Şi nu te uita la mine aşa, de parcă ai zice: „un biet rătăcit fără de minte”, fiindcă lucrurile astea le văd nu doar muştele, ci şi albinele, ca să fac trimitere la un frumos cuvânt pe care mi l-a spus odată starețul. Doar viespile nu le văd!

---

[52] Suburbie în nordul Atenei, zonă exclusivistă, în care locuiesc oameni înstăriți.

Teofil a zâmbit. Îşi dăduse seama că Iorgos era ca lemnul de pin, pe care, când îl arunci în sobă, la început scoate flacără mare şi multă căldură, dar jăratic nu face deloc. Nu avea sens să-i semnaleze vreo greşeală acum, când era iritat. Poate mai târziu, când i se va fi domolit indignarea care din păcate era una justificată avea să afle un teren mai fertil pentru dialog.

A continuat să lucreze la o bucată de lemn pe care o avea de prelucrat, sugerându-i din ochi să facă şi el la fel. Doar după ceva timp, când a văzut că fața colegului său nu mai era congestionată şi respira normal şi liniştit, a îndrăznit să rupă tăcerea.

Ştii, zise cu voce joasă, ca să-l silească să fie atent, aşa cum tu ai ceva cu preoții, am eu cu doctorii.

Ce vrei să zici?, întrebă Iorgos mirat.

Vreau să zic că termină o facultate, depun şi jurământul lui Hippocrate ai văzut ce frumos e jurământul lui Hippocrate? —, îşi pun un halat alb şi, apoi, după ei potopul! Plicuri cu bani, diagnostice puse prost, aroganță, indiferență în fața durerii celuilalt şi câte altele! Şi nu zic întâmplător lucrurile acestea! Ştii ce-am avut eu de tras de pe urma doctorilor?

Dar când ai apucat, aşa tânăr?

Ei, tu nu ştii. M-am născut cu displazie toracică asfixiantă. Asta înseamnă că, în adolescență, oasele toracelui nu se dezvoltă normal şi „sufocă” inima şi plămânii. Pastile, operații, fizioterapie, ambulanța chemată de fiecare dată când mă învinețeam şi mă sufocam, cheltuieli şi supărare pentru călugării care mă îngrijeau. Era un renumit medic evreu acolo, la Locurile Sfinte, un „specialist” cu studii în America, îmbrăcat întotdeauna la patru ace, rece şi serios, care nu avea milă îl interesau doar banii. Îmi amintesc că în birou avea o fotografie cu cei doi copii ai lui, de parcă doar el ar fi fost părinte. „Dacă tânărul

nu va fi operat până la sfârşitul lunii în curs”, le spunea călugărilor, „este foarte probabil să sfârşească subit în somn. Din păcate însă, operațiile sunt deja programate pentru următoarele două luni. Doar eludând procedurile legale putem să facem operația mai devreme.” Şi le împingea hârtia pe care era notată suma care „grăbea” în mod magic procedurile. Iată cum s-a prăpădit şi averea mănăstirii, şi terenul din sat, şi măslinii din câmp, şi casa părintească a mamei mele, toate au încăput în două-trei plicuri, pentru ca Manolis să poată fi astăzi aici şi să îți poată vorbi!

Cine-i Manolis?

Eu, acesta este numele meu de mirean. De atunci, ori de câte ori văd un şorț alb, chiar şi dacă ar fi de măcelar sau de patiser, tot aia, este ca şi cum l-aş vedea pe acest doctor, şi am un sentiment de dezgust. Din cauza lui nu am mai mers niciodată la medic.

Măcar te-ai făcut bine?, întrebă Iorgos cu sincer interes.

Nu. Doar am primit o prelungire. Doctorul a spus că a făcut ce a putut, dar încă există un pericol şi că pot muri oricând. Şi acum, în ultima vreme, când simt că rămân fără respirație şi parcă am pe piept o piatră de moară, îmi e clar că într-o noapte o să mă culc şi nu o să mă mai trezesc! Ca Ilarion. Dar nu o să mai calc vreodată în cabinetele doctorilor ăstora nepăsători! De aceea, aş dori să îți spun că mă bucur mult că te-am cunoscut. Le spun tuturor asta. Cine ştie? Se poate ca această noapte fatidică să fie cea de azi! „Iată, Mirele vine în miezul nopții!”, nu aşa zicem? Ei bine, pentru mine fiecare noapte poate fi această noapte.

Pe Iorgos l-au trecut fiorii şi, furios, a început să bată în orice lemn găsea la îndemână şi să scuipe în sân:

— Ptiu, ptiu! Măi, să fie! Nu eşti bine şi te credeam om cu minte. Mergi, măi, omule, să te vadă un doctor şi aici, în Grecia! Nu ne jucăm cu sănătatea! Ce, adică, fiindcă ai dat peste un sperjur, peste o canalie, ca să nu zic altfel mai

suntem şi în locul ăsta! —, o să stai să mori aşa, în zadar?

Majoritatea sunt aşa!, insistă Teofil, în timp ce în ochii lui apăru pentru o clipă o strălucire pe care Iorgos, revoltat cum era, nu a apucat să o surprindă.

Nu sunt toți medicii la fel, sunt şi aşa, dar există şi medici buni. O să cauți puțin şi o să găseşti unul bun! Ți s-a făcut lehamite într-atât, încât ai încetat să mai cauți? Adică, dacă nu îți place brânza, o să omori vacile?

Un zâmbet foarte larg s-a întins pe chipul lui Teofil. Profilat pe negrul bărbii, îi accentua excesiv albul dinților. Cu zâmbetul încă pe buze, şi-a strâns uneltele şi a dat să plece. Iorgos păli brusc şi făcu ochii mari:

— Nu a fost întâmplător ce ai spus, nu?

— Nu!

Nici nu ai vreo frustrare legată de şorțul alb al patiserului sau al mai ştiu cui altcuiva, nu?

— Nu!

Şi ce am spus despre medici ar trebui să spun despre preoți, nu?

Da!

Şi ar trebui să presupun că sănătatea sufletului este la fel de importantă ca şi sănătatea trupului?

Infinit mai importantă!

Şi nici nu ai avut o astfel de boală, nu?

— Nu!

Ruşine să-ți fie! Călugăr şi minți! Măcar numele tău de botez a fost Manolis?

— Emanuel.

Katharevousa[53] ne lipsea. În orice caz, am prins sensul, dar ştii ceva?

---

[53] Katharevousa (gr. *XaSapevovm* literal, „purificată”) este limba greacă cultă, „purificată” de influențe străine, care, până în anul 1976, a fost limba folosită în administrație şi în mediile academice.

— Ce?
— Eşti un mare escroc!
— Noapte bună!
— Nu mai zâmbi! Mă enervează asta! Hai, noapte bună... părinte!

CAPITOLUL XIV

Două săptămâni au trecut fără ca Iorgos să fi pus mâna pe daltă, fără ca măcar să fi pus piciorul în atelier, deci şi fără să discute cu Teofil. Şi asta din cauza prezenței specialistului în conservare trimis de Minister şi aşteptat de atâta timp. Au mers împreună prin toate locurile unde se aflau lucrări problematice, fotografiind piese sculptate în lemn, mâncate de cari şi plăci putrezite, hotărând care dintre acestea vor fi înlocuite cu totul, care vor fi completate, adică cele pe care avea să le preia Iorgos şi care aveau să fie conservate, cele care cădeau în sarcina restauratorului.

Era un om între două vârste, căruia până şi actul respirării i se părea un proces obositor o mărturisea fiecare acțiune a sa leneşă şi înceată. Întotdeauna avea însă energie pentru a-şi impune cu autoritate părerea. Pentru Iorgos, era întruchiparea angajatului la Stat. Capodopere vechi de secole le cataloga, fără nicio ezitare, ca fiind necorespunzătoare pentru restaurare şi propunea continuu înlocuirea lor, deci mai multă muncă pentru Iorgos şi mai puțină pentru el.

Ştersese de pe lista de propuneri pregătită în dosarul pe care trebuia să îl predea spre aprobare superiorilor săi chiar catapetesme întregi de la paraclise, iar obiecte vechi de mai bine de două sute de ani le cataloga fără nicio problemă ca fiind mai recente, doar pentru ca acestea să nu cadă sub incidența legii privitoare la antichități, şi pentru a le elimina astfel şi din sfera competenței lui. Aceste evaluări erau în

favoarea lui Iorgos, întrucât, implicând un volum mai mare de muncă pentru el, însemna o perioadă mai lungă în care avea să fie ocupat, deci un şomaj mai scurt. Mai mult ca sigur, altcineva în locul său s-ar fi bucurat. Lui însă conştiinţa nu-i permitea să trăiască pe seama celor care îi ofereau hrană şi găzduire, cu atât mai mult cu cât asta ar fi presupus să profite de pe urma moştenirii culturale a ţării lui. Astfel, de câteva ori au avut loc între ei schimburi de replici dure şi a fost nevoie de intervenţii ale terţilor. În astfel de zile îi lipsea foarte mult Ilarion; una dintre calităţile pe care le avea era aceea că ştia să-i pună la locul lor pe astfel de trântori.

Nu a trecut mult până a fost înştiinţat şi stareţul, care, experimentat cum era, l-a cântărit deîndată pe acest domn şi a trebuit să facă uz de toată diplomaţia „bizantină" şi de tot ceea ce implica aceasta de la linguşiri până la „bacşişuri" –, ca să-l convingă să reconsidere unele dintre evaluările sale. În cele din urmă, restauratorul s-a dovedit a fi leneş doar în privinţa mişcărilor fizice, atâta vreme cât contul său bancar se afla într-o stare de permanentă „trezvie".

Iorgos îl aprecia de mult timp pe stareţ pentru multe lucruri, dar acum a avut ocazia să-l admire şi pentru „flexibilitatea" sa în sfera „negocierilor". Bătrânelul acesta uscăţiv, o fărâmă de om, era în stare să întoarcă lumea cu susu-n jos şi să o reordoneze! Şi, cum nu excela în discreţie, s-a grăbit să îl laude:

— Părinte Gavrilă, jos pălăria! Ştii să te tocmeşti şi cu Dumnezeu, şi cu diavolul!

Stareţul a zâmbit. Cum-necum, reuşea tot timpul să îl facă să zâmbească!

Cu diavolul nu faci tocmeli fiindcă îţi pierzi sufletul. Doar îl poţi „ocoli" uneori. Ştii câţi „diavoli" au venit de-a lungul secolelor în Sfântul Munte, şi părinţii au fost nevoiţi să se tocmească cu ei? Uneori în postură de cuceritori, alteori ca

împărați sau regi, alteori ca binefăcători, generali, sau ca simpli muncitori, iar uneori purtând chiar şi rasă! Faci un pas înapoi ca să poți alerga după aceea! Altfel nu ar fi rămas nimic din Munte.

Dar Maica Domnului, care îl ocroteşte şi pe care zi şi noapte o tămâiați?

Nu o întinăm pe Preasfânta Născătoare cu negocieri şi nici nu trebuie să aşteptăm ca Dumnezeu să facă totul! Facem şi noi ce stă în puterea noastră. Atunci când ajungem în impas, fie din pricina intransigenței celorlalți, fie din pricina nepriceperii noastre, întotdeauna alergăm la Maica Domnului şi ea ştie dacă merităm şi dacă trebuie să fim ajutați. Până atunci, intrăm în troacă şi suntem cu luare-aminte la porci. De aceea niciun părinte nu vrea să aibă funcții şi responsabilități în Sfântul Munte. Ce crezi, Gheorghie, că îmi place să port discuții cu fiecare restaurator sau angajat al corpului portuar, sau ministru, în loc să vorbesc cu Dumnezeu în chilia mea şi cu mine însumi, în linişte? Crezi, oare, că am devenit călugăr ca să salvez sculpturile în lemn? Sufletul meu are mai mulți cari decât acestea!

Spui exact ceea ce afirm şi eu, doar că foloseşti alte cuvinte! Cu crucea în mână nu poți să mergi înainte!

Înainte nu mergi, asta e în parte adevărat, dar mergi în sus, şi asta contează mai mult.

Auzind ultimele cuvinte ale stareţului, pe Iorgos l-au trecut fiorii. Ceea ce tocmai spusese era una dintre expresiile favorite ale tatălui său, pe care o rostea foarte des, de fiecare dată când el îl acuza pentru felul său împăciuitor de a fi, în primul rând în aspectele financiare. Şi iată că acum a auzit asta şi din gura stareţului.

În noaptea aceea, întins în pat, Iorgos se gândea dacă tatăl său a ajuns cu adevărat „undeva” sus sau s-a pierdut în neantul morții. Merită să îți rişti bunul trai al unei vieți

pământeşti sigure, pentru un rai despre care nimeni nu-ți dă asigurarea că există? Cu câteva luni înainte nu ar fi ezitat să răspundă cu toată puterea negativ la întrebarea aceasta! Văzându-i atâta timp în Munte pe toți cei care considerau o certitudine viața de după moarte, în sufletul lui se ivise sământa îndoielii şi câteva vlăstare subțiri începuseră să îi provoace rațiunea. Îşi aducea aminte şi de o istorioară pe care o relatase unul dintre infirmierii care lucrează pe o ambulanță din Munte. Fuseseră chemați pentru un preot, pelerin, care leşinase şi, când au ajuns, au fost informați că tocmai încetase să mai respire. Au început resuscitarea cardiopulmonară, conform regulilor, cu compresiuni toracice, defibrilare şi respirație artificială, dar în zadar, până când, deznădăjduiți, au încetat orice strădanie. Deodată însă, după ce se resemnaseră că preotul murise şi în timp ce discutau despre procedurile pe care urma să le facă, acesta a revenit la viață, a sărit în sus, cu ochii larg deschişi şi a început să strige că a văzut iadul, şi să îl roage pe Dumnezeu, plângând, să îi dea o şansă să îşi mântuiască sufletul.

Este adevărat că a auzit numeroase astfel de poveşti şi adeseori de pe buzele „vrednice de crezare” ale vreunui mirean, de obicei, de la câte un pelerin, şi şi-a revizuit multe dintre opiniile sale. Însă rațiunea lui se ascundea în spatele zidului mândriei, în care era posibil să fi apărut o fisură simțea el însuşi lucrul acesta –, dar încă opunea rezistență.

Pentru început, şi-a declarat sieşi că nu toți călugării sunt trântori. Ba chiar unii dintre ei muncesc atât de mult încât, dacă ar fi urmat ritmul lor, nu ar fi supraviețuit nici măcar o săptămână. Recunoştea şi că nu a remarcat nimic indecent. De asemenea, a primit din partea lor dragoste, ospitalitate, răbdare şi îngrijire, pe care avea mari îndoieli că le merita.

Când şi-a revenit din problema de sănătate pe care o

avusese, s-a gândit chiar să sculpteze o icoană pentru a i-o oferi lui Calist în semn de recunoştinţă. Dar s-a gândit de câte ori şi câţi călugări l-au ajutat şi şi-a dat seama că, pentru a fi corect şi a nu nedreptăţi pe niciunul, ar fi trebuit să facă vreo... cincizeci de icoane! La un moment dat a realizat că el era mult mai deprins cu traiul bun decât cei pe care îi considera leneşi şi ipocriţi. Şi cum ar fi putut fi altfel când întâlnise călugări a căror mâncare în timpul postului aducea mai degrabă a înfometare? Apoi, de curând după discuţiile cu Teofil –, a conştientizat că fanatismul pe care se aştepta să îl găsească aici se afla mai mult în el însuşi decât în alţii şi că, în orice caz, ceilalţi erau capabili să şi-l înfrâneze, dar el, după cum se dovedise, nu era.

De asemenea, a înţeles că generalizarea este calea cea mai sigură de a ajunge la înşelare şi rasism. Nu contează nici dacă eşti îndreptăţit mai mult de 50, nici dacă ai argumente mai bune. Procentul de respingere a opiniilor tale este suficient ca să îţi dea de gândit. Pentru severul anticreştin Iorgos, aceste gânduri constituiau o mare concesie, aproape o înfrângere. A perceput, profund incomodat, această transformare atunci când s-a simţit deranjat de cuvintele prietenilor săi, în timpul discuţiei care avusese loc când se dusese acasă, în Atena, să se refacă. Atunci când nu a mai suportat să-i audă acuzându-i pe călugării athoniţi! Doar mama lui îi simţise lupta interioară, dar şi ea, ca orice mamă, a ajuns la exagerare. Şi mai erau şi argumentele acestui tânăr călugăr, Teofil, care, oricât ar fi încercat să le desconsidere, păreau cel puţin rezonabile. Era chiar supărat pe sine însuşi fiindcă nu se gândise la ele şi, pentru prima dată, s-a întrebat dacă nu cumva timp de atâţia ani căutările sale fuseseră unilaterale şi superficiale.

În mod nejustificat, în ultima vreme i-au venit în minte două figuri istorice: a lui Iuda Iscarioteanul şi a Apostolului Pavel. Încercând să interpreteze sensul acestor imagini care

îi vizitau subconştientul, a ajuns la concluzia că erau cele două drumuri ce se deschideau înaintea sa. Pe de o parte, să rămână cel pe care nici Hristos însuşi nu a putut să îl convingă, iar, pe de altă parte, să devină prigonitorul pocăit. El ar fi preferat să fie un Pilat din Pont, numai că subconştientul său nu i-a oferit această opțiune.

Şi doar la auzul numelui „Iuda” se cutremura, nimeni nu vrea să fie considerat astfel. Iuda înseamnă ingrat, turnător, trădător, spion, calomniator, denunțător! Astfel, în mod conştient, dar fără prea multă dorință, a decis să devină Pavel. Însă cu o singură condiție: ca Dumnezeu să i se arate şi să-l convingă! Până atunci o să rămână binecunoscutul Iorgos, şi responsabil va fi Dumnezeu dacă până la urmă există că nu i se arată ca să îl facă să creadă în El!

În felul acesta, a putut să se pregătească, cu conştiința liniştită, pentru următoarea discuție cu Teofil, care nu a întârziat, având loc chiar în prima zi când s-a întors în atelier, imediat ce a încheiat treburile cu restauratorul.

Ultima dată rămăseseră la întrebarea dacă se considera pe sine antihrist şi s-a grăbit să lămurească acest lucru:

— Ca să zic că sunt antihrist, ar trebui mai întâi să fiu convins că Hristos a existat cu adevărat. Îți mărturisesc că am obiecții justificate în acest sens!

Teofil a avut nevoie de câteva minute ca să digere ceea ce tocmai auzise. Nici măcar musulmanii sau budiştii nu contestă existența lui Iisus! Câtă confuzie era, oare, în mintea acestui om? Mai mult din curiozitate decât din dorința de a riposta, l-a întrebat pe ce îşi întemeiază afirmația. Răspunsul lui Iorgos i-a provocat mai curând tristețe în loc de mirare.

Uite, izvoarele despre istoricitatea lui Iisus sunt doar Evangheliile, care sunt subiective şi pline de contradicții. Un evanghelist scrie, de exemplu, că Hristos a făcut o anumită minune, altul o ignoră complet, iar al treilea pomeneşte alți

martori oculari decât spun ceilalţi şi că minunea s-a făcut într-un alt moment al zilei, şi aşa mai departe! Cum să valorifici istoric nişte texte care se contrazic unele pe altele?

Sunt unele lucruri pe care le consideri de la sine înțelese şi îți e greu să le exprimi şi să le susții. Depăşind acest obstacol, Teofil a încercat să îi răspundă interlocutorului său cât mai simplu cu putință:

— Evangheliile nu sunt texte istorice, nici măcar nu au fost scrise pentru a relata istoria acelei perioade. Au fost scrise doar pentru a istorisi despre Adevăr, Iisus, despre existența unuia şi singurului Dumnezeu, despre întruparea Lui şi, în final, despre învierea Lui, care a urmat jertfirii Sale pe cruce. Faptul acesta era evident pentru autorii Evangheliilor, de aceea nu au dat nicio atenție exactității datelor istorice ale evenimentelor şi, în acest sens, stă dovadă faptul că între ei nu există contradicții dogmatice. Asupra Adevărului Celui Unul sunt de acord cu toții. De asemenea, este bine să reflectăm asupra vieții lor alături de Iisus. Imaginează-ți că într-o perioadă de trei ani intenşi, nu doar doisprezece ucenici, ci mai mult de şaptezeci, au străbătut toată regiunea respectivă, fiecare fiind nevoit să se ocupe cum putea de asigurarea unui acoperiş sau a hranei sau de alte aspecte de acest gen. Uneori chiar îi trimitea să propovăduiască şi să facă ei înşişi minuni. Era deci firesc ca cineva să lipsească de la un anumit eveniment şi să afle despre acesta de la ceilalți. Treptat însă, toți au fost martorii unui eveniment miraculos şi cu toții, fără excepție, au fost învățați de Iisus.

Cele spuse de tine sună a justificări şi, numai prin credință, le poți considera superioare elementelor obiective.

Dragul meu prieten, există credință, dar pe lângă credință nu există doar necredința, ci şi reaua-credință, iar granițele dintre ele sunt adesea abia perceptibile.

Iorgos s-a simțit lezat când a auzit aceste cuvinte,

considerând că Teofil îi adresa o critică în mod indirect, dar a preferat să facă pe nevinovatul şi în sinea sa se străduia să afle care dintre cele două îl definea: necredința sau reaua-credință?

Dacă le-ai cere astăzi tuturor călugărilor din mănăstire a continuat tânărul monah să scrie viața stareţului, ai citi atât de multe contradicții şi ambiguități, încât ai ajunge să te îndoieşti de existența lui chiar şi tu, care l-ai cunoscut. Un proverb chinezesc spune că există tot atâtea lumi câte perechi de ochi există.

Când l-a auzit pe călugăr apelând la înțelepciunea chinezească, Iorgos a zâmbit spontan.

E corect ce ai zis, dar aceştia nu L-au primit pe Duhul Sfânt, ca Apostolii, şi nici textele lor nu vor fi numite vreodată de inspirație divină! îmi pare rău să o spun, dar nu am auzit nimic logic din gura ta care să mă convingă, aşa că am tot dreptul să-mi păstrez rezervele. Şi asta, cu bună credință!

Teofil s-a confruntat din nou cu lupta dintre rațiune şi credință şi şi-a dat seama că de data aceasta chiar avea nevoie să se gândească la ceva logic. Abia ce a apucat să se roage pentru asta şi, dintr-odată, convins că era ajutor „de sus”, a răspuns:

— Chiar vrei să auzi ceva logic, Iorgos?

Abia aştept!

Obiecțiile tale cu privire la istoricitatea lui Iisus includ şi existența Apostolilor?

Bineînțeles că nu! Existența Apostolilor este clar atestată de către istorici şi prin date arheologice obiective. Aş fi răutăcios dacă aş pune la îndoială existența lor. Există texte scrise până şi în India despre Apostolul Toma!

Şi, desigur, nu pui la îndoială moartea lor mucenicească, chinurile la care au fost supuşi, exilul şi toate suferințele pe care le-au îndurat?

Pornind de la fapte istorice obiective, recunosc că nu!

Teofil s-a apropiat de prietenul său şi l-a privit fix în ochi:

— Şi atunci, cum justifici, binecuvântatule, faptul că atâția oameni şi-au abandonat copiii, familiile, locurile de muncă şi casele ca să cutreiere prin toată lumea şi să fie torturați, întemnițați şi să îşi piardă chiar şi viața pentru cineva pe care ei înşişi susțin că l-au cunoscut? Şi nu mă refer doar la zecile de ucenici consemnați din punct de vedere istoric, ci şi la oameni precum Corneliu, sutaşul, care a ajuns chiar episcop. Ți se pare logic lucrul acesta? Ar fi îndurat toate acestea pentru cineva care nu a existat?

La această întrebare, Iorgos a rămas cu gura căscată şi încerca nu să răspundă, ci să tacă, ca să nu se facă de ruşine. Buimăcirea inițială s-a transformat rapid în furie împotriva... logicii sale, că nu s-a gândit el însuşi la ceva atât de... logic! Mai mult bâlbâindu-se decât vorbind, a fost forțat să retragă de pe tabla de şah un pion învins, pe care până cu puțin înainte îl considerase invincibil, şi a aruncat în luptă altul, sperând să nu aibă aceeaşi soartă ca şi cel dintâi:

— Recunosc că argumentul tău este imbatabil şi doar un om de rea-credință l-ar putea ignora. Poate că şi eu aş fi făcut asta acum câteva luni. În regulă! Mărturisesc credința în existența lui Iisus, dar sub nicio formă nu o să pot mărturisi că în Persoana Lui a fost întrupată Dumnezeirea. Pentru mine a fost un mare filosof, un om desăvârşit, poate cel mai mare revoluționar, dar nu Dumnezeu!

Auzind lucrul acesta, Teofil a oftat, întrebându-se ce altceva aveau să-i mai audă astăzi nefericitele-i urechi.

Nu pufăi, călugăre! Fii mulțumit cu ce ai auzit, că, dacă îți spun ce cred despre Hristos cei doi prieteni apropiați ai mei, ai să te cruceşti! Ca să nu îți mai zic ce teorii circulă prin librării şi pe internet!

— Să îndrăznesc să întreb care sunt acestea?, zise Teofil

ezitant.

Îndrăzneşte. Fac asta numai şi numai ca să nu mă consideri pe mine un caz extrem. Unul susține că Iisus este de fapt Apolloniu din Tyana[54], un inițiat de gradul cinci în misterele greceşti antice, care a ajuns până în Tibet şi a devenit guru, iar un altul fii atent, o să-ți placă asta susține că este fiul supercomputerului imaterial, extraterestru, infailibil, care se auto-repară, al unei rase superioare, care conduce galaxia noastră, o cultură avansată dintr-o galaxie îndepărtată, care există pe întregul spectru de frecvențe.

Încercarea tânărului călugăr de a rămâne serios a fost zadarnică, un val de râs exploziv zguduindu-i tot corpul.

Cel puțin are imaginație, a reuşit să articuleze Teofil.

A redevenit sobru doar când a realizat că aceste două teorii pun în pericol două suflete. Şi-a şters lacrimile de râs şi a încercat să arate seriozitate, în timp ce Iorgos se bucura

---

[54] Apolloniu din Tyana (cca 40-cca 120) a fost un filosof grec neopitagorician. Era originar din oraşul Tyana din Capadocia şi şi-a petrecut viața peregrinând şi învățând în estul Imperiului Roman. Personalitatea deosebită a acestuia şi modul său de viață filosofic exemplar i-au impresionat pe contemporanii săi şi au avut o mare influență asupra acestora. Referitor la activitatea sa au fost create multe legende, atribuindu-i-se chiar şi minuni. În vasta biografie pe care i-o alcătuieşte Filostrat (Lucius Flavius Philostratus, cca 170-247/250), istorisirile despre viața filosofului au un caracter preponderent legendar. Doar o mică parte din informațiile biografice transmise şi cele despre învățătura lui Apolloniu pot fi considerate sigure. În biografia scrisă de Filostrat există o serie de asemănări între viața lui Apolloniu şi prezentarea vieții Mântuitorului în Evanghelii, în special în privința minunilor (V. Maria Dzielska, *Apollonias of Tyana în legend and History,* Roma, 1986, pp. 38 ş.u., 41-44; Nikoletta Kanavou, *Philostratos Life ofApollonius of Tyana and its Literary Context*, München, 2018, pp. 17 ş.u.).

de reacția copilăroasă a prietenului său.

— Să revenim! Ştii, Iorgos, toate acestea sunt semne caracteristice ale vremurilor în care trăim şi, ca să fiu mai precis, reprezintă rezultatul suprainformării. În mod uzual, mintea omului primeşte astăzi milioane de informații. Dacă adăugăm şi cunoştințele comune, şi cele pe care le dobândeşte cineva în mod voluntar prin studiu, ne putem imagina ce cantitate de date are de procesat creierul omului. Dacă am asemăna creierul uman cu un aparat, am putea spune, la propriu, că se supraîncarcă şi se arde! Este şi asta o modalitate ingenioasă de a ține pe cineva în întuneric oferindu-i cunoştințe.

Dacă am înțeles bine, ceea ce zici este că eu şi prietenii mei avem creierul ars. Nu îți face griji, nu o iau ca pe un afront personal, fiindcă am conştiința liniştită. Crezi că m-am trezit într-o dimineață şi mi-am zis: „Iorgos, nu te apuci să desființezi tot ce ai învățat în şcoală şi să emiți propriul adevăr?” Ei bine, nu este aşa. Fiecare societate se bazează pe anumite valori, pe unele constante; e clădită pe nişte piloni. Creşti idealizând şi crezând în idealuri pentru care s-a vărsat sânge, precum democrația, dreptatea, religia, educația... Şi ce constați în final? Că sunt cuvinte goale, în spatele cărora se ascund minciuni şi rapacitate, leneşi şi exploatatori, ambițioşi şi imorali. Democrația este samavolnicia celor puternici, care se odihnesc pe perna justiției, religia este mâna lor dreaptă, iar educația este creuzetul lor. Avocatul care, pasămite, te protejează pe tine azi este acelaşi care, cu o zi înainte, a eliberat un traficant de droguri, profitând de o portiță din lege. Medicul care îți va reda, pasămite, sănătatea promovează medicamente necorespunzătoare, pentru că primeşte mită de la companiile farmaceutice. Politicianul care se presupune că se îngrijeşte de viitorul tău se îngrijeşte, de fapt, doar de al lui. Preoții, care ar trebui să învețe moralitatea prin propriul

lor exemplu... mai bine nu mai continuu, am mai vorbit despre asta! Toți stâlpii societății sunt putrezi! Adevărul este amestecat cu minciuna! Toate modelele, nişte marionete! Cei mai mari fraieri sunt cei cinstiți şi cei care au încredere în Biserică. Cei mai mari impostori sunt cei care îşi fac cruci mari. Niciun adevăr dat nu este curat şi nevinovat. Singurul adevăr este cel pe care îl caută fiecare, de unul singur. Asta am făcut şi eu! într-o lume care se scufundă mi-am făcut propria bărcuță şi am urcat în ea. Acum, dacă nu este perfectă, nu contează. Este de ajuns că mi-am salvat cel puțin rațiunea şi dorm liniştit, ştiind că nu am fost păcălit!

Teofil oftă, simțind în adâncul său povara unui suflet care se pierde. A vrut să deschidă gura şi să-i vorbească despre singurul, unicul Adevăr, Care este Hristos, dar nu a putut să articuleze niciun cuvânt. S-a simțit neputincios, ca atunci când trebuie să îi dai unui copil un medicament, iar acesta, încăpățânat, nu deschide gura. Ce trebuia să facă? Să-i dai Adevărul cu forța, aşa cum le dau părinții copiilor medicamentul? Sigur, unii părinți îl păcălesc pe copilul nevinovat mințindu-l şi îi dau un medicament amar, dar nu aceasta este soluția, fiindcă în acest fel nu va fi uşor să îi dai copilului următoarea doză.

O să-ți spun o istorioară, Iorgos, despre un tânăr. Este reală, el însuşi mi-a relatat-o. Tânărul acesta avea probleme cu trezitul dimineața, întârzia continuu la serviciu. Era însă un angajat bun şi un om de treabă, de aceea patronul său a avut răbdare cu el. Numai că s-au plâns ceilalți angajați de la firma unde lucra, şi directorul a fost nevoit să îl avertizeze că, dacă va mai întârzia încă o dată nemotivat, va trebui să-l concedieze. Tânărul a luat la cunoştință, dar chiar în dimineața următoare, întârziind puțin, a pierdut autobuzul la câteva secunde. Tânăr fiind, a luat-o la fugă, sperând să îl prindă la stația următoare; a ajuns însă şi acolo puțin mai târziu, după ce plecase autobuzul! Nu s-a dat bătut şi a

luat-o din nou la fugă. Cinci stații a parcurs în acest fel, de fiecare dată ajungând în stație la câteva secunde după plecarea autobuzului. Din fericire, la cea de a şasea stație, autobuzul a întârziat la un semafor şi în felul acesta a putut să-l prindă. S-a urcat în maşină ostenit şi transpirat, şi când autobuzul tocmai a plecat, ce crezi că a constatat? Stația la care urcase era cea la care ar fi trebuit să coboare! Adică ajunsese la destinație alergând şi nici măcar nu şi-a dat seama, absorbit fiind de alergarea după autobuz! Până a coborât şi până s-a întors înapoi alergând, timpul a trecut şi, ajuns la serviciu, şeful său, fiindcă trebuia să-şi țină cuvântul, l-a concediat cu părere de rău.

Grimasa de pe buzele lui Iorgos arăta că nu înțelegea în ce fel ar fi putut să îl privească relatarea aceasta. Nu că nu ar fi înțeles ce a vrut să spună călugărul, dar nu avea de gând să îi facă hatârul de a discuta în parabole. Acestea sunt arme „popeşti", nepotrivite, după părerea lui, pentru un duel cinstit.

Lasă astea, Teofile, şi vorbeşte folosind argumente şi fapte, aşa cum fac eu! Tânărul de care povesteşti o să-şi găsească altă slujbă şi un patron mai bun şi, în fond, nu ne privesc treburile altora. Dacă era atât de stresat, trebuia să ia un taxi! Altele sunt lucrurile care ne privesc pe noi, şi noi vorbim despre altceva. Pe mine mă interesează să-mi demonstrezi că Iisus este Fiul lui Dumnezeu. Acum să te văd!

— acesta este unul dintre cazurile în care e nevoie de credință, şi nu de rațiune. Ți-am mai zis lucrul acesta, dovezile referitoare la adevărul existenței lui Iisus vin odată cu trăirea lor. Urmează credinței, nu preced credința. Însă pot să-ți demonstrez că nu e doar cel mai mare filosof, sau revoluționar, sau un om desăvârşit, cel puțin îți pot arăta că nu este doar atât.

Te ascult cu nerăbdare!

Să începem de la ideea că a fost „revoluționar”, aşa cum ai afirmat tu. Revoluționar care a luptat împotriva cui?

Împotriva orânduirii epocii.

— „împotriva” regimului politico-militar a spus: „Dați Cezarului cele ce sunt ale Cezarului!” deci nu cred că ai dreptate. Nici Pilat însuşi, ca reprezentant al puterii, nu L-a considerat periculos. De altfel, cât timp a trăit, Roma nu a văzut în El o amenințăre. Şi ce revoluționar acceptă să fie găzduit şi să aibă legături cu vameşii şi cu conducătorii?

Am vrut să zic împotriva regimului religios, spuse Iorgos, încercând să se eschiveze.

Şi consideri că e un mare revoluționar cel care intră în conflict cu o mână de arhierei ai unei caste locale dintr-o provincie relativ mică a Imperiului Roman? Dar, dacă este aşa, acelaşi lucru au făcut atâția profeți înainte de El! Şi cu atât mai puțin poate fi socotit revoluționar, cu cât a spus că El a venit să împlinească legea, nu să o strice!

Iorgos simțea că discuția se îndrepta spre o cale ce îi era cunoscută şi care nu-i plăcea deloc. Încercând să gândească şi să-şi amintească ceva din ceea ce citise de-a lungul anilor şi care pe atunci i se părea convingător şi irefutabil, a tăcut puțin, dându-i lui Teofil ocazia să îşi continue pledoaria:

— Frate, nu-ți chinui mintea! Nu te înşeli! Hristos este revoluționar, şi chiar cel mai mare revoluționar! El însuşi a zis lucrul acesta, că a venit să provoace neînțelegere până şi între tată şi fiu. Dar prin asta arată că S-a revoltat împotriva omului vechi; împotriva păcatului şi a patimilor ucigătoare de suflet. S-a ridicat împotriva diavolului! Aceasta este revoluția proclamată de El împotriva stăpânului întunericului! A proclamat război având ca singură armă iubirea! Ce contradicție, cu adevărat! Cât de revoluționar este acest lucru! Şi cum a reuşit să facă asta? Fiindcă a fost cu adevărat Omul desăvârşit! Dar ia spune-mi, pe un om desăvârşit ai putea să-l numeşti mincinos, nebun, închipuit

sau vanitos?

Nu, bineînțeles! Altfel cum ar fi desăvârşit?

Atunci cum te îndoieşti de spusele Lui, că este lumina cea adevărată, alfa şi omega, începutul şi sfârşitul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu? Deci ori nu a fost, aşa cum ai zis, om desăvârşit, ori a fost aşa, fiind totodată tot ceea ce a spus că este.

Aş minți dacă aş zice că ştiu ce să-ți răspund, mărturisi Iorgos.

Şi ce filosof înțelept, a continuat Teofil înflăcărat, ar declara că este fiul lui Dumnezeu şi, în fond, atotştiutor? Socrate, cel mai mare filosof muritor, căutând adevărul, a rostit renumitele cuvinte „Ştiu că nu ştiu nimic". E nevoie să îți traduc?

— Nu.

Atunci, dacă cel mai mare filosof a acceptat necunoaşterea ca singurul adevăr existent în căutarea filosofică, tu cum poți numi filosof pe cineva care a spus că El însuşi este adevărul? Deci ar trebui ori să fi fost nebun, ori să nu fi fost nici măcar filosof. Sau, aşa cum susțin eu, Hristos a fost toate acestea fiindcă totodată era Dumnezeu.

— Ar putea fi aşa dacă acceptăm simplul fapt că îi lipsea smerenia.

La auzul replicii lui Iorgos, călugărul a fost surprins şi nedumerit.

Ce om mândru spală picioarele ucenicilor săi? Cine, fiind în culmea popularității, vine spre mulțimea care îl ovaționează aşezat pe un asin? Dar, în primul rând, ce rege mândru se jertfeşte pentru „supuşii" săi? Aş putea să elogiez ore întregi smerenia Lui, însă cred că ştii şi tu ceea ce vreau să spun şi nici măcar nu crezi în vorbele pe care le-ai aruncat adineauri.

Iorgos şi-a strâns pumnii, blestemând ceasul şi clipa în care a decis să îşi deschidă mintea spre adevărurile

tânărului călugăr. Îi gâdilau limba expresii şi argumente evazive, la care obişnuia să apeleze când era într-o postură dificilă, dar, de vreme ce se angajase într-un dialog cinstit, a fost nevoit să-şi examineze arsenalul pentru a răspunde cu un argument convingător. Iar fiindcă îşi găsise tolba goală, a preferat onestitatea tăcerii.

În acelaşi timp, simțea însă o nețărmurită admirație față de simplitatea şi maturitatea gândirii tânărului monah şi, impulsiv cum era, s-a grăbit să îl elogieze. Auzind laudele, călugărul l-a întrebat nedumerit:

— Iorgos, aş vrea să te întreb, atunci când un călăreț încheie lupta biruitor, cine este asudat şi obosit, el sau calul lui?

Iorgos nu înțelegea întrebarea.

Cred că cel ostenit este calul.

Dar vezi că întotdeauna cununa se pune pe capul călărețului, şi nu pe cel al calului! Aşadar, dacă vrei să lauzi pe cineva, nu mă lăuda pe mine pentru adevărul pe care ți l-am spus, ci aşază cununa pe capul Celui Care o merită, iar acesta este însuşi Adevărul! Şi Adevărul este Dumnezeu! Ca să folosesc un alt exemplu, e ca şi cum Dumnezeu îți trimite un cec şi tu te simți recunoscător față de poştaş!

În fața smereniei interlocutorului său, Iorgos a fost gata să încheie pace.

În regulă, m-ai convins. Iisus a existat cu adevărat şi a fost Fiul lui Dumnezeu. Dar nu mi-ai demonstrat că Dumnezeu există şi am căzut de acord asupra faptului că aceasta este o problemă de credință. Construieşti deci o teorie pe fundamente pe care nu le accept. Dacă nu pot admite temeliile, cum am să ajung să locuiesc în restul edificiului?

De ce ai nevoie ca să crezi în El?

În cazul lui Pavel a fost nevoie să fie orbit şi să i se arate. Cu mine sper să fie mai puțin dur.

Teofil oftă iarăşi.

Hristos a spus că sunt fericiți cei care vor crede în El fără să-L vadă, iar tu ceri o minune ca să crezi.

El e Cel Care ne-a învățat cu minunile! A făcut atâtea, ce mai e una în plus?

Îl faci pe Iisus să pară un prestidigitator în fața unui public, fiindcă ignori faptul că nu a făcut nicio minune fără să I se fi cerut. De aceea este necesar să citim cu atenție Evangheliile. Nu a făcut nicio minune din propria Sa inițiativă. Fiecare minune a Sa a fost favoarea pe care o face un tată pentru copiii lui, adică urmare a bogatei Sale iubiri față de oameni. A spus: „Cere şi ți se va da.” Aminteşte-ți când, copil fiind, îl rugai pe tatăl tău să îşi încordeze muşchii ca să-ți arate forma bicepşilor. Şi, ca toți copiii, la fel şi tu te mândreai că ai un tată puternic, cel mai puternic din lume, care te arunca în aer ca pe o minge şi adormeai în îmbrățişarea lui, sigur fiind că nu va lăsa pe nimeni să-ți facă vreun rău! Oare crezi că tatăl tău sau oricare alt tată din lume, care a făcut un hatâr copiilor săi, e vreun exhibiționist fără minte?

Bine zici. Continuă!, l-a îndemnat Iorgos cu sinceritate.

La fel şi Hristos. Nicio minune nu a fost ostentativă, ca să creadă ceilalți. Altfel, ar fi făcut una ca să vadă întreaga lume şi ar fi crezut cu toții deodată. La minunile pe care le-a făcut au fost martori puține persoane, câțiva oameni din epoca Sa. Chiar şi acestora le cerea, de obicei, să nu spună nimănui ce au văzut. De-a lungul veacurilor, toți câți au crezut şi-au împărțit averea săracilor, şi-au lăsat familiile, s-au jertfit, s-au retras într-o peşteră pentru numele Lui; au crezut fără să fi văzut.

Dar nu e rău să vrei să vezi ca să crezi.

Ai atâta încredere în ochii tăi?

Mai mult decât în urechile mele.

Şi ochii nu te-au înşelat niciodată?

Niciodată!

Atunci trebuie să fii sigur şi de faptul că pământul este nemişcat şi că soarele se învârte în jurul lui, fiindcă ochii tăi asta văd!

Iorgos a şovăit. Argumentul acesta l-a găsit nepregătit.

Acesta e un adevăr ştiinţific, a încercat el să se justifice, există studii, cercetări...

Pe care alţii le-au făcut, cu propriii lor ochi! Şi tu, cu bună credinţă, i-ai crezut.

Iorgos rămase fără replică.

— Ai vreun temei să-i consideri mai demni de crezare pe cei care sunt plătiţi pentru ceea ce susţin, aşa cum sunt oamenii de ştiinţă, decât pe cei care au plătit cu propria lor viaţă pentru ceea ce au spus, aşa cum au făcut Hristos şi Apostolii? Şi nu vreau în niciun caz să deduci de aici că aş susţine că oamenii de ştiinţă sunt mincinoşi sau că soarele se învârte în jurul pământului.

Dacă era împotriva minunilor, de ce le-a făcut?

Nu era pentru sau contra lor, nu lua parte la niciun referendum. Îţi repet tot ceea ce a făcut şi tot ceea ce face încă, o face din preaplinul iubirii Lui! Poate un părinte să le refuze copiilor săi iubirea?

Deci şi eu, care sunt copilul Lui, bine fac că cer o minune!

Ca toţi părinţii, la fel şi Dumnezeu nu ne face voia atunci când ştie că nu o să fie spre binele nostru. De aceea rugăciunile noastre nu îşi află întotdeauna împlinirea. El decide, în înţelepciunea Lui, când vor fi ascultate.

Nu văd să fie prea mulţi ascultaţi! Toată lumea are să îi reproşeze ceva lui Dumnezeu.

Dacă îl foloseşti pe Dumnezeu pe post de lanternă atunci când te afli în întuneric, să ştii că şi lanterna are nevoie să-i încarci bateriile ca să fie funcţională. Lanterna-Dumnezeu cu ce se încarcă? Tocmai cu rugăciuni şi cu viaţa creştinească în aspectele ei liturgice şi morale. Altfel, oricât

ai condamna lanterna pentru faptul că rămâi în întuneric, responsabil eşti tu, de fapt, pentru propria neglijenţă! Dacă totuşi îţi deschizi ochii, vei vedea nenumărate minuni în jurul tău, şi odată cu ele îi vei vedea şi pe cei care sunt mulţumiţi. Atâtea paraclise şi atâtea lăcaşuri de binefacere, pe care feluriţi oameni au făgăduit că le vor face după ce au primit un anumit ajutor de la Dumnezeu, nu au fost ridicate de oameni nemulţumiţi! Până şi faptul că credinţa în Hristos a supravieţuit în ţara noastră în ciuda atâtor cuceritori de altă credinţă este o minune! Şi aici, în Sfântul Munte, unde te afli, trăieşti minunea existenţei acestui loc de mai bine de 1000 de ani!

Eu aş prefera o minune personală!, a cerut Iorgos, ca un copil răsfăţat.

Teofil a realizat că prietenul său ajunsese aproape de limitele acceptării. Nu avea rost să mai insiste de vreme ce ştia că timpul ajută la asimilarea noilor cunoştinţe mai bine chiar şi decât cel mai bun orator. În privire i-a apărut o sclipire şi, întorcându-se spre Iorgos, zise cu înţeles:

— Minunea personală o trăieşti, dar nu ştii asta!

Oh! Am început cu aluzii şi şarade! Mie îmi „place" misterul! Atunci când o să descoperim că crima a fost făcută de majordom, o să mă arăt surprins, ca să nu-ţi faci inimă rea. Deocamdată pune mâna pe daltă, că restauratorul ne-a lăsat multă treabă de făcut.

CAPITOLUL XV

Vara aceasta, soarele parcă ar ţine un bici în mână, cu care, imediat ce găseşte pe cineva care îi iese în cale, îl şfichiuieşte fără milă. Cu toate că are parte de umbra unui stejar bătrân, atelierul se transformă la amiază într-un adevărat cuptor. Iorgos ajunsese în pragul disperării, nu mai ştia cum să se ferească de căldura toridă; nici nu mai

putea lucra bine, fiindcă mâinile îi transpirau, făcând să-i alunece uneltele; au hotărât ca la orele amiezii să nu mai lucreze. Niciodată nu a făcut față căldurii excesive. Când e frig, mai poți pune o haină pe tine sau te mişti un pic mai iute şi te încălzeşti. Dar când întreaga fire era toropită de căldură, nu putea face nimic şi nici pielea sa nu făcea față temperaturii ridicate. Singura sa mângâiere era conştiința faptului că, dacă el suferea de căldură în Munte, asta însemna că în Atena atmosfera era cu totul insuportabilă.

Spre deosebire de el, Teofil nu arăta că suferă. Chiar dacă purta şi rasă toată ziua! Iorgos se întrebase întotdeauna cum de monahii fac față căldurii, înfăşurați cu lințoliile alea negre! Nedumerirea aceasta s-a preschimbat în adevărată uimire când, într-o discuție, tânărul călugăr a spus că monahii nu fac nici măcar o baie răcoritoare.

Ce vrei să spui când afirmi că nu faceți baie? Nu mă gândesc la baia pe care ați putea să o faceți ca să vă răcoriți când e cald, dar nu faceți nici măcar o baie ca să vă curățați de praf şi de transpirație? Bine, nu mă aşteptam să umpleți cada cu ulei de măsline, săruri şi petale de trandafir, dar nu se poate, un pic de apă cu puțin săpun verde[55] tot trebuie să vă atingă şi vouă pielea!

Cu fermitate şi simplitate, călugărul răspunse:

— Doar puțină curățire pe alocuri, cu un burete umezit. Iar pe cap nu ne spălăm niciodată.

Fără să vrea, privirea lui Iorgos s-a îndreptat spre părul călugărului. Drept, curat, cu un luciu uşor! Nici gras, nici încâlcit! Surpriza s-a transformat în admirație ascunsă, amestecată şi cu o uşoară neîncredere.

Îmi pare rău că o spun un pic brutal, dar, dacă nu vă

---

[55] Săpunul verde este cel produs în principal din ulei de măsline, căruia i se datorează culoarea. Este un produs de casă, tradițional, prin urmare, nici costisitor.

spălați, atunci cum de nu... puțiți?

Zâmbetul lui Teofil a devenit enigmatic. Tăcerea pe care o alesese ca răspuns mai mult l-a iritat pe Iorgos decât l-a pus pe gânduri, cum ar fi fost firesc.

O să-mi zici acum că şi asta este una dintre minunile pe care eu nu le văd! Fără să fie nevoie să mă gândesc prea mult, să ştii că am şi găsit o explicație logică.

Sunt nerăbdător să o aud.

Este o chestiune de nutriție. Fiindcă țineți post şi nu mâncați carne, nu aveți toxine în corp şi de aceea transpirația voastră nu miroase urât.

Neîndoielnic, este o explicație logică. Rămâne doar s-o adeverim prin intermediul observației şi al experimentului, după cum cere practica ştiințifică. De aceea, de azi înainte vei mânca ce mănânc şi eu şi nu o să mai faci baie. Şi mai vorbim despre asta peste o săptămână.

— Dar deja mănânc exact ce mănânci şi tu. De la bucătăria mănăstirii mă hrănesc în fiecare zi. De multe luni nu mai folosesc aragazul pe care îl am decât pentru încălzit mâncarea. Şi totuşi fac baie de două ori pe zi ca să nu miros!

Deci nu hrana este răspunsul, a concluzionat Teofil zâmbind.

Zâmbetul acesta începuse să-l irite pe Iorgos şi tonul vocii sale a devenit mai ridicat.

Să nu-mi spui că asta are legătură cu Sfântul Mir şi cu Botezul, cum zic unii zeloți despre musulmani, fiindcă şi eu sunt botezat!

Departe de mine astfel de idei rasiste! Pot însă să te încredințez că Botezul îi hărăzeşte omului curățirea interioară, îl rezideşte. Ai observat cum miros bebeluşii? Ce îi defineşte pe bebeluşi? Prospețimea la nivelul celulelor organismului şi lipsa stării de păcătoşenie. Poate că, îmbrățişând teorii antihriste, ai pierdut însuşirile

binefăcătoare ale Botezului care curăță sufletul –, aşa cum se întâmplă cu oamenii cărora, înaintând în vârstă, le îmbătrânesc celulele. Sau cel puțin ai înăbuşit aceste însuşiri.

Deci, dacă începem să mirosim toți călugării, în funcție de mirosul neplăcut al fiecăruia vom putea să ne dăm seama de starea sa duhovnicească, zise Iorgos ironic.

Să lăsăm în seama lui Dumnezeu „mirosirea” celui de lângă noi. Pe noi nu ne interesează cum miros ceilalți, mai ales atunci când mirosul neplăcut pe care îl lăsăm noi înşine este insuportabil. Când o să ajungem să răspândim în jur mireasmă, abia atunci putem să-i ajutăm şi pe ceilalți. Până atunci...

Iorgos s-a retras într-o parte gânditor. Ce fel de om este acesta? îl cerceta de mult timp. Nu are nici răutate, nici nu se mânie, nici nu judecă pe cineva. Niciodată nu a zis ceva de rău despre un semen al său. De multe ori îl jignise intenționat, să-l vadă mâniindu-se, dar nici măcar zâmbetul nu a reuşit să i-l şteargă de pe față. Şi este la o vârstă la care sângele bărbatului fierbe! La el însă poți vedea o maturitate nefirească. Parcă s-ar fi născut bătrân! Nu că Ilarion ar fi vorbit pe cineva de rău, era un mieluşel al lui Dumnezeu şi el. Doar că, atunci când se supăra, toată lumea din jurul lui se ascundea. Bineînțeles, era doar gura de el, dar când îl vedeai aşa uriaş şi supărat, nu îți venea să rişti punându-i la încercare rezistența. Lui Iorgos i-a plăcut dintotdeauna să cerceteze adâncul celorlalți. Să evalueze calitățile celui de lângă el, să-i descopere slăbiciunile şi să îi dezvăluie preferințele. Mai mult decât orice îi plăcea să desființeze masca pe care o purtăm cu toții pentru a ne face plăcuți celor din jurul nostru sau pentru a ne identifica cu rolul impus de straiele pe care le purtăm, aşa cum era, de exemplu, rasa pentru Teofil. Toate fetele cu care avusese relații l-au acuzat că era... hiperanalitic! Una dintre ele i-a

zis chiar că ar fi trebuit să studieze psihanaliza, încercând însă să analizeze psihologia lui Teofil, s-a trezit în ceață. Ceea ce vedea la el venea în contradicție cu imaginea pe care o avea despre purtătorii de rasă, şi asta îi producea un fel de scurtcircuit la nivelul minții. Călugărul acesta vorbea puțin, întotdeauna gândurile îi erau pozitive şi nu era suspicios niciodată. Era ca un copil mic, pe care, oricând vrei, îl poți convinge să-ți dăruiască jucăriile lui. Până şi orice mâniere a lui era una copilărească, era mai degrabă o nemulțumire decât o mânie. Şi întotdeauna îi trecea imediat. Iorgos se afla în încurcătură şi şi-a zis că este fie un om foarte bun, fie un ipocrit „profesionist”, aşa cum sunt chelnerii aceia care, orice bizarerie le-ai cere, o acceptă cu stoicism, zâmbind.

Văzând că, în cele din urmă, toate încercările sale de a-l face să-şi piardă cumpătul au fost zadarnice, a ajuns la concluzia că Teofil este excepția de la regulă şi că, într-adevăr, este un om foarte bun. Ei bine, la fel erau şi Calist, şi Ilarion, şi alte câteva zeci de călugări pe care îi cunoscuse aici. De altfel, excepția poate cuprinde mai mulți oameni! Dar are o minte brici! în privința aceasta nu exista nicio îndoială. Nici nu şi-a dat seama cum a reuşit să-l convingă să ia parte la un dialog cu reguli şi să îl determine să şi accepte concluziile, pentru ca în final să îl facă chiar să îşi schimbe părerea! Are un mod de a te linişti, încât te simți în siguranță în prezența lui, iar atunci când laşi garda jos, te loveşte tocmai în punctul vulnerabil şi întotdeauna cu zâmbetul pe buze.

Mai mult din dorința de a pătrunde mai profund în tainele structurii psihice a monahului decât din dorința de a vorbi, îl întrebă:

— Ia spune-mi, măi, Teofil, ca să mai vorbim şi despre altceva în afară de cele popeşti şi despre lucrul nostru, pe tine ce te deranjează cel mai mult? Ceva ce nu suporți şi îți

vine să urli atunci când te confrunți cu acel lucru? Şi să nu-mi spui că ceea ce te deranjează e păcatul sau foametea sau războaiele, aşa cum zic modelele la televizor când li se iau interviuri... Asta ne deranjează pe toți. Vreau să-mi spui ceva personal. Ceva care te deranja încă din vremea în care erai Manolis. Scuze vreau să zic Emanuel.

Teofil a pufnit în râs şi apoi, fără să stea pe gânduri, a răspuns:

— O să ți se pară ciudat, dar mă deranjează teribil pluralul! Mă trec furnicături prin corp când îl aud. Îmi amorțeşte creierul.

Iorgos a rămas uimit. Se întreba ce altceva ar mai putea auzi astăzi.

Ce vrei să spui? Să suprimăm pluralul din gramatică? Să avem doar singularul şi dualul, pe care-l aveau cei din vechime? Tu vrei să mă scoți din minți?!

Mă refer la pluralul pe care îl folosim atunci când vorbim unii cu alții. Când te adresezi cuiva şi îi vorbeşti ca şi cum ar fi zece persoane, nu una! E absurd din punct de vedere aritmetic, aberant din punct de vedere istoric, incorect din punct de vedere al sintaxei gramaticale, rasist din punct de vedere social şi blasfemiator din punct de vedere religios, atâta vreme cât atunci când vorbim cu Dumnezeu folosim singularul. Cine este mai presus de Dumnezeu ca să-i vorbim la plural?

Bine, măi, frate, atâtea lucruri nelalocul lor sunt în lume, şi pe tine asta te deranjează? Consideră că e un obicei prost! Ai putea să îl vezi ca pe un semn de politețe!

Este semn de servilism, sufletesc şi trupesc, şi de decădere socială! Politețea se transmite în primul rând prin fapte, iar la nivel verbal poate fi exprimată printr-un singular al politeții sau printr-un vocabular cuviincios. În fața oricui ne plecăm servil, dar în fața lui Dumnezeu, Căruia ar trebui să-l fim robi cu toții, de bunăvoie, ne

purtăm cu impertinență şi ingratitudine.

Iorgos s-a scărpinat în cap încurcat. Într-adevăr, întrebarea pe care o pusese a descoperit multe despre universul psihic al monahului. Nu a ezitat chiar să-şi exprime deschis concluziile:

— Fiecare sat îşi are nebunul lui. Aici, în Munte, toți sunteți nebuni!

CAPITOLUL XVI

Colaborarea dintre cei doi artişti împlinise trei luni! Trei luni prolifice, în care au avut multe de făcut. Ca să evite căldura puternică începeau ziua de lucru dimineața devreme şi continuau întotdeauna după-masa, când soarele se pleca spre apus, rămânând în atelier până seara târziu. De multe ori erau atât de absorbiți de ceea ce făceau, încât nu schimbau niciun cuvânt. Ca şi cum ar fi făcut o înțelegere tainică atipică, până şi renumitele lor discuții s-au rezumat la replici fugitive, monologuri sau păreri contradictorii superficiale, întrucât amândoi observaseră că, de multe ori, din cauza dialogului erau mai puțin eficienți. Truda lor a adus însă rezultate, au terminat toate lucrările care trebuiau făcute în cadrul mănăstirii şi de câteva zile se apucaseră de lucrările lăsate de restaurator.

Jumătate dintre acestea erau în exterior, în principal la paraclise din afara mănăstirii, şi multe dintre ele nu aveau un grad ridicat de dificultate, fiind chiar odihnitoare. Fără a mai fi presați de timp, de vreme ce mai era destul până la primele ploi ale toamnei, aceste ieşiri în locurile dimprejurul mănăstirii semănau de multe ori cu nişte excursii de relaxare. Iorgos se îngrijea să aibă întotdeauna la ei un aperitiv şi *țipuro* şi nu accepta nici cea mai mică obiecție din partea bietului monah, care niciodată în viața lui nu pusese alcool în gură. Iar acesta, ca să nu îl supere, îşi punea puțin

țipuro în pahar şi apoi îl stingea cu multă apă, ca să anuleze pe cât posibil gustul arzător al băuturii.

Gustările acestea în mijlocul naturii athonite şi relaxarea care însoțea astfel de momente le-a dezlegat din nou limbile şi confruntările dintre ei nu au întârziat să reapară, având acelaşi ritm şi aceeaşi intensitate ca în trecut, de parcă nu s-ar fi scurs nici măcar o zi de la vechile lor discuții.

Un dialog mai aprins a fost prilejuit de fresca Judecății de Apoi, pe care o văzuseră într-un paraclis. Acolo erau reprezentați demoni negri ca tăciunele, cu cozi ascuțite şi figuri respingătoare, care chinuiau mulțimi de păcătoşi goi, iar mai sus, într-un al doilea plan, pe jumătate şters de umezeală, cei binecredincioşi abia se vedeau urcând la rai, unde îi aşteptau drepții, sfinții şi cetele îngerilor. În vârf, în partea de sus, care era aproape complet ştearsă din pricina mucegaiului, cu greu Se profila Hristos stând pe tronul slavei, avându-i alături de El pe Maica Domnului şi pe Sfântul Ioan înaintemergătorul.

Încă un lucru pe care îl poți înghiți nemestecat doar cu ajutorul credinței, zise Iorgos batjocoritor viața de după moarte şi basmul cu raiul şi iadul.

Teofil nu a lăsat atacul fără răspuns şi a zis:

— Şi pentru asta tot creştinismul te deranjează? Nu există nici măcar o religie care să nu creadă în viața de după moarte. Nu-ți spune chiar nimic lucrul acesta?

Îmi spune că preoții din vechime, ai oricărei religii, aveau logica comună a demagogului obişnuit, creând o amenințare nevăzută, ca să îşi asigure supremația. „Ia acum o palmă şi nu te întrista, o să ți se facă dreptate în... viața de apoi. Lasă-l pe cel bogat să mănânce, iar tu suferă liniştit de foame, o să te răsplătească Dumnezeu. Stai la locul tău şi nu lua atitudine față de nedreptate, iar când o să mori, o să iei răsplata cuvenită robului celui răbdător.” De asta s-au avut bine întotdeauna cu puterea politică, fiindcă îşi creau

supuşi fatalişti, gata să încaseze palme peste ceafă. Ei, am noutăți pentru tine! Aici este iadul, aici este şi raiul! Mănâncă, bea, râzi, petrece aici, fiindcă pe lumea cealaltă doar pământ şi viermi ai să întâlneşti. Asta, dacă nu cumva ştii pe cineva care s-a dus pe lumea cealaltă şi s-a întors să ne aducă ştiri din lumea de jos.

Ştiu! Pe Odiseu, pe Hercule, pe Persefona, pe Lazăr, dar mai ales pe Iisus Hristos! Hristos, Care a vorbit despre toate acestea şi pe care tu L-ai numit Om desăvârşit! E deci un demagog obişnuit? Cel pe care tu L-ai numit mare revoluționar a fost mână în mână cu puterea politică? Hotărăşte-te odată! Emiți un amalgam de păreri şi de idei care aduc mai mult a sloganuri ce se strigă pe stadion decât a argumente! Sincer, cu toate că aş putea să spun multe despre ceea ce afirmi, nu reuşesc nici măcar să pun într-o ordine logică spusele tale, ca să-ți pot răspunde.

În mintea mea sunt toate foarte bine aşezate. Dar, ca să putem discuta în continuare, întrucât şi acesta este un alt subiect pentru care este nevoie de credință şi n-o să mă convingi, o să admit două lucruri: că Dumnezeu există şi că atunci când o să murim o să ne judece. Eşti mulțumit? Dar ia spune-mi, în ce fel poate fi bun acest Dumnezeu Care îi amenință pe oameni cu cazane cu smoală dacă nu sunt copilaşi cuminți? Te aştepți să iubesc un astfel de judecător?

Teofil a oftat dezamăgit. Îndrăznise, într-adevăr, să facă un salt în mintea lui Iorgos, dar se simțea pierdut în lacul tulbure în care s-a trezit că trebuia acum să înoate. Erau unele momente când avea impresia că, în loc să scoată la iveală credința scufundată a prietenului său, avea să se înece în final şi el.

Nu se poate să crezi aşa ceva! Nimeni, nici cel mai necredincios om, nu se îndoieşte de iubirea lui Dumnezeu! Confunzi amenințarea cu prevenirea parcă nu ai fi avut

părinți care să-ți arate diferența dintre aceste două noțiuni.

Cu o grimasă ce arăta nedumerire, Iorgos ceru lămuriri:

— Ce legătură au părinții mei cu ce discutăm? Sunt oare reprezentanții lui Dumnezeu? Nu are niciun sens ceea ce spui!

Toți părinții buni sunt reprezentanții lui Dumnezeu. Mai exact, dacă vrei să cunoşti iubirea lui Dumnezeu, un infim exemplu reprezentativ al acestei iubiri îl poți vedea în iubirea părinților tăi şi a tuturor părinților buni din întreaga lume.

Da, ai să zici acum şi că Dumnezeu este un tătic uriaş!, zise Iorgos în glumă.

Teofil a ignorat remarca şi a continuat:

— De exemplu, când mama ta îți zicea: „Să te îmbraci bine fiindcă afară e frig şi o să te îmbolnăveşti”, te amenința cu un atac microbian?

Sigur că nu!

Când tatăl tău îți spunea că fumatul duce la cancer, te amenința? Iarăşi, răspunsul este negativ. Înțelegi diferența dintre amenințare şi prevenire? Asta a făcut Hristos atunci când a vorbit despre iad. Ne-a avertizat că există două căi şi, în funcție de calea pe care o vom urma, ne-a spus unde vom ajunge. Nu ne e de ajuns că ne-a avertizat, dar îl mai şi acuzăm, pe deasupra? Cu alte cuvinte, faci ceea ce făceau unii conducători nebuni, care îi omorau pe mesagerii veştilor proaste.

Iorgos s-a simțit încolțit şi a preferat să nu răspundă, dându-i astfel posibilitatea lui Teofil să continue:

— Odată mi-ai zis că ceri o minune personală ca să crezi…

Nu am zis că cer, l-a întrerupt Iorgos, dar, în fine! Asta e încă valabil.

Oricare ar fi situația, o să facem o înțelegere, ca să fiu mulțumit şi să ştiu că nicio discuție a noastră nu este în

van.

Ascult.

O să discutăm aşa cum ai spus, considerând existenţa lui Dumnezeu şi a Judecăţii de după moarte ca date pentru fiecare dintre noi şi o să analizăm toate celelalte obiecţii ale tale. Dar când se va întâmpla minunea personală pe care o ceri, presupunând şi că te voi fi convins în toate celelalte privinţe care nu necesită credinţă, ci cunoaştere şi raţiune, atunci îl vei primi în chip nemijlocit pe Hristos ca Dumnezeu şi toate cele pe care El le propovăduieşte.

Încordat, Iorgos s-a gândit că va trebui să îi ceară şi el ceva în schimb lui Teofil, de vreme ce acesta se târguia.

Voi accepta cu o singură condiţie: dacă nu o să existe nicio minune personală, vei renunţa la straiele monahale! Nu cred că sunt exagerat cerându-ţi asta. Eu voi deveni un bun creştin, iar tu, un bun cetăţean.

Deodată îşi plecă privirea în pământ, obosit, şi vocea i se frânse.

Îţi promit chiar că voi fi ireproşabil ca creştin, pentru că eu nu ştiu să trăiesc cu jumătăţi de măsură. Şi, între noi fiind vorba, pe Hristos L-am iubit mereu. Şi încă îl iubesc! Oricât de mult s-au schimbat convingerile mele, nu au reuşit să îmi schimbe vechile sentimente. Mărturisesc chiar că uneori îmi era ruşine să îl privesc în ochi în icoanele Lui. Ştii, când eram mic, văzându-L răstignit pe Cruce, mi se părea că a deschis braţele ca o mare îmbrăţişare pentru toţi copilaşii din lume. Nu conştientizam sensul martiriului Lui pe Cruce. Iar când tata mă cuprindea în îmbrăţişarea lui caldă şi protectoare, aşa mă gândeam că trebuie să fie şi în îmbrăţişarea lui Hristos.

Şi ce s-a întâmplat după aceea de te-ai îndepărtat de El? îmbrăţişarea Lui nu a încetat niciodată să fie caldă şi primitoare!

Iorgos simţi un nod în gât, care îi sugruma vocea.

Încercând să îl alunge, a simțit cum ochii i s-au umplut de lacrimi. I-a fost ruşine şi s-a întors imediat cu spatele. Ştia că monahul aştepta un răspuns, poate chiar îl ştia deja.

Pentru că, a murmurat, îl iubesc pe acest tip, pe jumătate gol, de pe Cruce. Chiar dacă nu mai cred în El ca Dumnezeu. Îl iubesc ca pe adormitul meu tată. Şi ştiu că şi El mă iubeşte aşa cum mă iubea tata. Dar simt că dragostea Lui mă sufocă; nu o suport! Crucea pe care a ridicat-o El nu este nimic în comparație cu martiriul pe care îl simt de fiecare dată când îl privesc în ochi. Dacă nu aş fi fost botezat de mic, niciodată nu aş fi devenit creştin.

Îşi ridică capul şi, odată cu această mişcare, crescu şi intensitatea vocii lui.

Cine I-a zis să se răstignească pentru mine şi să mă încarce cu o asemenea povară? Pe mine m-a întrebat dacă vreau să facă asta? Spui că eşti Dumnezeu, în toată măreția Ta, cu îngerii Tăi, care Te slăvesc în toate zilele, şi renunți la toate şi Te amesteci cu putreziciunea noastră să ne mântuieşti. Ne-ai întrebat dacă vrem, dacă suntem vrednici să fim mântuiți? Iar noi Te scuipăm, Te ocărâm, Te biciuim şi, în final, Te răstignim. Un Dumnezeu nu ar fi tolerat niciodată toate astea! Iar Tu, Cel atotputernic, aşa cum Te declari, în loc să vii în forță de la marginea universului şi să dai un şut pământului că tot este rotund ca să ne desființezi, Tu continui să ne iubeşti. Ce rațiune poate înțelege lucrul ăsta? Mai logic ar fi să presupun că toate acestea sunt basme. Este posibil ca Dumnezeu să încaseze palme? Ca tata, care nu ținea minte răul, şi toată lumea a profitat de el.

Coborând din nou vocea, trase aer în piept şi continuă:

— Ştii că sunt unii care, descendenți ai unor oameni renumiți, sunt comparați cu tații lor şi, pentru că sunt mai prejos decât ei, ajung să îşi schimbe numele de familie? Ei bine, la fel sunt şi eu. Nu vreau să-L am pe Hristos drept

tată. Nu suport povara asta. Bărbatul trebuie să fie om de încredere. Trebuie să-şi țină cuvântul şi să răspundă la binele pe care îl primeşte cu un mai mare bine. Hristos mă face să mă simt întotdeauna dator şi nu pot suporta lucrul ăsta. Mă înțelegi acum?

Şi să eviți creditorul, să nu-ți aminteşti de datorie, e o atitudine bărbătească? Dai cât ai şi cât poți. Mai mult chiar, prin Spovedanie îți poți şterge toate datoriile cu un cuvânt: „Am păcătuit!”

Nu datorez nimic dacă nu recunosc datornicul! Dar şi dacă aplicăm logica ta, voi face alte datorii, sunt om!

Ți le va şterge din nou, El este Dumnezeu!

Adică, cineva poate face orice păcat îşi pune în minte, ucide, violează, fură sau mai ştiu eu ce altceva şi, cu puțin înainte de a muri, se spovedeşte şi… nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i miroase, nu? Ajunge şi el tot în rai, alături de cel care întreaga viață şi-a petrecut-o doar în rugăciune şi în post şi care n-a făcut vreodată rău, nici măcar unei furnici! Excelent! Asta da dreptate!

Nu susțin că Spovedania este un burete imens, care şterge totul. Asta fac catolicii cu indulgențele. De fapt, dacă nu este însoțită de pocăință autentică, Spovedania nu aduce nicio schimbare; în privința aceasta nu îl poți înşela pe Dumnezeu. Nu este înțelept să te erijezi tu în judecător în locul lui Dumnezeu, plasându-te fie între cei iertați, fie între cei condamnați. Dar se pare că încă nu vezi în Dumnezeu pe Tatăl iubitor, Care caută orice prilej să îşi poată ierta copilul. Îl vezi în continuare ca pe un judecător sever, care judecă după „probele” şi prejudecățile omeneşti.

Eu cred că, atunci când îți bate moartea la uşă, pocăința îți e sinceră, vrând-nevrând! Şi să fim oneşti –, ce om cu demnitate şi-ar spăla rufele murdare în fața unui străin, chiar şi preot? Să nu mai aud de Spovedanie, fiindcă pentru mine este cea mai mare înşelătorie!

Înşelătoria are întotdeauna ca scop câştigul. Faptul că Spovedania este singura Taină pentru care nu cheltuieşti absolut nimic nu îți spune ceva?

Este ca brânza din capcana pentru şoareci. Şi pe aceasta o oferim gratuit. Iar apoi şoricelul plăteşte pentru toate celelalte Taine şi se consideră mântuit.

Ce n-ai înțeles când îți spun să nu judeci tu în locul lui Dumnezeu? Cine va intra şi cum se va desfăta acolo numai El ştie. La urma urmei, cerul are multe niveluri, e ca un stadion, dacă mă pot exprima aşa; cu cât biletul pe care îl plăteşti este mai scump, cu atât mai bun va fi locul pe care îl vei avea. Ce te interesează pe tine unde se va aşeza fiecare şi cine va intra înăuntru? Tu vezi-ți de propria mântuire şi lasă-i pe ceilalți să se înțeleagă cu Dumnezeu, fiecare în felul lui!

Ideea este să nu intre pe stadion cel care nu are „bilet”. Asta zic. Nu putem intra cu toții în acelaşi sac! Eu, care am plătit bilet, am fost fraier?

Arătând o răbdare exemplară, Teofil inspiră adânc şi încercă să-l convingă pe Iorgos printr-un alt exemplu:

— Imaginează-ți următoarea situație: Statul adoptă o lege prin care acordă o pensie minimă, un fel de îndemnizație specială de care vor beneficia până şi cei care nu au plătit nici măcar o dată contribuția pentru asigurări sociale, fie din pricina leneviei, fie pentru că primeau bani în numerar, muncind la negru, fie pentru că au trăit în munți, ca partizani nu are nicio importanță. Cel care a lucrat însă şi a contribuit substanțial la casa de pensii şi-a agonisit prin truda sa o pensie care este, desigur, mult mai mare decât cea a „leneşului”. După logica ta, lucrătorul respectiv, în loc să-şi vadă de treabă şi să se bucure de pensia sa mare, ar trebui să iasă în stradă şi să manifeste împotriva nedreptății că „leneşul” primeşte pensie. Şi asta, fără să cunoască măcar cauza care l-a făcut să se lipsească de o pensie

întreagă. Dincolo de asta, în loc să se bucure, în fond, că semenul său nu moare de foame, acuză Statul că are un sistem de asistență socială. Şi ironia este că acelaşi om o să acuze tot Statul dacă acesta îl pedepseşte pe „leneş” pentru „lenevia” lui, aducându-l în situația de a rămâne fără adăpost, de a dormi pe bănci şi de a cerşi! Atunci o să zică: „Dar Statul ce face? Nu se gândeşte la oamenii bătrâni, lipsiți de sprijin?”

— Şi bine va face să fie nemulțumit, răspunse Iorgos neînduplecat. Pentru că el a plătit pensia pe care leneşul o primeşte pe nedrept. Statul face asistență socială pe spezele altora. Şi, fiind un contribuabil consecvent, care a ştiut să-şi chivernisească banii, este de la sine înțeles că nu vrea să-i vadă pe cei fără adăpost stând pe băncile din centrul oraşului, pentru care el a plătit să fie fabricate! Ce ți se pare ciudat în toate astea?

Fiindcă eşti tributar „ADN-ului” sindicalist al grecului contemporan, poate că vei înțelege mai bine ce vreau să spun din următoarea întâmplare: O cunoştință a mea a trebuit să meargă în centru cu nişte treburi. Cerul era înnorat şi burnițase puțin, dar din neglijență nu şi-a luat umbrela cu el. S-a dus deci la un vânzător ambulant şi l-a întrebat cât costă o umbrelă. Suma cerută de acela i s-a părut exagerat de mare şi a plecat fără să o cumpere, după ce mai întâi l-a jignit foarte urât pe vânzător. După doar câteva minute a început însă o ploaie puternică; nu a avut ce face, a trebuit să-şi biruie egoismul şi să se întoarcă să cumpere umbrela. Numai că, atunci când i-a cerut vânzătorului umbrela, acesta nu a refuzat să i-o dea, dar i-a cerut de două ori mai mult decât îi spusese inițial. Aşa cum era de aşteptat, cunoştința mea a fost foarte indignată şi a început să se certe cu vânzătorul, atrăgând atenția şi altor persoane de pe stradă. De față la acest eveniment au fost alți trei oameni. Unul, care cumpărase şi el, puțin mai

înainte, o umbrelă de la acel vânzător, la prețul inițial o să-l numim „prevăzătorul” –, a considerat că vânzătorul nu ar fi trebuit să îi vândă umbrela, ca să fie udat şi pedepsit. Era ca şi cum şi-ar fi zis: „Eu de ce am cumpărat-o mai devreme, am fost prost?” Altul, sever şi el, a considerat că a fost corect faptul că i-a dublat prețul de vreme ce îl jignise, fiindcă aşa şi-a oferit posibilitatea de a alege să fie sau nu udat. Cel de-al treilea, care a fost martor doar la creşterea prețului, dar nu văzuse şi comportamentul anterior al cunoştinței mele, a început să-l acuze pe vânzător că exploatează oamenii. Şi te întreb acum care dintre toți aceştia a avut dreptate?

În primul rând, ultimul dintre ei nu avea motiv să se amestece, fiindcă nu cunoştea toate faptele. Acum... ce să zic? Celălalt, „prevăzătorul”, care a vrut ca nefericita ta cunoştință să se ude, a fost foarte crud! Ce avea de câştigat dacă omul acela ar fi fost udat de ploaie? Corect mi se pare cel care a fost de acord cu vânzătorul. Dacă nu i-ar fi dat umbrela, acesta s-ar fi pedepsit şi pe el însuşi, lipsindu-se de un câştig. Pe de altă parte, dacă i-ar fi dat-o cu acelaşi preț, poate că respectivul nu ar fi regretat modul în care se purtase anterior.

Aşadar, în felul acesta sunt cu toții mulțumiți! Şi vânzătorul ambulant s-a bucurat că a vândut umbrela, şi celălalt, care a scăpat fără să-l plouă, chiar dacă a plătit ceva mai mult. Iar cei „răi” din întâmplare sunt, în fond, figuranții episodului, cei care nu aveau nicio treabă să se amestece, cel care a judecat şi cel care cerea „pedepsirea” cunoştinței mele. Şi acum zi-mi tu, Iorgos, cine din istorisirea aceasta este Dumnezeu, care este păcătosul, care este cel nedrept, care, cel rău, care este înțeleptul şi care dintre toți aceştia eşti tu?

Iorgos a început să râdă în hohote.

Eşti extraordinar, azi te-ai întrecut pe tine însuți. Cum ți-

a venit să îl prezinți pe Dumnezeu ca vânzător de umbrele? Am înțeles bine, nu? El este Dumnezeu?

Teofil răspunse atunci mirat:

— Atât ți-a rămas din istorisirea asta? Am vorbit degeaba atâta timp? în orice caz, nu cred că e greu de înțeles. E de ajuns să observăm cum ne folosim de Dumnezeu. Ca de o umbrelă care zace aruncată şi uitată într-un colț atunci când e vreme frumoasă, iar când vine ploaia este indispensabilă. Şi, îndată ce îşi face treaba, o aruncăm din nou într-un ungher.

Şi ce ai vrea, să mergem cu umbrela şi când e vreme frumoasă? O să fim luați de nebuni!

Din păcate, în epoca noastră aşa este, ai dreptate. Creştinul credincios este demodat! Mai rațional ni se pare cel care îşi umple corpul de găuri şi de tatuaje! în alte epoci, şi nu atât de îndepărtate, se întâmpla contrariul. Umbrela era semn de orânduială, iar cerceii, semn de barbarism.

Ei, noi în epoca asta trăim, ce să facem? Să aşteptăm să se descopere maşina timpului şi vedem apoi!

Ia închipuie-ți ce ar fi însemnat să vorbească aşa şi Kolokotronis[56]! Acum ai fi fost sclav într-un harem sau ți-ai fi făcut cruce pe ascuns, cu limba, aşa cum fac criptocreştinii din Turcia! Dar ia zi-mi, Iorgos, cum e posibil ca trăind, după cum se recunoaşte, în epoca cu cel mai mult confort şi abundență de bunuri oamenii să se gândească cu nostalgie la timpurile dinainte? Cum e posibil să viseze la epoci în care oamenii se confruntau cu foamete, războaie, greutăți şi suferință?

Iorgos s-a scărpinat încurcat în cap. Era adevărat ce spunea călugărul, dar nu se gândise niciodată din ce cauză.

— Ştiu şi eu? Poate fiindcă epoca noastră este una de

---

[56] Theodoros Kolokotronis (1770-1843) a fost unul dintre conducătorii renumiți ai revoluționarilor eleni în Războiul de Independență din 1821.

tranziție. De la măgarul cu care lucram ogorul am ajuns în câțiva ani pe lună! Omul s-a zăpăcit şi se gândeşte cu nostalgie la vremurile în care toate erau simple şi familiare. Din pricina confuziei şi-a pierdut busola şi de asta s-a închis în el şi se simte singur. Îi lipsesc vecinii şi cartierele cum erau ele înainte, când toți oamenii erau ca o mare familie.

Teofil a zâmbit cu amărăciune.

Deci, totul este pentru tine o problemă de adaptare! Adică, îndată ce omul se acomodează la noile vremuri, va fi fericit? Nu cumva ceea ce îi lipseşte omului de astăzi nu este uşurința de adaptare, ci credința pe care o avea în Dumnezeu, pe care acum a înlocuit-o cu credința în aparatură şi în psihanalişti? Nu cumva şi-a pierdut nădejdea şi visează la vremurile când, oricât ar fi suferit, avea nădejde în Dumnezeu? Pentru că Dumnezeu nu este numai speranță, ci şi iubire. Şi atâta timp cât iubeşti, nimeni nu îți este străin şi niciodată nu te simți singur. Având-L pe Dumnezeu alături, refaci vechiul cartier, unde există oameni care cred în Dumnezeu, oricât de necunoscuți ți-ar fi. Cred că ai trăit experiența asta în vara aceasta, când ți-ai făcut prieteni pe platou.

Iorgos a înțeles că tânărul monah făcea referire la după-amiezile petrecute, în aer liber, cu pelerinii şi s-a simțit ofensat.

Şi ce vrei, măi, Teofile? Fac şi eu ceea ce face toată lumea! Aceasta este epoca în care trăim! În timp ce toată lumea dansează disco, eu să dansez *kalamatianos*[57], fiindcă aşa se cuvine? Or să mă ia de nebun! Dansez şi eu în ritmul

---

[57] Este un dans tradițional grecesc, originar din Kalamata (în Peloponez). În forma sa de bază este alcătuit din doisprezece paşi, dintre care primii şapte sunt înainte şi ceilalți cinci, pe loc. Este un dans foarte popular, fiind răspândit, în diverse variante, în aproape toată Grecia.

majorităţii. Ştii ce tărie îţi trebuie să mergi împotriva valului?

Exact asta e ceea ce face somonul pentru a-şi depune icrele. Înoată contra curentului. Şi are de înfruntat urşi şi alţi prădători care stau la pândă să îl înşface.

Iorgos se posomorî. L-a purtat când într-o parte, când în alta, iar l-a „atins”. Auzi! Să considere un peşte mai curajos decât el! Şi chiar un peşte de apă dulce!

Îi pieri orice chef de lucru! A lăsat deoparte uneltele şi s-a aşezat cu picioarele încrucişate pe podea, peste nişte scânduri. A rămas puţin tăcut, privind în gol, a cântărit cu grijă ce a auzit azi şi, la sfârşit, a conchis:

— Ticălos ce eşti, Teofile! O să mă faci să nu mai mănânc peşte!

CAPITOLUL XVII

Ciocanul lui Iuri a urmat o traiectorie bizară şi în final a aterizat pe piciorul lui Iorgos. Urlând de durere, l-a fixat cu privirea pe neatentul muncitor, aşteptând să audă măcar o scuză din partea acestuia. Văzând însă că faţa străinului a rămas inexpresivă şi că nu a schiţat nici măcar un gest formal de ajutor, a uitat şi de locul unde se afla şi a început să-l „împodobească” cu injurii. Iar când Iuri, neînţelegând ce se întâmplă, i-a cerut socoteală, Iorgos nu a mai rezistat şi l-a dat diavolului.

Au intervenit atunci câţiva dintre cei care erau de faţă şi incidentul s-a încheiat înainte ca cei doi să apuce să se încaiere.

Când a intrat în atelier şchiopătând, Iorgos i-a explicat lui Teofil ce se întâmplase, cu lux de amănunte! Şi, după toate cele pe care le-a auzit, tânărul monah a tras următoarea „concluzie”:

— Nu trebuia să-l dai diavolului! Este un blestem foarte

greu, şi de obicei se întoarce asupra celui care l-a proferat.

Auzind remarca aceasta, Iorgos şi-a pierdut calmul cu totul:

— Pe tine asta te-a deranjat, frate? Era cât pe ce să-mi rupă piciorul, măgarul, şi tu mă cerți fiindcă l-am dat cuiva care nu există? Trebuia să fi căzut ciocanul pe piciorul tău, să vedem ce ai fi făcut! I-ai fi zis tot hexapsalmul[58]!

Teofil nu s-a descurajat în fața indignării lui Iorgos şi a continuat:

— La un moment dat, piciorul tău se va vindeca, dar din rănile pe care le deschizi în sufletul tău va curge întotdeauna sânge. Şi diavolul nu este inexistent! Există şi ne urăşte cât nici măcar nu îți poți închipui!

O să mă spovedesc şi o să-mi treacă rănile. Nu aşa zici tu mereu? Şi, dacă tot m-ai provocat, află că ducă-se-pe-pustii ține şi el tot de categoria „datelor" credinței. Dacă crezi în toate celelalte, crezi şi în existența lui. Pentru mine, să ştii, nu e decât o făptură imaginară căreia noi i-am pus în spate, în chip simbolic, toate elementele negative ale omului. Aşa... din motive practice ca să existe o teamă de o forță opusă, care să te țină departe de excese. Însă de dragul discuției pot să admit că există, dar atât! Să vedem câte voi mai face, de dragul discuției noastre!

Tânărul călugăr nu s-a arătat dispus să detensioneze discuția, după exemplul prietenului său, care se dovedise capabil de concesii, ci a continuat:

— Aceasta este cea mai mare reuşită a Satanei, să fie considerat inexistent, imaginar, inventat! Şi totuşi existența lui nu este greu de demonstrat. Pot să îți fac demonstrația

---

58 Hexapsalmul este numele dat Psalmilor Utreniei (în număr de şase), cuprinzând două grupuri de câte trei psalmi, respectiv psalmii 3, 37, 62 şi psalmii 87, 102 şi 142. Datorită referințelor frecvente la Judecată, cei şase psalmi mai sunt numiți şi „Psalmii Judecății".

aceasta oricând vrei, e de ajuns să arăți doar puțină bunăvoință.

Fața lui Iorgos exprima nedumerire şi rezervă. Asemenea unei turbine, mintea sa făcu mii de turații, dar ca de obicei, în sens invers. „Ce-mi pregăteşte oare călugărul ăsta? Doar nu o să facă vreo pentagramă pe podea şi o să înceapă să rostească descântece numai ca să-şi facă apariția vreun demon cu înfățişare de lup, cu coarne şi ochi roşii?”

Ca şi cum i-ar fi citit gândurile ceea ce nu era deloc greu, dat fiind că figura lui Iorgos era suficient de expresivă –, Teofil a intervenit liniştitor:

— Sper că nu te-ai dus cu gândul la ritualuri cu descântece magice şi vrăjitoare?

Da de unde?!, se grăbi Iorgos să declare cu ipocrizie, ca să-şi salveze prestigiul, dar în aceeaşi clipă privirea i s-a îndreptat spre țiglele de pe clădirea din față, trădându-l.

Mărturisirea involuntară a lui Iorgos îl făcu pe monah să zâmbească, după care continuă:

— Nu-ți face griji, procedura de adeverire a existenței lui este mult mai uşoară. Ceea ce necuratul detestă cel mai mult este să vorbim cu Dumnezeu. Încearcă să îi vorbeşti lui Dumnezeu şi să vezi cum o să ți se arate!

Adică, dacă iau şi eu în mână un şirag de mătănii şi încep să zic „Doamne, miluieşte!” o să-mi apară dintr-odată în față, zâmbitor, Beelzebul?, comentă Iorgos persiflant.

Pe chipul lui Teofil îşi făcu apariția un zâmbet care părea să sugereze că ştia ceva ce colaboratorul său ignora.

Cel rău nu este vreun strigoi neastâmpărat. Este imaterial, este gândul rău, coşmarul nocturn, gândul de hulă, este pricina actului păcătos, este neliniştea fără motiv, deznădejdea, disperarea. Prin lucrările acestea îşi mărturiseşte prezența în viața noastră. Nu o să-l vezi niciodată viu în fața ta, ci deoarece poate să pătrundă în mintea ta şi în visele tale o să-l descoperi în spatele multor

reacții ale trupului tău. Fiindcă accepți, presupun, că mintea este cea care pune în mişcare trupul! De câte ori nu te-ai gândit pe neaşteptate la ceva rău, cu care însă nu erai de acord? De câte ori nu te-a mulțumit, fără să vrei, gândul la pedepsirea drastică a unui răufăcător, cu toate că, dacă ți s-ar fi dat dreptul să aplici chiar tu acea pedeapsă, nu ai mai fi fost la fel de nemilos pe cât fuseseşi anterior, la nivelul gândului. Sau poate că ți-a părut chiar rău atunci când a fost executat! De câte ori nu ai dorit femeia prietenului tău şi nu ți-ai închipuit clipe de desfrânare cu ea, dar ştii că niciodată nu ai putea să îl trădezi? Acest gând rău, pe care însă nu-l putem transforma în faptă, este amprenta celui rău. Fiindcă dovada existenței lui sunt doar faptele şi dispoziția noastră.

Sigur, de multe ori gândul este acceptat şi îi urmează fapta, dar pentru asta nu mai este răspunzător el, ci noi, care L-am scos pe Dumnezeu din mintea noastră şi i-am dat necuratului dreptul să umple golul. Ca să revin deci la ceea ce spuneam adineauri, o să-ți dau un simplu exemplu, ca să înțelegi mai bine ce vreau să spun. Un om poate sta în picioare mult timp, cu răbdare, la o coadă, să cumpere un bilet pentru un concert, sau să aştepte persoana iubită, sau pur şi simplu să facă ceva ce şi-a dorit dintotdeauna. Când însă stă puțin în picioare în biserică, îşi simte picioarele grele, ca de plumb. Ți s-a întâmplat asta vreodată?

Iorgos înghiți în sec. Într-adevăr, călugărul avea dreptate. Când, copil fiind, mergea la biserică, se mişca de pe un picior pe altul nu avea niciodată stare. Şi acum şi-a amintit cum îi vorbea tatălui său elogios la adresa confesiunilor creştine care se îngrijesc de oameni şi au scaune în locaşurile lor de cult. Dar asta nu poate fi considerată o dovadă. I-a cerut astfel o explicație în plus. Iar monahul nu i-a refuzat-o.

Dovada deplină va veni atunci când te vei îndrepta spre

Dumnezeu. Acum cel rău te consideră al lui şi n-o să te predea „Duşmanului” său fără să opună rezistenţă. O să-ţi provoace un război tainic. Începe să te adresezi lui Dumnezeu şi atunci ai să vezi câte lucruri ciudate or să ţi se întâmple. Şi eu voi fi aici ca să ţi le semnalez şi să te îndrum. Fiindcă pentru întoarcerea ta la Dumnezeu trebuie să ai un bun îndrumător, un duhovnic, cum îl numim în Ortodoxie.

Şi ca să arate că îl ajută practic, a băgat mâna în buzunar, a scos de acolo un şirag de mătănii şi i l-a înmânat. Iorgos l-a luat ezitând, dar s-a sfiit să răspundă imediat. A cerut timp, şi Teofil i l-a acordat cu generozitate.

Îşi dădea seama că acceptarea existenţei necuratului însemna în mod automat acceptarea existenţei lui Dumnezeu. Şi asta era doar cea mai mică înfrângere. Avea să-i fie lezat însă egoismul. Dacă există cu adevărat, se putea încumeta să încheie socotelile cu ducă-se-pe-pustii? Cine avea să-l mai ajute, atunci? Teofil, căruia abia i-au crescut tuleii? Sau Dumnezeu? Şi pe cine, pe el, necredinciosul şi scepticul, care i-a pus în seamă atâtea şi atâtea? Bineînţeles, Teofil spusese odată că „dacă Dumnezeu este cu noi, nimeni nu ne poate sta împotrivă”. Dar asta este valabil pentru bunii creştini, nu pentru cei din tagma lui Iorgos.

Cu această îndoială în gând a adormit în acea seară şi somnul i-a fost greu. La fel şi în zilele următoare. Într-una dintre acestea, spre dimineaţă, l-a văzut în vis pe ducă-se-pe-pustii furios, cu ochi roşii, din care curgea sânge, strigându-i că nu există Dumnezeu. Visul acesta s-a repetat şi nopţile următoare, până când i l-a dezvăluit lui Teofil. Aşa cum era de aşteptat, călugărul a văzut în acest vis încercarea Satanei de a nu-l pierde pe Iorgos şi s-a bucurat, fiindcă, pentru el, acesta era un semn de căinţă din partea lui Iorgos, ceea ce diavolul cu siguranţă sesizase. Astfel, i-a

propus ca următor pas firesc, să-l ceară ajutorul lui Dumnezeu. De altfel, pentru asta îi şi dăduse mătăniile.

Pentru scepticul Iorgos, aceştia erau paşi mari, aproape salturi, şi a cerut din nou timp pentru a reflecta. Nici nu îşi putea da seama cum el, un ateu, ajunsese să țină în mâinile lui mătănii. Parcă se trezise dintr-odată într-o altă dimensiune, într-un univers paralel, unde orice era posibil şi toți sunt instabili şi schimbători! Dacă l-ar fi văzut prietenii lui ținând mătănii în mână, ar fi avut un şoc! Astfel, confuz, s-a îndreptat spre ceea ce până acum îi limpezea întotdeauna dilemele pe care le avea: cărțile. A căutat mai întâi informații despre mătănii, ca şi cum o carte despre istoria sabiei îl poate transforma într-un scrimer nemaipomenit pe cel care o citeşte. Din ce a găsit, a reținut cele mai uşor digerabile idei:

Mătăniile se împletesc potrivit unei tradiții care se pierde în adâncul veacurilor. Probabil că una dintre cele mai vechi forme ale unui mijloc auxiliar al rugăciunii a fost adunarea de pietricele sau semințe şi mutarea lor dintr-un loc sau vas în altul în timpul efectuării „canonului” de rugăciune sau a „canonului” de mătănii mici sau mari. Se pomeneşte şi o relatare despre un călugăr care s-a gândit să facă mici noduri pe o sfoară şi să o folosească în „canonul” său zilnic de rugăciune.

Dar diavolul îi dezlega nodurile, zădărnicind strădaniile sărmanului călugăr. Apoi a apărut un înger şi i-a arătat călugărului cum să facă un nod special, aşa cum este astăzi în mătănii, format din cruci succesive. Diavolul nu a mai putut desface aceste noduri din cauza crucilor.

Şiragul de mătănii este unul dintre obiectele care i se dau unui călugăr ortodox în timpul slujbei tunderii în monahism. I se dă ca o sabie duhovnicească, cu care, ca ostaş al lui Hristos, trebuie să lupte împotriva vrăjmaşului celui imaterial al omului, adică împotriva diavolului. Această sabie o

foloseşte chemând numele Domnului Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi cerând mila Lui în Rugăciunea lui Iisus: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!” Această rugăciune se poate rosti într-o formă mai scurtă: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!” sau mai pe larg: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi ale tuturor sfinților, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!”

Când călugării şi mirenii țin mătăniile în mâini, acest lucru este o reamintire a îndatoririi pe care o au, de a se ruga fără întrerupere, potrivit poruncii Apostolului Pavel: „Rugați-vă neîncetat!”

Scopul principal al mătăniilor este acela de a ne ajuta în rugăciunea noastră către Dumnezeu şi către sfinții Săi.

Cunoscând deja ce era şiragul de mătănii, dar fiind încă nesigur, a cerut din nou ajutorul lui Teofil. Şi acesta, după ce s-a oferit încă o dată să îl ajute când va folosi mătăniile, a criticat dependența lui Iorgos de cunoştințele transmise de alții în unele cărți, care sunt deseori deformate.

Viața mai întâi o trăieşti şi apoi citeşti despre ea. La Dumnezeu nu ajungi printr-o „metodă de învățare fără profesor”. Ca un iubitor al cărților ce era, Iorgos a reacționat şi atunci monahul a încercat să îi arate greşeala acestei practici printr-un exemplu, o istorisire pe care o auzise de la un martor ocular:

— Odată a venit în Muntele Athos un să-l numim cu îngăduință – „anticreştin”. Susținea că opiniile sale erau rezultatul unor ample studii şi că inițial fusese credincios. Citise nenumărate cărți. Astfel, considerând că el ajunsese să vadă lucrurile corect, a dorit să îi „salveze” pe toți ceilalți care trăiau în „orbire”, şi şi-a dedicat întreaga viață confruntării cu creştinismul, scriind chiar şi cărți despre existența sau non-existența lui Iisus, despre contradicțiile

regăsite în Scriptură, despre „inexactitățile" istorice din cuprinsul lor, despre „fărădelegile" creştinilor şi despre orice altceva îi dicta mintea lui întunecată. Ştii, idei de tipul celor pe care le susții şi tu.

Cum-necum, iar m-ai „înțepat"!, remarcă Iorgos apatic. În fine, ce căuta aici? Eu, cel puțin, am venit să lucrez.

Nu ți-ar veni să crezi dacă ai afla de ce vizitează oamenii Muntele. Unii o fac din curiozitate; alții, la insistențele prietenilor; alții, ca activitate turistică; alții, pentru alpinism... În fine, nu ne priveşte asta acum. Omul acesta susținea că a venit aici pentru un bun prieten al lui, creştin, respectând un pariu pe care îl pierduse. În fond, a intrat în „gura lupului" pentru că se simțea atât de sigur pe el, era atât de convins că avea dreptate, încât se credea invincibil într-o confruntare. Simțea că a ajuns la desăvârşire din punct de vedere al cunoaşterii, fără a avea vreo teamă că ar putea fi „infestat" de „microbul" îndoielii.

Dreptatea lui era lege inviolabilă! Axiomă matematică! Şi asta s-a văzut chiar de la început, pentru că, spre deosebire de tine, care ai păstrat pentru tine propriile-ți concepții, el provoca la discuție orice purtător de rasă îi ieşea în cale.

Inițial, cei cu care intra în vorbă au încercat să-i risipească înşelarea în care se găsea discutând în termenii lui. Date istorice, surse demne de încredere, analize teologice nimic nu îl atingea. L-au luat cu binişorul, au încercat să îi explice niciun rezultat. Un om care şi-a dedicat timp unui anumit scop cu greu poate recunoaşte inutilitatea acelui scop, chiar şi atunci când constată că a greşit. Fiindcă, vezi, dacă ar face asta, atunci, pe lângă faptul că ar trebui să îşi îngenuncheze eul rănit, ar trebui să admită şi că tot acel timp prețios, dedicat țelului respectiv, a fost doar o pierdere de vreme. Şi asta nu-i place nimănui!

Mi-a povestit, odată, bunicul meu despre un potcovar care, de fiecare dată când vedea o maşină pe drum, arunca

cu pietre în ea. Când era întrebat de ce face lucrul acesta, răspundea cu emfază: „Dacă or să biruiască diavolii ăştia, eu ce răspuns am să dau când o să mă întrebe cineva ce meserie am avut la viața mea?”

Înțelegi? Problema nu era cum avea să se descurce sau cum să-şi întrețină familia, ci cum o să se raporteze la trecutul său. Tot ce a făcut până atunci a fost timp pierdut?

Şi cei cu studii au o gândire de acest fel, completă Iorgos. Ştii, alergia asta la tot ce e nou. Au mintea ticsită de ştiință şi nimic altceva nu mai încape în ea... Nu râde, şi mintea poate să sufere de alergie! Cineva poate să studieze medicina şi să se considere o autoritate în toate! Poate că ai dreptate. Acum, că mă gândesc la asta, poate că acesta este motivul pentru care şi Iisus Şi-a ales ca ucenici nişte simpli pescari!

Iorgos nu mai putea de mândrie! Nu e puțin lucru să tălmăceşti faptele lui Hristos!

Şi ce s-a întâmplat cu respectivul „atotştiutor luminat”?, se grăbi să întrebe, ca să-şi ascundă zâmbetul de autoîncântare, pe care-l simțea lărgindu-i-se pe față. Nu s-a găsit niciun înțelept pe măsura lui, să îl combată?

Oamenii de acest gen nu consideră că există adversari vrednici să poarte o conversație cu ei. Se cred mai presus de toți. Zic ceea ce vor să zică şi aud ceea ce vor să audă! E ca şi cum vorbeşti la pereți! Nu întâmplător până şi Iisus îi sfătuia pe ucenicii Săi ca, atunci când au de-a face cu „urechi închise”, să plece şi să-şi scuture praful de pe picioare, pentru ca nimic din locul acela să nu rămână asupra lor. Adu-ți aminte de Iuda, pe care nici Hristos nu a putut să îl convingă. Şi acesta tot aşa era, ca Iuda, auzea ce voia să audă şi vedea ce voia să vadă. Dimpotrivă, după fiecare dispută în urma căreia oricum se retrăgea cu sentimentul că e de neatins, învingător –, înşelarea în care se afla lua şi mai mari proporții. Şi când zic dispută, nu mă

refer doar la dialoguri civilizate, ci şi la certuri dure. Ştii, aici nu au toţi darul răbdării...

Nici măcar pe cel al iubirii, aş zice eu... găsi Iorgos prilejul să remarce.

Am mai vorbit despre asta. Nu judeca tu! Altcineva este Cel Care trebuie să judece!

Nu judec! Am doar ochi şi văd. În orice caz, în cele din urmă ce s-a întâmplat cu omul ăsta? Fiindcă, de vreme ce îmi vorbeşti despre el, trebuie să aibă un rost!

Exact aşa şi este! Şi chiar un sens uşor de digerat, ca o mâncare gătită după cea mai simplă reţetă. Într-o zi, înainte să plece din Munte, nefericitul acesta pentru că oricine se îndepărtează de Dumnezeu este vrednic de milă în timp ce mergea împreună cu prietenul său pe-o cărare umbroasă, la un izvor, s-a întâlnit cu un pustnic bătrân. Bătrânul trăia de şaizeci de ani într-o peşteră şi de existenţa lui ştiau foarte puţini, în principal câţiva fraţi de la un schit învecinat, care, împlinind dorinţa duhovnicilor din trecut ai schitului, obişnuiau să îi lase pustnicului, în scorbura unui copac, pesmeţi şi murături. Unul dintre foarte puţinele lucruri pe care le ştiau despre el era faptul că era originar din România. Şi înşelatul acesta a început să îi expună cu emfază şi prefăcută politeţe teoriile sale bătrânelului uscăţiv, care avea o bucată de sfoară în loc de brâu, rasa îi era plină de găuri, iar pe trup avea atâtea înţepături de insecte câte stele sunt pe cer. Bătrânul l-a ascultat cu mirare, în tăcere, privindu-l în ochi aşa cum îşi priveşte părintele copilul nou-născut, până când privirea i s-a înceţoşat de lacrimi şi i-a zis: „Ce ai citit, fiule, ca să ajungi să înţelegi toate acestea?” „De toate”, a răspuns el în stilul său afectat, „Evangheliile, pe ele le-am analizat cu deosebire, vieţile Apostolilor, izvoare istorice, unele chiar străine, pe care le-am tradus singur. Crede-mă, am citit tot ce se poate!”

Şi atunci, bătrânelul a îngenuncheat, a luat mâinile înşelatului consternat în ale sale şi a început să i le sărute. „Fiule”, i-a zis plângând în hohote, „eu sunt un analfabet. Nici numele nu ştiu să mi-l scriu. Dar dorm şi visez că sunt învățat şi că toată ziua am citit Scripturile, iar seara, cu mătăniile în mână, vorbesc cu sfinții despre ce am citit. Dar nu am studiat şi nu m-am învrednicit să țin în mâini cărți sfinte. Şi ori de câte ori le-am avut în față, mi-a fost ruşine să le țin în mâinile mele. Dar mânuțele astea ale tale le-au ținut!”

A spus asta şi a continuat să-i sărute mâinile. Aceste mâini necredincioase, care au ținut însă cărțile sfinte ale credinței noastre. Şi atunci cel înşelat a înțeles şi picioarele au început să-i tremure neputincioase, a îngenuncheat şi, îmbrățişându-l pe smeritul pustnic, a început să plângă ca un copil mic. Asta a fost! Minunea avusese loc! I s-au închis ochii trupeşti şi i s-au deschis ochii sufletului! A văzut totul limpede! Creştinismul nu este cea mai bună teorie filosofică pe care să o pui într-o balanță a cunoaşterii. Nu este nici cea mai frumoasă narațiune istorică, nu îl poți evalua prin stratageme literare şi descoperiri arheologice. Nu este religia desăvârşită! Nu este nici măcar religie, ca să fie pus alături de alte concepte religioase! Creştinismul este trăire! Respirație şi rugăciune! Urmare a lui Hristos! Iubire şi iertare! Viață împărtăşită prin Taine! Altfel, creştini ar fi doar teologii. Iar sfinți nu ar fi decât cei mai buni dintre aceştia!

Ştii de la cine am auzit cea mai bună tâlcuire despre Dumnezeu Cel întreit în Persoane? De la un cioban neştiutor de carte din Agrafa[59]. Un bătrân cu părul alb, care mirosea tot a bălegar şi a țap. Nu plecase niciodată din satul

---

[59] Agrafa este o zonă montană din Grecia Centrală. Ocupă partea nordică a prefecturii Evritania şi partea de vest a prefecturii Karditsa.

lui, nici măcar până în satul învecinat. Cea mai lungă călătorie pe care o făcuse vreodată era până la păşunile de pe munte. Pielea lui se înăsprise atât de mult de la vânturile de nord, încât lamele obişnuite nu erau de ajuns să-şi taie barba, care îi crescuse atât de mult, încât l-ar fi invidiat şi un patriarh. Nu dormise niciodată într-un pat normal.

Nu ştia carte sau limbi străine, dar citea fără greş vremea şi vorbea ore întregi cu animalele lui. Bătrânul acesta, care nu pierduse vreodată Liturghia de duminică şi din sărbătorile mari, din toate predicile pe care le auzise a rămas cu o nelămurire legată de caracterul întreit al Dumnezeirii. Mintea sa simplă nu a putut cuprinde faptul că Dumnezeu Cel Unul era... Trei! Măi, măi, te pomeneşti îi băgase diavolul îndoiala în minte că cei din vechime aveau dreptate că aveau doisprezece zei şi noi am scăpătat şi am ajuns de avem doar trei? Şi aşa îndoiala a început să-i roadă credința, cum că Dumnezeu ar fi... incomplet! Îl întrebase şi pe preotul din sat, care după ce a încercat în fel şi chip să îi explice, văzând că nu reuşea nicicum să îl facă să înțeleagă pe bătrânelul cel simplu şi neînvățat i-a spus să nu se preocupe de lucrurile acestea, fiindcă „sunt lucruri înalte, care nu sunt pentru toți”. Asta, până în clipa în care în mâinile bătrânului cioban a căzut o icoană de hârtie a lui Iisus. Era Păstorul Cel Bun, ştii, Care este înfăţişat purtând o oaie pe umerii Săi. Şi atunci toate s-au lămurit. „Doamne”, s-a gândit, „dacă eşti cioban, acuma înțeleg de ce Te-ai împărțit în trei. Poate să fie unul singur de ajuns pentru atâtea făpturi? Ce e un cioban fără berbecul dinaintea turmei şi fără câinele lui ciobănesc? Fără ei nu pot să mân turma şi nici ei nu pot să-şi facă treaba fără mine!” Astfel, în mintea sa curată, Tatăl a devenit cioban, Fiul, berbecul care conduce turma, şi Duhul Sfânt, câinele ciobănesc care păzeşte bietele animale de lupi.

CAPITOLUL XVIII

Imediat după Vecernie, călugării şi pelerinii mireni au ieşit din biserică şi s-au îndreptat spre trapeză. Văzându-i de la fereastra atelierului său, Iorgos pufăi în semn de indignare, ca un cal neîmblânzit, şi îşi întoarse privirea în mod ostentativ.

Uită-te la ei! Ca o turmă! Oile negre în faţă şi cele colorate în urmă!

Ce te-a mai deranjat acum?, îl întrebă nedumerit Teofil. Ca o soacră rea ai ajuns!

Ce mă deranjează? Faptul că de mici suntem învăţaţi să fim membrii unei turme. Unul dintre cei mulţi! Să urmăm masa. Toţi urmăresc asta. Până şi Biserica! De aceea se asociază cu puterea, oricare ar fi aceasta. Până şi acasă, dacă ridici capul, sunt gata să ţi-l taie. Ne vor oi! Supuşi şi inofensivi!

Asta este părerea ta despre familie? Un mediu de supuşi? O mini-dictatură a părinţilor care îşi oferă grija în schimbul ascultării? Asta ţi-a sugerat ţie procesiunea aceasta? O turmă de făpturi abulice, care merg în spatele cuiva?

Exact!

Şi stomacul lor este acest cineva? Fiindcă acum toţi oamenii aceştia merg la masă!

Hai, fii serios! Nu la nevoile fiziologice mă refer, ştii foarte bine.

— Adică, dacă ar merge fiecare de unul singur la masă, chiar dacă s-ar face lucrul acesta la o anumită oră, nu te-ar deranja?

— Nu. Şi nu e vorba doar de masă! Buluc la şcoală, grămadă în pas cadenţat şi ţanţoş în armată. Unicitatea individuală piere, toţi suntem la fel, nu ne deosebim unul de celălalt. Robi ne naştem, ca robii trăim şi ca robii murim. Niciunul dintre noi nu este liber.

Dacă vrei libertate, vino lângă Hristos! Libertatea care se manifestă prin liberul arbitru este cel mai mare dar pe care ni l-a făcut.

Ce libertate? Unica libertate pe care o avem este să ne alegem singuri lanțurile. Şi tu ai făcut acelaşi lucru când ai devenit monah, nu te înşela crezând că eşti liber! Doar ți-ai vopsit lanțurile în auriu şi nu te deranjează. De asta îți spun toți suntem sclavi, oi pentru sacrificare! Niciodată nu am acceptat să mă pierd în mulțime, să devin pur şi simplu unul dintr-o grămadă. Până şi numele pe care-l port, tocmai din acest motiv îl urăsc. Iorgos Papadopoulos! Nu există un nume mai comun!

Teofil îşi lăsă uneltele pe blat şi se aşeză în fața prietenului său pentru a se putea dedica cu totul conversației:

— Deci, dacă am înțeles bine, lăsând intenționat deoparte delirul despre numele tău, vrei să spui că de mici suntem educați ca nişte oi, deşi am merita să fim cu toții ciobani sau lupi?

Umflându-se în pene de satisfacție, Iorgos confirmă:

— Te-ai prins! Doar că eu nu îmi doresc să fiu lup.

— Şi dacă am fi toți ciobani sau lupi, ce oi am avea de mânat?

— Bine, nu chiar toți... Cei care merită.

— Deci trebuie să existe şi o căpetenie a ciobanilor, un... staroste, să zicem, ca să conducă ciobanii şi oile, care sunt toți cei care... nu merită să fie altceva.

Ceva de genul acesta!

Iar starostele acesta al ciobanilor în societatea meritocratică la care tu visezi îşi va fi câştigat titlul, evident, pe merit.

Desigur, pe criterii obiective! Ştii personalitate puternică, calități de conducător, simț al dreptății, discernământ, o pleiadă de experiențe şi cunoştințe...

Am înțeles. De asemenea, presupun că trebuie să aibă curaj, jertfire de sine şi toate calitățile nobile pe care le cunoaştem!

Bineînțeles!

Şi, fireşte, un om cu asemenea caracter trebuie să aibă şi cunoaştere de sine. Fiindcă nu cred că îți poți închipui că cineva poate cunoaşte atâtea lucruri fără să se cunoască bine pe sine însuşi.

Iorgos păru că se gândeşte puțin înainte să răspundă:

— Nu m-am gândit până acum la asta, dar da, aşa trebuie să fie.

Şi tu, să presupun, de vreme ce nu intri în mulțime nici măcar ca să mănânci şi ai cunoaştere de sine, te consideri pe tine însuți un astfel de staroste sau măcar un cioban.

Tu ai zis!

Lasă falsa modestie şi citatele, vreau să mă lămuresc. Răspunde-mi deci la o întrebare...

— Zi!

La şcoală, când venea momentul să răspunzi la lecție, nu cumva te ascundeai în spatele colegului din față şi îți doreai să fi fost invizibil?

— Ca toți copiii, răspunse Iorgos ridicând din umeri. Nu înțeleg ce e bizar în asta!

Ca toți copiii care nu învață! Şi în armată, când sergentul-major căuta o persoană pentru diferite treburi, nu te ascundeai oare în toalete sau te prefăceai că eşti obosit sau bolnav?

Iorgos îl observă pe Teofil cu atenție. Era prima oară când îl vedea aşa tensionat, atât de agresiv. Dintr-odată şi-a dat seama că cel mai uşor îl putea face să-şi piardă calmul nu când îl acuza sau îl ironiza, nici măcar când îl jignea, ci atunci când îl judeca pe semenul său.

Ai zis să răspund la o întrebare, spuse el încercând să scape de întrebările succesive ale lui Teofil.

Am zis-o retoric. O să răspunzi astăzi?

Toți făceau aşa. Eu eram prost să fac altfel? Chiar excluzi posibilitatea să fi fost obosit sau bolnav.

Bineînțeles că nu, dar nu exclud nici posibilitatea ca şi cel care a mers în locul tău să fi fost în aceeaşi situație ca tine. Şi la greve sau la alegeri nu cumva îi lăsai pe alții să îşi asume partea cea mai periculoasă a acțiunii, iar tu te pierdeai în mulțimea anonimă a celor care nu au votat sau a spărgătorilor de grevă?

Vocea lui Iorgos s-a auzit ezitantă:

— Uite, la o slujbă pe care am avut-o chiar înainte de a veni aici, unde patronul a zis clar că participarea la grevă echivalează cu concedierea, nu am fost la grevă. Dar la alte greve am participat, deşi, ca liber profesionist, singura persoană împotriva căreia puteam face grevă era tatăl meu sau... eu însumi! în ceea ce priveşte alegerile, mi-am dat seama că oricine iese este acelaşi lucru şi nu mă mai preocupă.

Şi, pentru că toți avem instinctul de autoprotejare, în cazul ipotetic în care o persoană rănită, plină de sânge, victima unui accident rutier, de exemplu, ar avea nevoie de ajutorul tău, ai risca să pui mâna pe ea să o ajuți?

Nedumerit, Iorgos răspunse:

— Nu îți doresc să trăieşti vreodată aşa ceva! Mi s-a întâmplat o dată. Cineva care a căzut de pe motocicletă: avea capul spart şi îi cursese sânge peste tot în jur! Cum să fi pus mâna pe el? Poți să ştii ce microbi poartă fiecare? Oricine ar fi procedat aşa în locul meu! Sunt de acord, să ajutăm, desigur, dar nu să şi murim!

Deci nici măcar în situația în care semenul tău a avut nevoie de tine nu ai vrut să ieşi în evidență?, întrebă Teofil, şi era evident că tonul cu care rostea întrebările era direct proporțional cu indignarea sa.

Ia stai puțin, că prea te-ai aprins astăzi!, ripostă Iorgos la

presiunea la care simțea că era supus fără motiv. Am chemat o ambulanță, nu e ca şi cum l-am lăsat pe el în voia sorții şi eu m-am dus să beau o cafea!

Nu, bineînțeles, e limpede că aveai conştiința curată. Dar ia zi-mi, când mama ta avea nevoie de cineva pentru anumite treburi, nu bombăneai oare, zicând că era rândul fraților tăi să facă lucrul respectiv?

Nu-mi place unde bați, părinte!

Dacă îmi zici părinte, înseamnă că te-ai enervat. Foarte rău! Eu doar pun întrebări. Cu siguranță, răspunsurile pe care le dai te deranjează. Să recapitulăm însă puțin. Vrei să fii în prima linie, un fel de staroste ca să folosim metafora ta de mai înainte –, şi crezi că meriți acest nume, excepție făcând cazurile în care fie nu dispui de cunoştințele necesare, fie eşti obosit sau bolnav, fie consideri că ceilalți încearcă să te exploateze, fie rişti să nu mai ai ce pune pe masă, fie îți e pusă în pericol sănătatea, fie nu e rândul tău să faci ceva etc.

— Bine, am priceput insinuarea! Sunt o oaie laşă, ca toți ceilalți! Eşti bucuros acum?, îngăimă Iorgos supărat, aruncând cât colo pe podea ciocanul de lemn.

Teofil s-a aplecat, a luat unealta de jos şi a pus-o uşor în mâinile interlocutorului său, care avea fața roşie de supărare.

Pe mine te-ai supărat, frate, sau pe tine însuți?

Pe tine, răbufni Iorgos. Şi vrei să ştii de ce? O să-ți zic! Eşti ca o oglindă care îmi apare în față, fără voia mea, şi de fiecare dată când mă uit în ea mă văd urât, plin de coşuri, chel, cocoşat, murdar…

Brusc glasul i s-a înmuiat, şi-a plecat capul şi a continuat cu reproş:

— Nu zici nimic despre mine în mod direct, pui întrebări care aparent nu au nicio legătură cu tema despre care vorbim şi uite aşa îmi înfigi şi mai adânc bârna în ochi.

Astăzi ce-am zis? Că nu vreau să fiu considerat oaie, adică înrobit. E rău că gândesc aşa?

Nu, fratele meu! Rău nu este. Dimpotrivă! E chiar o dorință nobilă. Rău este că în final nu ajungem nici măcar ciobani, ci doar lupi. Secretul pentru a deveni un bun cioban este să fii mai întâi cea mai bună dintre oi. Şi ştii ceva? Toți suntem mai mult sau mai puțin un Iorgos Papadopoulos. Numai că Dumnezeu nu ne-a făcut pe toți la fel nici ca înfățişare, nici ca trăsături –, tocmai fiindcă nu ne consideră oi sau mai degrabă nu vrea să fim pentru totdeauna oi. Ne vrea oi atunci când suntem nedreptățiți; pahiderme, în fața ispitei; vulturi care zboară în înaltul cerului, atunci când ne rugăm; câini, atunci când iubim; feline iuți, atunci când sărim în ajutorul semenului nostru; cai semeți, de luptă, atunci când ne bucurăm oferindu-i aproapelui îngrijire; peşti muți, atunci când suntem ocărâți. Ne vrea în turmă atunci când păstorul este bun, dar lupi singuratici atunci când se vrea înjunghierea, pierderea noastră, şi prin asta mă refer la pierderea sufletului nostru.

Pe ce te bazezi când zici toate acestea? De unde le deduci?

Din viața lui Hristos însuşi! S-a născut ca o pasăre călătoare în locuri străine. Ca o oaie în turmă a trăit până la vârsta de treizeci de ani. Şi apoi a devenit bufniță înțeleaptă, luminând mințile oamenilor, vacă cu uger bogat, hrănind sufletele şi trupurile oamenilor, elefant puternic şi neobosit, trăgând lumea în spatele Lui, câine credincios, lingând rănile celor bolnavi şi vindecându-i. Şi la urmă a murit pentru binele nostru, al tuturor, ca un animal de jertfă, din cele care se jertfeau pe altare înainte de plecarea într-o călătorie, ca zeii să descopere în măruntaiele lor furtunile şi vijeliile pe care aveau să le înfrunte. Şi dacă vrei să devii un cioban vrednic şi să conduci tu oile, de la cine ai putea să înveți mai bine cum să faci asta decât de la Hristos?! Fiindcă cine altcineva are toate calitățile despre care am fost

amândoi de acord că este nevoie pentru „treaba” asta? Atotştiutor, Drept, Milostiv, Curajos! Nu S-a temut nici să se jertfească, nici să conducă, nici să fie judecat! Cât despre oglinda aceasta, dacă tu nu ți-ai fi deschis ochii, n-ai fi putut să vezi nici măcar această urâțenie. Îți promit însă că, dacă îi vei deschide şi mai mult, o să vezi frumusețea care se ascunde în spatele acesteia, frumusețea pe care ți-a dăruit-o Dumnezeu atunci când te-a creat, cea pe care a dezvăluit-o preotul la Botezul tău şi cea pe care ai purtat-o cu tine până când te-ai lepădat de El. Fiindcă nu este o urâțenie din naştere, ci tină, praf, fum şi murdărie pe care vreme îndelungată le-ai lăsat să se depună peste tine, neîngrijindu-te de „curățirea” acestei urâțenii.

— Vorbeşti de parcă Dumnezeu ne face buni şi noi ne stricăm pe parcurs. Dacă lucrurile ar fi stat aşa, nu ne-ar fi dat sentimente precum ura şi mânia, sau foamea, sau dorința sexuală, ci doar iubire, bunătate şi înfrânare. Dacă El le-a făcut pe toate, atunci tot El a făcut şi răul! Aşadar nu suntem cu toții răi prin alegere, ci unii se nasc răi. De unde ştii aşadar că nu m-am născut şi eu „întinat”?

Dumnezeu nu a creat răul, prietene. Nici nu există sentimente bune şi rele. Mânia ne-a dat-o ca să ne mâniem pentru nedreptate; ura, ca să dispreţuim păcatul; dorinţa sexuală, ca să ne înmulţim; foamea, ca să ne amintim că trebuie să ne hrănim ca să trăim. Pe toate le-a creat cu un scop bun. Noi ne-am depărtat de El şi am pierdut măsura, iar împreună cu măsura am uitat şi folosirea lor potrivit scopului inițial. Depinde de noi modul în care folosim sentimentele. Faptul că le folosim în interes propriu, în scopuri egoiste e alegerea noastră! Este exact ca în pilda cu cuțitul: de tine depinde dacă o să-l foloseşti pentru a tăia pâine sau pentru a ucide pe cineva. Poți să zici că, dacă omori pe cineva, de vină este cel care a fabricat cuțitul? De aceea spun că eşti om bun şi nu meriți „masca” pe care ți-ai

pus-o. Aşa că, frate, data viitoare când ai să vezi o „turmă” ca cea care ţi-a produs azi starea de disconfort, să simţi cape o onoare şi o datorie să intri în mijlocul ei. Dar chiar şi dacă ar fi o „turmă” care merge spre junghiere, să simţi milă, ştiind care le e soarta, şi nu dezgust. Fiindcă, vezi bine, nu toţi oamenii şi-au deschis ochii.

În ce fel se poate scăpa de murdăria asta?, murmură Iorgos, simţind pentru întâia oară că prietenul său purtător de rasă era, poate, o frânghie pe care i-a aruncat-o Dumnezeu ca să-l salveze.

„În cele din urmă, Hristos trebuie să mă iubească mult”, apucă să se gândească înainte de a primi răspunsul lui Teofil.

Cu paşi mici, fratele meu, sau dacă preferi altă exprimare treaptă cu treaptă. Calea care ne conduce la Dumnezeu este o scară şi noi ne străduim să urcăm, să ajungem la El. Şi ştii care este partea cea mai frumoasă? Că primele trei trepte sunt cele mai dificile!

De ce?

Fiindcă prima treaptă este cunoaşterea de sine. Să-ţi simţi starea de păcătoşenie. Aceasta presupune să te cerţi şi să judeci fără cruţare persoana care-ţi este cea mai dragă, cea pe care ai aşezat-o pe cel mai înalt soclu. Pe tine însuţi! Dacă nu realizezi că miroşi urât sau, ca să formulez ideea aşa cum îţi place, dacă nu te apropii cu nasul de propria-ţi subţioară să simţi că leşini de duhoare, cum vei ajunge să vrei să faci baie?

Mi-am adus aminte acum, zise Iorgos mai relaxat, cu un aer visător, de mama, care, atunci când eram copii mici golani în toată regula –, ne chema în casă ca să ne spălăm. „Veniţi, măi, să faceţi baie! Nu vedeţi ce e pe voi?!”, striga, iar noi, care ne jucam pe maidan şi eram toţi plini de noroi şi transpiraţi, văzându-ne unul pe celălalt în aceeaşi situaţie, nu realizam cât de murdari eram. Îmi aduc aminte

că odată am preferat să fac pe mine ca să nu îmi las echipa de fotbal cu un jucător mai puțin. Doar când, seara târziu, ieşeam din cadă şi vedeam că apa fierbinte cu săpun avea o culoare negricioasă, abia atunci o credeam pe mama, că suntem murdari. Ca Toma necredinciosul, duceam la nas chiar şi hainele aruncate pe jos, de parcă ne-ar fi făcut plăcere mirosul groaznic de transpirație pe care îl emanau. Şi, ieşind din baie, când îl vedeam pe următorul care îşi aştepta rândul, încă nespălat şi murdar, nu ne venea să credem că şi noi fusesem ca el.

Nici măcar eu nu aş fi găsit un exemplu mai bun, constată Teofil, cu fața luminată de surpriza schimbării pe care o vedea la Iorgos.

Al doilea pas sau, dacă vrei, a doua treaptă, care este?

Pocăința! Să te pocăieşti pentru murdăria ta, să ți se facă silă de ea şi, mai ales, să ți se facă silă de sinele tău vechi. Să nu vrei să mai fii vreodată murdar.

Am înțeles! Dar mă duci spre lucruri adânci şi nu ştiu dacă sunt pregătit să arunc la gunoi vechiul meu „eu”. E ca şi cum ai zice puştiului de odinioară că nu o să se mai joace pe maidan, că nu o să se mai bucure de joc, nu o să-şi mai vadă prietenii, doar ca să nu se mai murdărească de noroi!

Ți-am zis că primele trepte sunt greu de urcat. Trebuie să te lupți cu prietenii, cu amintirile, cu obiceiurile tale, până şi cu propriul tău trup.

Să presupunem că am făcut şi asta. M-am pocăit, m-am ocărât pe mine însumi şi m-am hotărât să nu mă mai „murdăresc”! După aceea ce urmează?

Aici intervine Dumnezeu! El este mama Care te îmbăiază, Care curăță baia de murdăria pe care ai lăsat-o în urma ta şi îți spală din nou hainele pătate de noroi, ca să le poți purta iarăşi strălucitoare.

Şi cum face lucrul ăsta?

Cu iertarea pe care o primeşti prin Spovedanie!

Iorgos a sărit în sus de parcă ar fi fost pe cărbuni aprinşi.

Uite şi capcana! Şi chiar mă gândeam cum de oi fi uitat să zici astăzi ceva de Spovedanie. Cum faci, cum nu faci, tot timpul la Spovedanie ajungi. „Săpunul magic!"

Tânărul monah şi-a îndreptat privirea către cer, zicând ceva şoptit. Cunoştea de acum încăpăţânarea prietenului său. La fel cum înţelesese şi că dincolo de pământul acesta uscat se ascunde un teren fertil. Nu trebuie decât să aşezi sământa adânc şi toate îşi vor urma drumul.

Mare ticălos mai eşti!, continuă Iorgos. Parcă ai fi un frizer care, imediat ce mă prinzi pe scaun, te năpusteşti asupra mea cu maşina de bărbierit la minimum şi nu-mi laşi nici măcar un fir de păr pe cap!

Odată cu firele de păr dispar şi păduchii!

Ei, da, dar sunt şi nişte păduchi cu rasă, care ţi se par fluturi şi ţac... te trezeşti cu muşcătura.

Muşcătură, Spovedania?, zise Teofil pasămite supărat, ca să îl provoace pe Iorgos să redevină serios.

Într-adevăr, Iorgos a simţit atunci că exagerase puţin.

Auzi, să îi zică păduche prietenului lui! Păduchii se hrănesc cu sângele tău, nu îţi dau propriul lor sânge, aşa cum ar fi făcut Teofil.

Lasă Spovedania, măi frate. Doar vezi că, de fiecare dată când pomeneşti de ea, nu ne mai înţelegem. Vorbeşte despre altceva... Uite, spune-mi despre treapta a patra. Dacă a treia este aşa de grea, îmi închipui cum este următoarea. Imposibilă!

Teofil zâmbi şi figura i se lumină în chip neobişnuit. Îşi luă culionul din cuier, şi-l puse pe cap aşezându-şi cu grijă părul lung, şi apoi îşi puse geanta cu uneltele pe umăr şi se îndreptă spre uşă. Se întunecase deja şi era timpul să plece. Când a ajuns pe treapta de sus a scării s-a întors spre prietenul lui şi i-a zis:

— Ţi-am spus că primele trei sunt cele mai grele. Ştii de

ce? Fiindcă apoi te poartă Hristos în spate!

CAPITOLUL XIX

Încă de dimineață devreme se vedea că Iorgos nu avea chef de lucru. Şi salutul l-a zis cu jumătate de gură, când a venit la atelier. I-a luat zece minute ca să îşi întindă uneltele pe masa de lucru, şi până şi asta a făcut-o greşit. Dacă nu s-ar fi gândit la Teofil, poate că nici nu ar mai fi venit la atelier. Dar nici pe el nu vedea să îl dea zelul pe dinafară; mişcările pe care le făcea erau lente, lipsite de vlagă.

Tatăl lui Iorgos obişnuia să spună: „Sculptura în lemn aparține artelor frumoase. Artistul nu este muncitor într-o uzină, ca să facă producție. Dacă într-o zi nu ai dispoziție să lucrezi, nu pune mâna pe daltă, fiindcă în ziua următoare o să-ți pară rău.” în astfel de sfaturi ale tatălui său Iorgos avea încredere. Aşa că, până să pună mâna pe unelte şi să se apuce de treabă, s-a apropiat de Teofil cu gândul de a-i vorbi, indiferent ce. Primul lucru care i-a venit în minte a fost:

— Cu Tainele n-am înțeles cum e!

Teofil îi aruncă prietenului său o privire cercetătoare:

— Mi se pare că începi să te arunci la adâncime. Faci față unei analize teologice sau o să mă trezesc cu vreun ciocan în cap?

Dacă o să mă iei cu pasaje biblice, cu texte din greacă veche, cu ce a zis cutare Sinod Ecumenic sau cu nu ştiu ce sens întortocheat a ceea ce a vrut să zică Hristos sau vreun sfânt „luminat”, sigur că o să te trezeşti cu ceva în cap. Acum, ce o să fie ciocan, daltă om vedea, ce o să am la îndemână! Astăzi nu mă simt prea bine. Aşa că, dacă poți să mă luminezi, simplu şi pe înțeles, dă-i drumul! Altfel, cum se zice şi la nunți: „taci pentru totdeauna”.

Bine! Voi încerca! De altfel, ți-am mai zis că nu sunt

renumit pentru cunoştinţele mele teologice. Orice o să-ţi spun o să fie din inimă, şi nu din minte. În primul rând, trebuie să cădem de acord asupra faptului că acceptarea caracterului tainic al unor lucrări făcute prin puterea lui Dumnezeu în aceste slujbe şi transformarea condiţiilor materiale şi duhovniceşti după o anumită Taină ţin de credinţă, nu de demonstraţie. Fiecare Taină este în fond activarea voinţei omului de a se face părtaş harului dumnezeiesc. În cele din urmă, Tainele sunt responsabile de surparea necurmată a puterilor demonice, înfăptuită în viaţa trupului Bisericii, pentru tămăduire, creştere duhovnicească şi biruinţă asupra acestor puteri.

Iorgos s-a uitat încruntat la tânărul monah, ridicându-i în faţă „ameninţător” o unealtă.

Nu ai început bine, iar în mână ţin un burghiu. Ai grijă! Vorbeşti cu un om care încă nu şi-a băut toată ceaşca de cafea! Am zis doar: simplu şi pe înţeles!

Ah, ştii ceva, se plânse Teofil, nu sunt eu de vină, că tu, grec modern, nu ai în vocabular mai mult de trei sute de cuvinte!

Trei sute zece! Dintre care, zece sunt înjurături! Şi zi mai repede, că îmi pierd răbdarea!

O să-ţi răspund printr-un exemplu: a accepta că la Sfânta împărtăşanie mănânci şi bei Trupul şi Sângele lui Hristos înseamnă a crede fără demonstraţii. Asta înseamnă credinţă încredere desăvârşită în Hristos!

În regulă, dar vorbele nu sunt de ajuns ca să cucereşti. Şi o fată se plictiseşte doar cu cuvinte dulci trebuie să vadă şi nişte bijuterii ca să te creadă. Ori de câte ori îţi cer ceva veridic, mă trimiţi la credinţă. Asta nu e discuţie, e cateheză!

Din păcate, şi aceste lucruri fac parte tot dintre cazurile legate de credinţă. Nu ar avea sens să-ţi analizez fiecare Taină atâta vreme cât credinţa ta este „în stare de hipnoză”. Pot să-ţi vorbesc însă de zeci de situaţii în care oameni care

aveau îndoieli, ca şi tine, au simțit că mestecă carne după ce au primit Sfânta împărtăşanie şi s-au convins; dar chiar şi aşa, tot ai avea nevoie de credință, ca să poți crede cuvântul lor.

Dar cu preoții răi cum rămâne?

Ce vrei să spui cu asta?, întrebă călugărul, nedumerit. Am crezut că am rezolvat aspectul ăsta. Dacă un preot ți se pare rău, caută unul bun.

Ha, te-am prins!, sări Iorgos. Tocmai ai acceptat faptul că există preoți răi!

— Nu!, se grăbi Teofil să lămurească răstălmăcirea. Am zis: „dacă ție ți se pare că este rău...”; e cu totul altceva!

Iorgos se ridică în picioare, făcând pe supăratul:

— Adică, după părerea ta, nu există preoți răi? Pe ce lume trăieşti? Dar bineînțeles, cioară la cioară nu-i scoate ochii!

Cu un gest al mâinii, Teofil îl îndemnă să se aşeze din nou:

— Probabil că există. Aşa cum au fost şi vor mai fi şi în viitor. Oameni sunt şi ei am mai vorbit despre asta, să nu repetăm. Iar preoții sunt supuşi unui război mult mai intens din partea Satanei decât un mirean, întrucât ducă-se-pe-pustie ştie că stricând un preot poate vătăma o întreagă parohie. În definitiv, fiindcă ți-am vorbit despre război, chiar dacă unul duhovnicesc, trebuie să accepți faptul evident că nu toți sunt luptători la fel de buni. Este, de altfel, exact ca în războiul obişnuit. Doar că nu eu sunt cel care o să-i judece. Un sfânt sârb a zis că cineva ne pare bun fiindcă trecem cu vederea părțile sale rele şi, de asemenea, cineva ne pare a fi rău fiindcă ignorăm părțile sale bune. Aşadar, ceea ce ne întunecă discernământul este prejudecata sau necunoaşterea noastră. Şi, în fond, cunosc eu adâncul sufletului celui de lângă mine? Au fost văzuți sfinți care, ca să-şi ascundă sfințenia, se prefăceau că sunt nebuni sau îi ocărau pe ceilalți sau mâncau în mod ostentativ carne în

timpul postului. Doar Dumnezeu ştie care preot este vrednic sau nevrednic!

Dar ia zi-mi, dacă fie şi în maniera asta suntem de acord asupra faptului că există preoți răi, cum se poate ca nişte slujitori necorespunzători să săvârşească Tainele în mod eficient?

În Taine garantul este însuşi Hristos. Preoții au oricum doar un rol de intermediari. Sunt, ca să fac o asociere, precum casierul de la bancă, banii o să-i primeşti indiferent de calitatea acestuia.

Şi se poate face o treabă bună cu un instrument stricat? Ia tu o daltă neascuțită şi încearcă să sculptezi. O să iasă o monstruozitate! Şi nu-mi spune că Dumnezeu este atotputernic şi face ce vrea El, fiindcă justificarea asta e expirată.

— O să-ți dau răspunsul printr-un alt exemplu. Închipuie-ți că ai un vecin polițist, despre care ştii că este un ticălos. Ştii că şantajează patroni de magazine ca să-i accepte protecția, vinde droguri, îşi bate soția, este un împătimit al jocurilor de noroc, lucruri de acest gen.

Dacă aş avea un astfel de vecin, m-aş muta!

Şi bine ai face! Să presupunem acum că, fiind la volan, încalci o regulă de circulație şi sperjurul acesta îți dă amendă. Are valoare amenda aceasta, venind de la un organ de ordine nevrednic sau nu?

Sigur că are şi am s-o şi plătesc!

Foarte frumos!, zise Teofil şi fața i se lumină toată. La fel este şi cu preotul deficitar. Straiele sale sunt de ajuns ca Taina să fie validă, şi când zic straie, mă refer la hirotonirea sa. Aş putea să-ți vorbesc iarăşi despre oameni cu sufletul curat, care în timpul săvârşirii unei Taine au văzut îngeri şi sfinți plinind neajunsurile preotului, dar mi-e teamă că îți vor părea exagerate astfel de relatări. Tu ține minte că şi cel mai rău preot, atâta vreme cât are hirotonia, are puterea de

a săvârşi Tainele. Este precum un poştaş rău, care nu anulează calitatea plicurilor pe care le predă. Crezi oare că, atunci când îți este trimisă o scrisoare cu veşti bune, dacă îți este adusă de un poştaş rău, veştile bune se vor preface în veşti rele?

Dar cum se poate ca, având atâția preoți nevrednici, Biserica să fie bună? Şi să nu-mi spui cumva că cei nepotriviți sunt o minoritate, fiindcă ne certăm!

Noi, oamenii care alcătuim Biserica, suntem cu toții botezați. Te referi probabil la mireni şi te miri că preotul rău are o comunitate bună de credincioşi. Am un răspuns simplu la această nedumerire a ta: fiecare comunitate are preotul pe care-l merită. Dacă este bună comunitatea credincioşilor, aceasta îl va trage după ea şi pe preot.

— Când spun Biserică mă refer la cler, la episcopi şi la toți preoții graşi, care se plimbă în limuzine. Dacă breasla preoților are şi reprezentanți nepotriviți, cum este posibil ca întregul să iasă bun? Să ne gândim: dacă doi-trei jucători dintr-o echipă de fotbal nu joacă bine, strică toată echipa. Şi, ca să-ți dau un exemplu dintre cele care îți plac, dacă atunci când gătim punem zece ingrediente dintre cele mai bune şi unul stricat, poți să arunci toată mâncarea la coş. Ca să nu zici că nu pot să găsesc şi eu exemple bune!

Văzându-l pe prietenul său atât de mândru de exemplul pe care îl dăduse ca un elev de şcoală generală care poartă steagul –, lui Teofil îi veni să zâmbească:

— Să ştii, Iorgos, că eu mâncarea asta aş mânca-o. Dar mai întâi aş face altceva.

Ce? Ți-ai face testamentul?, zise Iorgos în glumă.

Nu, nici măcar n-aş avea ce să trec pe hârtie! Nu am nimic al meu, doar rasa pe care o port. Altceva aş face. Aş pune mai întâi puțină agheasmă în mâncare.

La auzul acestor cuvinte, Iorgos sări în sus ca ars:

— Părinte, joci murdar! Când eşti încurcat, arunci câte

una din asta popească, bună pentru cucoanele care umblă pe la hramuri. Nu-i corect! Am stabilit că discutăm bărbăteşte.

Dar de ce te superi? Nu ți-am zis ceva ce nu cred. Pentru mine, care cunosc puterea lui Hristos, ceea ce ți-am spus este de la sine înțeles.

Iorgos închise ochii pe jumătate, măsurându-şi interlocutorul. „Sunt frumoase vorbele mari, dar se sparg uşor dacă sunt ca baloanele de săpun”, îşi zise. „Şi fac chiar zgomot mare.” îi trecu atunci prin minte un gând rapid cum să provoace zgomotul acesta. Aşa că îi propuse lui Teofil:

— Bine! Dacă ăsta e ultimul tău cuvânt, atunci, dacă poți, aş vrea ca mâine, când vii, să ai cu tine şi un păhărel cu puțină agheasmă.

Nerăbdătorului Iorgos i se păru că timpul până a doua zi trecu foarte lent. Chinuitor de încet! De dimineață s-a dus la atelier ca să fie acolo înainte să intre Teofil. L-a întâmpinat la stejarul uriaş, care face umbră atelierului, lângă butoiul cu apă de ploaie, unde muncitorii îşi pun sapele murdare de noroi.

Şi când l-a văzut pe tânărul monah apropiindu-se cu un pahar ce avea înăuntru un lichid transparent, probabil agheasmă, i l-a luat din mână şi l-a golit în butoiul cu apă murdară. A amestecat apoi apa şi a umplut paharul cu apă tulbure. Şi atunci, cu o plecăciune adâncă, ca un majordom la un palat care îi prezintă stăpânului vinul preascump, lăsat la maturat în beci câteva decenii, i-a oferit paharul lui Teofil, zicându-i:

— Până la fund!

Şi până ca monahul să apuce să bea, dintr-o înghițitură ca un naufragiat care ajunge să bea mult dorita apă salvatoare –, brusc, toate păsările din chiparosul învecinat s-au strâns cu zarvă şi fâlfâit de aripi şi s-au băgat în butoi ca să bea apă şi să se bălăcească.

Fără să scoată nicio vorbă, Iorgos s-a tras înapoi speriat, urmărind cu gura căscată priveliştea. Când şi-a recăpătat glasul, a zis cu mirare, ca pentru sine:

— Cu şiretlicul ăsta al monahilor, cu păsările şi cu celelalte vietăți, n-o să mă obişnuiesc niciodată. Cum o fi asta? îl transmit din generație în generație?

Asta e pentru tine Sfântul Munte un mare circ?, zise Teofil mâhnit, văzând cum Iorgos îşi închide ochii în fața unei minuni. Şi dintr-odată, cu ochii mari de uimire, privind dincolo de umărul necredinciosului Iorgos, Teofil căzu în genunchi şi strigă:

— Hristoase! Tu... Aici?

Iorgos s-a albit la față, picioarele i-au amorțit şi i s-au înmuiat şi inima a început să-i bată cu putere. Privirea i s-a încețoşat şi pentru câteva clipe a rămas fără respirație, încă încercând să-şi revină şi să găsească curajul de a se întoarce ca să privească, îl auzi pe Teofil râzând atât de tare, că se ținea de burtă, de parcă l-ar fi văzut pe Satana alunecând pe o coajă de banană.

Eşti bine, măi, omule?, țipă el. Asta e glumă de călugăr? Era să fac infarct!

Dumnezeu să mă ierte!, zise Teofil, ştergându-şi lacrimile. N-am mai râs de mult aşa. Dar o meriți, fiindcă tu, doar dacă o să coboare Hristos însuşi în fața ta, ai să crezi.

Plec, n-am chef de lucru astăzi!, zise Iorgos supărat şi, în timp ce se îndepărta grăbit, auzi cum un al doilea val de râs îl zguduia pe prietenul său.

După ce a făcut câțiva paşi, s-a oprit, a tras aer în piept şi... a început şi el să râdă. S-a întors după aceea şi, arătând cu degetul spre Teofil, îl „amenință”:

— Dacă-mi mai faci vreodată una ca asta, o să se trezească farsorul din mine şi vai de tine o să fie!

Până la urmă n-am ajuns să vorbim despre Taine, încercă Teofil să revină la un ton sobru, în timp ce pieptul i se

zguduia încă de râs.

O să găsesc o carte să citesc în amănunt. Tu, până n-o să mă faci popă, n-ai să te linişteşti. Plec acum. Şi mâine e o zi.

Sper că o zi de pocăinţă şi Spovedanie!

Îmi plac oamenii care speră. Chiar şi când ştiu că speră în zadar. La revedere!

CAPITOLUL XX

Toate încercările stareţului de a-l linişti pe Iorgos au fost zadarnice. Intrase de zece minute în *synodikon* palid ca ceara şi cu ochii bulbucaţi, ca un taur furios, şi de atunci striga continuu că toţi cei din Sfântul Munte sunt nebuni. A încercat să îl ia cu binişorul, i-a oferit mai multe sortimente de rahat de care ştia că îi plac iorgos nimic! Doar vocifera întruna şi zicea ceva de neînţeles despre morţi şi strigoi. Abia după al treilea pahar de *ţipuro,* pe care l-a dat pe gât dintr-o răsuflare, părea că s-a mai liniştit; s-a aşezat într-un târziu pe un scaun, hotărât să-i spună... păsul său părintelui Gavriil!

Cum îţi spuneam, părinte Gavrilă, cum stăteam eu liniştit şi frumos în camera mea şi nu deranjam pe nimeni şi mă pregăteam să mă duc la atelier ca să lucrez, aşa cum fac în fiecare după-masă, aud o bătaie în uşă; deschid şi îl văd pe şiretul ăsta îmbrăcat în negru, Hristofor, care ştiu că nu poate să mă înghită deloc...

Stareţul a vrut să îl contrazică, dar s-a abţinut, temându-se să nu-l provoace din nou pe Iorgos, care continuă cu aceeaşi fermitate:

— Îi zic politicos: „Ce vânt te aduce pe aici, Hristofor?” îmi răspunde: „Au picat nişte poliţe la osuar şi aş vrea să vii să vezi dacă putem să le punem la loc.” în loc de osuar [*osteofylakio*] am auzit „locul unde se ţin cochiliile” (*ostrakofylakio)* şi m-am mirat, de ce oţi fi ţinând cochilii de

scoici, dar mi-am zis: „cei de aici sunt oricum țicniți, or fi având şi nişte cochilii sfinte!”

Starețul îşi muşca buzele ca să nu râdă. Din cauza tulburării de care era cuprins, Iorgos nu a observat însă nimic:

— „Ia-o înainte!” îi zic. Îmi iau geanta cu unelte şi merg după el. Străbatem cărarea, trecem de poarta centrală, intrăm în grădină, mergem înainte spre biserică, trecem de ea, ajungem la chiliile din latura de răsărit, străbatem culoarul lung, ajungem în casa scării şi începem să coborâm aproape două niveluri la subsol, într-un întuneric beznă, până ce ajungem în fața unei uşi închise. Aud în întuneric zăngănind mănunchiul de chei pe care îl ținea Hristofor; intră el înăuntru, îl urmez şi eu. Îl văd apoi că încearcă să aprindă un felinar ca să facă lumină. Şi, de bine ce luminează, ce să văd? Mii de schelete şi de cranii! Ori încotro mă uitam, schelete şi oase! „Am ajuns în tărâmul morții!” m-am gândit. Mi s-au tăiat genunchii! Numai Dumnezeu ştie cum de n-am leşinat în clipa aia! Fac un pas înapoi inconştient, mă împiedic de ceva şi pic peste o stivă de femururi. Iar Hristofor, în loc să-mi dea o mână de ajutor ca să mă ridic, îmi tot arăta polița ruptă! M-a îngropat de viu în mormânt, nemernicul! Miros a mort; încă şi acum îmi e silă de mine!

Părintele Gavriil strânse capătul cârjei cu putere, într-o ultimă încercare disperată de a-şi păstra seriozitatea, ca să nu-l întărâte şi mai mult:

— Fiul meu binecuvântat, de cei vii să te temi, nu de cei morți!

— Nu mai spune!, replică Iorgos. Acum sunt morți! Nu ziceți voi că sunt „adormiți” şi că unii nu mor, se fac strigoi?

Măi, țăcănitule, zise stareţul, încercând din răsputeri să nu râdă din nou, „sfinți” le spunem, nu „strigoi”!

Țăcăniți sunteți voi, toți, care păstrați oasele morților.

Aşa se face la mănăstirile din toată lumea. Pentru noi moartea este biletul de intrare în Viața de Apoi. Nădăjduim în înviere! De asta nu suntem de acord cu incinerarea morților.

Acum ce facem? O să-mi faci şi analiză teologică? Tu nu vezi că mai aveam puțin şi o luam razna? Pentru mine treaba asta e morbidă, ce să mai discutăm! Ia închipuie-ți: cum ar fi ca la spitale să se păstreze scheletele celor care mor! Ți-ar plăcea? Ce să mai lungim vorba, eu acolo nu mai cobor, orice-ar fi! Faceți rugăciune ca să se repare polițele... singure!

Şi-a spus păsul şi lui Teofil. Cu toate detaliile! Căuta cu orice preț un om „cu judecată”, care să-l înțeleagă. Tânărul monah însă, care tot timpul era cu zâmbetul pe buze, s-a întunecat la față pe neaşteptate:

Îți aminteşti că odată m-ai întrebat ce mă deranjează mai mult?

Cum să nu! Şi mi-ai zis că e pluralul în adresarea dintre oameni. Aş putea să uit aşa perlă?

Ei bine, acesta este al doilea lucru de pe listă! Pe primul loc este teama pe care o au oamenii de moarte. Este cel mai sigur lucru din viața aceasta şi totuşi se tem de el. Şi mă deranjează cu atât mai mult cu cât, fiind creştini care sărbătoresc învierea Domnului şi biruința Lui asupra morții, ar trebui ca cel puțin să o accepte. Să nu zic că ar trebui să o aşteptăm cu nerăbdare, aşa cum făceau primii creştini, care mureau muceniceşte şi zâmbeau!

Îmi pare rău că îți stric starea de nirvana creştină, dar dacă pui pe o balanță într-o parte o nădejde nedeterminată într-o viață viitoare şi, pe cealaltă parte, să fii mâncat de viermi şi să nu-i mai vezi pe ai tăi, doar cineva absurd nu s-ar teme de moarte.

Teofil se gândi puțin şi îl rugă pe Iorgos să stea jos. Apoi îi zise:

— Fă-mi, te rog, o favoare şi închide ochii!

Iorgos s-a mirat, dar a făcut ascultare.

Imaginează-ți că eşti într-un loc pe care l-ai iubit de când erai copil şi întotdeauna te-ai simțit în siguranță acolo. Există un astfel de loc?

Doar de o clipă avu Iorgos nevoie, şi chipul i se umplu de lumină şi pace.

Casa bunicului meu de la țară!, zise el şoptit. Era sus, pe munte, lângă un râu năvalnic, un loc plin de smochini şi de platani. Bunicul săpase chiar la mal, acoperise groapa cu pietricele şi făcuse un mic lac. Erau acolo rațe, gâşte şi multe broaşte, pe care noi, cei mici, le vânam cu praştia. Îmi aduc aminte de platanii care foşneau în bătaia vântului, iar noi, copiii, stăteam la umbra lor mâncând plăcinte şi orez cu lapte rece şi cu multă scorțişoară făcut de mâinile bunicii mele. Bunica... Îmi amintesc acum, niciodată nu ne dădea mâncarea în mână. Întotdeauna o aşeza înaintea icoanei lui Iisus şi ne punea să o cerem de la El!

Niciunul dintre ei nu mai trăieşte... Aveau şi două capre, Pestrița şi Boieroaica; din laptele lor făcea orezul cu lapte. Ce vremuri frumoase, lipsite de griji! Parcă atunci soarele lumina mai frumos pământul! Toate erau scăldate în lumină!

I-ai iubit pe bunicii tăi?

Îi adoram. Bunicile ne făceau tot timpul plăcinte şi alte bunătăți, ca să ne facem mari, iar bunicii mergeau cu noi tot timpul la plimbare şi ne povesteau diverse istorioare. Nu ne-au certat niciodată! Nici când râdeam de ei atunci când vedeam izmenele lor lungi puse la uscat pe sârmă.

Închipuie-ți că te afli în locul acesta şi masa este întinsă ca pentru o petrecere mare. Împreună cu bunicii tăi se află toți cei pe care îi iubeşti şi care îți lipsesc.

Pe chipul lui Iorgos se prelinse o lacrimă.

Şi... şi... şi tata?, zise abia articulând cuvintele.

Da, şi tatăl tău!

Şi Alexiu, prietenul meu din copilărie, care a murit din cauza drogurilor?

Şi el!

Şi verişoara mea Areti, cea cu cosițe, care a murit de leucemie?

Şi ea, bineînțeles!

Şi... Ilarion? Niciodată nu i-am mulțumit. Credeam că o să am timp!

Şi el, şi alături de ei toți cei care, cunoscuți şi necunoscuți, odată, fiecare într-un anumit fel, te-au făcut să te bucuri, şi când te gândeşti la ei ai o stare de bine. Iar în capul mesei acesteia stă Hristos!

Fața lui Iorgos se făcu galbenă ca ceara.

Asta nu este masă, este...

Chipul lui Teofil strălucea. Vocea îi deveni mai puternică.

— Spune, nu te teme... Acesta este RAIUL!

Iorgos îşi deschise ochii şi odată cu lumina care l-a orbit brusc, a pierit şi amintirea satului. Însă pacea nesfârşită şi starea de bine pe care a simțit-o i-au rămas în suflet, aşa cum îți persistă noaptea în nări mireasma dintr-o grădină cu iasomie.

Te-ai teme de moarte dacă ai şti că te aşteaptă această simțire pentru o veşnicie?, întrebă călugărul.

Iorgos ezită să-i dea dreptate. Şi cum ar fi putut face asta câtă vreme nimeni nu-i putea demonstra că aşa va fi în Viața de Apoi! Bineînțeles, dacă omul este bun; fiindcă altfel, îl aşteaptă cazanele cu smoală!

Măi, Teofil încercă Iorgos să îi explice monahului, revoltat nu ştiu cine poartă vina pentru frica de moarte: Hristos, preoții, credincioşii, nu ştiu! Ceea ce ştiu este că şi cei care se declară cu mândrie credincioşi aleargă la medici şi iau sertare întregi de medicamente ca să mai trăiască încă o zi!

Cu siguranță Hristos nu are nicio vină!, răspunse cu

hotărâre Teofil. Poate că vinovați suntem noi, toți cei care trebuia să fim modele şi nu am reuşit. Şi când vorbesc de modele, mă refer la toate aspectele: la post, la judecarea semenilor, la mărinimie, la altruism, la înfrânare, la înțelepciune, la vorba măsurată... La toate cele pentru care Hristos ne-a dat pildă prin viața Sa pământească.

Aşa cum prezinți lucrurile, mă îndoiesc că există fie şi un singur creştin autentic!

De ce spui asta?, se miră călugărul.

Păi, până şi eu, care sunt la urma tuturor să zicem creştinilor, văd că nu sunt un caz singular. Ştii câți împărtăşesc majoritatea concepțiilor mele? Eu pot fi un caz extrem, dar cel puțin am conştiința poziției şi a stării mele. Ceea ce văd însă în societate este că, de regulă, cei care sunt creştini prin botez şi pentru că aşa se declară nu postesc, sunt negustori şi înşală lumea, hulesc ca pe şantier, au nu ştiu câte relații adulterine şi sunt şi de părere că nu păcătuiesc, nu cred nici în existența diavolului, nici în prefacerea pâinii şi a vinului în Trupul şi Sângele lui Hristos la Sfânta împărtăşanie, nici în iad, nici în rai, nici în Spovedanie, şi nici măcar nu consideră că este necesar să meargă la biserică. Fiecare şi-a construit un creştinism lax, lejer, după propria măsură, iar în epoca abundenței în care trăim nu e dispus să renunțe la nimic. Despre Liturghia de duminică nici nu se pune problema. De-abia dacă ajung la biserică cu prilejul vreunei nunți sau al unui botez.

Şi cu cinci minute înainte de „Hristos a înviat!” se duc să ia lumină, care, pentru ei, oricum nu este sfântă, ci un obicei, completă Teofil.

Tocmai mi-ai făcut portretul, recunoscu Iorgos cu un zâmbet jenat. Doar că eu merg devreme la înviere, ca să am timp să arunc toate petardele pe care le am.

Teofil se uită la Iorgos cu mirare şi, în cele din urmă, nu a putut să se abțină şi remarcă:

— M-a uimit ceea ce mi-ai spus adineauri! Nu mă aşteptam să poţi face o analiză atât de profundă a creştinilor de azi.

Şi nu ţi-am zis partea cea mai bună! îndrăzneşte să le spui că nu sunt creştini! O să se arunce asupra ta să te sfâşie. Tot timpul au impresia că ceilalţi sunt cu lipsuri! Apropo, dacă vrei să fie bisericile pline, pune-ţi *face control.* La intrarea în biserică să stea un tip musculos, care să te analizeze din cap până în picioare şi să nu te lase să intri dacă nu-i place faţa ta. Grecul de azi este atât de complexat încât, din dorinţa de a nu i se refuza ceva, o să-şi dorească să stea zi şi noapte în biserică. Aşa cum a făcut Kapodistrias[60], de a pus să fie păziţi cartofii.

Teofil nu luă în seamă vorba de duh a prietenului său şi

---

60 Cartoful a fost introdus în Grecia graţie iniţiativei primului conducător al statului grec modern, Ioannis Kapodistrias (1776-1831). Potrivit unei legende, răspândind ştirea că guvernatorul Greciei a îmbrăţişat luteranismul, adversarii lui Kapodistrias au susţinut că, prin cultivarea cartofului adus din străinătate, guvernatorul încerca să le altereze cetăţenilor greci credinţa. Cartoful dobândise reputaţia „fructului oprit". Sătenii din Eghina (capitala de atunci a statului grec) ajunseseră să creadă că era de ajuns doar să guste din rodul cel nou şi îşi vor pierde credinţa. Au existat chiar manifestări de revoltă. Kapodistrias a apelat însă la un truc. A dat dispoziţia ca sacii cu cartofi să fie încuiaţi într-un depozit mare, împrejmuit, şi a pus pază, vrând să creeze impresia că este ceva valoros. A susţinut că erau proprietatea lui şi a anunţat cu aparentă severitate pedepsirea drastică a celor care ar încerca să comită un furt, spunându-le însă paznicilor să se facă că nu văd când oamenii se vor apropia de depozit. Curând însă, aşa cum era de aşteptat, au avut loc primele furturi. Fiind încântaţi de gust, cei doritori s-au înmulţit, într-o săptămână în depozit nemairămânând nici un singur sac (https://www.mixanitouxronou.groi-yvreis-kata-toy-kapodistria-otan-efere-tin-patata-stin-ellada).

scoase un oftat de dezamăgire.

De vreme ce am în fața mea un reprezentant tipic al neocreştinilor, fie şi unul de la „coadă”, şi ai cel puțin sinceritatea de a te declara cu lipsuri, ca să mă exprim politicos, poți să-mi spui, te rog, un motiv bun pentru care un creştin nu ar trebui să meargă duminica la biserică? Ce motive invocă cei despre care vorbeai anterior ca să lipsească de la Liturghia de duminică? Nu mă refer, desigur, la motive de sănătate.

Iorgos luă o alură serioasă. E o mare răspundere să reprezinți atâtea milioane de „credincioşi-necredincioşi”:

— Uite, motivele sunt multe şi diferă de la caz la caz. Oameni diferiți, motive diferite. Anumite motive mă împiedică pe mine să merg la biserică, altele, pe altul, şi tot aşa.

— Îți admir talentul retoric. Continuă, eşti foarte clar.

Ce vrei, măi, călugăre?, zise Iorgos deranjat de ironia lipsită de eleganță a lui Teofil. Mă întrebi pe mine ce e în mintea fiecăruia? Mie nu-mi place să văd popi, eu de asta nu merg la biserică; şi ca mine sunt mulți. Altul zice că are o zi liberă, duminica, în care poate să doarmă în tihnă; altul merge la vânătoare sau la pescuit; altul nu merge fiindcă nu are haine bune; altul, fiindcă are hemoroizi; altul, pentru eu ştiu ce alt motiv! Eu să ştiu?

Bine, nu te alarma acum!, se grăbi Teofil să îl liniştească, cu părere de rău că îi provocase reacția aceasta. Iartă-mă pentru sarcasm!

Eşti iertat. Păi ce mai vrei să afli acum, cât împart cunoştințe pe gratis?

Doar o întrebare mai am.

Hai, zi, să vedem câtă înțelepciune ai să mai aduni astăzi!

Dacă pe cei obosiți, la care te refereai, sau pe vânătorul, sau pescarul amator i-ar chema la masă, acasă la ea, duminică dimineața, o persoană importantă, să zicem

primarul, sau să exagerăm puțin prim-ministrul, crezi că s-ar duce?

Ar alerga! Chiar dacă nu l-au votat!

Cred că ar simți că li se face şi o mare cinste!

Sigur! Ar povesti asta şi nepoților! Ca atunci când dau mâna în piața publică cu câte un candidat la funcția de deputat şi nu se spală pe mâini o săptămână! Darămite într-un asemenea caz!

— Cred că la fel ai proceda şi tu, chiar dacă nu l-ai vota, şi nu mă refer la gestul salutului, ci la acceptarea invitației.

— M-aş gândi mult înainte de a accepta, fiindcă nu-mi plac lucrurile oficiale şi formalitățile, dar bănuiesc că, în final, m-aş duce din politețe. Acum, că mă gândesc la asta, cred că majoritatea tot din politețe s-ar duce.

Teofil ridică vocea şi privirea îi ardea:

— Şi atunci de ce, măi, binecuvântatule, să nu se ducă cineva duminica la biserică, când îl cheamă la cină însuşi Dumnezeu, iar în meniu este chiar Trupul şi Sângele Lui? Cinsteşti un primar şi îl scuipi în față pe Creatorul tău? Pe împăratul tuturor? Unde e politețea pe care o invocai?

Teofil se aşeză în fața prietenului său jenat, care încerca în zadar să găsească ceva putred în nedumerirea călugărului, îl prinse de umeri, îl privi drept în ochi şi îl întrebă cu blândețe:

— Zici că nu mai crezi. Atunci de ce nu te dezici de Botez? De ce continui să te preocupi de Hristos dacă nu mai crezi în El şi ai devenit un acuzator al credinței? De ce nu-L ignori pur şi simplu şi nu îți vezi de drum? Nu e de ajuns doar să-L prețuieşti ca pe un om bun! Trebuie să crezi în El! Te-ai căsători vreodată cu o femeie pe care o iubeşti, dar în care nu ai încredere?

Iorgos îşi plecă privirea. Tot timpul acesta a crezut că discutau despre alții şi abia acum a realizat că, în final, despre el era vorba de fiecare dată. Încercă să se mânie, dar

îşi simţi reflexele amorţite. Făcu câţiva paşi spre uşă şi, după aceea, ca şi cum l-ar fi chemat cineva, se întoarse brusc şi îi oferi un scaun tânărului călugăr:

— Stai jos, am şi eu să-ţi fac o mărturisire… Îţi aduci aminte că mi-ai dat un şirag de mătănii ca să vorbesc cu Dumnezeu?

Teofil se aşeză plin de curiozitate:

— Zici de discuţia de atunci, când îl căutam pe Dumnezeu prin intermediul diavolului!

Ei, poate că l-am găsit!

Sper că pe Dumnezeu, spuse călugărul surprins.

Din păcate, mai degrabă pe celălalt l-am găsit!

Ai început un pic anapoda, dar sper că destinaţia e cea corectă!, observă Teofil, provocând involuntar ieşirea lui Iorgos:

— Ce vrei să zici prin „anapoda”? Paros e departe de Antiparos[61]? Cu acelaşi vapor ajungi la amândouă! Nu pot să suport insistenţa asta a voastră în privinţa diavolului! Diavolul e aici, diavolul e dincolo, diavolul a făcut una, a zis alta! Şi după aia ziceţi că voi nu urâţi!

Teofil reacţionă prompt:

— Cine îl urăşte, noi pe el sau el pe noi? Pot să te asigur că noi simţim milă pentru el, ca şi faţă de toate sufletele pierdute!

Şi atunci ce vă tot ocupaţi de el? V-a cuprins panica! Preocuparea voastră este când o să vină Antihristul şi peste tot vedeţi semne ale vremurilor din urmă şi 666, de la cartofii prăjiţi până la dezastrele naturale şi jocurile pentru copii. E chiar odioasă situaţia asta! Tot timpul ziceţi că mai are puţin şi vine, şi el tot pe drum e! De când eram copil, îmi amintesc că se tot deschid peceţile Apocalipsei şi tot vin

---

[61] Insula Paros şi mult mai mica insulă Antiparos se află în Arhipelagul Cicladelor, la o distanţă foarte mică una de cealaltă.

sfârşitul lumii şi Antihristul! Şi pe jos dacă venea, şi chiar şi cu spatele dacă ar fi mers, tot ar fi ajuns!

Din păcate, ai dreptate!, recunoscu monahul. Şi aceasta este una dintre reuşitele diavolului, ca să nu ne ocupăm cu Dumnezeu. Corect este să te ocupi doar de Dumnezeu şi atunci nu ne va mai rămâne loc să ne gândim la Satana. Mintea care se umple de Hristos nu are loc pentru altcineva. Noi pe Hristos îl aşteptăm, nu pe diavolul, dar mulți au uitat lucrul acesta. Până şi dintre purtătorii de rasă!

Mama mea zice că musafir nu este cel pe care îl chemi şi vine, dar stă la poartă, ci cel care intră înăuntru chiar dacă nu l-ai invitat!

Mama ta are, cu siguranță, înțelepciune şi aceste cuvinte ale ei ar trebui să le afle mulți care se consideră luminați. În fine, discutam despre altceva! îmi spuneai cum l-ai găsit pe ducă-se-pe-pustii. Au vreo legătură cu asta visele acelea pe care le aveai?, întrebă Teofil şi se vedea că de nerăbdare stătea cu mare greutate în scaun.

O să le iau pe rând, ca să nu te mai țin în tensiune, în seara aceea în care mi-ai dat şiragul de mătănii, cu toate că la început l-am luat ca să nu te mâhnesc, m-am hotărât să dau curs cuvintelor tale, aşa, într-o doară, ca să văd ce iese. M-am aşezat în genunchi şi am început să zic la fiecare nod „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!”, şi, între noi fie vorba, îi mulțumeam lui Dumnezeu că nu mă vedea niciun cunoscut, ca să nu mă fac de râs de-a binelea! Până să ajung la al zecelea nod, am simțit o oboseală copleşitoare şi am căscat de atâtea ori, încât m-am decis să amân rugăciunea pentru ziua următoare, când aveam să fiu mai odihnit. Şi gândeşte-te că mătăniile pe care mi le-ai dat au o sută de noduri! în seara următoare, imediat ce am încercat să rostesc din nou rugăciunea, iarăşi m-a cuprins o stare de somn de nestăpânit şi îmi lăcrimau ochii de la atât căscat. Şi când zic căscat, era ca şi cum aş fi vrut să înghit toată

camera dintr-odată! O săptămână întreagă am încercat să zic până la capăt rugăciunea, dar nu am reuşit decât să mă doară bărbia de la căscat. Ciudat e însă că, atunci când mă întindeam în pat, mi-era greu să adorm, era ca şi cum, imediat ce lăsam mătăniile din mână, starea de somn se risipea! M-am încăpățânat, iar în a opta seară am început să rostesc rugăciunea, hotărât fiind să biruiesc starea de somnolență şi oboseala. La primul căscat mi-am dat o palmă peste obraz şi starea de somn a dispărut brusc. Când am început însă să zic în gând Rugăciunea lui Iisus şi să număr nodurile, mintea mi s-a umplut de fel de fel de lucruri, amintiri, lucruri lăsate neterminate, gânduri, griji, persoane şi imagini de tot soiul, şi nu puteam să mă concentrez. Iar când zic imagini, o să îndrăznesc să-ți mărturisesc, între acestea sunt şi imagini necuviincioase. Sau în astfel de momente mă trezeam că îmi apărea pe neaşteptate rezolvarea pentru probleme care mă preocupau de multă vreme!

Îmi aminteam din nou, fără niciun motiv, de oameni cu care m-am certat cu mulți ani înainte, şi mânia de mult trecută se reaprindea. Lucruri ciudate! M-am încăpățânat! Mi-am zis: „Nu se poate, nu pot să mă gândesc la zece propoziții? Cum fac asta atâția călugări?” Mi-am strâns ochii ca să mă concentrez şi să nu mai las nimic altceva în gânduri decât cuvintele pe care le rosteam. După câteva zile, cred că am reuşit, cel puțin la câteva noduri, dar mă simțeam cu adevărat extenuat. Ca atunci când faci o călătorie îndepărtată şi, cu toate că ai petrecut extraordinar, când te întorci acasă, pici lat în pat, mort de oboseală. La fel mă simțeam şi eu când am reuşit să mă concentrez la cele câteva noduri! în acea seară au început visele cu chipul acela sălbatic, care îmi zicea că nu există Dumnezeu. Şi nu doar visele, dar aveam şi nişte... aprinderi [trupeşti], şi tu eşti bărbat, înțelegi la ce mă refer, încât ajunsesem să fac

cinci duşuri reci pe zi! Atunci ți-am spus de visele acelea nu pentru altceva, ci fiindcă simțeam că am nevoie de ajutor. Cuvintele tale că toate acestea sunt şiretlicuri ale diavolului mi-au sfredelit gândurile zile întregi şi, nu mi-e ruşine să ți-o spun, am intrat în panică. „Să mă fi luat la ochi Beelzebul?” mă gândeam şi tremuram la gândul ăsta!

Nu e o ironie să te temi de cineva despre care crezi că nu există?

Tocmai la asta m-am gândit şi eu, şi aşa mi-am revenit! S-a întâmplat exact ceea ce mă preveniseşi tu, dar în interiorul meu începuse un război între rațiune şi fapte.

În cele din urmă ce s-a întâmplat?, întrebă Teofil nerăbdător.

Ce să se întâmple?, răspunse Iorgos cu naturalețe. A biruit rațiunea. Am lăsat deoparte mătăniile şi de atunci s-au oprit şi toate visele rele şi... aprinderile!

Ce concluzie ai tras din toate astea?

Că dacă mintea este afectată, ajungi să nu mai ştii de tine. Ştii ce putere are mintea?!

Deci diavolul nu există?, întrebă Teofil, dezamăgit de renunțarea prietenului său.

Doar în basmele creştine. Şi nu mă provoca din nou, fiindcă m-am liniştit şi nu am niciun chef de coşmaruri şi... aprinderi!

CAPITOLUL XXI

Iorgos scuipă cafeaua, cu o expresie de dezgust:

— Bleah, groaznică am făcut-o! Parcă aş bea must, bombăni.

Încă de când se trezise a fost absent. Şi-a pus în picioare şosetele şi papucii anapoda, şi-a căutat periuța de dinți în timp ce o ținea în mână, uita continuu ce voia să facă şi apoi, în final, când şi-a făcut cafea, a pierdut măsura la

zahăr.

De vină pentru starea asta era un vis! Ar putea fi numit şi coşmar, dar nu era unul dintre cele care te fac să sari din pat transpirat şi îngrozit. Mai mult i-a dat de gândit decât l-a speriat. Abia aştepta să-l vadă pe Teofil. Când a venit, l-a întrebat:

— Voi aici n-aveți probleme cu visele, nu?

Tânărul monah îl privi cu nedumerire:

— Ce vrei să zici? Că noi aici avem mai multe vise decât voi?

Iorgos făcu un gest de nemulțumire. Nu avea chef de neînțelegeri:

— Nu, măi, frate! Vreau să zic că voi ştiți să le interpretați!

— Bineînțeles! Există chiar şi ascultarea de onirocrit! De obicei la ascultarea asta este rânduit călugărul care are somnul cel mai uşor!

Iorgos se bucură şi continuă, fără a conştientiza că monahul îl tachinase:

— Cine e călugărul acesta aici, în mănăstire? Vreau să îmi explice un vis.

În loc de răspuns, îl văzu pe Teofil că râde şi de-abia atunci îşi dădu seama că glumise. Altădată ar fi țipat la el sau, dacă ar fi avut bună dispoziție, ar fi râs împreună cu el. Astăzi însă doar s-a uitat la el inexpresiv şi apatic, ca un totem într-un sat african.

Văzând că prietenul său nu era binedispus, tânărul monah şi-a recăpătat pe dată seriozitatea:

— Iartă-mă! Nu mi-am dat seama că te preocupă atât de intens lucrul acesta. Ce vrei să afli?

Dacă un vis pe care l-am avut a fost adevărat! Ştii tu! Dacă ascunde vreun mesaj de... dincolo sau dacă e o înşelare! Lucruri de genul ăsta.

Teofil se încruntă:

— Visele cer o stare duhovnicească înaintată şi tu abordezi tema aceasta oarecum cu neîndemânare, aşa că mai bine aş zice să nu te preocupe.

Iorgos reacționă virulent, ca un copilaş căruia părinții nu-i dau cadoul de Crăciun:

— Nu vorbeşti cu un copil născut de şapte luni! Dacă tu crezi că sunt vreun handicapat şi nu vrei să-mi spui, o să găsesc pe altcineva!

Nu te subestimez, se grăbi călugărul să îndrepte ce spusese. Doar că propriile mele cunoştințe despre vise nu cuprind ghicirea în cărți sau în cafea, ci doar multe aspecte legate de Dumnezeu şi de diavol, iar tu nu crezi nici măcar în existența lor.

— Pentru următoarele zece minute am să cred! Dă-i drumul, fiindcă e mare nevoie!

— Preabine, dar să nu te plângi apoi că te-am băgat în sensuri adânci. Fii atent! Sunt trei cauze care provoacă visele şi, în funcție de fiecare, spunem că sunt de la Dumnezeu, de la Satana sau de la subconştientul nostru în legătură cu visele care sunt generate de experiențe şi de evenimente pe care le-am trăit de obicei de curând. Deosebirea lor este foarte dificilă. De aceea ți-am spus că e nevoie de mare maturitate duhovnicească. În trecut au avut loc multe întâmplări în care Satana, printr-un anumit vis, a dus în înşelare oameni mult mai experimentați duhovniceşte decât tine!

Nerăbdător să afle răspunsurile, Iorgos nu a fost satisfăcut de răspunsul monahului:

— Nu există un criteriu general de orientare?

În linii mari, dacă visul te lasă liniştit, este o mare probabilitate că este de la Dumnezeu. Dacă în urma visului eşti tulburat…

E de la ducă-se-pe-pustii!, se grăbi Iorgos să completeze.

Şi dacă îți lasă ceva din ambele stări, de la cine e?

Teofil veni lângă el şi îi puse mâna pe umăr:
— Oare nu este mai bine să-mi spui visul? Poate că, spunându-mi-l, se limpezesc şi stările şi îți dai tu singur răspunsurile.
Pe tata l-am visat, zise Iorgos uşor, aproape fără suflare. Era în rai! Cel puțin asta am înțeles, fiindcă era un loc foarte frumos, cu multe flori şi păsări de toate culorile, care cântau ca nebunele şi zburau împrejurul lui. După aceea i s-au aşezat pe umeri, de parcă ar fi fost plini de firmituri! Partea asta din vis mi-a adus multă pace; nu mă mai săturam să mă bucur de el, aşa liniştit cum era. Cât a trăit s-a chinuit mult. Şi în vis era şi întreg, avea ambele picioare, şi chipul îi era strălucitor. Mă chema lângă el, dar eu făceam pe încăpățânatul şi nu m-am dus. Pe măsură ce mă striga, se tot depărta de mine, fără ca măcar să se mişte din locul lui, ca şi cum cineva ar fi îndepărtat treptat orizontul! Cu cât se depărta, cu atât îşi pierdea şi expresia liniştită, şi chipul i se umplea de încordare şi mă chema să vin lângă el cu mai multă intensitate. Până s-a pierdut cu totul şi atunci am început să-l strig eu, dar nu ştiam dacă trebuie să alerg să-l găsesc înspre acel orizont neclar sau să stau unde eram!
Teofil căzu pe gânduri:
— Ce anume te-a tulburat în vis? Să presupun că l-ai receptat ca pe un mesaj despre o eventuală moarte a ta, prematură sau fulgerătoare?
Iorgos sări în picioare şi scuipă în sân spontan:
— Părinte, am stabilit să fim sinceri între noi! îți par eu un om care se teme de moarte? Vorbeşti cu un urmaş al lui Diogene! Doar şi tu ai înțeles ce s-a întâmplat în vis. Să fim serioşi! Era ca şi cum îmi zicea că prin ceea ce fac o să pierd raiul! Parcă încerca să mă salveze!
Ai dreptate, recunoscu Teofil. La asta m-am gândit şi eu, dar, dacă ai fi auzit din gura mea lucrul acesta, probabil că

nu ai fi putut să mă asculți liniştit.

Înțelegi acum de ce mă preocupă? Dacă există Dumnezeu şi îmi trimite mesaje de dincolo, atunci trebuie să mă neliniştesc. Dacă însă este de la chestii popeşti de care îmi zici, atunci bine am face să ne oprim, fiindcă încep să îmi pierd somnul!

O să-ți mai spun doar câteva lucruri „popeşti" şi apoi am să te las liniştit, să decizi singur în continuare. În scrierile Sfinților Părinți şi în Paterice se exprimă cu claritate faptul că Biserica lui Hristos îi cuprinde şi pe cei vii, şi pe cei adormiți. Pentru Hristos nu există morți. Legătura dintre ei este nevăzută de cei vii, dar pentru cei adormiți, care s-au sfințit, mijlocirea şi grija pentru cei vii sunt o îndatorire zilnică. Cu siguranță, această ascultare şi-a asumat-o tatăl tău în rai. Să-ți salveze sufletul! Este interesant însă cum, în vreme ce pot să mijlocească pentru sufletul nostru, cei adormiți nu pot face nimic pentru propriul suflet. Şi invers, noi avem luxul de a ne putea ruga lui Dumnezeu şi pentru sufletul nostru, dar şi pentru cei adormiți. De aceea Biserica acordă atâta însemnătate parastaselor şi slujbelor de pomenire a morților. Iar noi, dacă am fi creştini autentici, nu am face morminte frumoase pentru cei care au plecat, ci am face neîncetate rugăciuni şi fapte de milostenie pentru ei, ca să se mântuiască sufletele lor sau ca Dumnezeu să fie măcar mai îngăduitor cu ei. Vezi, după cum ți-am zis şi înainte, suntem singura lor nădejde, şi vorbesc în principal de cei păcătoşi, pe care Dumnezeu i-a judecat ca fiind nepotriviți pentru dobândirea raiului. Chiar şi aşa, noi trebuie să ne rugăm întotdeauna pentru ei, fiindcă Dumnezeu este multmilostiv şi multmilosârd şi se pleacă cu uşurință în fața rugilor noastre. Ai zis chiar şi tu odată dumnezeu este un „tătic"! Mai mult de atât, un sfânt a spus că atât timp cât ne rugăm pentru cineva adormit, chiar de ar fi în iad, nici unui demon nu i se îngăduie să îl chinuie în

vremea rugăciunii noastre. Imaginează-ţi şi îţi dau acum un exemplu rudimentar –, să fii într-un cazan cu smoală şi să aştepţi rugăciunea cuiva din viaţa aceasta ca să îţi poţi scoate capul afară să respiri! Tu nu ai vrea să dedici puţin timp pentru acel suflet?

Îngândurat, Iorgos s-a odihnit puţin la prânz. Morţi, vii, cazane cu smoală, bunici, mătănii, lumânări, diavol, toate se făcuseră un ghem în mintea lui şi se chinuia să-l descurce. Ce frumos era când le considera pe toate basme! Raţiunea lui încă le consideră aşa, dar stomacul i se strânge când se gândeşte! Iar Teofil a vorbit foarte popeşte. Mai mult l-a îngrozit decât l-a luminat. Ca ultimă soluţie, le-a dat telefon mamei şi mătuşii sale, Rinio, care are „darul descântecului", însă mai ales pe acela de a tălmăci visele. Este la mare cinste în familie pentru talentul ei. Şi cu confirmări, nu glumă! Când fiul ei a avut un băieţel, ea a visat lucrul acesta. Iar de la un vis pe care i l-a tălmăcit odată, mama lui a rămas cu ideea că „Iorgos o să treacă printr-o poartă mare". La câteva zile după aceea a găsit serviciul acesta în Sfântul Munte şi a venit aici! Tatăl său o numea înşelată şi cu capul în nori, dar cuvântul său nu conta, fiindcă nu era credibil, de vreme ce mătuşa era din... neamul soţiei sale. Mătuşa Rinio a cercetat visul şi a afirmat că „băiatul simte lipsa tatălui întrucât se descurcă greu acolo".

Spre deosebire de mama sa, pe Iorgos l-a liniştit „diagnosticul" acesta şi s-a dedicat de atunci fără nicio grijă rutinei sale obişnuite.

În după-amiaza următoare însă rutina sa avea să se zdruncine violent. Stătea rezemat de pervazul ferestrei şi se uita liniştit la pârâiaşul care curgea pe sub micul pod, când a văzut trecând în viteză o ambulanţă. A parcat în faţa porţii principale şi dinăuntru a ieşit grăbit doctorul, care a intrat în mănăstire ţinând în mână geanta cu ustensile. Iorgos

abia a apucat să îl salute în fugă.

În mănăstire s-a instalat de îndată forfota şi câţiva monahi au început să alerge de colo-colo. Din fericire, Sakis, şoferul ambulanţei, unul dintre cei trei şoferi care lucrau cu schimbul în Sfântul Munte, era vorbăreţ şi i-a răspuns la toate nedumeririle.

Pentru stareţ veniseră. Avea un istoric medical bogat! Îi fuseseră extirpaţi rinichiul drept şi un plămân din cauza cancerului, făcuse ani de zile chimioterapie, suferise de boala Crohn, de aritmii cardiace, care în trecut îi provocaseră două-trei atacuri cerebrale acestea explicau faptul că atunci când mergea îşi târa uşor piciorul şi alte afecţiuni minore, care se adăugaseră celor grave, făcându-l pe stareţ, după cum se exprima Iorgos, un „dezertor al cimitirului".

Motivul pentru care veniseră astăzi era o criză de astm. Mai exact, criza aceasta avusese loc cu o seară înainte. Experimentatul Calist făcuse deja terapia cu oxigen care se indică în astfel de cazuri, administrându-i totodată şi cortizon, dar stareţul nu părea să răspundă atât de bine tratamentului, ca în celelalte dăţi.

Un scurt leşin, astăzi, a completat imaginea clinică, şi Calist, care îşi cunoştea limitele, a fost nevoit să solicite de urgenţă întăriri.

În cele din urmă, monahul înaintat în vârstă, având parte şi de intervenţia doctorului, şi-a revenit şi, încăpăţânat cum este, a refuzat să se ducă la spital şi a cerut să rămână doar la pat câteva zile, pentru a se întrema.

A doua zi de dimineaţă, Iorgos l-a vizitat în chilia lui. Evdochimos a vrut să îl împiedice „ca să nu se tulbure părintele", după cum a afirmat, dar Iorgos, care ştia că monahul nu îl simpatiza, a considerat că era doar un pretext şi a început să ridice tonul. Stareţul a auzit gălăgia şi în cele din urmă l-a primit, după ce l-a „certat" din privire

pe ucenicul său.

— Iorgos nu e dintre cei care vin trişti la patul celor bolnavi ca în Vinerea Mare, ca şi cum ar avea de a face cu nişte muribunzi. Dimpotrivă, este cel mai potrivit ca să le îmbunătăţească dispoziţia. Bineînţeles că l-a durut sufletul atunci când l-a văzut pe bătrânul stareţ la pat, dar cuvintele i-au mascat cu succes sentimentele:

— Părinte Gavrilă, ce-ţi trebuia mărire?, îi zise îndată ce îl văzu întins în pat, palid şi lipsit de tonus. Ce te mai ţii de diriguit dacă eşti o epavă?

Stareţul zâmbi. Avea cu adevărat nevoie de o astfel de prezenţă în chilia lui.

Dar crezi că eu am cerut asta? Visul meu a fost să îmi dau sfârşitul într-o chilie în pustie, necunoscut între necunoscuţi, în schimb am ajuns să vânez nebuni ca tine ca să nu dea foc la mănăstire.

Râde ciob de oală spartă! Dacă eu sunt nebun, atunci tu ce eşti, că iubeşti un Dumnezeu Care te-a umplut de atâtea cusururi?

Astea sunt „daruri”, măi, binecuvântatule, ca să-mi şterg din păcate!

Dacă e aşa şi astfel de daruri face, atunci la mine să vină în vizită cu mâinile goale. N-o să mă supăr deloc!

Dacă o să ai tot tărâţe în loc de creier şi Dumnezeu o să-ţi vină cu mâinile goale, o să ai un mare şoc!, îl ameninţă stareţul cu prefăcută severitate.

Pentru un bolnav, văd că ai mintea foarte trează şi n-ai uitat de sperieturile popeşti! Bine că eşti călugăr, fiindcă, aşa rablă cum eşti, dacă am fi vrut să te însurăm, ar fi trebuit să-ţi dăm de zestre toată mănăstirea!

Stareţul încercă să râdă, dar se înecă în tuse. Când s-a liniştit însă, nu a lăsat „ofensa” fără răspuns:

— Eu, rablă? Stai să mă întremez puţin şi o să vezi tu cine e rablă! O să mergem pe jos până la Kareia şi o să

vedem care dintre noi o să se prăbuşească primul!

Bine, zise Iorgos râzând în hohote. Plimbările pe jos îți mai lipseau! Dacă te duci la spital, o să fie alungați toți ceilalți bolnavi şi toți doctorii o să se ocupe doar de tine. De la toate specialitățile!

Nu toate!, răspunse starețul mai bine dispus. Pediatrul şi psihiatrul or să se ocupe de tine!

Iorgos s-a bucurat de schimbul de calambururi şi tachinări, dar, văzând că părintele era epuizat, s-a decis să plece. Starețul părea a fi mai bine, pentru că vocea sa avea forță, semn ce arăta că plămânul era sănătos, iar culoarea feței sale era mai rozalie, şi asta îi era de ajuns. Înainte de a pleca însă, a mai aruncat o replică:

— În orice caz, să nu te gândeşti vreodată să devii donator de organe, că te vor da în judecată pentru înşelăciune!

Ultima replică se cuvenea să o aibă pacientul, şi Iorgos, auzind-o, închise uşa, lăsând să i se întrevadă un zâmbet pe chip:

— Şi tu, măi, zăpăcitule, să donezi mintea ta pentru scopuri ştiințifice! Doctorii or să-şi rupă diplomele de mirare, cum de se poate ca, în ditamai capul, mintea să nu cântărească nici măcar un dram!

CAPITOLUL XXII

Mama lui Iorgos stătea ca pe jar. Veniamin al ei a plecat pentru câteva luni şi lipseşte de un an şi jumătate. Tot timpul îl întreabă când o să se întoarcă şi mereu aude răspunsuri imprecise. Dar şi starețul, pe care l-a sunat de atâtea ori, îi spune de fiecare dată că nu ştie nimic:

„De el însuşi depinde, doamna Papadopoulos. Când o să termine, o să se întoarcă cu bine; nu vă faceți griji!”

Ce fel de stareț e ăsta care nu ştie când o să plece cineva din mănăstirea lui? Ce e acolo? Intră şi iese cine vrea?

Fiecare face ce vrea, când vrea?!

Mai era şi băiatul unui vecin, care vizitase Sfântul Munte şi se întâlnise cu Iorgos, care a dat-o peste cap cu ce i-a zis:

„Chira-Vasilichi, fiul tău o duce de minune acolo! Mănâncă pe gratis, bea pe gratis, doarme pe gratis şi în treaba lui e şef! Şi-a lăsat şi o barbă, parcă e dat în urmărire!”

Îi era silă să se bărbierească, se justificase Iorgos când a vorbit la telefon cu mama sa!

„Ei, măi, mamă, unde crezi că lucrez, la vreun magazin universal, ca să fiu pus la punct toată ziua? Aici poți să ai şi hainele şifonate, poți să fii şi nebărbierit, să ai şi pete de sos pe bluză şi urme de mâncare între dinți, nu interesează pe nimeni.”

Cui zice el lucrurile astea?! Nu-şi cunoaşte ea fiul? Dacă rămânea două zile nebărbierit, îl mânca bărbia şi se scărpina ca un câine vagabond.

Şi-a pus deci în gând să meargă în Sfântul Munte să-l aducă înapoi. Cu plânsete, cu rugăminți, cu amenințări, nu ştia cum, totul era să reuşească! Şi fiindcă nu era permis să intre acolo, ca femeie, l-a luat cu ea şi pe băiatul ei mijlociu, care e uns cu toate alifiile şi ştie cum să convingă. Iar acesta abia aştepta să facă o mică excursie. Ba chiar l-a luat cu el şi pe băiatul lui mai mic. Pe toată durata călătoriei, Chira-Vasilichi îi dădea sfaturi. Făcuse un întreg plan în mintea ei:

— Mai întâi să afli ce lucrări are şi când le termină. O să-ți dai tu seama dacă te minte. Să nu-i zici de la început că am venit cu tine, fiindcă îi merge mintea şi o să-şi dea seama. Ia-l cu uşurelul şi apoi îi zici că mi s-a făcut dor de el şi că m-ai adus în Uranoupoli, pasămite, ca să stau la mare, să fac plajă, pentru sănătate, şi apoi ieşi cu el din Munte să îl văd şi eu puțin. Restul lasă în seama mea!

Ceea ce nu ştia Chira-Vasilichi era faptul că Iorgos îşi terminase toate îndatoririle şi uşor-uşor începuse să-şi ia la

revedere de la călugări. Cel dintâi de care s-a despărțit a fost Teofil, care a plecat şi el în ziua în care a fost confirmată încheierea tuturor lucrărilor. Despărțirea a fost dureroasă şi nu au lipsit nici câteva lacrimi din partea fiecăruia. S-a întors la Locurile Sfinte şi l-a chemat să îl viziteze. S-au îmbrățişat ca frații şi Iorgos a simțit că odată cu Teofil a plecat şi o parte din el.

Teofil a simțit durerea prietenului său şi i-a făgăduit că se vor regăsi.

— Fratele meu, pentru oamenii care se roagă, nici timpul şi nici distanța nu sunt opreliști! Tu doar ține minte făgăduiala pe care ai făcut-o! Ai cerut o minune. Să ai grijă să nu treci pe lângă ea!

Şi Iorgos, amintindu-şi de făgăduiala monahului de a-şi lepăda straiele dacă această „minune personală" nu ar fi venit, s-a simțit îndatorat să-l elibereze de acel angajament.

În aceeaşi zi, în care şi-a luat rămas bun de la Teofil i-a întâmpinat pe fratele şi pe nepotul său. Planificase să plece în ziua următoare, dar, dorind să îi însoțească în pelerinajul lor în Munte, şi-a amânat cu câteva zile plecarea. A împrumutat jeepul mănăstirii şi i-a dus prin toate colțurile Muntelui.

Nepotul său în vârstă de şase ani s-a dovedit a fi cea mai bună companie. Expresiv şi activ, a cucerit inimile tuturor călugărilor, peste tot unde s-au dus, spre deosebire de tatăl său, fratele lui Iorgos, care stătea nemişcat şi trufaş ca un jandarm şi tot timpul avea ceva de comentat. Cel mic a strâns un braț de daruri! Pentru Iorgos, care cunoştea ospitalitatea călugărilor, era ceva de aşteptat. Ceea ce l-a surprins a fost constatarea că îşi făcuse foarte mulți prieteni călugări în Munte şi acum îşi dădea seama că îi va veni greu să se despartă de ei.

Şi cel mic, care întreba despre tot ce vedea în jur, nu a ezitat să pună şi întrebarea aceasta:

— Unchiule, pe toți de aici îi ştii?

Doar pe cei buni!

Dar pe toți i-ai salutat!

Ei, asta înseamnă că toți sunt buni!

Fratele său nu avea aceeaşi părere şi, în ultima după-amiază, când împărțeau o carafă de *țipuro,* şi-a exprimat obiecțiile:

— Te-ai schimbat, frate!

Ştiu, şi vreau să cred că în bine, răspunse Iorgos cu blândețe.

Nu te recunosc. Unde e Iorgos care, la moartea verişoarei noastre, striga: „Dumnezeu nu există!"? Îți aduci aminte? Nouă ani aveai! Ți-a răspuns cumva vreunul dintre cei îmbrăcați în negru de-aici ce nevoie a avut „milostivul" lor Dumnezeu să o ia la El şi, odată cu ea, pe toți copiii care mor de timpuriu?

I-am întrebat!

Şi ce ți-au răspuns? Că mai avea nevoie de încă un îngeraş?, continuă acesta ironic şi cu emfază.

Că nimeni în afară de Dumnezeu nu şi-a demonstrat iubirea față de oameni ca El şi că, dacă noi am pierdut-o pe verişoara noastră, El Şi-a jertfit Fiul şi că nu trebuie să-L judecăm pe Dumnezeu fiindcă nu cunoaştem.

Ce nu cunoaştem?

Că pe Dumnezeu îl preocupă mai mult mântuirea sufletului nostru decât cea a trupului nostru şi că îngăduie un rău doar dacă prin acest rău împiedică un rău şi mai mare sau dacă din acest rău se naşte ceva bun. Lucrurile acestea noi nu le cunoaştem.

Adică ce lucru bun s-a născut din faptul că am pierdut-o pe Aretula[62]?

---

[62] Formă diminutivală a numelui feminin Areti.

În ce o priveşte pe Aretula, nu ştiu! O să-ți dau însă un exemplu, pe care l-am auzit şi eu. Dacă Dumnezeu îl lua pe Hitler când era mic, toți am fi zis: „Ce rău este Dumnezeu!" Acum întrebăm de ce nu l-a împiedicat, şi tot pe Dumnezeu îl judecăm.

— Mai lipseşte să-mi zici acum că Aretula era un nou Hitler, ca să mi se facă rău pe de-a-ntregul!

Iorgos făcu o grimasă de nemulțumire. Aşa nerod era, oare, şi el? Pierdea esența şi sensul ascunzându-se în spatele cuvintelor? I-a stat pe vârful limbii să răspundă, dar i-a luat-o înainte nepotul său, care, cu o întrebare, a schimbat subiectul:

— Unchiule, să fii călugăr e o meserie, aşa cum e un învățător sau un doctor?

Înainte să apuce să îi răspundă, răspunse fratele lui:

— Bineînțeles că nu, nu vorbi prostii! Meserie este când osteneşti şi scoți bani şi îți întreții familia, nu când tai frunze la câini şi te hrănesc alții.

Cuvintele acestea au fost picătura care a umplut paharul răbdării lui Iorgos:

— Zise funcționarul de Stat, care schimbă cinci maiouri pe zi de la atâta sudoare! Mai scuteşte-ne, măi, amărâtule, care faci pe elogiatorul hărniciei! îți aduci aminte ce ziceai şi râdeai când trăgeai chiulul de la serviciu şi veneai mai devreme acasă? „Mă duc târziu ca să vin devreme!" Dacă ai face ce fac cei de aici într-o zi, ar trebui să te ducem la sanatoriu.

Ce fac aceştia, unchiule, într-o zi?, se miră cel mic.

Da, chiar, ce fac aşa de obositor?, întrebă şi cel ofensat. L-am văzut pe călugărul acela gras de la magazinul mănăstirii. Era frânt, săracul, de atâta muncă şi post!

Iorgos îşi lăsă capul în jos şi, cu gândul la trăiri din trecut, îi mărturisi fratelui său:

— Grasul ăsta, de care ai zis, este cauza pentru care am

încetat să mai trag concluzii pripite şi, în general, am încetat să mai judec cu uşurinţă, aşa cum ai făcut tu adineauri.

Şi eu aşa îl vedeam, îi ziceam ba elefant, ba orcă. Până când l-am văzut la spital, în perioada în care am fost internat, îi făcea injecţii cu cortizon Calist, un călugăr asistent medical, care munceşte atât de mult, că dacă tu ai munci cât el, nepoţii mei ar fi acum orfani. Ioan aşa îl cheamă de la cortizon e umflat, şi nu e obez din pricina mâncării. Ba chiar, dacă vezi cât de puţin mănâncă toată ziua, fiindcă are dureri, o să îţi fie milă de el!

Ştii, unele lucruri pe care le-am învăţat de mici la ora de religie nu ne-au fost predate cum trebuie! Ni s-a vorbit, de exemplu, despre desfrânata pe care Hristos a salvat-o de furia mulţimii spunând: „Cel care nu are păcat să arunce cel dintâi cu piatra!” Îţi aduci aminte?

Îmi amintesc! Şi de ce nu ne-au predat-o cum trebuie? Doar nu era o problemă de algebră! Niciunul nu arunca cu piatra fiindcă niciunul dintre ei nu era fără de păcat. Dacă vreunul dintre ei ar fi fost fără păcat, ar fi aruncat bolovanul. E simplu!

O expresie de dulce amintire se aşternu pe chipul lui Iorgos.

Greşeşti, frate! Exista cineva fără de păcat între ei... Hristos! Dar nu a aruncat niciun bolovan. Deci? Deci nimeni nu are dreptul să judece atâta vreme cât nu a făcut-o Cel Care putea s-o facă! Şi nu doar atât, aceasta a devenit şi sfântă!

Fratele său se replie şi, dându-şi seama de schimbarea care se produsese în Iorgos, simţi fără să vrea ceva asemănător cu invidia strângându-i stomacul. Nu-l mai văzuse niciodată atât de liniştit, atât de blând! Pe chipul său se revărsaseră o pace şi o linişte, încât ai fi crezut că este cu neputinţă să îl faci să-şi piardă răbdarea. Parcă toată ura şi toată furia i se dizolvaseră în chip magic şi rămăseseră doar

iubirea şi pacea.

Tăcerea care s-a instalat după acel moment a fost spartă de cel mic, care nu uitase că nu primise răspuns la întrebare:

— Nu mi-ai zis, unchiule... ce fac călugării toată ziua?

Iorgos mângâie cu dragoste căpşorul nepotului său, se aşează mai bine în scaun, ca şi cum asta l-ar fi ajutat să-şi amintească mai uşor, şi zise:

— Cele douăzeci şi patru de ore ale zilei se împart pentru monahi în trei părți: opt ore pentru studiu şi rugăciune personală, opt ore pentru muncă şi opt pentru odihnă. Dacă, dintr-un anumit motiv, se prelungesc orele de muncă, atunci ia de câte ori este nevoie de la odihnă, dar niciodată de la rugăciune. Am cunoscut pe cineva, un călugăr, pe nume Ilarion, care acum a adormit în Domnul, care se odihnea doar o orâ-două pe zi.

Rugăciunea este de două feluri, personală şi obştească. Rugăciunea personală, pe care o spune călugărul în gând, este de obicei propoziția: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă!”, şi o zice în timp ce învârte mătăniile sau chiar şi când lucrează. Sigur, dacă lucrează şi se roagă, atunci rugăciunea durează mai mult de opt ore! Unii monahi, care dorm foarte puțin sau se roagă neîncetat, zic rugăciunile până şi în somn! Acum, că mă gândesc mai bine, uitați ce am zis de cele trei grupe a câte opt ore!

Rugăciunea de obşte este reprezentată de următoarele slujbe: Miezonoptica, Utrenia, Sfânta Liturghie, Ceasurile, Pavecernița şi Vecernia, care se fac într-una dintre bisericile mănăstirii. În timpul studiului, călugării citesc de obicei din *Everghetinos,* din *Pidalion,* din *Viețile Sfinților*, scrieri ale Sfinților Părinți, cum este, de exemplu, *Scara* Sfântului Ioan şi altele. *Everghetinosul* l-am citit şi eu, şi mărturisesc că mi-a plăcut foarte mult. Cuprinde mici istorioare cu o incredibilă înțelepciune! Mulți monahi studiază atât de mult,

încât ştiu pe dinafară întreg Vechiul şi Noul Testament. Am cunoscut un călugăr care le ştie în trei limbi, de la cap la coadă.

Lucrările sau ascultările, cum sunt numite aici, se împart între monahi de obicei în funcție de cunoştințele pe care le au sau în funcție de vârstă. Un călugăr poate să fie supraveghetor sau să se ocupe de animalele şi terenurile mănăstirii, sau să fie arhondar, asistent medical, bibliotecar, bucătar, trapezar, clopotar, şi multe altele, pictor, croitor etc.

Rânduiala tipiconală şi regulamentul interior variază de la o mănăstire la alta. Oricum, privegherea nu lipseşte niciodată. În fiecare zi călugării se trezesc la orele trei-patru, cu o oră şi jumătate înainte să tragă clopotul pentru Utrenie. După ce se trezeşte, se spală şi se pregăteşte, călugărul îşi face rugăciunea personală, care se numeşte „canon”. Canonul cuprinde de regulă treizeci şi trei de rânduri de mătănii de o sută de noduri.

Fiecărui nod îi corespunde câte o rugăciune „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!” Dimpreună cu rugăciunile face şi mătănii mari, între o sută şi trei sute. La fiecare nod şi rugăciune şi la fiecare metanie şi rugăciune şi se închină. Dar am cunoscut călugări pentru care numerele acestea erau doar încălzirea.

După ce bate toaca şi se trage primul clopot, merg la biserică pentru Utrenie, Ceasuri şi Sfânta Liturghie. Toate împreună durează aproximativ patru-cinci ore sau chiar şase. Depinde de dispoziția cântăreților şi de preot! Imediat după aceea merg la trapeză ca să mănânce. Atunci este masa de prânz aici. După-amiază, în jurul orei trei-patru, citesc Ceasul al nouălea, după care urmează Vecernia. După Vecernie, merg din nou la trapeză, pentru masa de seară şi, imediat după cină, merg din nou în biserică unde citesc Pavecernița împreună cu Acatistul Buneivestiri, iar după ce

iau binecuvântarea stareţului, sărutându-i mâna, se retrag la chiliile lor.

Miezonoptica, Utrenia, Ceasurile şi Sfânta Liturghie şi după masă, Ceasul al nouălea, Vecernia, Pavecerniţa şi Acatistul Buneivestiri acoperă, în total, între cinci şi şapte ore în fiecare zi. Duminicile, de sărbătorile împărăteşti, de sărbătorile Maicii Domnului şi ale sfinţilor mari, se roagă mai mult, fiindcă sfintele slujbe şi cântările sunt mai multe şi au caracter festiv. Pot să ajungă la opt sau zece ore, iar la sărbătorile mari, de Crăciun, de Paşti şi de hramuri, la douăsprezece sau treisprezece ore. Şi asta se întâmplă şapte zile pe săptămână, trei sute şaizeci şi cinci de zile pe an! Fără zi de odihnă, fără concedii medicale pentru boli false, fără zile nelucrătoare şi greve. Ai înţeles, frate?

Cel mic era entuziasmat de cunoştinţele unchiului său şi, cu toate că nu înţelesese multe lucruri şi auzise multe cuvinte care îi erau necunoscute, a preferat să scoată doar o interjecţie admirativă. Pe tatăl său îl obosiseră însă atacurile fratelui său, care era de nerecunoscut, şi replică:

— Şi la ce folos rugăciuni şi mătănii? Dacă îmi zici ce să fac ca să nu mă mai nelinişteșc pentru cheltuielile familiei mele, ce să mănânce, cu ce o să se îmbrace, o să-ţi fac de trei ori mai multe mătănii. Ia să iasă puţin în viaţa reală, să vadă cum sunt adevăratele griji! Nu să stea şi să-L roage pe Dumnezeu doar pentru mântuirea sufleţelului lor. Dacă sunt oameni aşa de buni, să iasă afară şi să întemeieze familii, ca să facă societatea mai bună.

Iorgos suspină. Aceleaşi cuvinte i le zisese şi el odată lui Ilarion. Şi acela îi răspunsese prin cuvintele unui mare ascet:

— Pe cât este de folositor un semafor la cea mai aglomerată intersecţie, cu atât mai mult este de folos un far pe o insulă uscată şi pustie.

Tocmai asta i-a spus fratelui său, dar nu l-a convins.

Ce fac de folos călugării aici pentru cei din „afară”, ca să poată fi numiți faruri?

Înainte să-i răspundă, Iorgos s-a ridicat, s-a dus în camera lui, a deschis sertarul noptierei şi, cu mâinile tremurânde, a scos de acolo o foaie de hârtie foarte uzată.

Hârtia aceasta este canonul fericitului întru pomenire Ilarion, zise el cu vocea încărcată de emoție. Canonul este un fel de obligație individuală de rugăciune. Mi-a dat-o stareţul fiindcă, într-un anumit fel, mă priveşte. Mi-a luat multe zile să descifrez scrisul lui, de aceea o să ți-l citesc eu. Ascultă deci, ca să afli cum funcționează un „far” în pustie:

„De trei sute de ori cu şiragul de mătănii: Slavă Ție, Dumnezeul nostru, slavă Ție!

De trei sute de ori: Bucură-te, Mireasă, pururea Fecioară!

De trei sute de ori: Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!

De trei sute de ori: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-mă!

De trei sute de ori: Crucea lui Hristos, mântuieşte-ne pe noi cu puterea ta!

De trei sute de ori: Botezătorule al lui Hristos, roagă-te pentru mine!

De trei sute de ori: Sfinte Ioane Teologule, roagă-te pentru mine!

De o sută de ori: Sfinte Ilarion, roagă-te pentru mine!

De trei sute de ori: Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-i pe părinți!

De trei sute de ori: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-i pe părinți!

De trei sute de ori: Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-ne pe noi, monahii!

De trei sute de ori: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-ne pe noi, monahii!

De trei sute de ori: Doamne Iisuse Hristoase, odihneşte-i

pe robii Tăi adormiţi!
De trei sute de ori: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, odihneşte-i pe robii tăi adormiţi!
De trei sute de ori: Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-i pe binefăcătorii mănăstirii!
De trei sute de ori: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-i pe binefăcătorii mănăstirii!
De o sută de ori: Doamne, nu-i părăsi pe robii Tăi care trăiesc departe de Biserică!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe robii Tăi care suferă de cancer!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe robii Tăi care suferă de neputinţe trupeşti!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe robii Tăi care suferă de neputinţe sufleteşti!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe conducători şi ajută-i să chivernisească creştineşte!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe copiii care provin din familii cu probleme!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, familiile cu probleme şi pe cei despărţiţi!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe copiii orfani din întreaga lume, pe toţi cei îndureraţi şi pe cei nedreptăţiţi, pe văduvi şi pe văduve!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe toţi cei întemniţaţi, pe anarhişti, pe drogaţi, pe ucigaşi, pe răufăcători, pe hoţi, luminează-i şi ajută-i să se îndrepte!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe toţi cei aflaţi în pribegie!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe toţi cei care călătoresc pe mare, pe uscat şi în aer, şi îi păzeşte pe ei!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, Biserica noastră, pe slujitorii Bisericii şi pe credincioşi!
De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, toate obştile

monahale, de bărbați şi de femei, pe stareți şi starețe şi toate obştile şi pe toți părinții din Sfântul Munte!

De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe robii Tăi care se află în vreme de război!

De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe robii Tăi care sunt prigoniți prin munți şi pe câmpii!

De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe robii Tăi care şi-au lăsat casele şi slujbele şi sunt în suferință!

De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe săraci, pe cei fără de adăpost şi pe refugiați!

De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, toate neamurile şi iubita noastră Grecie, şi zi şi noapte să o ai în îmbrățişarea Ta, să o acoperi cu sfântul Tău acoperământ, să o păzeşti de tot răul şi de tot războiul!

De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe robii Tăi care ne-au cerut să ne rugăm pentru ei!”

Când a ajuns la următorul paragraf, mâinile lui Iorgos au început să tremure şi mai tare şi ochii i s-au umplut de lacrimi, nemaiputând continua lectura. Fratele lui i-a luat hârtia din mână şi a citit cu voce tare ultimul rând, care rămăsese necitit:

„De o sută de ori: Pomeneşte, Doamne, pe robul Tău, Gheorghios, aflat în înşelare şi care, ca o vrăbiuță rănită, caută iubirea, şi primeşte-l iarăşi în brațele Tale!”

CAPITOLUL XXIII

Starețului nu i-au plăcut niciodată despărțirile, de aceea în astfel de momente era întotdeauna grăbit şi scump la vorbă. Îi dorea celui care pleca „întoarcere cu bine în patrie” şi cu toții înțelegeau că prin cuvintele acestea se referă la patria veşnică, gândindu-se că urarea avea legătură şi cu vârsta sa foarte înaintată. Cu Iorgos a fost însă altfel, întotdeauna s-a bucurat de compania acestui zăpăcit, de

aceea i-a oferit un pahar de *țipuro* şi rahat, pentru a mai câştiga câteva clipe alături de el.

O muscă se aşeză pe o bucată de rahat şi Iorgos o alungă cu un gest supărat.

Stareţul, cu un gest moralizator, luă bucata respectivă, o duse la gură şi zise:

— Noi aici iubim muştele!

De mâine o să aveți cu una mai puțin, i-a răspuns Iorgos, înțelegând aluzia stareţului.

Încă eşti muscă sau ai descoperit cumva mierea şi ai devenit albină?

Cu gura plină, Iorgos nu pierdu ocazia să-l tachineze:

— Nu, părinte Gavrilă! Am văzut Lumina! De acum sunt... *muscă aurie*[63].

Părintele Gavriil râdea cu lacrimi. După acest moment chipul său păru însă trist:

— Să ştii că poarta mănăstirii este întotdeauna deschisă pentru tine. Ori de câte ori ne simți lipsa sau ai nevoie de lucru sau dacă vrei pur şi simplu să te linişteşti, poți să vii.

Iorgos simți cum îl copleşeşte iubirea stareţului şi încercă să tempereze puțin sobrietatea momentului:

— Ei, dacă nu găsesc de lucru, o să vin să mă călugăresc. Cui strică un leneş în plus? O să-mi dați o cădelniță şi o să sun din clopoței toată ziua. O să vă amețesc cu atâta tămâie! Voi avea ascultarea: tămâietor.

Dacă ştiam, nu mai vorbeam ca să-ți găsesc de lucru, zise stareţul pasămite cu părere de rău şi îi întinse lui Iorgos o hârtiuță cu două adrese. Sunt fiii mei duhovniceşti şi nu mi-au refuzat rugămintea. Unul are fabrică de mobilă şi celălalt este antreprenor în construcții.

Îți mulțumesc din adâncul inimii. Le-ai spus însă că nu

---

[63] În limba greacă, *Kpvadfivya (pviro;,* „aur" şi *[¿vya,* „muscă") este numele insectei *Cetonia aurata* – „gândacul de trandafir".

avem acelaşi mod de a cugeta, părinte întrebă el mişcat de inițiativa stareţului sau o să mă alunge după o săptămână? Doar nu-ți închipui că au toți răbdarea ta!

Stareţul zâmbi:

— I-am mințit zicându-le că eşti harnic, un meşter priceput şi un om foarte bun. Până să-şi dea seama că i-am înşelat, eu am să „adorm” [în Domnul], iar tu ai să înveți să fii aşa cum am zis că eşti.

Da, dar nu sunt bun creştin!, insistă Iorgos, sensibilizat, trecând peste dispoziția umoristică a stareţului.

Şi cine este?, se întrebă părintele, ridicând vocea. Toți la mila lui Dumnezeu nădăjduim. Dacă vei fi judecat, osândit şi prigonit pentru părerile tale, atunci cei care vor face asta vor fi răi creştini! Nu creştini buni, dar nici măcar oameni buni.

Iorgos se ridică în picioare şi pentru prima dată în atâtea luni îi sărută mâna părintelui cu păr alb:

— Ah, măi părinte, îngăimă emoționat, cum o să mai judec, acum, eu preoții când, uitându-mă la ei, o să te văd pe tine?

Stareţul se ridică în picioare ca să-l conducă până la uşă. Dintr-odată îşi aminti ceva şi se întoarse la birou. Scoase o fotografie dintr-un sertar şi i-o întinse.

— E de atunci de când am adus icoana în parohia voastră spre închinare. Mijlocise tatăl tău, care, după cum ştii, mi-a fost bun prieten, şi cu banii strânşi s-a finalizat pictarea bisericii.

Iorgos se uită cu atenție la fotografie. O mulțime de mireni şi de purtători de rase stăteau pe treptele bisericii şi în mijloc era icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului. Erau amintiri de acum douăzeci şi şase de ani! Atunci fusese făcută fotografia aceasta. Abia articulând cuvintele din cauza încordării, recunoscu multe persoane din fotografie:

— Iată-l pe tata, întreg. Uită-te la el! În costum, cum îi strălucea chipul de bucurie! Şi posomorâtul acesta de lângă el sunt eu, un derbedeu de şase anişori. Îmi aduc aminte de ziua aceea. Voiam să mă joc cu mingea şi m-a luat cu de-a sila ca să întâmpinăm icoana. Îmi amintesc că am plâns mult. Ce bine a făcut că m-a luat! Ia uite-l şi pe părintele Grigoris nu mai trăieşte! Era un preot bun, dar încăpățânat. Nu împărtăşea pe cei care nu se spovedeau şi, la scurtă vreme, biserica a ajuns aproape goală. A aflat mitropolitul şi l-a mutat. Iar aici trebuie să fii tu? Văd că de atunci aveai barba albă...

Stareţul încuviinţă cu o mişcare a capului.

— Şi călugărul ăsta seamănă mult cu Teofil... se miră Iorgos.

Împreună cu el se miră şi stareţul:

— Într-adevăr, Teofil este. Mă uimeşte faptul că ți-ai amintit de el. Erai mic atunci!

Iorgos râse în hohote la auzul remarcii stareţului, care i se părea plină de umor:

— Ei, nu sunt senil. Însă în fotografie călugărul acesta este tânăr, iar poza a fost făcută în urmă cu aproape trei decenii. Nu poate fi Teofil. Doar dacă aveţi vreun leac miraculos, care opreşte ridurile. Dacă aveţi, bine faceţi că îl ţineţi ascuns, fiindcă altfel, de îndată ce ar afla, femeile nu ar mai ţine cont de nicio rânduială şi ar da buzna în Sfântul Munte!

— Nu te înţeleg!, se miră stareţul. De ce nu poate fi Teofil?

Seriozitatea şi mirarea sinceră ale stareţului l-au pus pe gânduri pe Iorgos.

În discuţia asta erau pe alte lungimi de undă şi nu se puteau întâlni! Cum poate insista stareţul că acesta este Teofil? Dacă e el, atunci acum ar trebui să aibă aproape patruzeci şi cinci de ani. Era cu neputinţă să fi estimat vârsta prietenului său cu o eroare de treizeci de ani! Poate

vorbesc de două persoane diferite cu acelaşi nume, care, din coincidență, seamănă atât de mult! Da, asta trebuia să fie, şi-a zis Iorgos:

— Eu mă refer probabil la alt Teofil, părinte Gavrilă. Nu-i nimic, am făcut o confuzie.

— Şi eu m-am mirat cum de îți aminteşti de el, fiule. Abia dacă am apucat noi să-l cunoaştem bine. Sunt mulți frați vechi din mănăstire, care nici măcar nu îşi mai amintesc de el. Fusese trimis de comunitatea Sfântului Mormânt. Îl adoptaseră de mic, fiind orfan, dar era un caracter foarte extrovertit şi neliniştit. Voia să fie tot timpul în mijlocul lumii şi să poarte discuții. Nu-i plăcea deloc singurătatea şi neglija în mod constant studiul. Ni l-au trimis ca să îl ajutăm să intre în rânduială şi să-l învățăm să trăiască în linişte, dar şi aici îl ruga tot timpul pe starețul de atunci să îl lase să iasă în lume. De asta venise atunci cu icoana în parohia voastră. Era însă un om foarte bun. Avea un suflet de copil şi niciodată nu îi pierea zâmbetul de pe chip. N-avea pic de mânie şi era plin de răbdare. Neobosit şi jertfitor. Ajuta pe oricine avea nevoie, era politicos, jovial, lipsit de răutate. Cunoştea şi arta sculpturii în lemn, şi era chiar bun! V-ați fi înțeles bine voi doi!

Figura lui Iorgos păli, încremeni şi se întoarse cu spatele la stareț, ca să nu se vadă.

— Şi în final ce s-a întâmplat cu el?, reuşi el cu greu să articuleze întrebarea.

Starețul oftă:

— Ce să se întâmple? S-a dus devreme la Dumnezeu! La câteva luni după ce a fost făcută fotografia pe care o ții în mână a auzit că se organiza o misiune apostolică în Asia şi s-a oferit. A murit acolo muceniceşte împreună cu un alt preot şi alți doi creştini de mâna unor fanatici. Dacă nu mă înşel, trupul său ceea ce a mai rămas din el a fost adunat şi dus la Locurile Sfinte, unde se odihneşte alături de ceilalți

frați adormiți în Domnul de la Sfântul Mormânt. Să avem parte de mijlocirea lui de acolo, din înălțime, unde se găseşte, şi să ne rugăm să se afle în ceata mucenicilor şi a sfinților, ca să ne ocrotească!

Rațiunea lui Iorgos trecuse printr-un şoc. Un răspuns care părea de la sine înțeles se izbi de necredința lui, la care lucrase ani de zile, cu insistență:

— Părinte, întrebă mai serios decât niciodată, îți aduci aminte că, atunci când ziceam că nu fac față lucrărilor, ți-am cerut un ajutor?

Surprins, starețul răspunse:

— Măi, binecuvântatule, cum de ți-ai amintit de asta acum? Unde să fi găsit eu ajutorul?... Îl scoteam din buzunarul meu? Până la urmă nu te-ai descurcat foarte bine şi singur?

— Adică, nu mi-ai trimis niciodată pe nimeni?, întrebă Iorgos insistent, cu toate că ştia răspunsul.

Starețul râse doar, crezând că Iorgos face din nou vreo glumă.

În privirea lui Iorgos apăru o străfulgerare şi chipul i se schimbă dintr-odată. O lacrimă încerca să iasă din ochii săi, dar el i s-a împotrivit cu cerbicie. A îngenuncheat în fața starețului, a luat în mâna sa palma dreaptă a părintelui, care îi privea uimit gesturile, a aşezat-o pe capul său şi cu o voce hotărâtă, care l-a luat prin surprindere până şi pe el a zis:

— Părinte Gavriil, vreau să mă spovedesc. ACUM!

ŞI CEI DIN URMĂ VOR FI CEI DINTÂI

Comenzi:

www.librariasophia.ro

Difuzare: SUPERGRAPH Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3, 031216, Bucureşti

Tel.: 021-320.61.19; fax: 021-319.10.84
e-mail:
contact@supergraph.rowww.librariasophia.rowww.sophia.ro
Vă aşteptăm la LIBRĂRIA SOPHIA str. Bibescu Vodă nr. 19,
040151, Bucureşti, sector 4 (lângă Facultatea de Teologie) tel. 021-336.10.00; 0722.266.618 www.librariasophia.ro